

A TIGRISEMBER

INDONÉZIAI
MESÉK

Bodrogi Tibor (szerk.)

A tigrisember

Indonéz népmesék

Népek meséi

Európa könyvkiadó

Budapest 1972

Válogatta, az utószót és a jegyzeteket írta Bodrogi Tibor

Fordította: Katona Tamás

A FÖLD TEREMTÉSE

Szumátra (baták)

Az idők kezdetén, a föld megteremtése előtt, még csak két isten volt: Ompong Batara Guru di-atasz, az ég istene, és Ompong Debata di-toru, az alvilág istene.

Az alvilág istenének szépséges lányát Ompong Batara Guru feleségül vette, és felvitte magához az égbe.

Ott éltek, boldogan éltek, csak egyvalami hiányzott még a boldogságukhoz: nem volt gyerekük, pedig már négy esztendő óta együtt éltek. Ezen aztán annyira elkeseredtek, hogy elhatározták, remeteségre adják a fejüket, a magányban keresnek vigaszt a fájdalmukra.

Rongyos ruhába bújtak, otthagyták a pompázatos égi lakot, nem is vittek mást magukkal, csak egy marék rizst, hogy legyen mit enniük, meg szerszámokat, mert kunyhót akartak építeni a tenger partján.

Boldogan éltek ebben a szerény kunyhóban, sokat fáradoztak, szép nagy darab földet műveltek meg, teleültették a leggyönyörűbb virágokkal. De ez a boldogságuk nem tartott sokáig.

Egy szép napon, forró délben, behúzódta a kunyhó eresze alá hűsölni. Ekkor a tengerből egy szörny bukkant elő, egy óriási tengeri kígyó, úgy hívták, hogy Tumuldang di Boszi. Tumuldang di Boszi első útja a megművelt földre vezetett, feltúrta, összerondította, a palántákat mind felfalta, a végén meg leheveredett aludni.

Mikor Batara Guru felébredt, és látta, hogy a szörnyeteg mindent elpusztított, rettenetes haragra gerjedt. El is küldött egy harcost, hogy csapja agyon a messzeségben heverésző tengeri kígyót.

A harcosnak nem sok kedve volt ehhez a verekezéshez, és még ez a kevés is elment, mikor megpillantotta a szörnyeteg rettenetes fogait. Verekezés helyett, gondolta, megpróbál inkább a szörnyeteg lelkére beszélni.

Fel is ébresztette a tengeri kígyót, és mondta, mondogatta, hogy milyen ocsmányul viselkedett.

A tengeri kígyó nem valami barátságosan méregette a harcost, aki a déli álmából verte fel, és azt felelte, hogy Batara Guru az oka mindennek, mert mégsem illik, hogy az ég ura úgy éljen, mint a legegyszerűbb parasztember. Befejezésül meg ezeket mondta:

– És ha nem akarod, hogy tüstént bekapjalak, szedd a lábad, mondd meg Batara Gurunak meg a feleségének, hogy beszédem van velük. De hozzanak ám magukkal egy nagy fürt banánt, meg egy nagy tálat teli áldozati ételekkel, mert iszonyatosan éhes vagyok.

Szedte is a lábát a harcos, átadta az üzenetet Batara Gurunak. Batara Guru összeszedte, amit a szörnyeteg kért, hívta a feleségét, elindultak Tumuldang di Boszihoz. Amikor megérkeztek, Batara Guru első dolga volt, hogy jól összeszidta a tengeri kígyót, elmondta, hogy gyalázatos dolog így végigpusztítani valakinek a birtokát. Felelte a kígyó:

– Én csak azt tettem, ami a kötelességem volt. És lehet, hogy még sanyarúbb sors vár rád büntetésül, nagyúr, mert nem alapítottál családot.

– Ne szidalmazz minket! Az életünk legnagyobb fájdalma, hogy nem születtek gyerekeink. Ha segítenél rajtunk, örökké hálásak lennénk neked.

– Segítek rajtad – mondta a kígyó –, ha híven követed minden tanácsomat. De először tömd a számba a banánt meg az áldozati ételeket.

De az istennek nem sok kedve volt ehhez a munkához. Mondta is:

– Öregapám, hét öl széles a te pofád, és olyan hegyes minden fogad, hogy már attól is reszketek, ha csak rájuk nézek. Ne haragudj rám, de én bizony meg nem etetlek.

Nem haragudott meg a szörnyeteg, sőt azon igyekezett, hogy eloszlassa Batara Guru gyanakvását.

– Fogd a kardod, peckeld föl vele a számat, akkor nyugodtan bedughatod a kezed a pofámba.

Meg is tette Batara Guru, amit a kígyó mondott, és aztán a szájába tömte a sokféle ételt. És mikor kezét kihúzta a szörnyeteg pofájából, álmélkodva látta, hogy az ujján egy gyönyörű gyűrű csillog-villog. Nem tudta, hogyan került kezére a gyűrű, gyorsan

kivette hát a kardot a kígyó szájából, hogy Tumuldang di Boszi válaszolni tudjon neki.

– Öregapám – mondta –, a pofádban valahogy az ujjamra került ez a gyűrű. Milyen gyűrű ez?

– Kívánsággyűrű, szinszing pinta-pinta – válaszolta a kígyó. – Kérhetsz tőle, amit akarsz, fiút, lányt, disznóhúst vagy pálmabort, teljesíti minden kívánságodat.

Nagyon megörült a kígyó szavainak Batara Guru, örömeiben még táncra is perdült a feleségével. Mikor aztán kitáncolták magukat, elmagyarázta a kígyó, hogyan kell használni a gyűrűt, elbúcsúzott tőlük, hosszú életet, boldogságot kívánt nekik, azzal visszabújt a tengerbe.

Batara Guru meg a felesége megint felment az égbe, és amikor telihold volt, Batara Guru bekente a gyűrűt egy citrom levével, úgy, ahogy a tengeri kígyó mondta, és azt kívánta, hogy fia szülessen.

Kilenc hónap múlva meg is szülte a felesége azt a fiúgyermeket.

Látták, hogy a varázsgyűrű pompásan működik. Még négyszer kívántak gyereket maguknak, úgyhogy öt gyerekük lett összesen, három fiú és két lány. Paduka di Adzsi, Tuvan Benuva Koling és Tuvan Radzsa Szamszai Szahina-hina volt a három fiú, Tuvan Benuva Katdzsi és Tuvan Benuva mangili Bulan volt a két lány.

Az első fiú lement nagyapjához, Ompong Debatához az alvilágba. A harmadik fiú fent maradt az apjával az égben. A középső fiú pedig megteremtette a földet. Meggyúrta a földkorongot hét marék földből, Batara Guru pedig fölakasztotta a korongot egy selyemszállal az égre. Igen ám, de így egyszerre sötét lett az alvilágban, mert a föld elfogta a nap fényét.

Megharagudott Paduka di Adzsi, nagy vihart kavart, ízzé-porrá törte a földet.

Hétszer gyúrt új földkorongot Tuvan Benuva Koling, hétszer törte szét a földkorongot Paduka di Adzsi, a bátyja.

Most már maga Batara Guru látott munkához. Megvárta, amíg Paduka di Adzsi elalszik, aztán lement az alvilágba, négy vasrudat egymásra rakott, a négy vasrúd nyolc vége a nyolc égtáj felé mutatott. Ezt a rácsot az alvó Paduka di Adzsi fölé tette. Aztán meggyúrta a földkorongot, szépen el is simította.

Mikor Paduka di Adzsi felébredt, fel akart kelni, de beleverte magát a vasrácsba. Megrázkódott tőle a föld, hegyek nőttek rajta, völgyek támadtak rajta.

Jó erős volt a vasrács, hiába rázta Paduka di Adzsi, nem tudott kiszabadulni alóla.

Máig is ott fekszik a rács alatt, és ha megpróbálja széttörni a rácsot, reng a föld.

A SZIVÁRVÁNY SZÜLETÉSE

Szumátra (batak)

Volt egyszer, réges-régen, egy varázsló, volt annak egy háza, messze kint, messzire a falutól. Ott élt magában, egyes-egyedül. Csak az unokahúga, Szi Dole, járt ki hozzá, vitt neki ennivalót. Fiatal volt Szi Dole, szép is volt, meg-megült a varázsló házában. A varázsló is csak ember volt, felébredt benne a vágyakozás, meggyalázta a lányt. Erre aztán az egész országban nagy szárazság lett, három évig, egy szem eső nem sok, annyi sem esett.

Sejtették az emberek, mi lehet ennek az oka, keresni kezdték hát a vétkeseket.

Keresték-kutatták, meg is találták a gyalázatban élőket Kint állt a lány a varázsló háza előtt, látta, hogy jönnek az emberek, beszaladt a házba, és könyörgött a varázslónak, aki megrontotta, hogy védje meg. Az emberek meg kérték a varázslót, hogy adja ki nekik a lányt, hadd vegye el a büntetését, hadd essen megint az áldott eső. Hiába kérték. Erre aztán nekiestek a ház oszlopainak, rengették-döngették, be akartak menni, meg akarták fogni a lányt. És egyszer csak mit láttak? Harmatfelhővé változott a varázsló meg a lány, szálltak fölfelé, fel az égre.

Debata, a főisten, látta, hogy az emberek mindent megpróbáltak, megeresztette hát az áldott esőt. És az eső közepében meg lehetett pillantani Szi Dolét szivárvány képében. Azóta is látni lehet, valahányszor esik az eső, hogy az emberek ne feledkezzenek el arról, mi történt.

MIÓTA VAN ÚJHOLD?

Szumátra (batak)

Volt egyszer egy bivalypásztor. Ez a bivalypásztor egy erdő szélében legeltette a bivalyokat. Egyszer csak zuhogni kezdett az eső, és a bivalypásztor behúzódott a fák alá.

Rémülten látta, hogy a fák alatt egy kígyótestű szörnyeteg lapul, a farkával a tojásait óvja, a fejét meg forgatja jobbra-balra, hogy ha megpillant valakit, mindjárt be is kaphassa.

Rögtön tudta a pásztor, hogy *Hala na godang*, a nagy kígyó országába tévedt.

Hirtelenjében azt se tudta, mit csináljon. Elkezdte kövel hajigálni a kígyót, de csak azt érte el vele, hogy a kígyó összes tojásait ízzéporrá törte.

A kígyó dühösen rávetette magát a pásztorra, ezt sziszegte:

– Megölted a gyermekeimet! Én is megöllek téged!

Még jobban megijedt a pásztor ennek hallatán, futott, ahogy a lába bírta, a kígyó meg kergette, ott gyűrűzött a nyomában. De hiába kergette, nem érte utol.

Egészen a világ végéig rohant a pásztor. Ott aztán belevetette magát a levegő tengerébe. De a kígyó továbbkergette, ott tekergeti a nyomában.

Végre megpillantotta a pásztor a holdat, odamenekült hozzá, kérte, hogy segítsen rajta. De nyomban ott volt a holdnál a kígyó is, és elmesélte, hogy miféle gonoszságot követett el a bivalypásztor.

A jóságos hold szeretne volna megmenteni a pásztorlegényt, de nem tudta, hogyan. A naphoz fordult hát tanácsért, meghánytákvetették a dolgot.

Arra a gondolatra jutottak, hogy pénzzel váltsa meg a bivalypásztor az életét.

Igen ám, de a kígyó hallani sem akart pénzről, egyre csak azt hajtogatta, hogy ő bekapja a gyerekeinek a gyilkosát. Erről meg a nap és a hold nem akart hallani. Nem is tudtak megegyezni.

A végén a jóságos hold feláldozta magát. Látta, hogy a kígyó mindenáron be akarja kapni a gyerekeinek a gyilkosát. Azt mondta

hát a kígyónak, hogy a pásztor helyett őt kapja be, ne is egyszer, hanem minden hónapban újra meg újra.

Hát ezért tűnik el a hold minden huszonkilencedik vagy harmincadik napon. Akkor falja fel a kígyó.

A KÉT APA

Szumátra (batak)

Egy szép napon, amikor forrón tűzött a nap, észrevette Manggarang-guring Begu, a pulyaszedő szellem, hogy egy ember fürödni készül a gyerekével. Mikor bementek a vízbe, odaugrott a pulyaszedő, megfogta a gyereket, és gyorsan eliszkolt vele. Láta az apa, hogy merre ment a szellem, kimászott hát a vízből, futott a pulyaszedő után. Utol is érte. Kérte vissza a fiát, de a szellem egyre csak ezt hajtogatta:

– Nem adom! Ez az én gyerekem!

Mire a gyerek apja:

– Akkor menjünk a falufőnökhöz, majd ő megmondja, melyikünké a gyerek.

Mire a szellem:

– Menjünk csak. De ez az én gyerekem. Nem is láttam a te gyerekedet!

El is mentek a rádzsához.

Elmondta a gyerek apja szépen, hogy mi történt. De a szellem, aki a gyerek apjának az alakját öltötte fel, hogy ne lehessen pusztán szemmel megkülönböztetni őket, persze a maga igazát erősítgette. Összehívták a főnökök tanácsát, nekik kellett ítéletet mondaniuk.

A gyerek apja megkínálta bétellel a főnököket, és a bételrágás után szép pontosan elmondta, hogyan rabolták el a gyereket.

A rádza azt parancsolta, hogy tegyék bele a fiút egy üstbe.

Aztán megparancsolta a gyerek apjának, hogy fogja az üstöt, vigye fel egy dombra, és hozza vissza.

Meg is tette a gyerek apja, amit a rádza parancsolt. Megemelte az üstöt, elindult vele fel a dombra. Közben egyre csak ezt mondogatta:

– Jaj de nehéz ez a cipekedés! De nem baj, visszakapom a gyerekeimet.

Visszavitte az üstöt a főnökök elé. Most a pulyaszedőn volt a sor.

Ő is megemelte az üstöt, elindult vele fel a dombra. Közben egyre csak ezt mondogatta:

– Jaj de nehéz ez a cipekedés! De nem baj, nem kapja vissza az apa a gyerekét.

Ő is visszavitte az üstöt a főnökök elé.

Azután kiküldték a teremből az apát meg Manggarang-guringot. Kiszedték az üstből a gyereket, megkérdezték tőle, ki mit mondott cipekedés közben. Rögtön tudták, hogy a pulyaszedő hazudik, nem ő a gyerek apja.

Csak azt nem tudták, hogyan emésszék el ezt a gonosz szellemet.

Azt parancsolták, hogy a gyerek apja másszon bele egy fúvócsőbe. Mondta a gyerek apja, hogy szűk neki az a fúvócső, de csak sürgették, hogy másszon bele. Kiabált a gyerek apja:

– Most már látom, hogy nem akarjátok visszaadni a gyerekemet! Hiába, vesztettem, ebbe a csőbe nem férek bele.

Örvendezett a szellem:

– Hallottátok? Hallottátok? Majd én megmutatom, hogy a gyerek az én gyerekem!

Ezzel máris becsúszott a fúvócsőbe, éppen elfért benne. Aztán meg méhhé változott, el is tűnt a fúvócső legmélyén.

A főnökök most már visszaadták a gyereket az apjának. Az apa meg gyorsan betömte a fúvócső két végét. Megfulladt a pulyaszedő.

Hát így halt meg a gonosz szellem, okulhat is a történetből mindenki: nem szabad azt tenni, amit Manggarang-guring Begu tett, nem szabad azt mondani valaki más gyerekére, hogy a miénk.

DZSONAHA ADÓSSÁGA

Szumátra (batak)

Padangmatogu falu bírása, a híres Pangebulu, egy szép napon hét szolgája társaságában elment Dzsonahához. Azt akarta, hogy Dzsonaha fizesse meg az adósságát.

Dzsonaha éppen a nagy gyűlésházban volt. Odament a bíró is. Köszöntek egymásnak, rágtak egy kis bételt, aztán Dzsonaha megkérdezte, mi járatban van a bíró errefelé. Mondta neki Pangebulu, hogy a százhusz aranyért jött, mert Dzsonaha éppen annyival tartozott neki. Legkésőbb másnap reggel kell neki a pénz, mondta Pangebulu. Tudta jól Dzsonaha, hogy éppen ennyivel tartozik a bírónak, de csak azt felelte, hogy neki bizony nincs pénze.

– Addig is adj valamit enni – mondta a bíró.

– Igazad van, főzzünk valamit, együnk valamit addig is – felelte Dzsonaha.

Főzött is Dzsonaha anyja egy kis vacsorát, nagyon szerény kis vacsorát, aztán valamennyien letelepedtek az asztalhoz. Mikor már mindent megettek, mondja a bíró, hogy nem volt hús a vacsorához.

– Sajnálom, igazán sajnálom – szabadkozott Dzsonaha –, de hús, az bizony nincs. Nincs se tyúkom, se malacom, szegény ember vagyok.

Felkászálódtak a hívatlan vendégek, visszamentek a gyűlésházba, ott töltötték az éjszakát.

Másnap kora hajnalban Dzsonaha belopózott a gyűlésházba. Ott volt a fúvócsöve, azt kereste. Meg is találta, eldugta a ház hátsó falába, aztán hazament és felébresztette az anyját.

– Kedves anyácskám! Emlékszel, mennyire haragudott tegnap este a bíró meg a hét szolgája, hogy nem kaptak húst a vacsorához? No, ma este majd kapnak valamit! Vágj le hét csirkét, de mind legyenek akkorák, hogy át tudjanak ugrani a rizsdöngölőn. Süsd meg őket szépen, cserépedényben, tartsd melegen a tűzhely szélén, és ha eljön az ideje, rakd a cserepeket bambuszfonatra, úgy hozd be, egyenként.

– Meglesz, kedves jó fiam, meglesz – mondta az anyja.

Visszament Dzsonaha a gyűlésházba, és így szólt Pangebuluhoz:

– Uram, add mellém az egyik szolgádat. Kimennék az erdőbe, lőnék egypár madarat.

– Jól van, Dzsonaha – mondta Pangebulu.

Fogta Dzsonaha a fúvócsövét, kiment a szolgálával az erdőbe.

Alighogy az erdőbe értek, fiatal szarvascsőrű madarakat pillantottak meg, éppen lakmároztak a jó erdei bogyókból. Dzsonaha megcélozta az egyiket, úgy tett, mintha egy nyilat is röppentene rá a fúvócsőből. Aztán így kiáltott:

– Repülj csak el hozzám, te szép szarvascsőrű, vár az anyácskám, meg akar sütni, mert vendégek jöttek hozzánk tegnap este.

– Hogy mondd, Dzsonaha? – kérdezte az ámuldozó szolga. – Hát eltaláltad azt a madarat? Én úgy láttam, hogy vidáman elrepült.

– Tévedsz, barátom – felelte Dzsonaha. – Az már ott fekszik anyám előtt a cserépedényen, mindjárt meg is fogják sütni.

– Hát akkor neked varázserejű fúvócsöved van! – kiáltotta a szolga.

– Az már igaz! – mondta Dzsonaha. – Sütik is már azt a madarat.

Aztán egy galambot célozott meg Dzsonaha.

– Repülj, madárkám, repülj, vár az anyácskám, meg akar sütni!

El is repült a galamb, a szolgának meg leesett az álla a nagy csodálkozástól. Dzsonaha még öt madarat célozott meg, és mindegyiknek odakiabálta, hogy repüljön el hozzá, pecsenyének.

– No, most már hazamehetünk – mondta a végén a szolgának. – Mára már eleget lőttünk.

Rá is állt a szolga, visszamentek szépen a gyűlésházba, mert Dzsonaha ott tartotta a fúvócsövét. Aztán elköszönt a kópé a látogatóitól, hazament, kérdezte az anyját, hogy megvan-e az ebéd. Megvolt. Kiterítette Dzsonaha a gyékényeket, vizet öntött a kókuszdióhéj kézmosóedényekbe, gombócokat gyúrt a rizsből, rárakta a tányérokra, azzal elment, hívta a vendégeket.

– Elég későre jár az idő, barátaim – mondta. – De azért ne haragudjatok. Éppen most jöttem meg a vadászatból, és remélem, hogy a zsákmány nektek is ízleni fog.

A vendégek nem nagyon kérték magukat, nekiestek a rizsnek, ették is jóízűen, Dzsonaha anyja pedig közben a cserépedényekből a tányérjukra rakta a húst.

Látta ezt az a szolga is, aki Dzsonahát elkísérte a vadászatra. Ámult-bámult, és a végén így szólt:

– Csak most tudtam meg, Dzsonaha, milyen csodálatos szerszám a te fúvócsöved! Valósággal dúskálunk a pecsenyében!

– Igazad van, barátom, csodálatos szerszám ez. Bármennyi gondom-bajom, adósságom legyen is, a fúvócsőről soha le nem mondanék. Ez táplál engem, amióta az apám meghalt. Inkább rabszolga lennék, mint hogy tőle megválnék!

Véget ért az ebéd, Dzsonaha elmondta amit ilyenkor el szoktak mondani, aztán így szólt:

– Aligha lehettek megelégedve ezzel az ebéddel, kedves barátaim. Ha éhesek maradtatok, ne haragudjatok rám, nem sajnálnám, nem irigyelném én az ételt tőletek. Szegény vagyok, többet nem adhatok.

– Nagyon is meg voltunk elégedve az ebéddel, Dzsonaha – mondta Pangebulu. – Jót kaptunk, jóllaktunk. Ízlett ám a madárpecsenye! De ne felejtsd el, hogy nem ezért jöttünk, hanem a százhusz aranypénzért. Ha a fúvócsövet nekem adod, elengedem az adósságod.

– Azt már nem, uram – felelte a kópé. – A fúvócsövet nem adom, még ha elvitetnél rabszolgának, akkor sem!

– Én meg azt mondom – erősködött Pangebulu –, hogy nekem most már nem kell a pénz, nekem a fúvócső kell.

– Nem bánom, vedd el, ha már pénzt nem adhatok – egyezett bele Dzsonaha. – De ezzel kifizettem minden adósságomat. Mert ajándékba nem adnám; olyan, mintha a kezem-lábam vennéd el.

Fogta Dzsonaha a fúvócsövet, odaadta Pangebulunak.

– Még egyvalamit el kell mondanom – tette hozzá aztán. – Vigyázz, nehogy a szél belefújjon a csőbe, amikor hazamész, nehogy egy légy beleröpüljön. Mert akkor oda a varázsereje. És akkor aztán hiába jössz vissza hozzám, hiába kéred, hogy vegyem vissza a csövet. Ne feledd, figyelmeztettelek.

– Vigyázni fogunk rá, Dzsonaha, ne fájjon a fejed emiatt.

– Jó, jó, azért ne vedd rossz néven tőlem, hogy elmondtam, amit el kellett.

– Dehogyan veszem, köszönöm, hogy szóltál.

Ezzel a bírót meg a szolgálai elmentek, hazáig meg sem álltak.

Hét nap múlva fogta Pangebulu a fúvócsövet, kiment az erdőbe, hogy kipróbálja.

Ment, mendegélt, kódorgott-bódorgott, egyszer csak egy fához ért. Látja, hogy egy egész raj madár ül azon a fán, eszi a jóízű gyümölcsöket. Odaáll Pangebulu a fa alá, megcélozta az egyik madarat, és rákiabált:

– Repülj, madárkám, repülj, vár az anyácskám, meg akar sütni!

Tízszor célzott, tízszer kiáltott. Mikor aztán hazaért, kérdezi az anyját:

– Megsütötted azt a tíz madarat, amit lőttem?

– Miféle tíz madarat? Én bizony egyet sem láttam!

– Egyet sem láttál? Húha, akkor az a kópé Dzsonaha becsapott! Százhusz aranypénzemmél tartozott, és én azért fogadtam el tőle ezt a fúvócsövet, mert azt mondta, hogy elég, ha csak célzok vele, és a madár egyenesen belerepül a serpenyőbe! No de vissza is viszem neki ezt a csövet!

Fogta magát, mindjárt elment Dzsonahához. Két nap, két éjszaka hiába kereste, harmadnap végre megtalálta.

– Először is adj valamit enni! Ezt a vacak fúvócsövedet pedig visszahoztam.

– Enni azt kaphatsz, barátom – mondta a kópé –, mert úgy illik, hogy a vendéget jól tartsuk. De a fúvócsövet nem veszem vissza. Gondolj csak a megállapodásunkra, és vidd haza szépen.

– Dzsonaha, ha nem mondtad, hogy a madarak maguktól a serpenyőbe röpködnek, mikor megcélozzuk őket ezzel a fúvócsővel, nos, akkor én veszítettem. De ha mondtad, hogy a madarak maguktól a tepsibe röpködnek, hogyha megcélozzuk őket ezzel a fúvócsővel, akkor meg kell fizetned a százhusz aranypénzt.

– Furcsa beszéd, mondhatom – felelte Dzsonaha. – Ha nem figyelmeztettelek volna jó előre, barátom, hogy vigyázz, nehogy a szél belefújjon a csőbe, nehogy egy légy beleröpködjön, akkor igazad lenne. De ha kiderül, hogy jó előre megmondtam, hogy bármiképpen

kérjed is, nem veszem vissza a fúvócsövet, akkor nekem van igazam.

– Jó, jó, ezt mondtad, igaz. De mégsem fizethetek százhusz aranypénzt egy ilyen ócskaságért! Hiszen ez nem röpíti bele a madarakat egyenesen a serpenyőbe!

– Akkor nincs mit tenni, döntsön közöttünk a csirke jóslás. Ha a te javadra dönt, megkapod a százhusz aranyat, ha nem, nem.

– Jól van, Dzsonaha, döntsön a csirkejóslás.

Ki is ment Dzsonaha a piacra, vett egy tyúkot tíz fillérért, elvitte a gyűlésházba. Aztán ezekkel a szavakkal fordult a falubeliekhez:

– Barátaim! Mennyit ér az ilyen áldozati tyúk? Mondjátok meg, mert a vesztesnek meg kell fizetnie az árát.

– Tíz fillért – mondták az emberek.

– Jól mondtátok – felelte Dzsonaha. – Hát a bírság, az mennyi szokott lenni?

– Egy-egy tallér, mert a panaszos nem idevalósi. Ha idevalósi volna, akkor csak a felét kellene fizetnie. Ezt mondja az ősi szokás.

Nem is tiltakoztak, mind a ketten lefizették a tallért.

Akkor aztán Dzsonaha elkészítette a szatti-szattit, az áldozati ételt, fekete fogfestékből, virágokból és bétellevelekből, kirakta egy táliban a gyűlésház előtt a térre. Utána megfogta a tyúkot és így szólt:

– Figyeljetek, és tegyetek igazságot. A tyúk jobb oldala az enyém, a bal oldala Pangebulué. Tegyetek igazságot, jól mondom-e, mert most már a csirkejóslásnak kell döntenie.

– Jól mondog, Dzsonaha. A tyúk jobb oldala a tied, mert te idevalósi vagy. A bal oldala a másiké.

Dzsonaha felajánlotta a tyúkot a három nagy védőszellemnek, a ház, a falu és az ősök védőszellemének, Boraszpati-ni Tanónak, Tongung-ni Hutának és Szombaon Mogamogaszi Borboran Pangaribuannak. Imát mondott a mezei isteneknek, a Boru Szanjang Nagáknak, és kérte a főistennek, Debatának három fiát, hallgasson meg mindent, nézzen végig mindent.

*Ősatyáim! Csirkejóslás döntsön itt a falu tágas főterén!
Hogyha tőle fegyverem ma visszavenni kényszerülök,
Hogyha néki tartozásom mind megadni kényszerülök,
Hogyha néki nem mondtam, hogy fegyverembe szél ne*

*fújjon,
Hogyha néki nem mondtam, hogy fegyverembe légy ne
szálljon,*

*Akkor győzzön Pangébulu,
Jobbra hulljon itt a tyúk!*

*De ha én a tartozásom fegyveremmel megfizettem,
De ha ő a pénz helyett a fúvócsövem elfogadta,
De ha néki megmondtam, hogy fegyverembe szél ne fújjon,
De ha néki megmondtam, hogy fegyverembe légy ne
szálljon,
Ha mit mondok, színigazság, ha mit ő mond, mind
hazugság,*

*Akkor győzzek én, Dzsonaha,
Balra essen itt a tyúk!*

Ezzel Dzsonaha el is vágta a tyúk nyakát. Az állat még verdesett egy darabig, aztán a bal oldalára esett és megdőglött.

– Dzsonaha győzött! – kiabálta mindenki, így aztán Pangébulu kifizethette a tyúk árát is, a bírságot is, és kotródhatott haza a százhusz aranypénze nélkül.

A SÜKETEK VESZEKEDÉSE

Szumátra (batak)

Volt egyszer egy pálmaborcsapoló, öreg is volt, süket is volt. Egy szép napon megcsapolt egy törpepálmát, egy bambusztartónyi leve volt a pálmának. Hazaindult a mi emberünk a tartóval. Láta, hogy egy kecskepásztor terelgeti a kecskéit a mezőn. Ez a kecskepásztor is süket volt

Nem tudta ezt a mi emberünk, odament a kecskepásztorhoz, megmutatta neki a pálmabort, kínálgatta is jó szívvvel, hogy igyon belőle, ha kedve tartja.

Megértette a kecskepásztor, mire biztatják, fogta is a bambusztartót, megitta a bornak majdnem a felét. Akkor aztán ezt mondta a mi emberünk:

– Hallod-e, pásztor apó! Jobban tennéd, ha arra a másik mezőre hajtánád a kecskéidet. Annyi ott a fű, hogy telizabálhatják magukat, te pedig letelepedhetsz a fák alá, megülhetsz az árnyékban.

Nem értette a kecskepásztor, mit mond a mi emberünk, neki is támadt nagy mérgesen:

– Nem szégyelled magad? Alig ittam a borodból, mégis nekiállsz itt pörölni velem! Még hogy fizessek a borért! Nem kértem én abból a borból, te tukmáltad rám. Most meg, hogy ittam belőle, úgy látszik, megbántad a bőkezűségedet, és követeled a fizetséget. Azt pedig hiába követeled! Szegény ördög vagyok én, nem adhatok a borodért egy fia kecskét sem.

Mire a mi emberünk:

– Csendesebben, barátom! Megkínáltalak a boromból, most meg az a hála, hogy ordítózol velem, szidsz, mint valami kutyát. Hát ha én kutya vagyok, te meg disznó vagy!

Megmérgeződött a kecskepásztor, még hangosabban kiabálta:

– Mit mondtál? Ittam egy kicsit a borodból, te meg mindjárt egy kecskét kérsz fizetségül. Nem adom a kecskét, erre meg nekiállsz és szidod az anyámat! No, majd adok én neked!

És jól képen teremtetten a mi emberünket. Most már a mi emberünk is összeszedte minden erejét, ütötték, csépeltek egymást,

szaporán forgatták az öklüket, de még a lábukat meg a fütykösüket is. A mi emberünk vénebb is volt, gyengébb is volt, mint a kecskepásztor, megfutamodott a végén, rohant a legközelebbi ház felé. Az eresz alatt egy asszony etette a csirkéket. Ez az asszony is süket volt. Rákiabált a mi emberünkre:

– Lassan a testtel! Szétriasztod a tyúkjaimat!

Nem értette a mi emberünk, mit mond az asszony, és dohogva válaszolta:

– Ejnye, te asszony, látod, hogy alig állok a lábamon, úgy megkergetett a kecskepásztor. De neked csak a pálmabor jár az eszedben! Nekem is alig van már, de te meginnád az egészet! No, azért csak igyál belőle egy keveset, látom, hogy nagyon megkívántad.

Oda is adta neki a tartót, de még egyszer a lelkére kötötte, hogy ne sokat igyon belőle, mert akkor semmit sem fog hazavinni a feleségének. Nem is ivott az asszony csak egy kortyot, aztán visszaadta a tartót, e szavakkal:

– Értem, értem, szívesen adnék neked egy csirkét, de nem adhatok, áldozati állatok ezek! Ezt itt az apámnak áldozom, azt ott az anyámnak, emezt az öcsémnek, amazt meg a húgomnak. Sajnálom, de így van. De te okos ember vagy, nem fogsz megharagudni érte.

Hazament a mi emberünk, odaadta a feleségének a maradék kis pálmabort. Ezt mondta:

– Ne haragudj, hogy csak ilyen keveset hoztam. De te is tudod, hogy egy törpepálmának csak egy tartónyi leve van, meg egy vagy két kókuszdióhéjra való. A két kókuszdióhéjra valót megittam, a többi meg haza akartam hozni neked, de útközben egy kecskepásztorral találkoztam. Megszántam, adtam neki egy kicsit a borból, és amikor már eleget ivott, azt mondtam neki, hogy menjen a kecskéivel a mező füvesebb részére, ott a kecskék zabálhatnak kedvükre, ő meg hűsölhet az árnyékban. Ahelyett, hogy megköszönte volna, nekem esett, összeszidott, fel is képeit, a végén elrohantam. Az első házhoz futottam, ott meg egy asszony ült, éppen a csirkéit etette. Ő is kért a borból, megszántam, neki is adtam egy kicsit. Ezért van, életem párja, hogy ilyen kevés borral értem haza!

Igen ám, de a mi emberünk felesége is süket volt, nem értette, hogy mit magyaráz a férje, szidta, hogy biztos a szeretőjével itatta meg a bort az erdőben.

Szabadkozott a mi emberünk, váltig mondogatta, hogy ő ugyan igazán nem hűtlenkedett, és nem tehet róla, hogy csak ilyen kevés bora maradt.

Nem értette az asszony, mit mond a mi emberünk, azt hitte, hogy szidja a férje, és azzal vádolja, hogy a szeretőjének fonja azt a gyékényt.

Haragosan válaszolta az asszony, hogy ő ugyan nem fon gyékényt másnak, csak saját magának.

Egyre hangosabban felelgettek egymásnak, a végén úgy hajba kaptak, hogy még a falufőnök is odaszaladt, hogy csendesítse őket.

Ezzel kezdte a falufőnök:

– Mondjátok el, min vesztetek így össze. Majd én megmondom, hogy melyik a hibás kettőtök közül.

El is magyarázta a mi emberünk, hogyan járt a kecskepásztorral meg a csirkeetető asszonnyal.

Aztán az asszony is elmondta a falufőnöknek, hogy ő mit hallott és mit értett az egészből.

A falufőnök rögtön átlátta, hogy ezt az egész kavarodást a sok félreértés okozta, nem tehet róla senki. Éppen ezért nem is büntetett meg senkit, hanem azt tanácsolta a süketeknek, hogy ne kezdjenek rögtön szitkozódni, ha nem értenek valamit, hanem figyeljék a másik ember száját, onnan olvassák le, mit is mondanak nekik.

A házaspár megnyugodott ebben az ítéletben, megígérték, hogy ezentúl békességben, szeretetben fognak élni.

MESE ENGGANGRÓL, A SZARVASCŐRŰ MADÁRRÓL

Szumátra (minangkabau)

Lakik Szumátra erdeiben egy madár, aki mindegyre csak a nevét kiabálja. Napkelte előtt, kora hajnalban hallani, hogyan kiáltozik a hegy oldalában. Mert amikor a hím felébred, nyomban hívja a nőtényt: „Enggang, Enggang!”, és a nőtény is nyomban ráfeleli: „Enggang, Enggang!” Az éjszakát egymástól távol töltik, fák tetején, hajnalban meg addig-addig kiáltoznak, amíg egymásra nem találhatnak. Akkor végre elindulhatnak, hogy ennivalót keressenek.

Jó nagy madár az Enggang, majdnem akkora, mint egy pulyka. Gyönyörű zöld-fekete a tolla, fehér csíkos a farka. A sárga csőrén egy kis szarv nőtt, arról lehet megismerni.

A hím madár neve Enggang Gading – Enggang, akinek szarva van; a nőtény madár neve Enggang Papan – Enggang, akinek deszkája van. Furcsa két név, nem igaz? Hallgassátok meg hát az ő kettőjük csodás történetét.

Sok-sok száz évvel ezelőtt volt egyszer egy szép fiatal herceg. Ott élt a Szinggalan hegyek lábánál, szeretett vadászni, és ha vadászott, csak úgy csengett a nevetése az erdőben. Mondták is az emberek:

– Halljátok, ez biztos a mi vidám hercegünk!

Jó vadász volt a herceg. Majd megrészegetett az örömtől, ha célba talált a nyila. De jaj volt annak, aki több vadat terített le, mint ő. Nem tudta elviselni, hogy legyőzzék. Ilyenkor haragosan lovagolt haza, nem csengett a nevetése az erdőben. Még a levegő is veszedelemmel volt terhes ilyenkor, mondták az emberek. Nem is láthatta senki a herceget, míg csak le nem szállt az éjszaka.

Még egy dolgot szeretett a herceg: a kakasviadalt. Neki voltak a legszebb, legerősebb kakasai az egész országban. Ott is volt a herceg minden kakasviadalon. Szerencsére legtöbbször az ő kakasai győztek, jókedve lehetett a hercegnek. Megajándékozta a legyőzött kakasok gazdáit, hogy ne fájjon a veszteségük annyira. Ha

pedig vesztett, a győztes kakasnak addig-addig kellett új meg új kakasok ellen harcolnia, amíg egyszer csak alulmaradt. Így aztán senki sem mondhatta, hogy különb kakasai vannak, mint a hercegnek.

Nagy kár, hogy a hercegnek ilyen féltékeny, irigy természete volt. Az alattvalói szerették, tisztelték, félték is tőle. Egyszer aztán észrevették, hogy a herceg már nem szeret annyira vadászni, kakasviadalra járni, mint azelőtt. Lassan-lassan arra is rájöttek, hogy nem a vereségtől fél, hanem nagyon egyedül érzi magát. Társra vágyott Enggang herceg, és tudta, hogy igazi társat csak a házasságban találhat.

Egy szép napon eltökélte magát, hogy addig vándorol Szumátra szigetén, amíg megfelelő menyasszonyra nem talál. Mindjárt fel is derült a kedve, de még azoké is, akik csak a közelébe kerülhettek. Az egész udvar sürgött-forgott, készülődtek a nagy utazásra, mert a herceg fényes kísérettel akart úrnak indulni. Végül aztán el is indultak, egyik királytól a másikig mentek, nagy pompával fogadták őket mindenütt.

De hiába rendezték egyik ünnepséget a másik után a herceg tiszteletére, mindenhol csak néhány napig maradtak, aztán tovább vándoroltak. El is érkeztek Minangkabau udvarába. Itt élt a szépséges Rongkang királykisasszony, az ország ékessége. Mikor a herceg meglátta, mindjárt tudta, hogy Rongkang királykisasszony lesz a felesége, senki más.

Minangkabau fenn volt a hegyekben. A hegy oldalában voltak a falvak, itt éltek a királynak, Rongkang apjának alattvalói: parasztok, hűséges és szorgalmas emberek. A királykisasszony el-eljárt közük, elbeszélgetett velük, tudni akarta, hogy megy az emberek sora. Amennyire lehetett, segítette is őket, kivált a szegényeket és a betegeket. Örült a király, hogy ilyen jószágos a lánya.

– Te leszel ennek az országnak a királynője – mondogatta. – Szeresd az embereket, törődj a gondjukkal-bajukkal, és meglátod, ők is szeretni fognak téged.

Hetekig vendégeskedett a herceg Minangkabauban, a királyi udvarban. Nagyon megszerette mindenki, nagyon reménykedtek az emberek, hogy Rongkang királykisasszonyt választja, nem mást. Teljesedett is a szívük vágya, mert a herceg egy szép napon

bejelentette, hogy feleségül veszi a királykisasszonyt. A királykisasszony is beleszeretett a hercegbe, ő volt mindannyiuk közt a legboldogabb.

Nagy pompával ülték meg a lakodalmat, ettek-ittak az emberek, napokig csak táncoltak és vigadtak.

De lassan csak eljött az ideje, hogy a herceg hazavigye a feleségét. Készülődtek is az útra, elhatározták, hogy néhány nagyúr, meg annyi szolga, amennyi kell, elkíséri a királykisasszonyt új otthonába, Padangba.

Mikor elindultak, kitódultak az emberek az utcára, elbúcsúztatták a királykisasszonyt. Örültek is, szomorkodtak is. Örültek, hogy ilyen daliás, híres herceg vette feleségül a királykisasszonyt, és szomorkodtak, hogy nem marad velük az a jóságos lány, nem fogja megosztani gondjukat-bajukat.

Gyors lábon jár a hír, hamar megtudták a Padang melletti falvakban, hogy jön már a herceg, hozza a feleségét. Lesték-várták is az emberek őket, ott akartak lenni, mikor a királyi pár bevonul az országba. Volt is nagy ujjongás, mikor megérkeztek, folytatódott a lakodalom a herceg palotájában, mindenki csodálta a szépséges királykisasszonyt, aki csak rávethette a szemét.

Enggang nem sajnálta sem a pénzt, sem a fáradságot, azt akarta, hogy minden meglegyen, amit Rongkang szeme-szája kíván. Gyönyörű ruhákat hozatott messzi országokból, illatszereket Arábiából, drágaköveket Jávából, ékességeket Bali szigetéről. Minden szobát gyönyörű szőttessel borított be.

De bármennyire szerette is a feleségét a herceg, féltékeny természetétől csak nem szabadulhatott. Alig tudta elviselni, hogy a királykisasszonyt mindenki szereti. Haragudott a nagyurakra, akik Minangkabauból ide kísérték a feleségét, elfutotta a méreg, ha hallotta, hogy Rongkang gyermekkorának arany napjait emlegették. Azt akarta, hogy a felesége gögös legyen, rátarti, ne barátkozzon senkivel, de ezt ugyan hiába várta a gyengéd, jószívű Rongkangtól.

Addig-addig acsarkodott a herceg, míg a végén dühében hazakergette mind a nagyurakat, akik Minangkabauból ide kísérték a királykisasszonyt. Egyedül maradt szegény Rongkang, nem barátkozhatott senkivel, nem beszélgethetett a szülőhazájáról senkivel.

De a herceg még ezzel sem érte be. Megtiltotta, hogy szóba álljon az udvaroncokkal, kémekkel figyeltette minden lépését. Szomorú volt a királykisasszony, elhagyatott. Irigyelte a falusi asszonyokat, hogy azok szabadon élnek, siratta a saját keserves sorsát. Mert mit ér a kincs meg a gazdagság, ha úgy érzi az ember, hogy rabságban tartják?

Látta a herceg, hogy valami bántja a feleségét, de el sem tudta volna gondolni, hogy ő az oka a bánatának. Mindig csak kérdezgette, hogy mi a baja, féltette és aggódott érte.

– Mondd, kedvesem, mi bánt? – faggatta a királykisasszonyt. – Mondd meg, mi a legtitkosabb kívánságod, azonnal teljesítem.

– Jaj, kedvesem, miért is küldted vissza mind a barátaimat Minangkabauba! Azóta csak szomorkodok, hervadozok.

– Hát ez a sok minden, Arábia, Jáva, Bali kincsei nem érnek annyit, amennyit elvesztettél? Nem szabad arra gondolnod, ami elmúlt, csak a mára meg a holnapra. És rám is gondolj, szépségem. Néha már attól félek, hogy nem is szeretsz.

– Szeretlek én, herceg, hálás is vagyok neked, hogy ennyi kinccsel halmozol el, hogy nem sajnálsz sem időt, sem fáradságot, megszerezni nekem mindent. De meg kell vallanom, mégiscsak egyedül vagyok. Rajtad kívül nincs senki más, aki egy jó szót szólna hozzám.

– Hát a sok udvarhölgy? Vagy azok semmit sem érnek? Mondd meg, melyik nem tetszik neked, tüstént elküldöm.

– Nehéz nekem tetszeni, az az igazság, nem érzem én jól magam, csak a minangkabau asszonyok társaságában.

Sírt a királykisasszony, szánta-bánta gonoszságát a herceg. Meg is fogadta, hogy iparkodik boldogabbá tenni a feleségét, nem fogja lakat alatt tartani.

De egykettőre megfeledkezett minderről, és amikor legközelebb elutazott országnézőbe, bezárta a királykisasszonyt a szobájába, annyira félt, hogy valamelyik udvaronc meg találja szöktetni. Senki sem szólhatott hozzá egy árva szót sem, csak egy néma szolgáló maradhatott mellette.

Szegény királykisasszony majd esztét veszítette. Öklözte a bereteselt ajtókat-ablakokat, de persze nem bírt szabadulni.

Az öreg néma szolgáló mindig gondosan bezárta az ajtót, valahányszor enni hozott az asszonyának. A legfinomabb ételeket rakta a királykisasszony elé, de hiába, Rongkang jóformán hozzá sem nyúlt az ennivalóhoz.

Mikor a herceg hazatért, látta, hogy a feleségének majd meghasad a szíve bánatában. Megint csak megbánta, amit tett, és kilovagolt az asszonyával. Bejárták a falvakat, és az emberek mindenütt a legnagyobb hódolattal fogadták őket.

– Nézd csak, kedvesem, mennyire tisztelnek bennünket! – mondta a herceg.

De Rongkang észre sem vette az embereket, és ha a herceg hátranézett volna, láthatta volna, hogy a falusiak szomorúan, fejüket csóválva bámulnak utánuk.

A hercegen aztán megint erőt vett a féltékenység. Volt a királyi palota kertjében egy hatalmas fa, olyan egyenes volt a törzse, mint a nyíl. Odaparancsolt a herceg egy favágót, a favágó kivájta a fát. Aztán egy asztalost; az asztalos kifaragta, fényezte belülről, bevonta selyemmel-bársonnyal. Gyönyörű, drága heverőt állítottak a fa közepébe. Az ajtót fakéreggel borították be, kívülről nem is lehetett látni. Alig süttött be oda egy kis fény, az is csak az ajtó hasadékán.

És mikor a hercegnek megint el kellett utaznia, ide zárta a feleségét. Aki tudott a fa titkáról, mind a herceggel ment. Szegény asszonynak nem volt más társasága, csak a néma szolgáló.

Félt a királykisasszony rettenetesen, szeretett volna megszökni, de nem tudott. Még az ajtót sem bírta kinyitni, kiáltozni pedig kár volt, úgysem hallotta senki.

Négy nappal azután, hogy a herceg elutazott, egy lovászinak szunyókálni támadt kedve, de úgy, hogy az istállómeister észre ne vegye. Fel is mászott az egyik fára, már éppen lecsukódott a szeme, amikor valami zajt hallott, és ijedtében majd leesett a fáról. Azt hitte, hogy az istállómeister mégis rajtakapta. Körülnézett, és egy öregasszonyt pillantott meg, aki egy tálcát hozott a kezében, telidesteli a legkíváncsabb ételekkel. Jobbra nézett a vénasszony, balra nézett, és amikor biztonságban érezte magát, egyenesen odament a nagy öreg fához. Nem akart hinni a szemének a lovászinak: a vénasszony egy nyílason át bedugta a tálcát a fába, aztán megint óvatosan körülnézett, és elment.

Mihelyt a vénasszony eltűnt, leugrott a fiú a fáról, és oda szaladt, ahol az imént a vénasszonyt látta. Azt hitte, hogy egy szellem lakozik a fában, hogy a néma szolgáló annak mutatott be valamilyen áldozatot. Szorongva, de kíváncsian mászott föl a fára, hogy bekukucskálhasson a nyíláson. De ahogy benézett, már lent is volt a fáról.

„Mégiscsak szellem lakozik a fában” – gondolta, mert egy vékony kis hangocskát hallott.

– Segítség, segítség – mondogatta a vékony kis hang, és a fiú kezdte úgy érezni, hogy ártó szellem nem sóhajtozna ennyire szomorúan.

Összeszedte minden bátorságát, és megkérdezte:

– Ki van itt bent, és mi a baja?

– Én Rongkang királykisasszony vagyok – hallotta a választ. – De te ki vagy?

Szidin – mert így hívták az inast – hahotázni kezdett, úgy felelte:

– Bolondját akarod járatni velem! Nem hiszem én egyetlen szavadat sem. A királykisasszony bent lakik a palotában, legalábbis ott a helye, úgy gondolom.

– De csakugyan én vagyok Rongkang királykisasszony. Maga Enggang herceg zárt ide, ebbe a fába. Mondd meg már, hogy ki vagy, és hogy segítesz-e rajtam!

– Szidin vagyok, a lovászinas – felelte a fiú, még mindig gyanakodva.

– Kérlek, kedves Szidin, szabadíts ki ebből a szörnyű rabságból. Ha tovább is itt kell maradnom, meghalok.

– Jaj nekem, istenem – kiáltotta Szidin. – Ott jön az istállómaster. Szaladnom kell. De megígérem, hogy este visszajövök.

Szidinnek még éppen sikerült az istállómaster előtt besurrannia az istállóba. Nem sokat teketóriázott, nyomban csutakolni kezdett egy lovat.

– Hol kujtorogtál, te csavargó – támadt neki az istállómaster, mihelyt belépett. – Legalább egy félórát kereslek.

– Hiszen itt vagyok, csinálom a dolgomat – felelte a fiú, mint aki egy szót sem ért az egészből.

Morgott az istállómaster, de aztán csak elment az istálló másik végébe. Mikor leszállt az este, Szidin megint kilopakodott a

királykisasszony börtönéhez.

– Itt van-e még, felséges királyasszony? – suttogta befelé a hasadékon.

– Te vagy az, Szidin?

– Én vagyok, én, felséges királyasszony. Megpróbálom kinyitni ezt a fát.

– Van a nyílás mellett egy hasadék. Azt kéne valahogy nagyobbra nyitni. Csak vigyázz, ne csapj túl nagy zajt!

Szidin beleerőltette a kését a hasadékba, és erősen húzni kezdte az ajtót.

Az ajtó lassan engedett. Rángatták kívülről, taszították odabentről, a végén kinyílt annyira, hogy a királykisasszony ki tudott bújni rajta.

– Várjon itt egy kicsit, felséges király asszony, hozok két hátaslovat, mert én is elkísérem.

– Gondold meg, Szidin, nagy árat kell fizetned érte, ha rájönnek, hogy te segítettél nekem a szökésben.

– Tudom, felséges királyasszony, már csak ezért sem maradnék itt. Meg aztán el is tévedne, ha egyedül próbálna elmenekülni innen.

Gondosan betapasztotta a rést Szidin, aztán elszaladt az istállóba, nemsokára meg is jött a lovakkal. Elnyargaltak.

– De hova menjünk?

A királykisasszony azt mondta, hogy ő fel fog menni a hegyekbe, az anyjának a nyári palotájába, mert ilyenkor biztosan ott van az anyja.

Vágtattak egész éjszaka. Szidin néha-néha hátranézett, mert félt, hogy a királykisasszony leesik a lóról. Csodálkozva látta, hogy úgy ül a nyeregben, mintha beleteremtették volna.

Mire megvirradt, meg is érkeztek a nyári palotába.

Rettenetes haragra gerjedt a királyné, amikor megtudta, hogyan bánt a herceg a lányával, hogyan gyötörte-kínozta. Fegyveres őrköt állíttatott minden hegyi ösvényre, és nyomban üzenetet küldött a királynak is.

De még rettenetesebb volt Enggang herceg haragja, amikor megtudta, hogy a felesége megszökött. Felnyergeltette a legjobb lovát, és lóhalálában felnyargalt a hegyekbe, mert gondolta, hogy odamenekült a királykisasszony.

Amikor a hegy lábához ért, visszafogta a lovát, mert tudta, hogy ott van a királynénak, Rongkang anyjának nyári palotája. Láta is már messziről az öröket, megértette, hogy erőszakkal itt nem megy semmire. Így hát elrejtőzött, és csak sötétedéskor merészkedett elő. Parasztruhába öltözött, kést fogott a kezébe, és az éjszaka leple alatt elindult a palota felé. Nem is tudott másra gondolni, csak arra, hogy bosszút álljon a királykisasszonyon, meg azokon, akik szökni segítettek neki.

Az örök nem vették észre. Odalopózott a palotához. Ez a palota is, mint minden épület errefelé, cölöpökön állt. Éppen a cölöpök ellen tervezgetett valamit a herceg. Vigyázott, hogy ne csapjon nagy zajt, egyenként befარagta a cölöpöket, épp csak hogy nem vágta egészen keresztül őket. Amíg mindenki aludt a házban, nem történhetett semmi baj, de mihelyt megmoccan valaki, összeroskad az egész palota. Hajnalodott, mire elkészült szörnyű művével a herceg. Aztán elbújt a bozótban, és várta, mi történik.

A madarak meg-megrebbentették a szárnyukat, kukorékolni kezdett a kakas. Ébredtek az emberek a palotában. Akkor aztán egyszerre rettenetes robajjal, iszonyú zajjal összeroskad a hatalmas épület. Jajveszékeltést lehetett hallani, sikoltozást, de lassan elhaltak a hangok. Kacagva ugrott talpra a herceg, odarohant a romhalmazhoz, táncolt, mintha megszállta volna az ördög, vadul kiáltozott, forgatta a kését a feje fölött. És ekkor egyszerre csoda történt. Nagy madárrá változott a herceg, a csőrén szarvacska nőtt, Enggang Gading lett belőle. Kibontotta a szárnyait a madár, a nevét kezdte kiáltozni, ott körözött a romok felett. És akkor megmozdult valami a gerendák meg a deszkák között. Egy másik madár bújt elő, csőrével félrecsapta az utolsó deszkát, s Enggang Gading nyomába repült. Rongkang királykisasszony volt, ő is madárrá változott, Enggang Papan lett belőle.

Azóta mindig együtt járnak Szumátra erdeiben.

És ha eljön a tojásrakás ideje, a hím madár egy üreges fát keres, az üregbe a nőtény belebújik, és a hím eltömi a rést, alig egy csöpp kis hasadékot hagy. Ezen át eteti a nőtényt, neki viszi a legfinomabb falatokat. Mert a nőténynek nem jó ám akármilyen, ha hibás az a gyümölcs, egyszerűen kihajítja.

Aztán, ha a kicsinyek kikeltek, a nőstény az erős csőrével kiüti a rést, kiszabadul.

Attól kezdve megint együtt járnak az erdőben, cseng a furcsa kiáltásuk: – Enggang, Enggang!

HOGYAN VESZTETTE EL AZ ORANGUTÁN A FARKÁT?

Szumátra (maláj)

Száz és száz évvel ezelőtt élt egy orangután, úgy hívták, hogy Kondo. Volt egy jóbarátja, egy közönséges majom, azt meg úgy hívták, hogy Nabla. Ennek a Nablának nem volt farka, bántódott is miatta eleget. Kondo is nagyon sajnálta, szívesen segített volna rajta, de hiába, farkat nem tudott neki ajándékozni. Abban az időben Kondónak még hosszú-hosszú farka volt. Nagyon rosszul esett neki, hogy a kis Nablát mindig kinevették, csúfolták, hogy nincs farka. Ügyelt is arra Kondo, hogy Nabla mindig ott legyen mellette. Kondo füle hallatára senki sem merte volna csúfolni Nablát.

Egy szép napon mégis azt mondta Nabla, hogy búcsút akar venni a barátjától, nem akar több kellemetlenséget okozni neki. Hiába kérlelte Kondo, Nabla hajthatatlan maradt, és a végén, nagy sírás-rívás közben, elbúcsúztak egymástól.

Nabla egy elhagyatott helyet keresett magának, valahol az erdő mélyén. Kondo egyedül maradt. Mindennap kesergett, nagyon fájt neki, hogy elhagyta a barátja. Egyszer épp a kedvenc fáján gubbasztott, búsan gondolt Nablára, amikor két nagy fácán repült arra, le is szálltak egy ágra, pontosan Kondo feje fölé. Nem vették észre a majmot.

Az aranyfácán farka éppen ott himbálózott Kondo arca előtt.

„Ej, de gyönyörű farok! – gondolta Kondo. – Mintha színaranyból volna!”

Nem tudott ellenállni a csábításnak, megsimogatta.

„És a tapintása olyan, mint a legfinomabb bársony!”

Megint csak nem tudott ellenállni a csábításnak, megfogta a fácán farkát.

Hát éppen ebben a pillanatban felrepültek a fácánok. Kondo még egyre szorongatta a fácán farkát, eszébe sem jutott, hogy el kéne eresztetni. Az aranyfácán elrepült, a farka meg ott maradt Kondo kezében, de Kondo ezt csak akkor vette észre, amikor a fácán

haragosan visszaröppent, pörölni kezdett, hogy leszakították a farkát, még meg is akarta csípni Kondót.

Kondo megijedt a mérges madaraktól, menekülni próbált. De a két fácán csak kergette, gyötörte. Kondo a végén mégis el tudott bújni előlük, belefészkelte magát az iszapba, a nádas sűrűjébe, még most is a markában szorongatva a fácánfarkat. Itt nem talált nyomára a két madár.

Szegény Kondo nagyon megijedt, amikor látta, hogy a díszes farok összevissza gyűrődött. Hiába nézte-forgatta, pecsétetes, piszkos volt annak minden szál tolla. El is hajította, és bánatosan elkullogott. Miért is nem vigyázott rá jobban?

Ahogy ment, mendegélt a folyó partján, egyszerre csak összetalálkozott a törpeszarvassal. Mindjárt megszólította a törpeszarvas, kérdezgette, mi baja. Amikor meghallotta, mi történt, örömeiben nagyot villant az a haszontalan szeme. Nem is mert Kondo szemébe nézni, de úgy csinált, mintha őt is bántaná a dolog.

Hallgatott a törpeszarvas néhány percig, aztán megcsóválta a fejét.

– Csak nincs valami nagy baj ? – kérdezte Kondo riadtan.

– Még hogy nagy baj? – mondta a törpeszarvas. – Borzalmasan nagy! Hát neki volt a legszebb farka széles e világon. Hogyan is lehetnél ennyire ügyetlen?

– Véletlenül történt, szavamra, véletlenül. Kérlek, segíts rajtam, kedvesem, szívesen jóvátenném, amit vétettem.

– Azt hiszem, ezt csak egyféleképp lehet jóvátenni. Add oda a magad farkát a fácánnak – mondta a törpeszarvas.

Kondónak még a szája is tátva maradt a csodálkozástól.

– Értsed meg már végre, hogy az okozott kárt meg kell téríteni, akár véletlenül okoztad, akár szándékosan.

– És azt hiszed, hogy a fácánnak megfelelne az én farkam?

– Azt hiszem. Biztosan azt gondolja: inkább legyen majomfarkam, mint semmilyen sem.

Addig-addig erősködött a törpeszarvas, míg a végén csak meggyőzte Kondót.

– És mi lesz az én farkammal? Le kell vágni?

– Bizony, ez nem könnyű dolog. De én szívesen segítek.

Le is vágta a törpeszarvas Kondo farkát egy éles kővel, nem törődött vele, hogyan bömböl Kondo fájdalmában.

– Na, most fogd szépen a farkadat, és vidd el a fácánnak. Biztosan meg fog bocsátani neked.

Az ám, csakhog közben a fácán megtudta, hogy véletlenül szakították ki a farkát, és hogy néhány hét múlva úgyis kinő magától. Ezért aztán nem győzött csodálkozni, amikor látta, hogy jön Kondo, és hozza a saját majomfarkát. Nem értette, miért akarja Kondo neki ajándékozni a farkát, de aztán rájött, hogy az a haszontalan törpeszarvas járt túl a majom eszén.

Megsajnálta az orangutánt, elfogadta a farkát, azt mondta, hogy most már nem haragszik, és hogy nagyon örül, hogy a majom ilyen őszintén megbánta, amit tett.

Aztán elment Kondo, elszálltak a madarak is, magukkal vitték a farkat. Gondolkoztak, mit is tehetnének vele. A végén egyszerűen csak eldobták, valahol az erdő fölött.

Véletlenül éppen ott pottyant le a fark az égből, ahol szegény Nabla búslakodott nagy farkatlanul.

Örült is Nabla, hogy az ég így megajándékozta, éppen azzal, ami után annyira vágyakozott. Azt sem bánta, hogy egy kicsit hosszú az a fark, élvezte, hogy teljesült a szíve vágya. Azóta Nabla minden leszármazottjának van farka, az orangutánok meg fark nélkül élik a világukat.

A CIBETMACSKA ÉS A KÓCSAG

Szumátra, Simalur

Volt egyszer egy cibetmacska, egy faluban lakott. Abban a faluban korábban sok ember élt, de egy garuda madár mind egy szálíg elvitte őket.

Mikor a cibetmacska odament az elhagyott faluba, látta, hogy rengeteg ott a baromfi. Bőségesen akadt hát ennivalója, boldog is volt a cibetmacska. Amikor megéhezett, evett, amit csak akart, tyúkot vagy kakast, amit éppen megkívánt. Hosszú ideig élte ezt a gyönyörűséges életet, de egyszer csak elfogytak a csirkék, és a cibetmacskának más ennivaló után kellett néznie. Felmászott hát egy magas fára, és jobbra-balra kémlelt a tetejéről. A tenger felé nézett, és látta, hogy valahol messze egy kócsag áll egy kövön, és lesi a halakat.

„Ez nekem való eledel” – gondolta a cibetmacska. Tüstént lemászott, kiszámította, merrefelé találhatja meg a kócsagot, és abba az irányba indult. Amikor a tenger partjára ért, és szemtől szembe került a kócsaggal, rákiáltott:

– Hej, kócsag testvérem, tudod-e, mit agyaltam ki?

– Mit? – kérdezte a kócsag.

A cibetmacska ezt válaszolta:

– Repülj rögtön a magas-magas nangkafára. Ott várj rám. Én is odamegyek, és nemsokára találkozunk.

– Rendben van – mondta a kócsag, és arra a helyre repült, amelyről a cibetmacska beszélt. A nangkafa tetején letelepedett.

Nemsokára odaért a cibetmacska is, és felkiáltott:

– Hej, kócsag testvérem, megjöttem.

– Meg bizony – hagyta rá a kócsag.

– Gyere csak le – szólt a cibetmacska. – Megszámoljuk a nangkamagokat. Felmegyek a fára és lehajigálom.

A kócsag leszállt a földre, és a cibetmacska felmászott a fára. Kiválasztott egy jó nagy nangkagyümölcsöt, jó érettet, és a mancsával kiszedte belőle a magokat.

– Számold csak meg! – kiáltotta a kócsagnak, az meg visszakiáltott:

– Jó.

Le is hullott a nangka belseje, egyenesen a kócsag szárnyára, úgyhogy csupa ragacs lett a tolla. Akkor aztán a cibetmacska lekiabált odafentről:

– Mondd, kócsag testvérem, hány mag van az egészben?

– Hadd csak abba a hajigálást egy kicsit – mondta a kócsag.

De az összeragadt szárnyával nem bírta repülni, csak ugrált jobbra-balra, hogy összeszedje a magokat. A cibetmacska észrevette ezt fent a fán, gyorsan lemászott, és odament a kócsaghoz.

– No, hány nangkamagot olvastál meg? – kérdezte.

A gyanútlan kócsag hagyta, hogy a cibetmacska odamenjen hozzá, az meg hirtelen elkapta az egyik lábát.

Rászólt a kócsag:

– Mit csinálsz, cibetmacska testvérem? Miért haragsz meg?

– Én csak azért, hogy megegyeek – gúnyolódott a cibetmacska.

– Éhes vagyok, régóta nem ettem.

– És miért éppen engem akarsz megenni? – kérdezte nyugodt hangon a kócsag.

– Talán tudsz jobbat? – felelte a cibetmacska.

– Figyelj csak rám – mondta a kócsag. – Engem bármikor megehetsz. Előbb azért mássz fel a nangkafa tetejére, és nézz a tenger felé! Egy szigetecskét fogsz látni. Azon a szigetecskén lakunk mi, kócsagok. Ha tojáshoz akarsz, sokat találsz; ha csibét kívánsz, bőven találsz!

– Igazán? – kérdezte a cibetmacska.

– Igen, igazán – vágta rá a kócsag.

Elengedte hát a cibetmacska a kócsag lábát. Felmászott a nangkafára, és látott is, egészen messze, a tenger közepén egy kis szigetet. És azt hitte, hogy látja rajta a tömérdek kócsagot is.

Megint lemászott a cibetmacska, és így szólt:

– Igazat beszéltél, kócsag testvérem. Most már csak az a kérdés, hogyan jutunk el arra a szigetre?

– Indulj hát, és keresd meg a csónakunkat – biztatta a kócsag.

– Milyen csónakunkat? – kérdezte a cibetmacska.

A kócsag így válaszolt:

– Menj csak abba a másik faluba, túlnan-túl, mert abban éppen ünnepet ülnek. Lopjál el egy fazekat, amelyiknek dugója is van, és hozd ide. Én majd őrködöm addig.

A cibetmacska el is ment abba a faluba. Az embereknek csak az ünnepségen járt az eszük. Ő meg lesbe állt, és amikor nem néztek oda, ellopta a fazekat, és futott vele a kócsaghoz, amilyen gyorsan csak vitte a lába.

Mikor odaért, így szólt hozzá:

– Hej, kócsag testvérem, itt van a csónakunk. Gyorsan, indulhatunk a szigetre.

Elkészültek, a tengerpartra vitték a csónakot, és beszálltak. A kócsag kiterjesztette a szárnyait, és azt mondta:

– Készítsünk evezőt, cibetmacska testvérem – és a vízbe lógatta a farkát.

Mikor a hét hullámtörőn is túl voltak már, megszólalt a cibetmacska:

– Hej, kócsag testvérem, nedves lett a mellem. Csak nem kapott léket a csónakunk?

– Az bizony meglehet – válaszolta a kócsag. – Mindjárt be is tömöm a lyukat.

Ezzel aztán kicsípte a dugót, nagy lyuk támadt a csónakon, ömlött bele a víz. És a kócsag így szólt:

– Hej, cibetmacska testvérem, megharaptál, meg akartál enni. Én bizony elrepülök, te meg itt maradsz a lyukas csónakban.

Elrúgta magát a kócsag, és a csónak elmerült. A cibetmacska vízbe pottyant, ide-oda úszkált, de sehol sem látott földet. Arra úszott egy cápa, és bekapta. De a kócsag akkor már messze járt.

A TESTRÉSZEK VETÉLKEDÉSE

Szumátra, Nias

Valamikor réges-régen volt egyszer egy híres vita. A száj, a szem, a fül, az orr, a szív, a kéz meg a láb veszekedtek, hogy melyik közülük a legfontosabb. Nem volt ennek a veszekedésnek se vége, se hossza.

A szem ezt mondta:

– Én vagyok a legfontosabb, mert én látok meg mindent legelőször.

– Nem – mondta a fül –, én vagyok a legfontosabb, mert én hallok meg mindent legelőször.

Mondta az orr:

– Tévedsz, barátom, én vagyok a legfontosabb, mert én szimatolok meg mindent legelőször.

Megfelelt neki a száj:

– Nem, én vagyok a legfontosabb, én eszek meg mindent.

Most már a kéz is beleszólt, kijelentette:

– Ti mind tévedtek, kedveseim, én vagyok a legfontosabb. Hát én fogom meg a dolgokat, én juttatom el hozzátok

– Szó se róla, barátom – erősködött a láb –, mert a legfontosabb én vagyok. Én járok, én megyek el mindenhová, ahová csak küldenek, én töröm magam az úton.

A szív nem nagyon zavartatta magát. Csak ült a mellkas mélyén, és hallgatott. Figyelte, mit mondanak a többiek, kíváncsi volt, hova fognak kilyukadni, miben fognak megállapodni a végén. A hat másik csak veszekedett reggeltől estig, mindegyik magát tartotta a legfontosabbnak. Kilenc nap, kilenc éjjel vitatkoztak, és mindegyikük azt remélte, hogy a többiek végül mégis csak engedni fognak. De makacs volt mind a hat, nem engedett egy sem.

A lármának, a veszekedésnek csak nem akart vége szakadni. Megunta ezt a szív, és megszólalt:

– Halljátok-e, szem, orr, fül, száj és kéz, mert a lábról majd később fogok beszélni, megmondom én nektek az igazságot. Szamárságokat beszéltek valamennyien. Én vagyok a legfontosabb,

énutánam pedig a láb következik. Én vagyok a legfontosabb, mert én mozgatlak benneteket. Ha nem dobog a szív, nem működtök ti sem. De ha én megmozdulok, mozdul utánam a láb, aztán a kéz, aztán te is, száj. Te, szem, csak nézni tudsz, másra nem vagy való. Te, fül, csak hallani tudsz, másra nem vagy való; te, orr, csak a szaglásra szolgál, és te, száj, csak az evésre. És ha én nem dolgozom, nem mozdulhat a láb, nem foghat meg semmit a kéz, és nem kapsz semmit sem enni te, száj. És ha én dolgozni kezdek, akkor mozdulhat a láb, akkor megfoghat valamit a kéz, akkor kapsz enni te, száj. Hát ezért vagyok én a legfontosabb. Én vagyok mindennek a kezdete, ti csak akkor dolgoztok, ha én dolgozom. Ha nem mozdulok, nem mozdultok ti sem; ha mozdulok, mozdultok ti is. Veszekedhettek, ameddig akartok, én vagyok közületek a legfontosabb, a legnemesebb, az első.

A PIÓCA SZÜLETÉSE

Borneó (dajak)

Valamikor, a világ kezdetén, amikor még alig volt ember a földön, élt egy házaspár a szaravaki dajakok őseinek a földjén. Az ember neve Terau volt, az asszony neve Temundzsan.

Egy szép napon az embernek a tengerparton volt valami dolga, és az asszony egyedül maradt otthon.

Alig ment el Terau, előbújt a bozótból egy szörnyűséges *buau*, megragadta Temundzsant, és hiába kiáltozott, hiába kapálózott az asszony, magával hurcolta a bozótba.

Amikor már jó messzire elvitte, megállt, és hogy az asszony ne tudjon elmenekülni, bekente a hátát valami ragacsos mézgával, odaragasztotta egy nagy sziklafalhoz.

Aztán otthagya az asszonyt, de azért nem feledkezett meg róla végképp, minden este elment hozzá, amikor alkonyodni kezdett, sőt vitt neki ennivalót is.

Közben Terau is hazatért.

Látta, hogy nincs az asszony sehol, keresni kezdte, buzgón kereste, mert nagyon szerette. De hiába kereste, nem talált a nyomára.

Naphosszat az erdőben barangolt, a vadonban csatangolt, panaszos hangon kiáltozta Temundzsan nevét.

Egy szép napon végre nem hiába fáradozott.

Hallotta, hogy valaki elhaló hangon válaszol a kiáltozására, a nevét mondogatja. Rohant a hang irányába, meg is találta Temundzsant, látta, hogy milyen szörnyű rabságban van. Megpróbálta kiszabadítani, de hiába, a *buau* ragacsos mézgája erős volt, nem lehetett elhúzni az asszonyt a sziklafaltól.

Temundzsan elmesélte, mi történt vele, együtt sírtak, siránkoztak, amíg alkonyodni nem kezdett.

– Menekülj – mondta Temundzsan. – Ilyenkor szokott eljönni a *buau*, és ha itt talál, biztosan megöl.

– Merről szokott jönni? – kérdezte Terau.

Az asszony egy meredek sziklaösvényre mutatott, a szemközti domb oldalában.

Terau nyomban egy dzseratot – szarvascsapdát – csinált rotangból, felállította a csapdát az úton, ő maga elbújt egy nagy szikla mögé, és megmarkolta a csapda kötelét. Lesbe állt, várt, hogy csapdába ejtse a gyanútlan *buau*.

Jött is a szörny nemsokára, virágos jókedve volt. De amikor odaért a csapdához, Terau megrántotta a kötelet, beleakadt a *buau* lába a hurokba, hanyatt vágódott a szörny, tehetetlenül kapálózott.

Terau kirántotta a kardját és odarohant.

– Megvagy, te gazember! – és megragadta a szörnyet.

– Mit vétettem ellened? Miért támadsz rám ilyen vadul?

– Hogy mit vétettél? Elraboltad a feleségemet – mondta Terau, és le akart csapni a kardjával.

– Kíméld meg az életem – könyörgött a *buau*. – Ha életben hagysz, elárulom, hogyan szabadíthatod meg a feleséged. De ha megölsz, itt marad a sziklánál, míg csak meg nem hal.

– Megkímélem az életed – egyezett bele Terau.

Adott is neki a szörny valami varázsszert. Mihelyt megkapta, hatalmasat vágott kardjával a könnyen hívő szörnyre, kioltotta az életét.

Aztán az volt az első dolga, hogy kiszabadítsa az asszonyt. Ki is szabadította, haza is vitte.

Nemsokára gyereket szült az asszony. Csúf kis teremtmény volt ez a gyerek, de nem csoda, hisz a *buau* volt az apja.

És mihelyt megszületett ez a gyerek, nyomban a szájába kapta az anyja mellét, el nem eresztette volna egyetlen pillanatra sem. Szívta az anyja mellét szakadatlan, éjjel-nappal, és szegény Temundzsan egyre soványabb lett, egyre soványabb, már-már azt hitte az ember, hogy mindjárt meghal.

Terau nem tudta, mit csináljon. Megölni sem merte a gyereket, mert attól félt, hogy a gyerek szája még akkor sem fogja elereszteni az anyja mellét.

Csúf teremtmény volt ez a gyerek, de nagyon értelmes jószág. Mihelyt megszületett, már tudott beszélni, ismerte minden dolognak a nevét. De a fogával akkor is szorosan tartotta az anyja mellét, amikor beszélt, amikor mozgatta a száját.

Végül mégiscsak kitervelte Terau, hogyan mentse meg az asszonyt ettől a gyerektől.

Egy szép napon azt mondta Temundzsannak, hogy menjen ki vele a bozótba. Útközben pedig kérdezgette a gyereket, minden fű és fa nevét megkérdezte tőle, amit csak láttak. Minden fű és fa nevét tudta a gyerek, meg is mondta tüstént.

Végül egy pa-ang fához értek.

– Hát ennek a fának mi a neve? – kérdezte Terau.

– Pa-ang – felelte a gyermek-szörny, de mert ezt a szót nagyon nehezen tudta kimondani, egy pillanatra a szájával is, a fogaival is eleresztette az anyja mellét.

Csak erre várt Terau! Mikor a szó még a gyerek szájában volt, lecsapott a kardjával, kettéhasította a koponyáját.

A hullát a földre dobták, és hogy egyszer s mindenkorra megszabaduljanak tőle, apró darabokra vágták. Minden kis darab piócává változott. Hát ezért szív a pióca is szakadatlan.

SZIMPANG IMPANG

Borneó (dajak)

Egy szép napon kiment néhány ember az erdőbe gyökereket, bogyókat, más jó falatokat keresni. Megláttak egy hatalmas óriáskígyót, de azt hitték róla, hogy fatörzs. Le is ültek rá, és ahogy a gyökereket szabdalták-vagdalták, véletlenül a kígyóba is belevágtak. Nagy sugárban omlott a vére. Mikor látták az emberek, mit csináltak, darabokra metélték a kígyót és megfőzték a húsát. Akkor aztán esni kezdett az eső, csak zuhogott napokig, és a végén az egész földet elborította a víz. Egyes-egyedül a Tiang Laju csúcsa látszott ki a vízből. Meg is fulladt mindenki, nem menekült meg, csak egy asszony, egy kutya, egy patkány és néhány apró féreg, akik fel tudtak kapaszkodni aへgyre.

Kereste az asszony, hol húzhatná meg magát ebben az esőben, és észrevette, hogy a kutya pompásan elvackolódott egy lián tövében. Ez a lián ide-oda himbálózott a szélben, közben hozzádörzsölődött egy fához, és ettől átmelegedett. Jó jelnek tartotta ezt az asszony, megfogta a liánt, jól hozzádörzsölte egy darab fához, és tüzet gerjesztett, elsőnek az egész világon. És hogy férje úgysem volt, hát a lián lett a férje, és nemsokára született egy gyerekük is, de az csak félemler volt, csak egy karja volt, egy lába, egy szeme, meg így tovább. Ezt a gyereket Szimpang Impangnak hívták. Az állatok voltak a játszópajtásai. Szegény fiú sokszor panaszkodott keservesen az anyjának, hogy ő csak ilyen tökéletlen.

Egy szép napon Szimpang Impang talált néhány rizsszemet, amelyeket a patkány dugott el egy lyukba. Szépen szétteregette Szimpang Impang a rizst egy levélen, kirakta száradni egy facsonkra. Jött is a patkány, és visszakövetelte a rizst. Szimpang Impang nem adta, és erre a patkányt elfutotta a méreg, megfogadta, hogy ő is, az egész fajtája is ott fogja pusztítani az emberek rizsét, ahol éri, míg csak világ a világ. Javában veszekedtek még, mikor arra járt Szelulat Antu Ribut, a szélisten, ráfűjt a rizsszemekre, szétszórta őket, jutott belőlük az őserdő minden csücskébe. Haragudott Szimpang Impang, ámult-bámult, de bármerre bámult,

csak a szél zúgását hallotta, összeszedte hát néhány játszópajtását, útnak eredtek, hogy visszavegyék a rizsszemeket a szélistentől, vagy legalábbis megtudják, miért vette el tőlük. Napokig vándoroltak, akkor aztán egy fához értek, ami telidesteli volt madarakkal. Hiába hajtotta a fa egyik levelet a másik után, a madarak mindet megették. Megkérdezte Szimpang Impang, merre van a szélisten háza. Felelte a fa:

– Nem is nagyon régen járt erre a szélisten. Ott a háza átellenben, a messzinél is messzebb. Csak arra kérlek, ha odaérsz, mondd meg neki, hogy nem akarok már több levelet hajtani, úgyis csak a madarak eszik meg. Mondd meg neki, hogy jöjjön el ide, szakítson ki a földből, szakítsa végét nyomorúságos életemnek.

Továbbvándorolt Szimpang Impang, elérkezett egy tóhoz. Mondta neki a tó:

– Hova-merre, barátom?

És amikor Szimpang Impang elmesélte, hogy a szélistent keresi, panaszkodni kezdett a tó, hogy egy nagy aranyrög elzárta a lefolyását, és kérte, hogy jöjjön el a szélisten, fújja el az aranyrögöt. Megígérte Szimpang Impang, hogy szól egy jó szót a tó érdekében, azzal aztán tovább vándorolt, el is érkezett egy cukornád- és banánligetbe.

– Hova-merre, barátom?– kérdezték a növények,

– Megyek a szélistenhez – felelte Szimpang Impang.

– Kérdezd meg már a szélistentől, miért nincsenek nekünk gallyaink, mint a többi fának? Pedig mennyire szeretnénk!

– Megkérdezem, nem feledkezem meg róla – mondta Szimpang Impang, azzal aztán továbbvándorolt, és végre elérkezett a szélisten házához. Hallotta, hogyan zúg a szél, a szélisten meg ezzel fogadta:

– Mi járatban vagy erre, Szimpang Impang?

Mérges hangon mondta Szimpang Impang, hogy a rizsszemekért jött, amiket a szélisten elvett tőle.

– Jól van, döntse el a vitánkat az, hogy melyikünk az ügyesebb bűvár – mondta a szélisten, és nyomban lebukott a víz alá. De hát csak egy nagy bugyborék volt, nemsokára már ott volt megint a víz színén. Szimpang Impang pedig megkérte az egyik játszópajtását, a halat, hogy helyette ő szálljon le a víz mélyére. Látta is a szélisten, hogy ebben a versenyben aligha fog győzni, és ezt mondta:

– Nem, meggondoltam, döntsön inkább az, hogy melyikünk ugrik nagyobb!

Ezzel máris átugrotta a tulajdon házát. Szimpang Impang a fecskét kérte meg, hogy versenyezzen helyette. Felszállt a fecske, és olyan magasra repült, hogy nem is lehetett látni. De a szélisten csak nem hagyta annyiban a dolgot.

– Tegyük még egy próbát. Melyikünk tud keresztülcsúszni ezen a fúvócsövön?

Egyet füttyentett, és már át is szaladt a csövön. Szimpang Impang nem tudta hirtelenjében, hogy mit csináljon, azt hitte, hogy most már nem tudják segíteni a játszópajtásai. Az ám, de megfélekedezett a hangyáról.

– Ennyit én is megtehetek – mondta egy vékony kis hang, és a hangya egy szempillantás alatt keresztülcsúszott a csövön. És mikor a szélisten még akkor sem akart engedni, nagyon megmérgesedett Szimpang Impang, előkapta az apját, a tűzgerjesztőt, és lángra lobbantotta a szélisten házát. Most már megígérte a szélisten, hogy megfizeti az ellopott rizst.

– Csak az a baj – mondta –, hogy nekem nincs gongom, sem semmim, amivel megfizethetnék. Ezért inkább egész embert csinálok belőled, olyat, akinek két karja van, két lába, két szeme.

Ráállt az alkura Szimpang Impang, nagyon örült, hogy egész ember lesz belőle. Az is eszébe jutott, mit kért tőle a fa meg a tó. Megígérte a szélisten, hogy teljesíti a kérésüket. De amikor Szimpang Impang azt is elmondta, mit kért a bambusz, ezt felelte a szélisten:

– Azért nincs ága, mert az emberek mindig illetlenül viselkednek; emlegetik az apjukat-anyjukat, öregapjukat-öreganyjukat, sokszor még neki is mennek az őserdőben. Hát ezért nincs ága a bambusznak meg a banánnak.

A TEKNŐSBÉKA ÉS A TÖRPESZARVAS

Borneó (dajak)

Elment a teknősbéka meg a törpeszarvas rambutan-gyümölcsöt lopni egy kertbe. A törpeszarvas azt mondta, hogy a teknősbéka menjen fel a fára, ő meg majd lent összeszedi a gyümölcsöt. Fel is mászott a teknősbéka, tengernyi vörös gyümölcsöt hajigált le. Mikor már alig maradt gyümölcs a fán, szépen, ügyesen a földre huppant.

A törpeszarvas nekiállt, hogy elossa a zsákmányt. Maga elé húzott egy nagy halom gyümölcsöt, és halkan ezt mondta: – Ez az enyém. – Aztán egy kicsit odalökött a teknősbékának, és ezt kiabálta: – Ez a tied.

– Ne kiabálj – mondta neki a teknősbéka. – Még meghallják az emberek, és megfognak, mert én nem tudok valami gyorsan szaladni.

De a törpeszarvas egyre hangosabban kiabált, amikor kiadta a teknősbéka részét.

Meg is hallották a kiabálást az emberek. – Ki óbégat odakint? – kérdezték egymástól, aztán kinéztek, és látták, mi történik. A törpeszarvas fölkapta az ő részét, és elinalt, a teknősbéka pedig, aki nem tudott valami gyorsan szaladni, inkább elbújt egy nagy levél alá.

– Megvan a tolvaj! – kiabálták az emberek, mert a lábnyomok elárulták, hol van a teknősbéka. Megragadták, és az egyik ember mindjárt azt mondta, hogy vessék a tűzbe. Nagyon vidám képet vágott erre a teknősbéka, hálálkodott, hogy milyen figyelmesek hozzá, és megmutatta a hasán a sárga és fekete foltokat.

– Amikor utoljára tűzbe vetettek a barátaim, ezt a szép mintát égette a tűz a hasamra.

– Ha ennyire szereti a tüzet, ne vessük a tűzbe – mondta az egyik ember. – Inkább tegyük a cukornádzúzóba, lapítsuk össze.

– Az a jó – mondta a teknősbéka. – öreg vagyok, púpos a hátam, és sajnos, régen lapítottak össze utoljára. A hasamat nagyon jól

megdolgozták akkor, de a hátam egy kicsit púpos maradt, arra már nem jutott elég idejük.

Megnézték az emberek a teknősbékát, látták, hogy csakugyan lapos a hasa.

– Gyerünk, vessük a vízbe – javasolta az egyik ember. – Hadd fulladjon meg.

Sírva fakadt a teknősbéka, szipogott, esedezett, könyörgött, hogy ne öljék a vízbe.

De az emberek nagyon örültek, hogy kitalálták, mi a legjobb büntetés, és a vízbe vetették a tolvajt. A teknősbéka aztán kidugta a fejét a vízből, és hahotázva árulta el az embereknek, hogy éppen ott lakik ő, ahova dobták – a folyóban.

A TÖRPESZARVAS ÉS A MAJOMKIRÁLY

Borneó (maláj)

A törpeszarvas mindenféle csellel-ravaszsággal rákényszerítette az akaratát az erdő minden állatára. Aki nem fogadott szót neki, azt megölette. Legtovább a majomkirály hadakozott ellene. A törpeszarvas alattvalói sok-sok majmot megöltek, de a majomkirályt nem tudták eltenni láb alól.

Sajh Alim di Rimba, az erdő bölcs öregje – mert így is nevezik a törpeszarvast –, egy szép napon hazatért a palotájába. Elkísérték az összes állatok királyai, örültek, örvendeztek, kurjongattak, hiszen legyőzték az ellenségeiket.

Mikor a palotához értek, Sajh Alim leült egy kis dombra, az állatok királyai pedig tisztelettel lekuporodtak körülötte a földre.

Mikor aztán leszállt az este, meghajoltak, hajbókoltak az állatok királyai, aztán szépen hazatértek, mindenki a maga házába.

Felébredt másnap reggel Sajh Alim, kiment a palota elé, bulanggyümölcsöt, lalanlevelet keresett magának reggelire. És miközben falatozott, kigondolta, hogyan szedhetné rá a majomkirályt.

Mihelyt kigondolta, mit csináljon, lesétált a dombról, meg sem állt egy frissen felperzselt szántóföldig. A sok elégett fa hamuja és a faszén vastagon borította a földet.

Meghengergőzött a törpeszarvas a faszénben, mindjárt tele is ragadt vele a bőre. Tetőtől talpig fekete lett. Akkor aztán elment, keresett egy darázsfészket. Egy kis dombon talált is egy jókora fészket.

Utána meg kötelet kötött a lábára, és elindult, hogy megkeresse a majomkirályt. Kereste a földeken, kutatta az erdőben, de nem találta.

A végén bement egy nagy erdőségbe, és nemsokára észrevette, hogy ott ül a majomkirály egy rambutanfán az összes vezíreivel és

az udvar nagyaival. Eszegették a rambutangyümölcsöt.

Sajh Alim véletlenül se nézett volna rá a majomkirályra, csak úgy morogta maga elé:

– Hol lehet a törpeszarvas, Allah ne könyörüljön rajta? Mindig a rossz tanácsadóira hallgat. Bárcsak fordulna fel mihamarabb! Én is a rabszolgája lettem, elszakított a feleségemtől, a gyerekeimtől, itt őrizhetem naphosszat azt a tartót, amiben a lelke van. Azt mondják az okosak, hogy ha összetörik ez a tartó, a törpeszarvas, az a fattyú, tüstént meghal. Jaj de sok ideje nem láttam az én kincsemet, gyöngyömet, lótuszvirágomat, istennőmet, aranyomat, aki olyan, mint a menyői tündérek, a balangfa lombjai közt rejtezők. Vágyakozom utánad, szívem virága, egész lelkemből, minden erőmből, de hiába, mert ez a nyomorult törpeszarvas megparancsolta, hogy őrizsem azt a tartót, amiben a lelke van. De jó volna, ha megtalálná valaki a tartót, ha kettéhasítaná! Mindjárt meghalna Sajh Alim! Nagy csapás ez a törpeszarvas az egész világra, tönkreteszi az erdő minden lakóját, rám is csak bajt hozott. Bárcsak ölné meg valamelyik ellensége! Mutatják már a jelek, hogy meg fog halni: a kötél is elszakadt, amit a lábamra hurkolt. Csak találnám meg végre a törpeszarvas ellenségeit, megmutatnám nekik, hol az a tartó, hadd törjék ízzé-porrá.

Nagyon megörült a majomkirály meg a sok majomvezír a koromfekete törpeszarvas szavainak hallatán. És a majomkirály ezt mondta a többieknek:

– Vezíreim! Elment alattunk egy fekete állat, és ezt mormolta: „Ebben a tartóban biztos a gonosz törpeszarvasnak, a fattyúnak a lelke van, azért parancsolta meg nekem, hogy őrizsem.” Nézzük meg, milyen az a tartó, és ha lehet, verjük is széjjel, hadd forduljon fel a törpeszarvas, ez a világ átka! Minket is csak üldöz, még a betevő falathoz is alig tudunk hozzájutni miatta.

Mondták a vezírek:

– Jól beszélt a mi urunk-királyunk. Sok gazságot követett el az átkozott törpeszarvas.

Le is ugrott a rambutanfáról a majomkirály, utána meg a többiek, a vezírek, az udvar nagyjai. Megszólították a fekete állatot:

– Mit morogtál, te fekete szarvas, amikor elmentél ez alatt a fa alatt? Hol van az a tartó, amiben a bitang törpeszarvas lelke

rejtőzködik? Mutasd meg! Széttaposom, mert én örökké harcolok ellene, ellensége vagyok ezen a világon és a másvilágon.

El is vezette Sajh Alim di Rimba a majomkirályt meg a többieket, a vezíreket és az udvar nagyjait a darázsfészekhez. Nagyon szép volt az a darázsfészek.

Mikor a majomkirály meglátta a darázsfészket, ámult-bámult, és ezt gondolta magában:

„Igaza! mondott ez a fekete állat. Nem láttam ilyen szép tartót egész életemben, de azt hiszem, az őseim se láttak! Milyen gyönyörű munka! Megértem, hogy az a fattyú törpeszarvas éppen ide rejtette a lelkét.”

Közben lassan közeledett a fészekhez ő is, meg a többi majom is, a vezírek és az udvar nagyjai. Láta a törpeszarvas, miben mesterkedik a majomkirály. Félresomfordált, elbújt. Észrevétlenül megleste, mit csinálnak a majmok.

A majmok nekiestek a darázsfészeknek, verték, öklözték, aztán megtaposták, mindegyik rúgott bele egyet, össze is tört a darázsfészek.

Mikor a fészek összetört, kirajzottak a darazsak, mérgesek voltak, hogy miért öklözték, taposták őket, megmarták a majomkirályt, összeszurkálták az udvar nagyjait. Menekültek a majmok, elhordták az irhájukat, támolyogva, botladozva, megpocsékolva. A darazsak meg csak kergették őket, újra meg újra beléjük martak. Ordított a majomkirály, bömbölt a többi majom, a vezírek és az udvar nagyjai; úgy óbégattak, hogy majdnem összedőlt az erdő.

Sajh Alim di Rimba végignézte, hogyan döfködik meg a darazsak a majomkirályt, aztán szépen hazament a palotájába. Első útja a halastóhoz vezetett, lemosta magáról a kormot meg a faszenet, megint olyan lett, mint azelőtt volt. Aztán letelepedett szépen, eszegette a gyümölcsöket.

Másnap reggel megint összegyűltek az állatok királyai a palota körül, ott szorongtak, hogy kedveskedjenek valamivel dicső uruknak, Sajh Alim di Rimbának.

Mondta Sajh Alim di Rimba:

– A gonosznak nem lehet szerencséje. Jótett helyébe jót várj. De aki rosszat tesz, nem várhat mást, csak rosszat.

A földre hajtották a fejüket az állatok királyai, úgy feleltek nagy tisztelettel:

– Jól beszélt a mi urunk, Sajh Alim di Rimba!

SZERUNGAL

Borneó (maláj)

– Jaj! – mondta Szerungal. – Nem lopom én itt a napot hiába. Fogom magam, feleségül veszem a rádza lányát.

De ez a Szerungal rettenetesen rút egy ember volt. Azért csak elindult a rádza udvarába.

Ahogy ment, mendegélt, egyszer csak egy faluhoz ért a folyó partján. Ordítottak, rohángáltak az emberek. Közelebb ment Szerungal, látta, hogy egy hangyát akarnak megölni.

– Ne tegyetek ilyen csúfságot! – mondta Szerungal.

Szétszaladtak az emberek, otthagyták a hangyát, elmászhatott a hangya.

Mikor Szerungal a folyópartra ért, megint hallotta, hogy ordítóznak az emberek. „Hát most meg már mit csinálnak?” – gondolta magában Szerungal, és közelebb ment, hogy megnézze, mi a baj. Látta, hogy az emberek éppen egy menekputot, egy szentjánosbogarat akarnak megölni. Megint rájuk kiabált, megint szétszaladtak az emberek.

Aztán egy másik faluba ért, és megint hallotta, hogy ordítóznak az emberek a folyóparton. Közelebb ment, és látta, hogy most meg egy mókust akarnak megölni.

– Meg ne merjétek tenni! – szólt rájuk Szerungal, és megint csak szétrebbentek az emberek.

Hosszú idő múlva megérkezett Szerungal a rádza palotájába. Mondta neki a rádza:

– Mit akarsz, Szerungal?

– Minek is titkoljam – felelte Szerungal –, én bizony azért jöttem, hogy megkérjem a lányod kezét.

Megint mondta a rádza:

– Látod azt a kosár rizst? Hát egy lovas szét fogja szórni azt a rizst. Ha össze tudod szedni, de úgy, hogy tele legyen a kosár, akkor megkaphatod a lányomat.

„Hogy a csudába fogom összeszedni, ha lóhátról szórják szanaszerte?” – gondolta magában Szerungal, de azért csak

erősködött:

– Megpróbálom.

„Ha nem sikerül, egy percre sem maradok itt tovább, szépen hazamegyek” – tette hozzá magában.

Parancsot adott a rádza az egyik szolgájának, hogy üljön lóra, szórja szét a rizst. Fel is ült a legény, szét is szórta a rizst, az utolsó szemig.

– Én most hazamegyek – szólt a rádza. – Várok két-három órácskát. De ha közben össze nem szeded a rizst az utolsó szemig, nem adom neked a lányomat.

Nekilátott Szerungal, kezdte összeszedgetni a rizst. Eltelt egy félóra, de még csak egy kókuszhéjat tudott megtölteni, azt is csak félig. Sírt, sírdogált. Hát egyszerre ott termett a hangya, és megkérdezte:

– Miért sírsz?

– Mert a rádza nem adja nekem a lányát – felelte Szerungal. – Csak akkor adná nekem, ha mind összeszedném a rizst, amit szanaszerte szóratott. És még csak egy fél kókuszhéjra valót tudtam összezsipegetni!

– Egyet se búsulj – biztatta a hangya. – Te is segítettél rajtam, amikor meg akartak ölni, én is segíték rajtad.

Hívta a hangya a többi hangyát, mind összeszedték a rizst, tele lett a kosár.

Fogta Szerungal a kosarat, elcipelte a palotába. Láta a király már messziről, és csak ámult-bámult. Mikor Szerungal odaért hozzá, ezt mondta neki a rádza:

– Nem bánom, megkaphatod a lányomat, de előbb hozz még nekem egypár diót a bételfáról.

De a rádza bételpálmája olyan magas volt, hogy a csúcsa beleveszett a fellegekbe, nem is lehetett látni.

Megnézte Szerungal a bételpálmát, és így morfondírozott:

„Igen ám, de hogy hozzam le azokat a diókat? Még a fele magasságig sem fogok eljutni, le fogok esni.”

Hazament a rádza, Szerungal meg elkezdett felkapaszkodni a fára. Felmászott vagy két ölnyit, aztán leesett. Sírt, sírdogált. Hát egyszer csak ott termett a mókus, és megkérdezte, miért sír.

Szerungal elmesélte, hogy csak akkor kapja meg a rádzsza lányát, ha szed egypár diót a bételpálmáról, így hagyta meg a rádzsza.

– Sose búsulj – mondta a mókus –, majd én segítek.

Föl is mászott a pálmára, egészen a tetejére, és mind leszedte a diót. Nem maradt a fán egy sem.

Látta a rádzsza már messziről, hogy jön Szerungal, és így szólt magában:

„Ez az ember mindent tud. Hányán próbálták már megszerezni azokat a diókat, ő meg ott hozza.”

Meg is ígérte a rádzsza Szerungálnak, hogy hozzáadja a lányát.

Igen ám, de a Rádzsának hét lánya volt. A hetedik volt a legszebbik, róla hallott Szerungal annyi szépet.

– Ha besötétedik, gyere be a palotába. Azt a lányomat adom hozzád, amelyiket elsőnek találod meg a hálósobában. De későn gyere ám, amikor már egészen sötét van – mondta a rádzsza.

„Hogy a csudába fogom kiválasztani a legkisebbiket, ha sötét van, és nem látok semmit?” – töprenkedett Szerungal.

Este aztán bement Szerungal a palotába, és megvárta, míg egészen sötét nem lesz. Sírt, sírdogált, mert nem tudta, hogyan találja meg a legkisebbik lányt. Hát egyszerre ott termett a szentjánosbogár, és megkérdezte, miért sír. Szerungal elmesélte, hogy a rádzsza azt a lányát akarja hozzáadni, amelyikre ő a sötétben először rábukkan, neki pedig csak a legkisebbik lány kell.

– Egyet se búsulj – vigasztalta a bogár –, majd én megmutatom, melyik az. Ráülök a sötétben az orrára. Ahol egy kis fényességet látsz a sötétben, ott alszik a legkisebbik lány.

Be is ment Szerungal az asszonyok szobájába, úgy tett, ahogy a bogár mondta, és átvitte a megjelölt lányt a másik hálósobába. Másnap reggel jött a rádzsza, meg akarta nézni, melyik lányát választotta Szerungal. Bizony, a legkisebbiket, a legszebbiket. Hát így lett Szerungalból a rádzsza veje, pedig a rádzsza nem akarta.

A TÖRPESZARVAS, A TÖBBI ÁLLAT MEG A GARGASZI-DÉMON

Borneó (maláj)

– Elmehetek veled halászni? – kérdezte Labi-labi, a teknősbéka, barátjától, Pelanduktól, a törpeszarvastól, mert látta, hogy a törpeszarvas egy óriási csónakban ül, és a csónakban minden van, ami a halászathoz kell, mérges tobagyökér, varsa, dobóháló, merítőháló.

– Gyere csak – mondta Pelanduk, a törpeszarvas –, ahol egynek jut, kettőnek is jut.

Nemsokára összetalálkoztak a szarvassal, az is velük akart menni, annak is felelt Pelanduk, a törpeszarvas:

– Ahol kettőnek jut, háromnak is jut.

Továbbmentek, hozzájuk szegődött az elefánt is, a tehén is, a disznó is, sok más állat is.

Elérkeztek a folyóhoz, és Pelanduk, a törpeszarvas, mindjárt kunyhót épített nekik. Sok volt itt a hal, neki is álltak halászni.

Rengeteg halat fogtak. Azt gondolták, a legjobb lesz, ha felfüstölik a halakat, valamelyik állat majd mindig szemmel tartja a füstölőállványt, a többiek meg tovább halásznak.

Egy szép napon éppen az elefánt vigyázott a zsákmányra. Lobogott a tűz, szunyókált az elefánt, de egyszerre csak felriadt, mert rettenetes zajt hallott az őserdőből, recsegték a fák, pattogtak az ágak. Alig törölte ki az álmod a szeméből, látta, hogy jön a gargaszi-démon, nagyobb, mint a legmagasabb fügefa, és egy fatörzs van a kezében, azt használja vándorbotnak.

– Kié ez a sok hal? – bömbölte a gargaszi.

Mondta az elefánt:

– Ez bizony a miénk. Nem szabad enni belőle, mert megharagszik Pelanduk, a törpeszarvas.

Nem válaszolt semmit a gargaszi-démon, csak megbillentette az elefántot a lábával, fel is repült az elefánt a legmagasabb fa tetejére. A gargaszi megette a halakat, aztán jóllakottan eltűnt az erdőben.

Ámultak-bámultak az állatok, mikor hazajöttek és látták, hogy a tűz kialudt, és a halak eltűntek, sőt az őrtálló is eltűnt velük.

Hallották aztán, hogy a legmagasabb fa tetején nyögdécsel, sóhajtozik valaki. Látták, hogy ott van fönt az elefánt.

Gyorsan felálltak az állatok egymás hátára, megszabadították az elefántot, az elefánt meg szépen sorban elmesélt mindent.

Mindennap eljött a gargaszi-démon, mindennap elbánt az őrral, mindennap megette a halakat.

Egyszer aztán Pelandukra, a törpeszarvasra került a sor. Nevettek is az állatok, mert a törpeszarvas fogadkozott, hogy majd ő megvédi a halakat.

Mikor aztán a többiek elmentek halászni, Pelanduk, a törpeszarvas, jól megrakta a tüzet, aztán négy karót faragott, és rotangból négy karikát font.

Alighogy a negyedik karikát megfonta, jött a gargaszi-démon. Láta a démon, hogy a Pelanduk rá se néz, csak fon, és mindjárt megkérdezte, mit csinál.

– Sokat dolgoznak az én barátaim, a nagy állatok – mondta a törpeszarvas –, fáj is minden tagjuk, minden izmuk. Éppen a gyógyító szerszámot csinálom nekik.

– Jaj de nagyszerű! – bömbölte a gargaszi, meg is feledkezett a halról. – Nekem is fáj minden tagom, minden izmom. Gyógyíts meg engem is!

– Nem bánom – mondta Pelanduk, a törpeszarvas egykedvűen. – Feküdj le a földre, először meggyúrlak egy kicsit.

Végignyúlt a hatalmas gargaszi a földön. Mondta neki Pelanduk, a törpeszarvas, hogy hajtsa be a könyökét, amennyire csak tudja, és húzza fel a térdét, amennyire csak tudja.

Szót fogadott a gargaszi-démon, és Pelanduk, a törpeszarvas, gyorsan ráhúzta a könyökére meg a térdére a karikákat, a karókat meg beledugta, aztán a földbe ütötte. Nem is tudta a gargaszi lelökni a karikákat.

Aztán Pelanduk, a törpeszarvas, szépen leült a tűz mellé, várta, hogy hazajöjjenek a többiek, nem törődött a démon fenyegető bömbölésével, oda se nézett, amikor a gargaszi rángatta a karikákat.

Hazajöttek az állatok, látták, hogy a gargaszi-démon a fogságukba esett, rávetették magukat, lerondították, szurkálták,

harapták, tiporták, míg csak ki nem lehelte a páráját.

Az állatok szívesen tovább halásztak volna, de Pelanduk, a törpeszarvas, azt mondta nekik, hogy nem szabad, mert a nőstény gargaszi biztos idejön, keresni fogja a férjét.

Megállapodtak benne, hogy elosztják a halakat. De a nagy állatok azt mondták, hogy mennél nagyobb valaki, annál több hal jár neki. Így aztán Pelanduknak, a törpeszarvasnak, és Labi-labinak, a teknősbékának, alig jutott valami a zsákmányból.

– Nem baj, Labi-labi – suttogta Pelanduk, a törpeszarvas. – Még ma éjjel továbbállunk. Te evezel, én meg kormányzok. Meglátod, túljárunk mi ezeknek a telhetetleneknek az eszén!

Fogtak is egy raung-békát, el is dugták a csónak aljába.

Este szépen megindultak a folyón lefelé. Éjszaka aztán, mikor már aludtak az állatok, rázendített a béka:

– Kutykurutty, kutykurutty!

Zengett az éjszaka.

– Jaj, a gargaszi! – rikoltotta Pelanduk, a törpeszarvas, és az állatok riadtan a vízbe vetették magukat, nem maradt a csónakban, csak a törpeszarvas meg a teknősbéka.

– Most aztán evezzünk! – mondta Pelanduk, a törpeszarvas, és a két jóbarát hazáig meg sem állt a hallal teli csónakkal.

A rászédett állatokat majd szétvetette a méreg, megfogadták, hogy bosszút állnak.

Egy szép napon az őserdőben álldogált Pelanduk, a törpeszarvas, és nézte, hogyan alszik a nagy kígyó összetekeredve egy fa tövében. Egyszerre csak rajtaütött az elefánt meg a disznó, neki akartak esni, kiabáltak:

– Megvagy, te tolvaj!

– Mit akartok tőlem? – mondta Pelanduk, a törpeszarvas. – Nem ismerlek benneteket. Biztosan összecseréltetek valaki mással. Én a király szolgálja vagyok, a király övére vigyázok. Nézzétek csak! – és az alvó kígyóra mutatott.

– Ez a király öve? Hadd vegyük fel egy pillanatra! – mondta a két kíváncsi.

– Várjatok! Elszaladok a királyhoz, megkérdezem. Ha azt kiabálom, hogy „Szabad, szabad!”, akkor fölvehetitek.

El is szaladt, és amikor már messze járt, visszakiabált:

– Szabad, szabad!

Fel is kapta az elefánt a király övét, de hát az kígyó volt, megharapta az elefántot, meg is halt az elefánt. A disznó is alig tudta megmenteni az életét.

Hallotta ezt a többi állat is, nagyon megijedtek, nem is merték tovább hajszolni Pelandukot, a törpeszarvast, csak a szarvas meg a tehén maradt a nyomában.

Rajta is ütöttek az őserdőben, de amikor rákiabáltak, azt mondta Pelanduk, a törpeszarvas, hogy biztosan összecserélik valakivel, mert ő a király szolgája, és a király gongját őrzi. Rá is mutatott egy óriási darázsfaszakra.

– Rá szabad ütni erre a gongra?

– Elszaladok a királyhoz, megkérdezem.

El is szaladt Pelanduk, a törpeszarvas. Amikor már messze járt, visszakiabált:

– Szabad, szabad!

Meg is bökte a szarvas a szarvával a darázsfaszket. Mindjárt nekiestek a darázsak, halálra marták.

A tehén még most sem nyugodott, kergette Pelandukot, a törpeszarvast. Elfáradt a törpeszarvas, alig állt a lábán, le is feküdt egy kembang-szeputufa alá, a szájába kapott néhány piros levelet, és holtnak tette magát.

Látta a bamba tehén, hogy ott fekszik Pelanduk, a törpeszarvas, a fa alatt, kilóg a nyelve a szájából, csupa vér a szája. Azt hitte, hogy csakugyan meghalt. Tovább-ballagott hát, még sajnálta is, hogy halálra kergetett egy ilyen kedves kis állatot.

MIÉRT RÖVID A BERUK-MAJOM FARKA?

Borneó (maláj)

Egy szép napon azt látta Pelanduk, a törpeszarvas, hogy a kecskék összesereglettek a mezőn, és lógatják az orrukat bánatukban.

Kérdezte tőlük, mi bajuk van. El is mondták a kecskék, hogy minden évben elvisz közülük egyet a tigris. Ez az adójuk, és éppen aznap jön el a tigris az adót beszedni.

– Ha királlyá választotok, nem kell több adót fizetnetek – mondta Pelanduk, a törpeszarvas.

Örültek a kecskék, meg is tették királyuknak.

Megparancsolta Pelanduk, a törpeszarvas, hogy minden kecske menjen ki az erdőbe. Keressenek gumifákat, döföljék-bökdössék a fát, amíg ki nem csordul belőle a mézga. Amikor már jó ragacsos a szarvuk, visszajöhetnek.

Vissza is jöttek a kecskék, jó ragacsos volt mindegyiknek a szarva. Rákenték a mézgát a törpeszarvas bőrére. Belevetette magát Pelanduk, a törpeszarvas, az alang-alang fűbe, addig-addig ugrabugrált, míg minden pihe rá nem ragadt. Olyan kövér lett ettől a pihebundától, hogy rá sem lehetett ismerni.

Azzal aztán leült a mező közepén egy fa alá, a kecskék meg szépen odagyűltek köréje.

Nemsokára jött a tigris, meg az adószedője, a beruk-majom, akinek akkor még szép hosszú farka volt.

Meglátta a tigris a fa alatt terpeszkedő csodalényt, nagyon megijedt, és ezt mondta:

– Én biz nem megyek tovább. Úgy látszik, van már királya a kecskéknak!

A beruk-majom meg ezt felelte:

– Ne félj! Nem király az, csak Pelanduk, a törpeszarvas, nekem elhiheted. Kössük össze a farkunkat, menjünk oda együtt. Hátha ettől megjön a bátorságod!

Össze is kötötték a farkukat, úgy mentek egyre közelebb.

A kecskék félni, remegni kezdtek, de Pelanduk, a kecskék királya, egyszerre csak elkiáltotta magát:

– Hé, te beruk-majom! Azt parancsoltam neked, hogy hét tigrist hozz ide, te meg csak egyet hozol!

Megrémült a tigris, azt hitte, hogy a beruk-majom elárulta, összeszedte minden erejét, visszaugrott az erdőbe, leszakította, magával vitte a majom farkát is.

Azóta nincs a beruk-majomnak farka, csak egy kis csonk van a fenekén. Nem is nőtt ki a mai napig sem.

A TIGRISEMBER

Celebesz (toradzsa)

A tigrisember egy éjszaka emberi testet öltött – az igazi teste közben otthon volt a házában –, és elbújt egy ház alatt a faluban.

Felkiabált a házban alvó asszonynak:

– Láthatlak-e holnap, amikor leveleket szedsz a rizsfőzéshez?

De az asszony mélyen aludt, nem hallotta a tigrisember hangját, nem is felelt semmit.

Megint felkiabált a tigrisember:

– Láthatlak-e holnap, amikor tűzifát gyűjtesz?

Megint nem felelt az asszony.

– Jól van, akkor majd látlak a dohányültetésnél.

Az asszony nem ébredt fel, de a férje mindent hallott, sőt megismerte a tigrisember hangját is: egy falubeli jóbarátjának a hangja volt.

A férj másnap reggel egy szót sem szólt arról, hogy mit hallott az éjszaka.

Nagy felfordulás volt éppen a faluban, egy új ház tetejét fedték be. Ilyenkor minden férfi fenn dolgozik a tetőn, az asszonyok és a lányok meg főznek a házban és a ház előtt.

Az az asszony, akire éjjel rákiabált a tigrisember, reggeli után kiment a dohányföldre, mintha valami titkos erő vitte volna. Észrevétlen utánament a férje is, elbújt a dohányföld mellett, a bozótban.

Nemsokára jött is az emberi testet öltött tigrisember – az igazi teste közben fönn dolgozott a háztetőn –, egyenesen odament az asszonyhoz.

Hármat toppantott a tigrisember. Az asszony összeesett.

Gyorsan odaugrott a férj, végig akart vágni a tigrisemberen egy bottal, de a tigrisember máris falevéllé változott. Fogta a férj a falevelet, egy bambusztartóba dugta, és jól betömte a tok száját. Aztán felélesztette az ájult asszonyt, visszamentek szépen a faluba, magukkal vitték a tokot, és benne a tigrisembert.

A tigrisember igazi teste fönn ült a faluban a háztetőn, dolgozott, akárcsak a többi ember.

Fogta a férj a tokot, amiben a tigrisember volt, látta, hogy éppen rizst főznek, a tűzre vetette a tokot. Észrevette ezt a tigrisember igazi teste, kiabálni kezdett:

– Megállj! Tűzre ne tedd!

Ki is húzta a férj a tokot a tűzből. De aztán megint csak visszadugta, és amikor a falevél elhamvadt a tűzben, holtan esett le a háztetőről a tigrisember teste is.

Meghalt egyszer egy asszony. A férje nagyon siratta, egy állványra rakatta a koporsót az erdőben, éjjel-nappal ott virrasztott mellette.

Ezt az asszonyt egy tigrisember ölte meg.

Jöttek is éjjel kígyók, mindenféle rút férgek, el akarták ijeszteni az embert, de hiába.

Aztán eljött a tigrisember is, aki emberi testet öltött. Lekapta a koporsót az állványról, arrébb hurcolta, kinyitotta, feltámasztotta az asszonyt.

Látta a férj, hogy az asszony felül a koporsóban. Odarohant, meg akarta fogni a tigrisembert, de a tigrisember máris egy kis fadarabbá változott. Fogta a férj a fadarabot, gyorsan elégette, a feltámadt asszonyt pedig szépen hazavitte.

Amikor a fadarab elégett, meghalt a szomszéd faluban egy ember, a tigrisember igazi teste.

Ebből a történetből tudják a toradzsák, hogy a tigrisember fölkeresi áldozatainak a hulláját, föl is támasztja őket egy kis időre, aztán megint megöli őket.

AZ EGÉR MEG A PAPI ÉNEK

Celebesz (toradzsa)

Megbetegedett a kiséger, elment az anyja papnőt keresni, mert el akarta énekeltetni a gyerekének a papi éneket. Először a bivalytehénhez ment, és megkérdezte:

– Hallod-e, te bivalytehén, el tudnád énekelni a gyerekemnek a papi éneket?

Mondta rá a bivaly tehén:

– De még mennyire.

Mire az egér:

– Énekelj csak egy kicsit, hadd hallom a hangodat.

Elbődült a bivaly tehén:

– Búúú, múúú!

Mire az egér:

– Túl hangos a te hangod, nem tetszik nekem. Még görcsöt talál kapni tőle a gyerekem, és meghal.

Elment hát a lóhoz, és megkérdezte tőle:

– Hallod-e, te ló, el tudnád-e énekelni a gyerekemnek a papi éneket?

Mondta rá a ló:

– De még mennyire.

Mire az egér:

– Énekelj csak egy kicsit, hadd hallom a hangodat.

Felnyihogott a ló:

– Nyihaha, nyihaha!

Mire az egér:

– Nagyon erős a hangod, csúnya a hangod, nem tetszik nekem. Még görcsöt talál kapni tőle a gyerekem!

Elment hát az egér a disznóhoz, és megkérdezte:

– Hallod-e, te disznó, el tudnád-e énekelni a papi éneket? Beteg a gyerekem, nem akarom, hogy elpusztuljon szegény, szeretném, ha valaki elénekelné neki a papi éneket.

Mondta rá a disznó:

– Ismerem én a papi éneket éppen elég jól.

Mire az egér:

– Énekelj csak egy kicsit, hadd hallom a hangodat.

Elröfentette magát a disznó:

– Rőf, rőf!

Mire az egér:

– Soha életemben nem hallottam ilyen ronda hangot! Ne merj énekelni a gyerekemnek, még meg találod ölni!

Elment hát az egér a kecskéhez, megkérdezte, hogy el tudná-e énekelni a papi éneket. Azt mondta a kecske, hogy el tudná. Mire az egér:

– Énekelj csak egy kicsit, hadd hallom a hangodat.

Mekegni kezdett a kecske:

– Mek, mek!

Mire az egér:

– Csúnya a hangod, rekedt a hangod, nem tetszik nekem. Még görcsöt talál kapni tőle a gyerekem, és meghal.

Elment hát az egér a kere-kere madárhoz, őt is megkérte, hogy énekeljen, de az ő hangja se tetszett neki: csúnya volt, rekedt volt.

Elment hát az egér a szarvascsőrű madárhoz, és megkérdezte :

– Hallod-e, te szarvascsőrű madár, el tudnád-e énekelni a gyerekemnek a papi éneket? Nagyon beteg a gyerekem.

Mondta rá a szarvascsőrű madár:

– Én is tudom a papi éneket.

El is rikkantotta magát, mikor az egér megkérte rá:

– Aló, aló!

Nem tetszett a hangja az egérnek, csúnya volt, hangos volt.

Elment hát az egér a macskához, és megkérdezte:

– El tudnád-e énekelni a papi éneket, édes barátom?

Mondta rá a macska:

– Miért ne tudnám?

Mire az egér:

– Énekelj csak egy kicsit, hadd hallom a hangodat.

Nyávogni kezdett a macska:

– Miau, miau!

Mire az egér:

– A te hangod tetszik nekem. Gyere csak, énekeld el a gyerekemnek a papi éneket!

Mire a macska:

– Elmegyek, de magammal viszem a többi macskát is. Te meg hívd oda az egereket, mind egy szálig. Legalább együtt lehetünk egy kicsit, együtt lakmározhatunk.

Nagy ebédet főzött az egér és összehívta az egereket, mind egy szálig.

Nemsokára megérkezett a macska, vele jött a többi macska is. Kérdezte a macska, hogy hol a beteg, és beledugta a kisegeret abba a zsákba, amiben a papnők a lelket szokták visszahozni az égből. Aztán ezt mondta:

– Egér anyó, te csak maradj itt a közelemben.

Hallotta az egér, hogy a macska rágicsál valamit. Mondta is a macska:

– Ne szólj hozzám! Most rágom a varázserejű *pakanangit*!

És már meg is ette a kisegér fejét.

Hallotta az egér, hogy a kisegér kapálózik a lábával. Mondta is magában:

„Jól van, él a gyerekem.”

Pedig a macska már a kisegér lábát is bekapta.

Aztán, még mielőtt rázendített volna a papi énekekre, ezt mondta a macska a többi macskának:

– Ha elkezdem, hogy *Szuka-levél, hadd szívjam ki*, tömjetek be minden hasadékot a padlón, álljatok el minden rést a falon!

És rázendített a macska:

*Szuka-levél, hadd szívjam ki,
Antilopból, pakanangi,
A betegség mind bújjon ki!*

Mihelyt a macskák meghallották ezt a dalocskát, berohantak a házba, megfogták az egereket. Csak egy egér tudott megszökni előlük, egy terhes nőstény egér. Leugrott a házról, nem vették észre a macskák. Ettől az egértől származnak mind a ma élő egerek.

EGY HALOTT KETTŐT, KETTŐ NEGYVENET ÖL MEG

Celebesz (bolaäng-mongondou)

Élt a hegyek közt valamikor réges-régen egy királykisasszony. Szép is volt, gazdag is volt, és nagyon szerette a rejtvényeket. Sok-sok királyfi hallott a szépségéről meg a gazdagságáról, el is jöttek hozzá, megkérték a kezét, de neki egyik se tetszett.

El akarta riasztani a kérőket a királykisasszony, kihirdette hát, hogy csak ahhoz megy feleségül, aki rejtvényfejtésben még nála is különb.

És kihirdette, hogy azt, akinek a kérdésére meg tud felelni, vagy aki nem találja ki, amit ő kérdez, nyomban felakasztják. De ha valaki legyőzi őt, ahhoz nyomban hozzámegy feleségül.

Sok-sok királyfi vesztét okozta ez a kegyetlen feltétel.

A királykisasszony birodalmán is túl élt egy király meg a felesége, meg az egyetlen gyerekük, Szalmon királyfi. Volt ennek a királyfinak egy szolgálja, játszótársa, azt meg úgy hívták, hogy Luisz. Félt a király meg a felesége, hogy a két fiú hallani talál valamit a szép királykisasszonyról, és éppen ezért a világtól elzárva nevelték fel mindkettőjüket.

Mindig csak az udvarban élt a két fiú, nem csoda, ha azt hitték, hogy nincs is más ország a világon, csak az övék. Csodálkoztak is, amikor nagy ritkán valami füstöt láttak az ég felé kanyarogni a messzi távolban. Meg is jött a kedvük hozzá, hogy felkapaszkodjanak azokra a távoli hegyekre, és megnézzék, mi van a hegyeken túl. De a hegyek messze voltak, gyalogszerrel nem juthattak el odáig, lovat pedig nem tudtak szerezni, mert az öreg király gondosan elrejtette.

Egy szép napon mégiscsak azt mondta a királyfi Luisznak, aki éppen a mezőre indult, hogy ugorjon csak be az erdőbe, hozza elő a király hátsólovát.

Elő is hozta a szolgálégény a lovat, és amíg a király nyugodtan ült a szobájában, Szalmon meg Luisz gyorsan megbeszélték, hogy

megszöknek, megnézik, mi van a hegyeken túl.

Kérdezte a király asszony:

– Hát ti miben töritek a fejeteke?

– Meg akarjuk tudni, mi van a hegyeken túl – felelte a fia.

Sírt a királyasszony, s fenyegetőzött, de mindhiába.

– Elég sokáig tartottatok bezárva, tovább már nem tűrjük! – mondta Szalmon.

– Ő, bár meg se született volna – fakadt ki a királyasszony keservében, és gyorsan ölé mérget loccsantott a legények felé.

De a legények már lóra kaptak és elnyargaltak, a méreg csak a ló farára fröccsent. Így is gyorsan hatott. Alighogy megpihentek, megdőglött a ló.

Tanakodtak a legények, hogy mit csináljanak a dőglött lóval. A dögöt egykettőre ellepték a kukacok, aztán két falánk varjú is lecsapott a lóra, de alig vágták bele a csőrüket, már fel is fordultak.

Szalmon meg a szolgája kettévágták, kibeleszték a madarakat, megfüstölték a húsuikat, becsavarták az egészet vokalevelekbe. Azzal tovább is indultak, megmásztak az összes hegyeket, és estére egy falucskába értek. Nagy örömmel fogadták őket.

Nem tetszett a falusiak ábrázata az okos Luisznak. Mondta is Szalmonnak:

– Vigyázzunk, ezek az emberek meg akarnak lopni, sőt talán meg akarnak gyilkolni bennünket. Majd felváltva örködünk éjszaka.

De a királyfi nem volt valami éber őr, elnyomta az álom. El is lopták a tolvajok minden holmijukat. Ellopták és felfalták a két füstölt varjút is.

Igen ám, de a varjak meg voltak mérgezve, így aztán a tolvajok mind egy szálig elpusztultak.

Másnap továbbvándorolt a mi két emberünk, egyenesen az okos királykisasszony országa felé. És mikor megérkeztek az ország fővárosába, a királykisasszony nagy örömmel fogadta őket. Már az első este arról beszélt, hogy adjanak fel találós kérdéseket egymásnak.

Szabadkozott Szalmon, mondta, hogy ő nem nagyon ért az ilyesmikhez, de Luisz odasúgta neki, hogy kérjen engedelmet a királykisasszonytól, és húzódjanak félre egy kicsit.

Mikor aztán félrehúzódtak, ezt mondta Luisz:

– Te kérdezz először. Ezt kérdezd a királykisasszonytól: Egy halott kettőt, kettő negyvenet öl meg. De vigyázz, ne sokat magyarázkodj, mert akkor az okos királykisasszony mindjárt kitalálja, miről van szó.

Visszamentek a királykisasszony szobájába. Kérdezte a királyfi, hogy szabad-e egy rejtvényt feladni. Mondta a királykisasszony, hogy szabad. Megkérdezte erre a királyfi:

– Egy halott kettőt, kettő negyvenet öl meg. Mi az?

Törte a fejét a királykisasszony, de hiába. Kért hát egy napi haladékat.

Luisz rögtön tudta, miben mesterkedik a királykisasszony. Mondta is a gazdájának:

– Ma éjszaka biztos elküld hozzám valakit a királykisasszony, ki akarja csalni belőlem a választ. El ne aludj, uram, és ha hallod, hogy krákogni kezdek, gyere ki a szobából nagy dühösen, kérdezz, hogy ki csapja ezt a nagy lármát.

Úgy is történt minden, ahogy Luisz megmondta.

Mihelyt úgy gondolta a királykisasszony, hogy Szalmon már alszik, elküldte az egyik főemberének a feleségét a vendégekhez. Szép csendesen kopogtatott az asszony az ajtón. Egy zsák aranyat ígért Luisznak, ha elárulja, mi a rejtvény megfejtése.

– Nem pénz kell nekem – felelte Luisz –, van az én gazdámnak éppen elég pénze.

– Kérj, amit akarsz – mondta az asszony. – Mindent megadok neked.

Amikor már megadta, megint kérlelni kezdte Luiszt, hogy most már igazán árulja el, mi a rejtvény megfejtése. Luisz krákogni kezdett, és már jött is ki a királyfi nagy dühösen. Megijedt az asszony, elmenekült, otthagyta a pénzét, de még a szorongját is, mert azt Luisz nem eresztette.

Négy főember felesége járt így, négy egymást követő éjszaka.

Az ötödik napon ezt mondta Luisz a királyfinak:

– Ma éjszaka maga a királykisasszony fog eljönni. Ma neked kell itt kint maradnod.

Úgy is történt, ahogy Luisz megmondta, és a királykisasszony is elvesztette a pénzét meg a szorongját. Annyit azért mégis kisedett Szalmonból, hogy lóháton indultak el hazulról. Ez elég is volt az okos

királykisasszonynak, most már meg tudta fejteni a rejtvényt. Meg is mondta másnap reggel:

– Egy megmérgezett ló megöl két varjat. Két megmérgezett varjú megöl negyven embert.

Ezzel ki is mondta a halálos ítéletet a királyfira.

Megfogták a királyfit, az akasztófa alá állították. Az volt a királyfi utolsó kívánsága, hogy hadd küldjön valamit a szüleinek. Persze ezt is a hűséges Luisz tanácsolta neki. Teljesítették Szalmon utolsó kívánságát. Rá is kezdte a királyfi:

– Fogtunk egy szarvastehenet. Egyik szarva réz volt, másik szarva ezüst volt. Mutasd meg a szarvakat, Luisz.

Megmutatta Luisz a két első szárongot meg a két első pénzeszsákot.

– Fogtunk még egy szarvastehenet – folytatta a királyfi. – Egyik szarva ezüst volt, másik szarva arany volt. Mutas meg a szarvakat, Luisz.

Megmutatta Luisz a másik két szárongot és a másik két pénzeszsákot.

Elszégyellték magukat az asszonyok, el is szaladtak, mert a férjük is ott volt, és tudták, hogy felismerik a szárongokat.

– Fogtunk egy nőstény tigrist is – folytatta a királyfi. – Egyik szarva arany volt, másik szarva gyémánt volt. Mutasd meg a szarvakat, Luisz.

– Meg ne mutasd – kiabálta a királykisasszony. – Most már tudom, hogy te leszel a férjem.

Otthagyta a királyfi az akasztófát, odalépett a királykisasszonyhoz, nyomban feleségül is vette.

EGY LÁNY, AKIBŐL ELŐBB FÉRFI, AZTÁN KIRÁLY LESZ

Celebesz (minahasza)

Volt egyszer egy szegény ember, volt annak egy felesége, egy szegény asszony. Született is egy lányuk, de alig volt néhány napos, meghalt az apja, a szegény asszony férje.

Amikor a kislányból nagylány lett, látta, milyen szegény az anyja. Ezt mondta a lány az anyjának:

– Mondd, miért vagyunk ilyen szegények? Mindennap ugyanazt esszük. Nem lehet ezt így elviselni.

Felelte az anyja:

– Pedig ez mindig így volt, mióta az eszemet tudom.

Mondta a lány:

– Akkor csak azt kérem, hogy végy nekem egy ruhára való szövetet.

Felelte az anyja:

– Nem bánom.

Meg is vette a ruhára való szövetet, feketét, odaadta a lánynak. Kiszabta szépen a lány, olyan lett, mint a katonák ruhája. Varrt magának egy ujjast meg egy nadrágot. Aztán ezt mondta az anyjának:

– Megkérnélek, vágd le a hajam.

Felelte az anyja:

– Miért vágjam le?

Még egyszer mondta a lány:

– Megkérnélek, vágd csak le a hajam.

Nem kellett még egyszer kérni a szegény asszonyt, megtette, amit a lánya akart.

Felvette a lány a frissen megvarrt ruhát, elment a királyhoz. Amikor megérkezett a palotába, megkérdezte:

– Uram, királyom, beállhatok-e hozzád katonának?

Mondta a király.

– Beállhatsz éppen, ha kedved tartja.

Volt ennek a királynak egy szép lánya, olyan szép, hogy mindenki csak őt szerette volna feleségül. De a királylánynak senki sem kellett.

Történt egy szép reggel, kora hajnalban, hogy kivonultak a katonák, ott mentek el a király ablaka alatt. Meglátta a királylány az új katonát, és ezt mondta az apjának:

– Apámuram, ahhoz az emberhez szeretnék feleségül menni, más bizony nekem nem kell.

És ezzel rá is mutatott az új katonára.

Mihelyt a király ezt meghallotta, tüstént maga elé hívatta az új katonát, és megmondta neki, hogy hozzáadja a lányát feleségül, azért is, mert ez a király akarata, de még inkább azért, mert ez a lány akarata. Megtartották az esküvőt, és a király mindjárt kinevezte a vejét, az új katonát, főparancsnoknak.

Eltelt néhány hónap, elment a királylány az apjához, el mesélte, hogyan megy a sora. És azt mondta az apjának meg az anyjának:

– Nincs a világon jobb dolog, mint az új katona feleségének lenni. Csak az a baj, hogy még sohasem tette meg velem azt, amit a házasságban szokás.

Nem tetszett ez a dolog a királynak, törte is a fejét, hogyan szabadítsa meg a lányát a férjétől. Eszébe jutott végül, hogy messze-messze, ott, ahol a nap felkel, van egy város, az emberevők városa. Aki oda betette a lábát, soha nem jött még vissza. El is küldte a király a vejét néhány katonával, megparancsolta nekik, hogy menjenek el abba a messzi-messzi városba, ahol a nap felkel, és hozzanak egy korsónyt az élet vizéből.

El is indultak, messze-messze, napkeletre. Néhány nap múlva meg is érkeztek. És amikor elérkeztek az ottani király palotájához, nem verték vasra őket, sőt, nagy tisztelettel fogadták, mert az új katonán olyan fényes ruha volt, mint a királyokon. Ettek-ittak, kaptak egy korsónyt az élet vizéből ajándékba, aztán elindultak hazafelé. Már a fele utat megtették akkor, mikor elfogyott az elemózsiájuk. Mondta erre a király veje:

– Nem azon az úton megyünk tovább, amelyiken jöttünk, hanem átvágunk erre, toronyiránt.

Mentek is, egyenesen az orruk után, és egyszerre csak egy özvegyasszony házához értek. Nem volt otthon az özvegyasszony,

éppen zöldséget szedett a kertjében. Vártak egy darabig a kunyhóban. Volt ott a tűzön egy fazék rizs, azt főzte az özvegyasszony. Nem volt otthon az asszony, kérni nem tudtak, gyorsan megették hát az egészet. Amikor az utolsó szemet is megették, odébbálltak, tovább masíroztak hazafelé. De alig értek a kertkapuhoz, hallják ám, hogy kiabál az özvegyasszony. Szidta-átkozta a tolvajokat, ezt kiabálta:

– Átok rá, aki megette a rizsemet! Ha férfi volt, legyen asszony belőle, ha asszony volt, legyen férfi belőle!

Nagyon megijedtek a katonák, amikor meghallották, miket mond az özvegyasszony. És ahogy végignézték magukon, látták, hogy megfogant az átok: a katonákból asszonyok lettek, a parancsnokukból férfi lett. Nagyot néztek, heherészték, azzal továbbvonultak.

Mikor a király palotájához értek, odaadták a királynak a pénzt meg a korsót az élet vizével, amit a messzi-messzi városból hoztak, onnan, ahol a nap felkel. Csodálkozott a király, nem akart hinni a szemének, hogy mind megjöttek, senki sem veszett oda.

Néhány nap múlva megint meglátogatta az apját a királylány. Elmesélte, hogy most már teljes a boldogsága: mégiscsak igazi férfi az ő férje. Nagyon megörült a király, még nagyobb méltóságra emelte a vejét. És amikor megöregedett, és belefáradt a királykodásba, átadta a királyságot a vejének. Így lett a szegény özvegyasszony lányából király. Eddig volt, igaz volt!

ALU KIRÁLYKISASSZONY TÖRTÉNETE

Celebesz (minahasza)

Volt egyszer egy királykisasszony, úgy hívták, hogy Alu. Amikor már eladó lány lett belőle, ezt mondta:

– Ha valaki belém szeret és feleségül akar venni, hozzámegyek, és a lakodalom után azt mondom neki, hogy engem ugyan otthagyhatsz egy évre, két évre, sőt három évre is. És akármilyen messzire megy, én a három év alatt három gyereket szülök neki, akkor is, ha bezár egy nagy házba, fafalak mögé, kőfalak mögé, lakatok mögé, reteszek mögé.

Nemsokára megtudta az egész város, mit mondott a királykisasszony, aztán megtudta a szomszéd város is, a végén megtudta maga Dzsulu-tuli, ez a nagyon agyafúrt fickó is. Ezt mondta Dzsulu-tuli:

– Elmegyek, megkérem a királykisasszony kezét, kíváncsi vagyok, igaz-e, amit mond.

El is ment a királykisasszony városába, magával vitte minden kincsét, aranyát, ezüstjét, hogy megvegye magának a királykisasszonyt.

Dzsulu-tuli első útja a városban a királyhoz vezetett. Nem sokat teketóriázott, rögtön kérdezősködni kezdett:

– Azt hallottam, uram, királyom, hogy van neked egy lányod. Hát, ha férjhez akarod adni, ne feledkezz meg rólam, én bizony szívesen feleségül venném. Azért akarom mindenáron feleségül venni, mert azt mondta, ha igaz: „Engem ugyan elthagyhatsz a férjem három évre is, én a három év alatt három gyereket szülök neki.”

Mondta neki a király:

– Jól hallottad, van egy lányom. De hogy mit mondott, azt kérdezd meg tőle magától.

Oda is hívták a királykisasszonyt a király elé, értésére adták, hogy valaki megkérte a kezét, mégpedig azért, mert hallotta, mit mondott a királykisasszony.

Mire a lány:

– Igen, apámuram, valóban ezt mondtam, és állom is, amit megfogadtam.

Meghallgatták, mit mondott a királykisasszony, aztán alkudozni kezdtek a jegyajándékról, és a végén azt mondták Dzsulu-tulinak, hogy fizessen a lány kezéért ezer riált.

Dzsulu-tuli fizetett, egykettőre meg is tartották a lakodalmat. A lakodalom végén így szólt a királykisasszony a férjének:

– Most rajtad a sor, mondd meg gyorsan, mit akarsz csinálni.

Mire Dzsulu-tuli:

– Először is építtetek neked egy nagy kőházat, abba foglak bezárni.

Meg is építették a nagy kőházat, hét nap, hét éjjel építették, el is készítették. Aztán telihordták minden széppel-jóval.

Hát ide vitte Dzsulu-tuli a királykisasszonyt, be is küldte a házba, aztán meghagyta:

– Elmegyek, három évig a tengereket fogom járni, és csak három év múlva jövök vissza hozzád.

Ennyit mondott, bezárta a kőházat, és ment a hajójára.

Alighogy elment, odahívott a királykisasszony kintről egy rabszolgányt, és ráparancsolt:

– Menj el apámuramhoz, a királyhoz, mondd meg neki, hogy építtessen a palota meg a kőház között föld alatti rejteket, mégpedig gyorsan, mert találkozni szeretnék a férjemmel, mielőtt elhajózik.

Szót fogadott a király, gyorsan megépíttette a föld alatti rejteket. El is ment a királykisasszony az apjához, és megkérte:

– Adj nekem tíz rend női ruhát, tíz rend férfiruhát, egy ládát, hogy legyen mibe rakni a ruhákat, és adj mellém egy fiút kísérőnek.

Meg is tette a király, amit a lánya kért. Aztán meg ezt mondta a királykisasszony:

– De nehogy eláruljátok a dolgot bárkinek:

Azzal belebújt egy férfiruhába, lement a folyópartra, a férje hajójához.

Látta a férje, hogy jön valaki, de nem ismerte meg a királykisasszonyt, csak ezt kérdezte tőle:

– Hova készülsz, barátom?

Mire a királykisasszony:

– Azt hallottam, hogy hosszú útra mész. Szeretnék a szolgálatodba szegődni, veled menni.

Mire a férje:

– Miért akarsz útra kelni?

Mire a királykisasszony:

– Szeretnék eljutni messzire, idegen országokba.

Mondta neki Dzsulu-tuli:

– Hát ha csak ez a kívánságod, velem jöhetsz.

Útnak is indultak, és nemsokára megérkeztek egy idegen városba. A királykisasszony megkérdezte a férjét:

– Mennyi ideig akarsz itt maradni?

Mire a férje:

– Én bizony egy esztendeig.

Mire a királykisasszony:

– Ha nem bánnád, akkor én is beköltöznék a városba, és barátokat keresnék.

Mire a férje:

– Nem bánom, de aztán gyere vissza valamikor, hátha lesz valami munka a számodra.

Partra is szállt a királykisasszony.

Dzsulu-tuli vett magának egy házat, bele is költözött, ott lakott.

A királykisasszony is vett magának egy házat, éppen a Dzsulu-tuli házával szemközt. És ettől fogva női ruhában járt.

Egy szép napon meg is látta Dzsulu-tuli a királykisasszonyt az utcán, de nem ismerte fel. Elküldött hát egy embert a királykisasszonyhoz, megkérdezte, hogy van-e férje, meg hogy nem akar-e hozzá menni feleségül.

Meghallgatta a királykisasszony, mit mond a szerelmi hírvivő, és ezt üzent:

– Én már férjnél voltam, de aztán, évekkel ezelőtt, elváltam a férjemtől. És ha az az ember csakugyan feleségül akar venni, nem bánom, az övé leszek.

És az övé lett. Látták is nemsokára, hogy terhes a királykisasszony. Mondta neki Dzsulu-tuli:

– Hát akkor én továbbhajózom.

Mire a királykisasszony:

– Ebben az országban az a törvény, hogy senki sem hagyhatja el a terhes feleségét. Nem hajózhatsz tovább, még csak másik házba sem költözhetsz, mert azzal megszegnéd a törvényt, még meg is büntetnének.

Mire a férje:

– Nem bánom, itt maradok, amíg meg nem szülsz a gyereket.

Meg is szülte a királykisasszony a gyereket, egy fiút. És amikor fölkel a gyerekágyból, ezt mondta:

– Most már továbbhajózhatsz, de a gyereket itt kell hagynod, a kedvesed gondjaira kell bíznod.

Mire Dzsulu-tuli:

– Elmegyek, ha szabad. De itt hagyok neked ezer riál értékű mindenféle árut.

Mire a királykisasszony:

– Nem kérek én tőled semmiféle árut, hiszen az úgylis csak megromlik, csak azt kérem, hogy hagyj itt valamit, amire rá van írva a te neved, meg az apád neve, meg a szülővárosod neve, hogy a fiad könnyen megtalálja, ha megnő, és elindul a keresésére.

Egy aranyveretes kardot adott Dzsulu-tuli a királykisasszonynak, bele volt vésve a neve, meg az apjának a neve, meg a szülővárosának a neve. Aztán fogta magát, lement a folyópartra a hajójához.

A királykisasszony keresett egy dajkát, adott neki száz riált, hogy szoptassa, gondozza a gyereket. Aztán férfiruhába bújt, és ő is lement a folyópartra. Kérdezte tőle Dzsulu-tuli:

– Miért csak most jössz?

Mire a királykisasszony:

– Nem jöhöttem hamarabb, beteg voltam.

Mire Dzsulu-tuli:

– Látszik is rajtad. Nagyon sápadt vagy. Gyerünk, induljunk útnak.

Mire a királykisasszony:

– Hallottam, hogy indulni akarsz, és azért jöttem utánad, mert megígértem, hogy mindenhová veled megyek.

Útnak is indultak, és nemsokára megérkeztek egy idegen városba. Megint beköltözött a városba a királykisasszony, megint ugyanazt tette, mint a másik városban. Megint csak fia született

Dzsulu-tulinak. Most egy tört adott ajándékba, ebbe is bele volt vésve a neve, meg az apjának a neve, meg a szülővárosának a neve.

Aztán megint egy másik városba érkeztek. Most meg lánya született Dzsulu-tulinak. Ennek egy gyémántgyűrűt adott ajándékba, ebbe is bele volt vésve a neve, meg az apjának a neve, meg a szülővárosának a neve.

Megint útra készültek, hajóra szálltak. Megkérdezte a királykisasszony a férjétől:

– Nem látogatod meg a másik két feleségedet?

Mire Dzsulu-tuli:

– Nem; még csak nem is megyek arrafelé. A legelső feleségemhez megyek, mert az azt mondta, hogy három gyereket szül nekem, akkor is, ha három évre otthagynom. Ha nem áll a szavának, megölhetem. Sietek haza, nem is kötök ki sehol sem útközben.

A királykisasszony felírta férjének minden egyes szavát, de még azt is, hogy kik voltak a közelükben, hogy hányan voltak a hajón, hogy melyik év melyik hónapjának melyik napján mondta mindezt Dzsulu-tuli.

Útnak is indultak, és nemsokára megérkeztek a királykisasszony szülővárosába. Kikötöttek. Mondta a királykisasszony a férjének:

– Ha nem bánnád, én is beköltöznék a városba.

Mire Dzsulu-tuli:

– Költözz csak, ha ahhoz van kedved.

Be is ment a királykisasszony a városba. Első útja apjához, a királyhoz vezetett. Ezt mondta neki:

– Apámuram, ha te is úgy gondolod, küldjünk el három hajót abba a három idegen városba, hozassuk el a gyerekeket, mégpedig gyorsan, hogy hamar itt legyenek velünk.

Ei is küldték a három hajót. Aztán ezt mondta a királykisasszony:

– Ha elküldi Dzsulu-tuli a hírnökét, és tudtul adja, hogy megérkezett, azt üzend neki, hogy nem érted a dolgot: számoltad a napokat, a hónapokat és az éveket, és a három évből, amiben megállapodtunk, még hét nap hiányzik. Ezt a hét napot ki kell várni, hamarabb egy ujjal sem szabad hozzányúlni a királykisasszonyhoz, mert még nem telt le az ideje. Ezt üzend neki. És most

visszamegyek a kőházamba. Ha megérkeznek a gyerekeim, küldd utánam őket.

Vissza is ment a királykisasszony a kőházba, és elzárta a föld alatti rejtekút ajtaját.

Nemsokára csakugyan megérkezett Dzsulu-tuli hírnöke, elmondta a királynak, hogy szerencsésen kikötöttek, és figyelmeztette, hogy eljött a megbeszélt nap, a leszámolás napja.

A király meg azt üzenete vissza, amire a lánya kérte.

Visszament a hírvivő, szépen elismételte a király minden egyes szavát Dzsulu-tulinak. Dzsulu-tuli bólintott, és ezt mondta:

– Rendben van. Legalább összeszedem magam egy kicsit. Fárasztó volt ez az utazás.

Három nap múlva megérkezett a király három hajója, meghozta a három gyereket. Gyorsan átvitték a gyerekeket az anyjukhoz, és aztán örökre betemették a föld alatti rejteket.

Amikor a hetedik nap is eltelt, odament Dzsulu-tuli a kőházhoz, kinyitotta az ajtaját, és beszólt:

– Megjöttem, királykisasszony, hát te a szavadnak álltál-e?

Mire a királykisasszony:

– Gyere csak közelebb, de ne csodálkozz, ha valami furcsát fogsz látni.

Közelebb ment Dzsulu-tuli, és majd a földbe gyökerezett a lába: látta, hogy ott ül a királykisasszony a három gyerekével, a legkisebbiket a karjában tartja, a két nagyobbik meg ott áll a két oldalán. Hallgatott egy darabig Dzsulu-tuli, de aztán csak megszólalt:

– Megyek apádhoz, a királyhoz. Meg fogsz lakolni ezért a gonoszságodért.

El is ment a királyhoz, és ezt mondta:

– Megfogadott a lányod valamit, de nem tartotta meg. Én messze jártam innen, nagyon messze, ezek a gyerekek nem az én gyerekeim. A királykisasszony meg fog lakolni ezért a gonoszságáért.

Mire a király:

– Nem tudom, hogy hol jártál és merre jártál, a feleséged itt van, majd elmondja, hogy mi történt. De ha meg akarod büntetni a gonoszságáért, akkor először is összehívom az ország nagyjait.

Összegyűltek az ország nagyjai, maguk elé idézték a királykisasszonyt meg a gyerekeit.

Mikor már mind együtt voltak, elmondta a király, hogy mit akar Dzsulu-tuli.

Mondták is az ország nagyjai:

– Nem értünk mi egy szót sem ebből a históriából. Védje meg magát a királykisasszony, ha tudja.

Kérdezte a király a királykisasszonytól:

– A Dzsulu-tuli gyerekei ezek a gyerekek?

Mire a királykisasszony:

– A Dzsulu-tuli gyerekei ezek a gyerekek.

Odaszólt a király Dzsulu-tulinak:

– Hallod? Azt mondja a lányom, hogy ezek a gyerekek a te gyerekeid.

Kérdezte Dzsulu-tuli a királykisasszonytól:

– Ugyan hol találkoztunk? Mi bizonyítja, hogy ezek a gyerekek az én gyerekeim? Három év óta nem láttalak, még csak nem is beszéltem veled!

Elmesélte a királykisasszony az egész históriát, attól kezdve, hogy útnak indult Dzsulu-tulival, egész a hazaérkezésükig. És megmutatta, mi bizonyítja, hogy ezek a gyerekek a Dzsulu-tuli gyerekei: megmutatta az aranyveretes kardot, az aranytőrt, és a gyémántgyűrűt. Mindegyikbe bele volt vésve Dzsulu-tuli neve, meg az apjának a neve, meg a szülővárosának a neve.

Nagyon megörült Dzsulu-tuli, még sírt is. Megölelte a királykisasszonyt, megölelte a három gyereket. Aztán csak ennyit mondott:

– Még a réges-régi mesékben sem akad ennél csodálatosabb történet.

Attól fogva békében és boldogságban éltek, látta a boldogságukat az egész világ. Hát így történt.

A HÁROM KIRÁLYFI

Celebesz, Sangihe-szigetek

Volt egyszer három királyfi, egy anya és egy apa gyermekei. Az egyik kovács volt, a másik ács volt, a harmadik fúvócsőkészítő volt.

Összebeszéltek egy szép napon, hogy mind a hárman csinálnak egy-egy mestermunkát, A fúvócsőkészítő egy fúvócsövet csinált, az ács egy csónakot, a kovács mindenféle vasszerszámot. Meg is mutatták egymásnak a mestermunkájukat. Ezt mondta az ács:

– Gyertek, testvéreim, induljunk útnak együtt, nézzük meg, mi villog ott az ég alján, akár a villám.

Rábólintott a másik kettő, máris összeszedték minden holmijukat és hajóra szálltak. Hetven evezős volt azon a hajón. Útnak is indultak.

A hajó orrát egész úton a fényes folt felé fordították, amely ott villogott az ég alján, akár a villám. A szülőföldjük már rég elmaradt mögöttük, nem is látták.

Eveztek a hajósok rendületlenül, egyre közelebb jutottak a fényhez, és ahogy közelebb jutottak, egyre fényesebben villogott az a fény, akár a villám. Egy kókuszpálma tetejéről villogott az a fény, de a pálma olyan magas volt, hogy nem is látták a csúcsát. Mondta a három királyfi:

– Kormányozzátok a hajót oda a fa tövébe.

Arrafelé eveztek a hajósok. Mikor már ott voltak a fa tövében, egyszerre csak elnyelte a tenger a hajót, a mélyébe szippantotta. De a három királyfi gyorsan elkapta a fa törzsét, nem fulladt meg. Igen ám, de a kezük mindig lesiklott a fa törzséről, mert ez a pálma a világ legsimább törzsű pálmája volt, szakadatlanul csöpögött rá az olaj a fa csúcsáról, olyan síkos volt, olyan csúszós volt, hogy a három királyfi nem bírt fölkapaszkodni rá.

De a kovácsnál ott volt a kalapácsa, gyorsan bevert néhány szöveget a fába, abban megkapaszkodhattak. Verte, csak verte a szögeket a fába, egyre följebb és följebb kapaszkodott a három királyfi, egyik a másik nyomában, fel, a fa csúcsára.

Mikor a fa csúcsára értek, látták, hogy egy királykisasszony lakik a fa tetején, színaranyból van a háza.

Szépen köszöntek is a királykisasszonynak, mihelyt megpillantották. Mondta nekik a királykisasszony:

– Isten hozott benneteket! Sok mindent láttunk már életünkben, de egymást még nem láttuk. Éppen ezért meg is kérdezem tőletek, mit kerestek itt?

A három királyfi nyomban feleségül kérte a királykisasszonyt, de a királykisasszony csak ezt válaszolta:

– Nem megyek én hozzátok, mert egy asszony nem lehet egyszerre három ember felesége. El is küldelek benneteket. Azt ajánlom, hogy másszatok le gyorsan, induljatok tüstént hazafelé, mert nagy veszedelem fenyeget benneteket, rettenetes őrzőm van énnekem.

Kérdezte a három királyfi:

– Ki a te rettenetes őrződ, királykisasszony?

El is mondta a királykisasszony, hogy az ő rettenetes őrzője, egy garuda-madár. Sürgette a három királyfit, biztatta őket, hogy induljanak már.

De az egyik királyfi, a fúvócsőkészítő, ezt felelte neki:

– Sose aggódj miattunk, szép királykisasszony. Majd eltalálom én azt a garuda-madarat a fúvó csövemmel.

Mondta a királykisasszony:

– Sok száz királyfi jött már el értem, fegyvere is volt mindegyiknek, nagy puskája, mordálya, nem ilyen egyszerű kis fúvócsőve. De hiába volt minden fegyverük, az életükkel lakoltak vakmerőségükért. Mondta a királyfi:

– Azt hiszed talán, hogy a te rettenetes őrződet nem lehet megsebezni? Száz ilyen garudát leterítettem már a fúvócsövemmel.

Mondta a királykisasszony:

– De nagyra vagy a bátorságoddal! De várj csak, mindjárt jön az én rettenetes őrzőm, egykettőre itt lesz! De aztán ne okolj engem, emlékezz rá, hogy én el akartalak küldeni.

Még ki sem mondta ezt a királykisasszony, egyszerre csak egész a tenger színéig lehajolt a pálma csúcsa: akkor ült le rá a garuda-madár, annak a súlyától görbült meg a fa.

Meglátta a garuda-madár a három királyfit, de a fúvócsőkészítő királyfi máris egy aranynyilat dugott a fúvócsövébe, el is találta a garuda-madár szemét. A tengerbe zuhant a madár, fel is csapott a tenger, egészen a kókuszpálma csúcsáig, olyan nagy állat volt ez a garuda. Sírt, jajveszékelt a királykisasszony:

– Ez a madár óvott, ez a madár etetett engem. Most, hogy megöltétek, magatokkal kell, hogy vigyetek engem is.

Mondta a három királyfi:

– Nem vihetünk, királykisasszony, elsüllyedt a hajónk, odavesztek a hajósaink. Mondta a királykisasszony:

– Másszatok csak le, lenn vár a hajó.

Le is mászott a három királyfi meg a királykisasszony. Az elsüllyedt hajó, az odavesztett hajósok már várták őket. El is indultak visszafelé, a három királyfi szülőhazájába. Mikor megérkeztek, ezt mondta a fúvócsőkészítő:

– Én lőttem le a garuda-madarat, enyém lesz a királykisasszony.

Mondta a kovács:

– De csak azért lőtted le a garuda-madarat, mert én szögeket vertem a kókuszpálma törzsébe. Ha nem teszem, sose jutsz fel a fa tetejére, sose látod meg a királykisasszonyt. Nélkülem odavesztél volna. Mondta az ács:

– De csak azért verhetted be a szögeket a kókuszpálma törzsébe, mert én a hajómmal elvittelek benneteket ahhoz a fához. Nekem köszönhettek mindent!

Hajbakaptak, pereskedtek.

Végül a király ítéletet mondott. Azt mondta, hogy amelyikük feleségül akarja venni a királykisasszonyt, haláluk halálával hal. Megparancsolta, hogy a három királyfi meg a királykisasszony egy házban lakjon. Úgy éljenek, mint a testvérek. A három királyfi óvja és etesse a királykisasszonyt. Azt is mondta a király, hogy sose hagyják el egymást, mert nagy büntetés vár arra, aki elhagyja a többieket.

Nem is hagyták el egymást haláluk napjáig.

A MAJOM, A TIGRIS, A MACSKA ÉS A KECSKE

Celebesz, Sangihe-szigetek

Valamikor régen a tigris, a macska és a kecske a majom rabszolgái voltak. A majomnak ott volt a háza egészen a part szélén. Volt egy dobóhálója is, és amikor halászni mentek, korán reggel felébresztették egymást, hogy idejében induljanak. Amit nem tudtak megenni rögtön a fogás után, azt felfüstölték és eltették.

Egyszer, amikor megint halászni készültek, meghányták-vetették, melyikük maradjon otthon, a füstölt halat őrizni. A macska így szólt:

– Hadd vigyázzak rá én. Igazán jól fogom őrizni.

Volt egy kidőlt fatörzs a tető alatt, ott, ahova az esőcseppek lecsöppentek a tető széléről a földre. És a majom azt mondta:

– Hát akkor próbáld meg, macska, ki tudod-e hajítani ezt a fatörzset az udvarra?

A macska belekapaszkodott a fatörzsbe, jókora darabokat hasított ki belőle, hogy a majom mindjárt meggyőződhetett az erejéről, és így szólt:

– Jó, akkor maradj itthon és vigyázz.

Ezzel a többiek el is indultak. De alighogy elindultak, dobogni kezdett az erdőben valami. Ha nekiment egy fának, nagyot reccsent és darabokra tört a fa, és ha belebotlott egy kőbe, rögtön kirepült a földből a kő. Egy óriás volt az. Mikor meglátta a macskát, köszönt szépen, aztán egyenesen a füstölőhöz ment, és nekiállt, hogy megegye a füstölt halat.

A macska megpróbálta elrángatni, de nem tudta. Jókora darabokat hasított ki az óriás lábából, a lábikrájából, még a combjából is.

– Na várj csak – mondta az óriás. – Ha végzek az evéssel, majd végzek veled is, majd akkor megbirkózunk.

És valóban, amikor az óriás végzett az evéssel, sarkon fordult, és akkora pofont adott a macskának, fél kézzel, hogy a macska elrepült, meg sem állt a tenger közepéig. Kiúszott a macska, olyan

gyorsan, ahogyan csak bírt, de hiába: az óriás kora reggel hajította el, ő meg csak öreg este érte el a partot, aztán hazakullogott.

Alig érkezett meg, megjöttek a halászok is. A macska szégyenkezve mondta:

– Egy kis baj történt. Jött egy óriás, egyenesen nekiment a füstölőkamrának; én, amennyire tudtam, védekeztem, de úgy képen csapott, hogy meg sem álltam a tenger közepéig, és csak most értem haza.

A kecske meg így szólt:

– Holnap hadd vigyázzak én.

Másnap reggel azt kérdi a majom a kecskétől:

– Elég erős vagy ahhoz, hogy megbirkózz az óriással? Próbáld csak megemelni ezt a fatörzset.

Ekkor a kecske felkapta a fatörzset a szarvára, és körültáncolta vele a házat.

Így hát a kecske otthon maradt, hogy vigyázzon a házra, a többiek pedig lementek a tengerre halászni.

Egyszer csak megint beállított az óriás, ügyet sem vetett a kecskére, egyenesen a füstölőhöz ment, és megette az összes halat. A kecske közben döfködte a szarvával, ahogyan csak tudta; szanaszéjjel szálltak a húscafatok.

– Na várj csak – mondta az óriás. – Ha végzek az evéssel, majd végzek veled is, majd akkor megbirkózunk.

Amikor az óriás mindent felfalt, akkora pofont adott a kecskének, hogy a kecske elrepült, meg sem állt a tenger közepéig. Kora reggel történt ez, és csak öreg este érte el a kecske a partot. Alig érkezett haza, megjöttek a halászok is. A kecske elmondta, hogy egy árva hal sem maradt.

– Ma megint eljött az óriás, és hiába hadakoztam vele, mindent felfalt a füstölőből.

– Akkor hadd maradjak itthon én – mondta a tigris.

A majom azt gondolta, hogy majd a tigris megbirkózik az óriással. De alighogy elmentek, beállított az óriás, ügyet se vetett a tigrisre, egyenesen ment a füstölőhöz.

A tigris összeszedte minden erejét, fel akarta emelni, félre akarta lódítani az óriást, de az csak falt, falt szakadatlan.

– Na várj csak – mondta az óriás. – Ha végzek az evéssel, majd végzek veled is, majd akkor megbirkózunk.

Amikor az óriás mindent felfalt, megragadta a tigrist, és elhajította, messze a tengerbe. Kora reggel történt ez, és csak öreg este érte el a tigris a partot. Alig érkezett haza, megjöttek a halászok is, és a tigris szégyenkezve bevallotta, hogy ő sem tudott megbirkózni az óriással, felfalt az bizony mindent.

Így szólt erre a majom:

– Holnap menjtek ti halászni, majd én vigyázok a házra.

Összeszedett egy nagy halom fát, és meggyújtotta. Azzal leült a tűz mellé melegedni.

És már ott is állt előtte az óriás, és ezt mondta:

– Ejnye, be piros vagy ott hátul! Hogy csináltad, mitől ilyen szép?

– Nagyon egyszerűen – felelte a majom. – Odatartottam egy vörös vasat.

– Tedd csak meg nekem is – kérte az óriás.

– Ha csak ez a kívánságod – mondta a majom –, nem bánom, megteszem.

Meg is forrósított a majom egy nagy darab vasat a parázson, megvárta, míg szép vörös lesz. Aztán így szólt az óriáshoz:

– Először is, jól meg kell szorítani téged, különben nem tart jól az a vörös.

Az óriás bele is feküdt a présbe, a majom jó szorosra húzta a csavart, és odatartotta az izzó vasat. Az óriás megfeszítette minden erejét, ki is szabadult a végén, és rohant, míg csak egy kúthoz nem ért.

A majom utánament. Odakiáltotta az óriás:

– Majom, rászedtél engem. Olyan rettenetes fájdalom ez, hogy azt hittem, menten meghalok.

A majom ezt válaszolta:

– Meghiszem azt. A múltkor valaki egyenest a hegyekbe menekült. Kérdeztem tőle, milyen érzés volt, de nem felelt.

– Mi dolgod van itt? – kérdezte az óriás.

– Az úrnőm kútjára vigyázok.

– Jaj, hadd fürödjek meg abban a kútban.

– Nem, arról szó se lehet – mondta a majom –, nagyon megszid az úrnőm, ha megtudja.

De az óriást annyira gyötörte a fájdalom, hogy nem hallgatott rá, beleugrott a kútba. És az izzó vas, ami még mindig ott volt a testében, sisteregni, forni kezdett, és az óriás belehalt.

Így csapta be a majom az óriást.

INDZSILAI SZULTÁN TÖRTÉNETE

Celebesz (bugi)

Alláhnak, az irgalmasnak és irgalmazónak nevében! Hozzá fohászkodunk segítségért!

Kezdődik a történet.

Volt egyszer egy szultán, Indzsilai szultán volt a neve. Volt neki egy felesége, azt Szitti Szapiának hívták, és volt neki két fia, azokat meg Abeduledzsumalinak és Abeduledzsulalinak hívták. Indzsilai már sok-sok ideje szultán volt, amikor egy szép napon sétálni támadt kedve a kertben a szolgálival és a bételbörbönce-hordozóival együtt. Az egyik fügefán egy gerlét pillantott meg. Előhozatta a fúvócsövét, és amikor a szolgák odaadták neki, rálőtt a gerlére, el is találta a szárnyát, a földre hullott a madár. Fölemelték a szolgák, odavitték a szultánhoz, mert a szultán meg akarta ölni a madarat.

Akkor aztán megszólalt a gerle:

– Uram, parancsolóm, Indzsilai szultán, miért akarsz megölni engem, mihez akarsz kezdeni velem?

– Megeszlek, te gerle – felelte a szultán.

Mire a gerle:

– Uram, parancsolóm, nem sok hasznod lenne abból, ha megölnél és megsütnél. Még jól sem laknál, te sem, a fiaid sem. Talán még azzal is jobban járnál, ha eleresztenél. Mert azzal jót tennél, teljesítenéd a kívánságát valakinek, akit Alláh alkotott, akárcsak téged.

Mire a szultán:

– Nem, gerle, megölünk és megeszünk, én meg a fiaim.

Mire a gerle:

– Uram, parancsolóm, Indzsilai szultán, eressz szabadon! Bizony, szultán, még jól is jársz, ha eleresztesz.

Mire a szultán:

– Ugyan miért járnék jól, te gerle?

Mire a gerle:

– Uram, parancsolóm, ha eleresztesz, fölrepülök a fügefa legalsó ágára, és elárulok neked egy igazságot. Aztán fölrepülök a fügefa

középső ágára, és elárulok neked még egy igazságot. És aztán fölrepülök a fügefa legfölső ágára, és elárulok neked még egy igazságot. Három nagy igazságot mondok neked.

Mire a szultán:

– Nem csapsz be, te gerle?

Mire a gerle:

– Nem én, uram!

Mire a szultán:

– Akkor szabadon eresztelek, te gerle.

És a szultán szabadon is eresztette a gerlét. Fölrepült a gerle a fügefára, leült a legalsó ágára.

Mire a szultán:

– Beszélj hát, te gerle!

Mire a gerle:

– Halld csak, uram, mit árulok el neked, öregapám mondta apámnak, apám mondta nekem, most meg én mondom neked. Hallhatod, hogy milyen hasznos, láthatod, hogy milyen okos. Így szól az igazság: Hogyha hallasz valamit, hírt, tanítást, történetet, gondold végig alaposan, és csak annyit higgyél el belőle, amennyi el is képzelhető.

Ezzel a gerle följebb szállt, leült a fügefa középső ágára.

Mire a szultán:

– Folytasd hát, te gerle!

Mire a gerle:

– Halld csak, uram, így szól az igazság: Ami megtörtént, ne szánjad, amit megtettél, ne bánjad!

Ezzel a gerle följebb szállt, leült a fügefa legfölső ágára.

Mire a szultán:

– Fejezd be hát, te gerle, teljesítsed, amit megígértél!

Mire a gerle:

– Halld hát, uram, így szól az igazság: Te bizony, uram, bolond vagy. Mert ha megölsz, ha a hasam fölnyitatom, három rubinkövet találsz benne. És mind a három akkora, mint egy-egy kacsatojás.

Ezzel a gerle elhallgatott, repült a fészkére. De fölpattant a szultán is, követte a madarat. Követte három nap és három éjjel, de csak nem érte utol. Végül a gerle belebújt egy túskebokorba. Oda is utánabújt a szultán. A szárongja, a kabátja, a nadrágja beleakadt a

tüskékbe, darabokra szakadt. Még össze is sebezte magát, összevissza szurkálták a tüskék. Mondta is a gerle:

– Uram, Indzsilai szultán, most aztán megmutattad, milyen ostoba vagy, milyen féleszű, olyan vagy, mint az állat, nincs benned egy szikra értelem sem. A kezeden voltam, mégis eleresztettél azzal a nagy eszeddel. Bizony, okosabb vagyok én nálad, pedig te ember vagy, én meg csak madár, te gazdag uralkodó vagy, én meg csak egy szerény gerle. És hogy még jobban lásd, milyen ostoba vagy, hallgasd meg ezt: meg akartál enni, már-már a torkodban voltam, mégis megszabadultam. És hogy még jobban lásd, milyen féleszű vagy, hallgasd meg ezt: nem megmondtam neked, hogy ne hidd el, ami képtelenség? De te elhitted a legnyilvánvalóbb képtelenséget is, azért éhezel-szomjazol már három álló napja. Alig vagyok én akkora, mint egy kacsatojás; hogy hihetted, hogy három drágakő van a hasamban, és mind a három akkora, mint egy-egy kacsatojás? És hogy még jobban lásd, milyen dőre vagy, hallgasd meg ezt: nem megmondtam neked, hogy amit megtettél, ne bánd meg? És te mégis megbántad, amit tettél. Ezért szaggattad szét a ruhád, ezért szabdaltad meg a bőröd. Hogyan is gondolhattad azt, hogy utolérsz? Hiszen tudtam én, nagyon is jól, hogy meg akarsz ölni.

Ezzel a gerle elrepült, a szultán is hazaballagott a palotájába. Hamarosan híre szaladt az ostobaságának, meg is tudta mindenki. Az udvarbeliek, a tanácsosai meg is fosztották a szultánságtól.

Egy szép napon, csütörtökön, Indzsilai, aki már sok-sok ideje nem volt szultán, éppen a feleségének, Szitti Szapiának a szobájában üldögélt. Ezt mondogatta magában: „Nincs is szívük az embereknek. Elkergettek a trónomról, és azt sem tudom, hogy miért.” Szomorkodott-sopánkodott Indzsilai szultán meg a felesége, Szitti Szapia, és a végén elhatározták, hogy összeszedik, amijük van, elhagyják az országot, össze is szedték mindenüket, és elindultak mind a négyen: Indzsilai szultán meg a felesége, Szitti Szapia, meg a két fia, Abeduledzsumali és Abeduledzsulali.

Mentek-mendegéltek szakadatlan, el is érkeztek a nagy pusztaság, a Csahraulvaszii közepébe, oda, ahol a nagy fa, az Aszadzseratulemahijato van. Ezen a fán volt a gerlének a fészke, annak a gerlének, akit a szultán meglőtt és eleresztett. Dél volt, le is

heveredett a négy vándor a fa alá, az árnyékba, pihenni. És ahogy a kisebbik fiú, Abeduledzsulali föltekintett, észrevette a gerle fészket. Mindjárt mondta is az apjának:

– Édesapám, hozd le azokat a gerlefiókákat, annyira szeretnék játszodozni velük.

Mondta az apja:

– Mit akarsz azoktól a gerlefiókáktól, gyerekem? Egy gerle taszított bennünket ebbe a nagy szerencsétlenségbe.

De Abeduledzsulali nagyon szeretett volna a gerlefiókákkal játszodozni, és csak sírt keservesen. Sírt egész áldott nap, végül csak megesett az apja szíve rajta, felmászott a kedvéért a fára, hogy levigye a gerlefiókákat. Az öreg gerle éppen elrepült, hogy ennivalót keressen a fiókáinak, nem ült a fészken. Így aztán Indzsilai kiszedegette a gerlefiókákat a fészekből, levitte mindet Abeduledzsulalinak, a gyerek meg játszodozott a gerlefiókákkal nagy vidáman. Mikor az öreg gerle hazaért, látta, hogy üres a fészek. Letekintett, látta, hogy a gerlefiókák odalent játszanak a szultánfival. Fájt a gerle szíve, majd meghasadt, hogy elvették tőle a fiókáit, így könyörgött hát Alláhhoz, a legmagasztosabbhoz:

– Kérlek, uram, hallgasd meg a könyörgésemet, a kiáltásomat: szakítsd el őket is egymástól, apát, anyát meg a gyerekeket, úgy, ahogy ők is elszakítottak engem a gyerekeimtől.

Alláh, a legmagasztosabb, meghallgatta a gerle könyörgését, kiáltozását.

Lenyugodott a nap. Mondta Indzsilai szultán a fiának:

– Mára már eleget játszottatok, gyerekem. Visszaviszem a gerlefiókákat a fészekbe.

Vissza is vitte mindet. Mikor a nap lenyugodott, útnak indultak. Éjszakára egy erdő széléhez értek el, aztán meg egy folyónak, az Annahrulamikunak a partjára. Ez a folyó olyan széles, hogy nem is lehet átlátni a túlsó partjára. Át akartak kelni rajta, de nem találtak csónakot. Kerestek-kutattak, végül egy kis lélekvesztőre mégis ráakadtak, de abban csak hárman értek el egyszerre.

Mondta a szultán a feleségének:

– Először átviszlek téged, aztán visszajövök a gyerekekért.

Felelte Szitti Szapia:

– Jól van, tedd, ahogy jónak látod.

Lerakta a szultán a gyerekeket a partra, a homokba, aztán a felesége meg ő beszállt a csónakba.

Már a folyó közepén járhattak, amikor a part mentén arra evezett egy halász, és észrevette a gyerekeket. Partra is szállt, fogta Abeduledzsumalit és Abeduledzsulalit, a csónakjába tette, és szépen hazavitte mind a kettőt.

A szultán közben átért a folyó túlsó partjára. Kisegítette a feleségét a csónakból, és ezt mondta:

– Maradj itt, én meg visszamegyek a gyerekekért.

Vissza is ment, de nem találta a gyerekeket. Kereste-nyomozta őket, de hiába.

Közben a folyó túlsó partja mentén arra evezett egy kalmár, és látta, hogy Szitti Szapia ott ül egymagában a fövényen. Kikötötte a csónakját, felnyalábolta az asszonyt, a csónakba rakta és elevezett.

Kereste a szultán a gyerekeket, kereste, de hiába. Leült és sírt. Aztán gyorsan visszaevezett a feleségéhez. Partra is szállt, de az asszonyt se találta. Nem is találhatta, mert azt meg elvitte a kalmár. Sírt szegény Indzsilai szultán, térült jobbra, fordult balra, és keservesen panaszkodott. Se nem evett, se nem ivott, de még aludni sem tudott. Így vándorolt sok-sok ideig, a fájdalomtól majd meghasadt a szíve, azt se bánta, éjszaka van-e, vagy nappal.

De most valami másról kell beszélni.

Volt egyszer egy ország, úgy hívták, hogy Biladutaszenipi. Ennek az országnak a szultánja meghalt. De a halott szultánt nem volt szabad eltemetni, míg az utódját meg nem találják, és csak az lehetett az új szultán, akit az Ország Elefántja kiválasztott. Igen, az lett a szultán, akit az Ország Elefántja akart. Gyászolt a nép, gyászoltak az ország nagyjai meg az udvarbeliek, sajnálták, hogy a halott szultánt még most sem temethetik el. Össze is ültek végül az ország nagyjai meg az udvarbeliek, és ezt a határozatot hozták: Eleresztjük az Ország Elefántját, keressen nekünk valakit, legyen új szultánunk. El is eresztették az Ország Elefántját, az meg csak berohant az erdőbe, meg is találta az erdő sűrűjében Indzsilai szultánt. Megijedt a szultán, amikor meglátta az elefántot, rémületében-riadalmában menekülni próbált, térült jobbra, fordult

balra, a végén meg fölmászott egy fára. De hiába bújt el, az elefánt mindig ott volt a nyomában.

Meg is szólalt az elefánt:

– Gyere ide hozzám, Indzsilai szultán! Ha menekülni próbálsz, ha nem jössz ide szépen, ha nem ülsz a hátamra, mindjárt fel is fallak.

Mire a szultán:

– Csak nem akarsz felfalni? És miért menjek oda hozzád, miért üljek a hátadra?

Mire az elefánt:

– Hogy elvigyelek Biladutaszenipi országába. Mert ebben az országban meghalt a szultán, és akit én most odaviszek, az lesz az utóda.

Erre már lelépott a szultán a fáról, és felült az elefánt hátára. Az meg szépen, sebesen elvitte Biladutaszenipi országába. A nép, az ország nagyjai meg az udvarbeliek már ott sorakoztak a határon, köszöntötték, hordszékre ültették, végigvitték az egész országon, és ünnepélyesen kikiáltották Biladutaszenipi szultánjának. Akkor aztán végre eltemették a meghalt szultánt.

Sok-sok ideje uralkodott már az új szultán, és az alattvalói csak azt az egyet nem értették, miért nincs felesége. Sajnálták is tiszta szívükből, mert különben nagyon meg voltak elégedve Indzsilai szultán uralmával, egyre jobban csodálták a tetteit, mert hát Indzsilai szultán igazán értette az uralkodás mesterségét. Virágzott is az ország, amióta ő lett a szultán, bőven hozott a rizs, meg minden más növény, ami csak megterem az ég alatt. Volt is fölösleg bőven mindenből, jöttek is seregestől az utazók, kalmárok, kereskedők, hiszen itt nem kellett sokat kutakodniuk, bőven volt mindenből, ők is megtalálták mindent, amit akartak. A szultán kegyes volt és igazságos mindenkire, az ország nagyjaihoz, az udvarbeliekhez, az egyszerű néphez. Nem is volt soha olyan jó élet meg eleven élet Biladutaszenipi országában, mint Indzsilai szultán idején, özönlöttek oda az emberek, mikor hírért vették a szultán igazságosságának, szíve jóságának.

De most valami másról kell beszélni.

Mikor a gerle mégis megtalálta a fiókáit a fészekben, nagyon megörült, és így fohászkodott Alláhhoz, az igazságoshoz :

– Hallgasd meg a könyörgésemet, uram, teljesítsd a kívánságomat. Bocsánatodért esedezem, ó, mindenható! Bocsáss meg nekem, segíts rajtam! Bocsáss meg Indzsilai szultánnak, a feleségének meg a gyerekeinek. Vezesd a lépteiket egymáshoz kegyesen, hadd legyenek újra együtt, mint régen, amikor még nem vétettek ellenem.

Alláh, a magasztos, meghallgatta a gerle imáját, és megbocsátott mindenkinek, ahogy a gerle kérte.

De most valami másról kell beszélni.

Hallott az új szultánról, igazságos híreről, jó szívéről az a halász is, aki magával vitte Abeduledzsumalit és Abeduledzsulalit. Megbeszélte mindent a feleségével, aztán így határoztak: A két gyerek már nagyocská, ideje, hogy alázatosan elvigyük őket a szultánhoz. Ott majd kioktatják őket a régi jó erkölcsökre és szokásokra, meg a tisztviselésre. Mert nem alacsony sorból származnak ezek a gyerekek, nem is úgy viselkednek. Inkább úgy, ahogy a szultánfiák szoktak.

Az a falu, amelyben a halász lakott, történetesen épp Biladutaszenipi országában volt. A halász, a felesége és Abeduledzsumali meg Abeduledzsulali felkészültek a hosszú útra, és mihamarabb készen voltak, útnak is indultak.

Felmentek szépen a szultán palotájába. Lekuporodott a halász a szultán lába elé. Mire Biladutaszenipi szultánja ezt mondta:

– Mit akarsz, te halász? Eddig még sohase láttalak.

Mélyen meghajolt a halász, és ezt felelte:

– Uram, a te leghitványabb szolgád köszönt téged, és tisztelettel adózik neked. Szeretnék egy fontos kérést elédbbe terjeszteni.

Mire a szultán:

– Beszélj csak, hallgatlak.

Mire a halász meg a felesége:

– Elhoztuk a gyerekeinket, és arra kérünk, hogy vedd őket magad mellé szolgának. Itt majd kioktatják őket a régi jó erkölcsökre és szokásokra, meg a tisztviselésre.

Mire a szultán:

– Megteszem, amit kértek, köszönetet is mondok érte tiszta szívemből.

Így hát a szultán felfogadta a halász két gyerekeit, a halász hazatérhetett a feleségével. Tetszett a két gyerek a szultánnak, mindjárt meg is tette bételbörbönce-hordozónak Abeduledzsumalit és Abeduledzsulalit. Szolgáltak a fiúk becsülettel, és a szultán egyre jobban ragaszkodott hozzájuk.

De most valami másról kell beszélni.

Hallott Biladutaszenipi új szultánjáról, igazságos híreről, jó szívéről, bőkezűségéről az a kereskedő is, aki magával vitte Szitti Szapiát. Beszért a hajósaival, és ezt mondta nekik:

– Szedelőzködjünk, emberek, menjünk el Biladutaszenipi országába adni-venni. Ott lesz ám jó dolgunk, mert a szultán igazságos, jószívű és bőkezű, szereti az alattvalóit, de szereti az idegeneket is, kivált a kalmárokat.

Fel is szedelőzködtek, és elvitorláztak Biladutaszenipi országába.

Sok-sok ideig utaztak, de aztán csak megérkeztek, kikötötték a hajójukat. A kalmár meg nekiállt, hogy eladja a portékáját. Három hónap alatt sikerült is majdnem minden portékáját eladnia. Akkor aztán vásárolni kezdett, vett is, amit és amennyit csak akart, mert amióta az új szultán uralkodott, bőven volt minden. Mikor már mindent összevásárolt, minden dolgát elvégezte, el akart utazni. Mondta is:

– Adtunk-vettünk, minden dolgunk elvégeztük. Holnap elindulunk haza.

De akkor eszébe jutott, hogy még nem is járt a szultánnál, még nem hódolt előtte, összecsomagolt hát mindenféle ajándéknakvalót, sok szép holmit, ezeket szánta a szultánnak, hódolata jeléül. Elment a palotába, leborult a szultán előtt, és átnyújtotta az ajándékait. Nagyon örült a szultán. Mondta is:

– Mondd csak, te kalmár, miért csak most járultál elélem? Miért vártál ilyen sokáig azzal, hogy idegyere?

Felelte a kalmár:

– Uram, parancsolóm, annyi dolgunk van nekünk, kalmároknak, hogy azt se tudjuk, hol áll a fejünk. Csak adjuk-vesszük a dolgokat, egyszer mi fizetünk, máskor nekünk fizetnek.

Mire a szultán:

– Igazad van, te kalmár.

El is beszélgetett egy keveset a szultán meg a kalmár egymással, aztán ezt mondta a kalmár:

– Még csak annyit mondhatok felségednek, hogy ha Alláh, a mindenható is úgy akarja, holnap elindulok hazafelé.

Mire a szultán:

– Miért sietsz annyira, te kalmár?

Mire a kalmár:

– Sietek, összeszedek mindenféle árut, és visszajövök. Mert itt egykettőre el tudtam adni mindent.

Mire a szultán:

– Hallod-e, te kalmár! Ha holnap útra kelsz, maradj itt nálam ma éjszakára, légy a vendégem.

Mire a kalmár:

– Majd máskor, felséges uram. Mondtam, hogy hamarosan visszajövök.

Mire a szultán:

– Én mégis arra kérnélek, hogy maradj itt ma éjszakára. Ki tudja, hogy meddig élünk, hogy holnapra vagy holnaputánra nem hal-e meg valamelyikünk, lehet, hogy te, lehet, hogy én.

Mire a kalmár:

– Felséges szultán, nekem mégis mennem kell, nem maradhatok, bármennyire szeretnék is. A feleségem is magammal hoztam, és nincs senki a hajón, akire rá merném bízni. Csupa szedett-vedett nép van a hajómon, nem a saját embereimmel jöttem ide, így aztán nincs senki, akit megkérhetnék, hogy vigyázzon a feleségemre.

Mire a szultán:

– Ha csak az a bajod, te kalmár, hogy nincs kire bíznod a feleségedet, akkor ne nyugtalankodj. Magamra vállalom ezt a feladatot, nyomban elküldöm hozzá a két bételbörbönce-hordozómat, majd ők vigyáznak rá. Bennük feltétlenül megbízhatom. Ha ők ott vannak, az majdnem annyit ér, mintha én magam állnék

őrt. Alláhra, a magasságosra mondom, most már nem eresztelek el, te kalmár.

Mire a kalmár:

– Legyen meg a te akaratod, uram.

És a kalmár szépen ott maradt, nemhiába marasztotta a szultán olyan barátságosan. A szultán meg ezt mondta:

– Küldjétek ide a két bételbörbönce-hordozót!

Elő is hívták a két bételbörbönce-hordozót, a halász két fiát, a két testvért. Meg is érkeztek, leborultak a szultán elé. Mire a szultán:

– Azt parancsolom nektek, bételbörbönce-hordozók, hogy menjete el ennek a kalmárnak a hajójára. Megbízom bennetek, azért küldelek titeket, hogy vigyázzatok ennek a kalmárnak az asszonyára. De azt előre megmondom: jaj nektek, ha nem örködtök éberen, ha el találtok aludni. Abeduledzsumali, váltsátok szépen egymást az örökösben.

Mire a halász két fia:

– Úgy lesz, uram, ahogy parancsolod.

Mire a szultán:

– Még valamit mondanék nektek, bételbörbönce-hordozók. Ne hozzátok szégyent a fejemre, meg ne bántsátok ezt a derék kalmárt, mert akkor búcsút mondhattok az életeteknek.

Lenyugodott a nap. A két bételbörbönce-hordozó elment a kalmár hajójára. Abeduledzsumali örködött egész éjszaka. Amikor virradni kezdett, nagyon elálmosodott. Felkeltette az öccsét, és azt mondta:

– Ébredj, testvérem, válts fel, rettenetesen fáradt vagyok. Majd később még alhatsz.

Mire Abeduledzsumali:

– Hagyj békén. Nem törődöm én semmivel, aludni akarok.

És mikor a testvére megint csak felrázta, még meg is haragudott. Felkelni pedig végképp nem akart.

Megint mondta Abeduledzsumali:

– Szedd össze magad, testvérem, ne viselkedj úgy, mint valami közönséges istenteremténye. Nem közrendű ember vagy te, apád- anyád sem voltak közrendűek, sőt, nagyon is előkelő szülők gyermeke vagy. De vigyázz, üldöz a balszerencse! Ügyet se vetettél rá, amikor apánk figyelmeztetett, azért jutottunk mind a ketten erre a sorsra. Emlékezz csak vissza, testvérem, miért jutottunk erre a

sorsra! Amikor megálltunk a fa alatt, hogy az árnyékában megpihenjünk, megkívántad a gerlefiókákat, játszani akartál velük, és sírtál. Mondta az apánk: Miért akarsz a gerlefiókákkal játszani? Az öreg gerle megátkoz bennünket, fiam! De te csak sírtál, és a végén apánk mégis lehozta a gerlefiókákat a kedvedért a fészekből. És a gerle Alláhhoz, az irgalmashoz és irgalmazóhoz fohászkodott, és Alláh meghallgatta a gerle könyörgését. Ezért lettünk ilyen szerencsétlenek. Anyánkat magával vitte egy kalmár, bennünket elrabolt egy halász, és hogy apánkkal mi lett, merre járhat, még csak elgondolni se tudjuk. Lehet, hogy felfalta egy krokodil, lehet, hogy megölte valaki, lehet, hogy elpusztult éhen-szomjan.

Szitti Szapia minden szót hallott, amit Abeduledzsumali mondott. Sírt, kiáltozott, sóhajtozott, egyre csak azt mondta:

– A gyerekeim, ezek az én gyerekeim!

Kiszaladt a fedélzetre, megölelte Abeduledzsumalit és Abeduledzsulalit. Sírtak mind a hárman. Az anya is, a gyerekei is. Felébredtek a nagy lármára a hajósok, hallották, hogyan sír és kiáltoz a kalmár felesége. Felkeltek a hajósok, nagy zajt csaptak – mert még csak kora reggel volt –, ordítoztak:

– Segítség! A bételbörbönce-hordozók megfogták a kalmár feleségét, meg akarják becssteleníteni! Kiabál az asszony, sír az asszony, rúgkapál az asszony!

Most már a falubeliek is nagy zajt csaptak, felébredt rá maga a szultán is. Megkérdezte:

– Micsoda láрма az ott a kalmár hajóján?

Mondták neki:

– Azt mondják, hogy a bételbörbönce-hordozók megfogták a kalmár feleségét, meg akarják becssteleníteni! Kiabál az asszony, sír az asszony, rúgkapál az asszony!

A király úgy elszégyellte magát, hogy hirtelenében azt se tudta, mitévő legyen. De aztán elkiáltotta magát:

– Fussatok a hajóhoz, fogjátok meg a gazembereket, verjétek vasra mind a kettőt.

Futottak is az emberek, megfogták Abeduledzsumalit és Abeduledzsulalit. Vasra verték mind a kettőt. Az ország nagyjai pedig a szultán elé járultak, és azt mondták:

– Vasra vertük őket, uram.

Mondta a szultán:

– Hívjátok ide Maemurut, a kengyelfutót.

Jött is a kengyelfutó.

Mire a szultán:

– Halld, mit parancsolok, te kengyelfutó! Vidd el a bételbörbönce-hordozókat a hóhérokhoz, mondd meg a hóhéroknak, hogy oltsák ki a gonosz életüket, mert szégyent hoztak a fejemre, mégpedig a barátom, a kalmár előtt.

Mire a kengyelfutó:

– Úgy lesz, uram, ahogy parancsolod.

És elvitte a bételbörbönce-hordozókat a hóhérokhoz.

De most valami másról kell beszélni.

Biladutaszenipi szultánjának három hóhéra volt, Muhalike, Mukatile és Mutaine. Mindegyik hóhér más és más faluban lakott.

A kengyel futó első útja Muhalikéhez vezetett. Mihelyt megérkezett a faluba, egyenesen Muhalike házához sietett, meg is találta. Kérdezte tőle Muhalike:

– Mit akarsz tőlem? Miért hoztad ide a szultán bételbörbönce-hordozóit, ráadásul vasra verve?

Mire a kengyelfutó:

– Azt parancsolta a szultán, hogy keresselek meg, és az a kívánsága, hogy oltsd ki a két bételbörbönce-hordozó gonosz életét. Szégyent hoztak a szultán fejére, meg kell halniuk, így szól a parancs.

Mire Muhalike:

– Mit követtek el?

Mire a kengyelfutó:

– Van a szultánnak egy barátja, egy kalmár. Megfogták a kalmár feleségét, meg akarták becssteleníteni.

Mire Muhalike:

– És kivizsgálták a dolgot, meghallgatták ezeket itt, töviről hegyire megrágtak mindent?

Mire a kengyelfutó:

– Nem vizsgáltak ki semmit, nem hallgatták meg ezeket sem itt.

Mire Muhalike:

– Márpedig akkor nem oltom ki az életüket. Elsősorban is, tisztelem Alláhot, az igazságot, másodsorban is, tudom, hogy ezek itt a szultán kedvencei. Ha kioltom az életüket, egy szép napon eszébe jut a szultánnak, hogy hiba volt még csak meg sem hallgatni a védekezésüket. Elmondanék erről egy történetet.

De most valami másról kell beszélni.

És ezt mesélte Muhalike a szultán kengyelfutójának:

Volt egyszer egy híres szultán. Volt annak egy jövőmondója, és amit az megjósolt, mindig beteljesedett. Szerette is a szultán. És ez a szultán már sok-sok ideje uralkodott, amikor egy szép napon összedőlt a palotája. Új palotát akart építeni. El is hívatta a jövőmondót. Jött a jövőmondó, leborult a szultán előtt. Mondta neki a szultán:

– Azért hívattalak, mert új palotát akarok építeni. Mondd meg, melyik nap a legszerencsésebb az új palota megépítésére.

Mire a jövőmondó:

– Pénteki napon építesd meg a házadat, ó, uram. Mert tudd meg, hogy az a ház, amit péntek délben építenek, aranyházzá válik, az a fa, amit péntek délben ültetnek, aranygyümölcsöt hoz.

Ezzel aztán a jövőmondó hazament. A szultán várt péntekig. Amikor eljött a péntek, megépíttette a palotáját. El is készült a palota, a szultán pedig csak várta, mikor teljesül a jóslat, hiszen a jövőmondó azt jóslta, hogy az a ház, amit péntek délben építenek, aranyházzá válik. Várt a szultán, csak várt, de a jóslat nem akart teljesedni.

Mondta erre a szultán:

– A jövőmondó szava nem teljesedett. Nem is jövőmondó ez, csak közönséges hazudozó.

És megölette. Történt aztán, hogy egyszer a főkertész elment a palotába, hogy hódoljon a szultánnak és ajándékot nyújtson át neki. Egy aranybanánt akart átadni. Be is bocsátották a palotába, leborult a szultán előtt, és átnyújtotta az aranybanánt. Csodálkozott a szultán, mert soha életében ilyen bámulatos gyümölcsöt nem látott. Mondta is a főkertésznek:

– Honnan szedted ezt a csodálatos gyümölcsöt, te főkertész? Életemben először látok színarany banánt.

Mire a főkertész:

– Minden javamat neked köszönhetem, uram. Ez egy olyan banánfa gyümölcse, amit péntek délben ültettem. Mert itt voltam, amikor a jövőmondót hívtad, uram. Azt kérdezted tőle: Mondd meg, melyik nap a legszerencsésebb az új palota megépítésére, ő meg azt felelte: A péntek, mert az a ház, amit péntek délben építenek, aranyházzá válik, és az a fa, amit péntek délben ültetnek, aranygyümölcsöt hoz. Mikor eljött a péntek, el is ültettem délben egy banánfácskát, és most itt az aranygyümölcs, ahogy a jövőmondó megígérte.

Mire a szultán:

– De hát az én házamból miért nem lett aranyház, te főkertész?

Mire a főkertész:

– Története van annak, uram. Nem tartották be az órát, pedig a jövőmondó azt is megmondta: péntek délben építesd meg a házat. De mire a palota megépült, már elmúlt dél, a nap már lefelé hanyatlott. Hát, ezért nem lett a házadból aranyház.

Mire a szultán:

– Most már bánom, hogy megölettem a jövőmondót. Mégiscsak igaz ember volt. Én meg a gyilkosa lettem, mert nem vizsgáltattam ki a dolgot.

De most megint Muhalikéről kell beszélni.

Mondta Muhalike:

– Hallhattad, te kengyelfutó, hogy azt az embert nem hallgatták meg, csak meggyilkolták, és a szultán nagyon is megbánta, hogy a gyilkosa lett. Éppen ezért mondom neked, vidd vissza a bételbörbönce-hordozókat a szultánhoz, hallgassa meg, mit tudnak mondani. Ha meghallgatja, és rájuk bizonyosodik, hogy megérdemlik a halált, hozd vissza őket, akkor hajlandó vagyok kioltani az életüket.

Elment Maemuru, elvitte a két bételbörbönce-hordozót a második hóhérhoz, Mukatiléhoz. Mihelyt megérkezett a faluba, egyenesen Mukatile házához sietett, meg is találta. Kérdezte tőle Mukatile:

– Mit akarsz tőlem, te kengyelfutó, miért jöttél ide? Nem szoktál te erre járni, most meg idehoztad a szultán két bételbörbönce-hordozóját, mégpedig vasra verve. Pedig ők a szultán kedvencei.

Mire Maemuru:

– A szultán küldött hozzád. Az a kívánsága, hogy oltsd ki az életét ennek a két vasra vert gonosztevőnek.

Mire Mukatile:

– Mit követtek el?

Mire a kengyelfutó:

– Van a szultánnak egy barátja, egy kalmár. Megfogták a kalmár feleségét, meg akarták becssteleníteni.

Mire Mukatile:

– És kivizsgálták a dolgot, meghallgatták ezeket itt?

Mire a kengyelfutó:

– Nem.

Mire Mukatile:

– Márpedig én nem oltom ki az életüket, csak ha kivizsgálták a dolgot, és meghallgatták ezeket itt. Elsősorban is, tisztelem Alláhot, az igazságost, másodsorban is, tudom, hogy ezek itt a szultán kedvencei, egy szép napon megbánná a szultán, hogy megölette őket. Elmondanék erről egy történetet.

És ezt mesélte a hóhér Maemurunak, a szultán kengyelfutójának:

Volt egyszer egy szultán. Volt annak a szultánnak egy lánya, Szitti Maemuna. És volt ennek a lánynak egy kakaduja, akit nagyon szeretett. A kakadu nem is evett mást, csak amit Szitti Maemunától kapott, és ő is nagyon szerette a gazdáját. Olyan okos volt ez a kakadu, mintha ember lett volna. És ha valamiféle gyümölcsöt talált, mindig elvitte a gazdájának. Olyankor is szerzett gyümölcsöt, amikor a kertekben még se híre, se hamva nem volt gyümölcsnek. Szerette is Szitti Maemuna. Egy szép napon aztán Danga – mert így hívták a kakadut – a Szadzseratulemalahate fáról vitt gyümölcsöt a gazdájának. Kérdezte tőle Szitti Maemuna:

– Mit hoztál, Danga?

Mire Danga:

– A Szadzseratulemalahate fáról hoztam gyümölcsöt, úrnőm.

Mire Szitti Maemuna:

– És hogy ízlik, Danga?

Mire Danga:

– Nagyon ízlik, úrnőm: édes, olajos, üdítő.

Mire Szitti Maemuna:

– És van-e valami különös haszna, valami jó hatása?

Mire Danga:

– Van bizony. Ha egy beteg eszik belőle, meggyógyul. Akár rühös, akár ótvaros, akár kajla, akár béna, ha eszik a gyümölcsből, mindjárt megszabadul minden bajától. Sőt, ha valaki csúnya, és eszik a gyümölcsből, szép lesz. Ha valaki fogságban ül, és eszik a gyümölcsből, megszabadul.

Mondta is Szitti Maemuna magában:

„Talán az lesz a legjobb, ha nem eszem most a gyümölcsből, hanem elültetem. Majd ha fa lesz belőle, akkor eszem a gyümölcséből.”

Úgy is tett, ahogy mondta, elültette a gyümölcsöt, nemsokára fa lett belőle, nőtt is rajta egy gyümölcs. Szitti Maemuna megparancsolta az egyik szolgájának, hogy szakítsa le a gyümölcsöt és vigye oda neki. Oda is hozta a szolgáló a gyümölcsöt. A kezébe vette Szitti Maemuna, figyelmesen nézegette. Egyszer csak elfogta a kételkedés, azt mondta a szolgájának:

– Add oda ezt a gyümölcsöt valamelyik tyúknak. Attól félek, hogy mérges. Most majd megbizonyosodom róla, odaadom egy tyúknak. Ha megeszi, és nem hal meg, akkor majd én is eszem a fa gyümölcséből.

Oda is lökték a gyümölcsöt egy tyúk elé, de alig kapta be a tyúk a gyümölcsöt, már fel is fordult. Mondta is Szitti Maemuna:

– Szerencse, hogy ezt a gyümölcsöt odalöktem a tyúk elé. Gyanús is volt nekem, soha életemben ilyesfajta gyümölcsöt nem láttam. Biztosan mérges az a fa, és Danga azért hozta el nekem a gyümölcsét, hogy engem is megmérgezzen. Meg akart ölni. Ez már igazán több a soknál. Danga rászolgált a halálra, meg akart ölni engem.

Meg is parancsolta Szitti Maemuna, hogy oltsák ki a kakadu életét.

Nem sok idővel ezután besurrant egy tolvaj az udvar egyik nagyjához. Észrevették, felverték az egész udvart, kergették a tolvajt, utol is érték, megfogták, vasra verték és a szultán elé hurcolták. Már éppen ki akarták mondani az ítéletet szegény fejére, amikor megszólalt Szitti Maemuna, és ezt mondta:

– Ne ölesd meg ezt az embert, apámuram. Köttesd ki a mérges fához, így, vasra verve.

Úgy is történt minden, ahogy Szitti Maemuna mondta. A tolvajt vasra verve odavitték a mérges fához, és kikötötték. A fa pedig éppen telides-tele volt gyümölccsel: volt, amelyik akkor kezdett érni, volt, amelyik érett volt, volt, amelyik már le is hullott. Senki se mert odamenni a fához, mert hiszen azt hitték róla, hogy mérges, arra pedig végképp senki se gondolt, hogy fölszedje a sok lehullott gyümölcsöt. A tolvajt is csak odavitték a fához, kikötötték és otthagyták. Láta a tolvaj a sok szép gyümölcsöt a földön, érezte a tolvaj a pompás szagukat, a csodás illatukat. Eljött az éjszaka. Éhes volt a tolvaj, enni nem adtak neki, így hát megevett egy gyümölcsöt. De ezzel az egy gyümölccsel még nem lakott jól, így aztán ette, csak ette a gyümölcsöket, míg el nem verte velük az éhét. Addigra meg is virradt. És egyszerre csak kezéről-lábáról lehullt a vas. Szabad volt, el is ment szépen a szultán palotájába. A szultán éppen akkor kelt fel, és nagyot nézett, hogy ki keresi, mert nem ismerte meg a tolvajt.

Mondta a szultán:

– Honnan jöttél, gyermekem, melyik ország a hazád?

Mire a tolvaj:

– Hát nem ismeresz meg, uram?

Mire a szultán:

– Nem én, gyermekem.

Mire a tolvaj:

– Én vagyok az a tolvaj, akit tegnap kikötöttek a mérges fához.

Mire a szultán:

– És ki szabadított meg?

Mire a tolvaj:

– Nem tudom én azt, uram.

Mire a szultán:

– Ejnye, de nagyon megváltoztál. Mi történt veled? Olyan szép vagy, olyan szép és daliás, mint egy királyfi.

Mire a tolvaj:

– Nem tudom, mi történt velem. Csak arra emlékszem, hogy ettem a fa gyümölcséből.

Mire a szultán:

– És nem haltál meg? Hiszen annak a fának mérges a gyümölcse.

Mire a tolvaj:

– Ugyan, miért volna az mérges?

Mire a szultán:

– Pedig mérges az, a tyúk is megdöglött, mihelyt bekapta.

Mire a tolvaj:

– Annak pedig az a magyarázata, uram, hogy amikor a fa meghozta az első gyümölcsét, arra kúszott egy kígyó, beleharapott a gyümölcsbe, benne is maradt a kígyóméreg az első gyümölcsben. Aztán a gyümölcsöt leszakították és a tyúk elé lökték. Meg is döglött a tyúk, de nem a gyümölcstől, hanem a kígyóméregtől.

Hallotta ezt Szitti Maemuna is, keserves könnyeket sírt, szánta-bánta, hogy megölette a kakadut, még mielőtt megvizsgálta volna a dolgot.

De most megint Mukatileről kell beszélni.

Mondta Mukatile a szultán kengyelfutójának:

– Hallottad a történetet. Vidd vissza a bételbörbönce-hordozókat a szultánhoz, hallgassa meg, mit tudnak mondani. Ha meghallgatja, és rájuk bizonyosodik, hogy megérdemlik a halált, hozd vissza őket, akkor hajlandó vagyok kioltani az életüket. Mert ezek itt a szultán kedvencei, egy szép napon megbánná a szultán, hogy megölette őket.

Elment Maemuru, elvitte a két bételbörbönce-hordozót a harmadik hóhérhoz, Mutainéhoz. Mihelyt megérkezett a faluba, egyenesen Mutaine házához sietett, meg is találta. Kérdezte tőle Mutaine:

– Te vagy az, te kengyelfutó?

Mire a kengyelfutó:

– Én vagyok.

Mire Mutaine:

– És milyen parancsot hoztál, mit akarsz tőlem?

Mire a kengyelfutó:

– Azt parancsolta a szultán, hogy hozzam el hozzád a két bételbörbönce-hordozót. Az a kívánsága, hogy oltsd ki az életüket.

Mire Mutaine:

– Miért kellene kioltanom az életüket, hiszen tudja az egész világ, hogy ezek itt a szultán kedvencei?

Mire a kengyelfutó:

– Gonosz dolgot cselekedtek, megérdemlik a halált.

Mire Mutaine:

– Mit követtek el?

Mire a kengyelfutó:

– Van a szultánnak egy barátja, egy kalmár. Megfogták a kalmár feleségét, meg akarták becsteleníteni. Hát ezért parancsolta meg a szultán, hogy ki kell oltani az életüket.

Mire Mutaine:

– És kivizsgálták a dolgot, meghallgatták ezeket itt?

Mire a kengyelfutó:

– Nem.

Mire Mutaine:

– Márpedig én nem oltom ki az életüket. Elsősorban is, tisztelem Alláhot, az igazságost, másodsorban is, tudom, hogy egy szép napon megbánná a szultán, hogy megölette őket. Elmondanék erről egy történetet.

És ezt mesélte Mutaine Maemurunak, a szultán kengyelfutójának:

Volt egyszer egy dúsgazdag kalmár. És volt ennek a kalmárnak egy kutyája, akit nagyon szeretett. Olyan okos volt az a kutya, mintha ember lett volna. Ha el kellett vinni valamit, ha oda kellett hozni valamit, a kutya mindjárt megtette, megcsinált az mindent, amit csak kértek tőle. És a kalmár napról napra jobban szerette. Egyszer aztán a kalmárnak el kellett vitorláznia. Nem volt senkije, akiben igazán megbízhatott volna, akire rá merte volna bízni a feleségét. Pedig volt neki rengeteg szolgálja, de nem merte rájuk bízni a vagyonát, még kevésbé a feleségét. Mert szép volt ám az az asszony, sokan szemet vetettek rá. Már akkor is szép volt, szépséges és

gyönyörűséges, amikor még nem volt a kalmár felesége, de most, hogy egy ilyen gazdag ember lett a férje, még szépségesebb és gyönyörűségesebb lett. Minden ruhája kincset ért: csupa arany, gyémánt, smaragd és igazgyöngy. Mindennap ezekben a ruhákban járt-kelt, és ezektől is csak még szebb lett. Mondták is az emberek:

– Csak tegye ki a lábát innen a kalmár, megcsodáljuk mi ennek az asszonynak a szépségét közelebből is.

Nehéz volt a kalmárnak a szíve. Egy szép napon aztán, amikor lefeküdt a kalmár a párnájára, mellé feküdt a kutya is. Hosszan a kutya szemébe nézett a kalmár, és ezt mondta:

– Marijo, a te kötelességed, hogy vigyázz az asszonyodra! Nekem el kell utaznom, és fáj a szívem, mert nem találok senkit, akire rá merném bízni a feleségemet. Félek, hogy megszeplősitik a tisztességét.

Megértette a kutya a kalmár szavait, bólintott is rá. Most már megnyugodott a kalmár, szedelőzködött, hajóra szállt, útnak indult.

Alighogy elutazott, legyeskedni kezdett egy ember a kalmár felesége körül. Nem valami tisztos szándékkal közeledett hozzá, mégis hamarosan céljához ért. Lógatta is az orrát a kutya bánatában, hiszen őrá bízta a feleségét a kalmár. Mondta is magában:

„Ha megjön a gazdám, nyomban megöl. Hiszen el sem utazott volna, ha nem bízik abban, hogy én megoltalmazom a feleségét. És most beállított ide ez a fickó, én pedig nem tudtam megvédeni és megoltalmazni a gazdám házának tisztességét.”

Jó sok idő múlva végre hazaindulhatott a kalmár. Szerencsével járt, olcsón vásárolt, drágán adott el, jól megszédte magát, örült is, hogy hazamehet, sietett, amennyire tehetette. Be is futott egy szép napon, délután, a hajója a kikötőbe. Igen ám, de erről a kalmár felesége mit sem tudott, és elhivatta a szeretőjét, hogy együtt töltsék az éjszakát. Elhivatta, mégpedig már délután. Az sem tudott semmiről, el is jött nyugodtan. Csak a kutya tudta, hogy horgonyt vetett már a hajó, jön már haza a gazdája. De a kalmár nem hagyta rögtön ott a hajóját, hanem ezt mondta magában:

„Majd holnap hajnalhasadáskor szálllok partra.”

Másnap hajnalhasadáskor szedte is a holmiját, partra szállt és hazament. Mikor megállt a kapuban, megneszelte a kutya, hogy ki

érkezett. Nyomban berontott az asszony szobájába, kettéharapta a szerető torkát, meg is halt az asszony szeretője azon nyomban. Az asszony kirohant a szobából nagy kétségbeesve, a kutya meg a nyomában, utol is érte, rá is vetette magát, az ő torkát is kettéharapta. Holtan esett össze az asszony, éppen a ház küszöbén. Akkor lépett he a kalmár a kapun. Látta, hogy a kutya megölte a feleségét. Kapta magát, agyonvágta a kutyát. Azzal az asszony tetemére vetette magát, átkulcsolta a térdét, úgy jajongott:

– Iszonyatos, gonosz kutya! Felneveltem, etettem-itattam, és most ez a hála, megölte az én kincsecskémet!

Jajgatott a kalmár, jajveszékelt, siratta a feleségét. Aztán felkelt, végigjárta a házat, bement az asszony szobájába is. Látta, hogy az ágyban egy idegen ember fekszik, annak is ketté van harapva a torka. Mondta is a kalmár:

– Most már tudom, miért ölte meg a kutya a feleségemet. Mert az asszony szégyent hozott rám, nem volt hű hozzám, ezzel az emberrel bujálkodott. Azért is van kettéharapva a torkuk.

Most aztán még jobban jajveszékelt a kalmár, kesergett, kiáltozott, hiszen elveszítette a kutyáját is, a feleségét is. Ezt kiabálta:

– Hűséges, háládatos kutya! Nem vizsgáltam meg a dolgot, ezért lett gyilkos belőlem. Mert ez a kutya csak az én becsületedet akarta megvédeni!

De most megint Mutainéről kell beszélni.

Mondta Mutaine:

– Hallhattad, te kengyelfutó, hogyan lett a kalmárból gyilkos. Nem gondolkozott semmit, úgy cselekedett. Vidd vissza a bételbörbönce-hordozókat a szultánhoz, hallgassa meg, mit tudnak mondani. Ha meghallgatja, és rájuk bizonyosodik, hogy megérdemlik a halált, hozd vissza őket, akkor hajlandó vagyok kioltani az életüket. Mert ezek itt a szultán kedvencei, egy szép napon megbánná a szultán, hogy megölette őket.

Maemuru, a kengyelfutó, visszatért Biladutaszenipi szultánjához, bement a palotába, leborult a szultán elé. Látta őt a szultán, és azt mondta:

– Mit akarsz itt? Hát nem oltották még ki a bételbörbönce-hordozók életét?

Mire a kengyelfutó:

– Uram, parancsolóm, a te leghitványabb szolgád köszönt téged. Jártam a három hóhérnál, Muhalikénál is, Mukatilénál is, Mutainénál is. Mind a hárman azt kérdezték: „Kivizsgálták a dolgot, meghallgatták ezeket itt?” Mondtam én: „Nem.” Mire azt mondták mind a hárman: „Márpedig, amíg ki nem vizsgálják a dolgot, és meg nem hallgatják ezeket itt, addig nem oltjuk ki az életüket. Elsősorban is, tiszteljük Alláhot, az igazságost, másodsorban is, tudjuk, hogy egy szép napon megbánná a szultán, hogy megölette őket, mert ország-világ tudja, hogy ezek itt a szultán kedvencei.” Aztán még azt mondták mind a hárman: „Vidd vissza a bételbörbönce-hordozókat a szultánhoz, hallgassa meg, mit tudnak mondani. Ha meghallgatja, és rájuk bizonyosodik, hogy megérdemlik a halált, hozd vissza őket, akkor hajlandók vagyunk kioltani az életüket.” Így aztán visszajöttem, uram, dolgomvégezetlen.

Mire a szultán:

– És hol vannak a bételbörbönce-hordozók?

Mire a kengyelfutó:

– Itt vannak, visszahoztam őket.

Mire a szultán:

– Ha már úgylis visszahoztad őket, jöjjenek ide eléem. Kivizsgáljuk a dolgot, meghallgatjuk, mit tudnak mondani.

A két bételbörbönce-hordozót, a halász két gyerekét, a szultán elé állították. A szultán meg összehívta az ország nagyjait és az udvarbelieket, hogy mindent pontosan kivizsgáljanak.

Össze is gyűltek valamennyien. Ott voltak az ország nagyjai meg az udvarbeliek, elébük állították a két bételbörbönce-hordozót. Mire az ország nagyjai azt mondták:

– Úgy gondoljuk, uram, hogy jó volna a kalmár feleségét is meghallgatni.

El is küldött a szultán az asszonyért, meg is jelent az asszony.

Mire a szultán:

– Hallgassátok meg, mit tud a két bételbörbönce-hordozó a mentségére mondani.

Mire az ország nagyjai:

– A szultán parancsára meghallgatunk benneteket, bételbörbönce-hordozók. Miért vádolnak benneteket azzal, hogy megfogtátok a kalmár feleségét, és meg akartátok becssteleníteni?

Mire Abeduledzsumali:

– Aki ilyesmivel vádol minket, hazudik! Így estek a dolgok: Elmentünk a hajóra örködni. Én örködtem, az öcsém aludt. Nagy sokára, mikor már pirkadni kezdett, felkeltettem, mert nagyon elálmosodtam. Mire azt mondta az öcsém: „Hagyj békén. Nem törődöm én semmivel, aludni akarok.” De én csak ébresztgettem. Nagyon fáradt voltam, de elaludni nem mertem, féltem a szultán szigorától. Megint csak felráztam az öcsémet, erre még meg is haragudott. Mondtam is neki: „Szedd össze magad, testvérem. A szultán megbízik bennünk, azért parancsolta meg, hogy vigyázzunk erre az asszonyra. És nem szabad elaludnom, csak ha valaki felvált az őrtállásban.” És még azt is mondtam neki: „Testvérem, ne viselkedj úgy, mint valami közönséges istenteremténye. Mert mi nem közrendű emberek vagyunk, sem apánk, sem anyánk nem volt közrendű, sőt nagyon is előkelő emberek voltak. Csak azért estünk ilyen alacsony sorba, mert az isten alázatosságra akar nevelni. És emlékezz csak vissza, te vagy az oka, hogy a gerle bevádolt minket Alláh színe előtt, és azt kérte, hogy Alláh válasszon el bennünket egymástól. Sírtál, mert a gerlefiókákkal szeretnél volna játszani. Mondta is apánk: Mit akarsz azoktól a gerlefiókáktól? De te ügyel se vetted rá. A végén csak felmászott apánk a fára, és lehozta a gerlefiókákat. És éppen akkor röppent vissza a fészkére az öreg gerle. Keservében Alláhhoz fohászkodott, és kérte őt, a legmagasztosabbat, hogy szakítson el bennünket, apát, anyát és gyereket egymástól. Alláh meghallgatta a gerle könyörgését, teljesítette a kívánságát. Elszakadtunk egymástól. Kettőt a négyből egy halász vitt magával. A harmadikat egy kalmár rabolta el. A negyedik pedig bolyong valahol a nagyvilágban, senki sem tudja, mi van vele, él-e, hal-e.”

Mire az ország nagyjai:

– Kik azok, akiket a halász vitt magával? Ki az, akit a kalmár rabolt el? Ki az, aki bolyong valahol a nagyvilágban?

Mire Abeduledzsumali:

– Minket kettőnket a halász vitt magával, anyánkat a kalmár rabolta el, és apánk bolyong valahol a nagyvilágban. Senki sem tudja, mi van vele, él-e, hal-e. Ezt mondtam el az öcsémnek, és már szaladt is hozzánk a kalmár felesége, átölelt minket, sírt és kiáltozott.

Miközben Abeduledzsumali beszélt, a szultán egy pillanatra sem emelte föl a fejét. Csak ült lehorgasztott fővel, és sírt.

Mikor Abeduledzsumali befejezte a mondókáját, ezt mondták az ország nagyjai:

– Most akkor szembesíteni fogunk a kalmár feleségével.

Meg is tették.

Mondták az ország nagyjai a kalmár feleségének:

– Mondd meg nekünk, igaz-e, amit a bételbörbönce-hordozó mondott! Igaz-e, hogy odamentél hozzájuk és átölelted őket?

Mire az asszony:

– A bételbörbönce-hordozó igazat mondott. Én vagyok az anyjuk. Én vagyok az az asszony, akit a kalmár elrabolt.

Most már fölemelte a fejét a szultán, odalépett hozzájuk, megölelte őket, a feleségét is, a gyerekeit is. És sírtak mind a négyen, az apa, az anya meg a gyerekeik.

Mondta a szultán:

– Én vagyok az apátok. Én vagyok az, akiről azt mondtátok, hogy bolyong valahol a nagyvilágban.

Így egyesítette őket Alláh, az igazságos, aki a gerle második könyörgését is meghallgatta. És az apa, az anya meg a két fiú meg is ünnepelték, hogy ilyen szerencsésen egymásra találtak. A szultán még sok-sok évig uralkodott. Utána a nagyobbik fiát, Abeduledzsumalit, tette meg szultánnak Biladutaszenipi országában, a kisebbik fiát, Abeduledzsulabt pedig főpapnak tette meg. Mert ő már nem akart tovább uralkodni, már nagyon meg is öregedett.

És ezzel vége Indzsilai szultán meg a gerle történetének.

Nyissa meg Alláh, a legmagasztosabb, mindazoknak a fülét, akik ezt a mesét hallják, mindazoknak a szemét, akik ezt a mesét olvassák, hadd tudják meg, mi ebben a mesében a tanulság. Az, hogy a gerle nem közönséges gerle volt, hanem egy szent ember. Azért öltötte fel a gerle alakját, hogy próbára tegye Indzsilai szultánt. Tudta, hogy Indzsilai szultán nem töltene be azt, amit Alláh, a

legmagasztosabb, rá rótt, ha ő nem tenné próbára. Hát ezért öltötte fel a gerle alakját, ezért hagyta megfogatni magát.

Intaha, itt a mese vége.

A HOLLANDUSOK EREDETE

Celebesz, Makassar

Volt egyszer egy herceg Luwuban, ótvaros volt, rühes volt, és mert ezzel az ocsmánysággal másokat is megfertőzhetett volna, elkergették.

Tutajt ácsoltak pizsangfából, ráültették őt is, a kedvenc kutyáját is, a tengerre taszították, vigye a víz meg a szél, amerre akarja.

Partot ért a tutaj néhány nap múlva Bonében. De az uralkodó abból az országból is elkergette a herceget.

El is ment a herceg a kutyájával a La-Darapung hegy lábához. Ott épített kunyhót magának. Gyümölcsön élt, leveleket evett. El is ment az esze, egy szép napon teherbe ejtette a kutyáját.

Szült is a kutya két gyereket, egy fiút meg egy lányt. Világos volt a szeme mind a kettőnek, fehér volt a haja meg a bőre mind a kettőnek. Ezek voltak a hollandusok ősei.

Mihelyt Boné királya tudomást szerzett erről a förtelemről, elküldött egy embert Luwu hercegéhez, megparancsolta, hogy a herceg azon nyomban takarodjon az országából.

Meghallgatta a herceg, mit parancsol a király, és aztán csak ennyit mondott:

– Megéritek még, hogy ennek a két gyereknek a leszármazottai fogják megszabni, mikor nyissátok ki a szemeteket, és mikor csukjátok be.

Alighogy ezt elmondta, eltűnt ő is, a kutyája is, a két gyerek is.

DOKTOR MINDENTUDÓ

Celebesz, Makassar

Élt egyszer Makassarban egy jós, úgy hívták hogy Boto-Lempangang. Ez annyit jelent, hogy: lempangangi jós. Boto-Lempangangnak egykettőre olyan nagy híre lett, hogy egész Dél-Celebesz megismerte a nevét.

Egyszer Goa királya elé járult egy ember, és ezer tojást rakott egymás hegyébe, de úgy, hogy egy se tört össze. De nem sokat ért az ügyeskedése, mert Boto-Lempangang még azt is megcsinálta, hogy kivett egy tojást a rakás legaljáról, de úgy, hogy egy se tört össze.

Egyszer Goa királya magához hívta Boto-Lempangangot, mert meglopták. Aranytárgyakat és más nagy értékű holmikat loptak el tőle. A király roppant haragra gerjedt, és azt mondta Boto-Lempangangnak, hogy a halál fia, ha nem tudja megmondani, hová rejtették az ellopott holmit. Bármilyen ravasz volt is a jós, most nyakig ült a pácban. Haladékot kért hát másnapig, és elhatározta, hogy megszökik.

Hazament, és megparancsolta feleségének, hogy készüljön fel az útra: főzzön rizst, amennyi kell, és süssön hét cipót. Míg az asszony süttött-főzött, a jós beült a belső szobába. Az asszony megfőzte a rizst, és hozzáfogott a cipósütéshez. És amikor egy-egy cipó kisült, bement vele a férjéhez, és ezt mondta:

„Itt az első”, vagy „Ez a második”, és azután „Most már hárman vannak”.

A tolvajok – éppen heten voltak – megijedtek, amikor hallották, hogy a király Boto-Lempangang segítségét kérte. Féltek, hogy kiderül a gázságuk. Rászánták magukat, hogy elmennek Boto-Lempanganghoz és bevallják a bűnüket, hátha az ő közbenjárására kegyelmet kapnak a királytól.

Rászánták magukat, hogy elmennek, mégsem volt merszük hozzá. Arra gondoltak, hogy este csendben elrejtőznek Boto-Lempangang háza tövében, és kihallgatják, miről beszélnek odabent. Nem akartak zajt csapni, nem akarták, hogy észrevegyék

őket, így hát nem egyszerre érkeztek, hanem egyenként, egymás után. Mikor az első odasurrant a ház alá, az asszony éppen kisütötte az első cipót, és ezt mondta:

– Itt az első.

És amikor megérkezett a második, éppen elkészült a második cipó is, és az asszony így szólt:

– Ez a második.

És amikor aztán a harmadik tolvaj is besurrant a ház alá, az asszony éppen a harmadik cipót sütötte ki, és ezt mondta:

– Most már hárman vannak.

A tolvajok nem tudtak a hét cipóról, biztosak voltak benne, hogy róluk van szó.

És amikor a hetedik tolvaj is odasurrant a többiekhez, az asszony ezt mondta:

– Most már meg van mind a hét, készen vagyunk.

A tolvajok rémületükben úgy elkezdtek óbégatni és jajveszékelni, hogy rengett belé a ház.

Boto-Lempangang nyomban észrevette, hogy emberek vannak a ház alatt. Tudta azt is, kik rejtőzhettek el ott késő este, és a padlón keresztül lekiáltott hozzájuk:

– Gyertek csak fel, ti tolvaj népek! Ismerlek én benneteket, és ha menekülni próbáltok, mindőtöket megöletlek.

Reszketve mentek fel a tolvajok a lépcsőn, a jövődömondó lába elé vetették magukat, és bevallották, hogy a fejedelem drágaságait a Goa partján ásták el, egy tamariszkusz tövében.

Másnap Boto-Lempangang a hóna alá csapta pizanglevélbe burkolt jóskönyvét, elment a királyhoz, illatos olajat kért, és tüzet rakatott sztanggiból és dupából. Megkente a könyvet olajjal, megfüstölte szépen a dupa és a sztanggi füstjével, aztán felcsapta. Ünnepeles hangon szólalt meg:

– Menjetek a Goa folyóhoz. Van a partján egy tamariszkusz. Ott ássatok, ott találjátok az elveszett kincseket.

Úgy is történt, ahogy Boto-Lempangang mondta. A király ámult-bámult, ajándékokkal halmozta el a tudós Boto-Lempangangot, és azt az új nevet adta neki, hogy *Mindentudó*.

A SZÚNYOG TÖRTÉNETE

Celebesz, Makassar (bugi)

Elsodorta a vihar a szúnyogot. Meg akart kapaszkodni a szúnyog egy fában, meg is fogta, de a vihar csak továbbbsodorta.

Aztán megint meg akart kapaszkodni a szúnyog egy másik fában, de hiába, a vihar csak továbbbsodorta.

Az egyik fa törzsén volt egy göcsört, amögött végre megbújhatott a szúnyog, onnan nem tudta továbbbsodorni a vihar.

Mikor a vihar elült, előbújt a szúnyog. Megkereste a társait, és ezt mondta:

– Hogy dühöngött ez a vihar, az ördög vigye el! Gyökerestül kitépte volna a fákat, ha nem járok erre, ha nem tartom meg őket! Így persze nem esett semmi bajuk.

Aztán meg ezt mondta a társainak:

– Gyerünk, támadjuk meg az embereket! Ne féljete! Hiszen ha nem volna válluk... még be is kapnám őket! Csak az a baj hogy van válluk. Hát így hogyan kaphatnám be őket?

Kérkedett a szúnyog, addig-addig énekelt kinn a mezőn, addig-addig táncolt, míg bele nem gabalyodott a pók hálójába. És mikor belegabalyodott, jött a pók és fölfalta.

LO AGET ÉS LO LATDZSUT

Kis-Szunda-szigetek, Lombok

Volt valahol Lombok szigetén egy nagy falu, annak a közelében lakott két ember, két jóbarát. Nem is tudta az ember, miért voltak olyan jóbarátok, mert igazán nem hasonlítottak egymásra: az egyiknek mindig és mindenben szerencséje volt, a másiknak meg nem.

Ha rizst ültettek, az egyik nemsokára arathatott, a másik meg döbbsen nézhetett egy szép napon, hogy minden rizshajtást felfaltak az egerek. Nem is hívták őket másképp, csak Szerencsés Kutyának, Lo Agetnak, és Szerencsétlen Kutyának, Lo Latdzsutnak. Ők maguk is annyira megszokták ezeket a csúfneveket, hogy a végén azt se tudták, volt-e valaha más nevük.

Lo Aget és Lo Latdzsut szomszédok voltak, árvák mind a ketten, akik nem fordulhattak rokonokhoz segítségért, így hát nem csoda, ha az első pillanattól fogva jóbarátságban éltek.

Volt Lo Agetnak egy macskája is, szép tarka, szelíd, hűséges, nem is akadt több ilyen macska se közel, se távol. A tolvajok messzire elkerülték Lo Aget házát, mert tartottak a mindig éber macskától. Szerette is Lo Aget a macskáját. Ha főzött, úgy elbeszélgetett vele, mintha eleven ember volna, nem macska – és szó ami szó, a macska úgy nézett vissza rá, mint aki minden szót ért.

Bármilyen szegény volt is Lo Aget, mindig mindenét megosztotta a macskájával, neki adta a legjobb falatokat.

Nem is közönséges macska volt Lo Aget macskája, hanem egy elvarázsolt lány, egy kíváncsi lány, aki el akarta lesni egy varázsló tudományát, varázsló akart lenni.

Látta, hogy a varázslómester olyan állattá változik, amilyenné csak akar. Ő is a fejébe vette, hogy megtanulja a varázsigéket, és macskává fog változni.

És amikor megpróbálta, lám csak, mindjárt macskává is változott. Csak az volt a baj, hogy elfelejtette, hogyan lehet megtörni a varázst, hogyan nyerheti vissza megint az emberi alakját.

Ez volt a büntetése, amiért beleütötte az orrát a varázslómesterségbe. Nem is törhette meg más ezt a varázst, csak az igaz szeretet. Csak akkor lehetett belőle újra ember, ha valaki annyira megszereti, hogy azt kívánja, legyen a macskából lány, legyen feleség a lányból.

Lo Aget és Lo Latdzsut, a két jóbarát, minden áldott nap kiment fürödni a folyóra. Egy szép napon, amikor megint elmentek hazulról, valami furcsa dolog történt Lo Aget házában. Mihelyt a gazda kitette a lábát hazulról, nyújtózkodni kezdett a macska, kaparta a földet, aztán kelet felé fordult, hajbókolni kezdett, és emberi hangon így szólt:

– Macskák öregapja, macskák öreganyja, engedjétek, hogy megjutalmazzam Lo Agetot a jóságáért.

Még háromszor meghajolt a macska, aztán felállt a hátsó lábára, és olyan szépen lehúzta a macskabőrét, mintha valami kabát volna. Gyönyörű lánnyá változott, fel is öltözött szép ruhákba, megfésülte a haját, remek kontyot kanyarított belőle, még egypár szál illatos virágot is tűzött a hajába.

Elrejtette a macskabőrét a gyékény alá, vörös kosarat akasztott a karjára, és elindult.

A piac felé tartott, és egész úton csak bámulták az emberek, annyira szép volt.

– Ki lehet ez a gyönyörű lány? Eddig még sohase láttuk – sugdolóztak.

De a lány nem sokat törődött velük, összevásárolta a legszebb holmikat, egy hízott csirkét, egy szép darab húst, friss főzelékfélét, fűszereket.

Az emberek csak nézték-bámulták, egyik-másik még követte is messziről.

A piaci árusok megfeledkeztek az árujukról, ők is csak a lánnyal törődtek. Lett is akkora zenebona, hogy még a két fürdőző jóbarát is meghallotta. Fel is öltöztek, elindultak, hogy a végére járjanak, mi történik a piactéren.

Éppen akkor érkeztek oda, amikor a lány a gyümölcsök közt válogatott. Kiválasztotta a legszebbeket, aztán a fejére tette a kosarat és elindult.

Lo Aget nem tudott egy szót se szólni, némán csodálta a lányt, Lo Latdzsut viszont annál hangosabban magasztalta a lány szépségét, kíváncsiságát.

Mihelyt látta Lo Aget, hogy a lány hazaindul, megragadta Lo Latdzsut karját, és ezt mondta:

– Gyere, kövessük a lányt, tudjuk meg, merre megy és hol lakik!

A piac elcsendesedett, a két jóbarát pedig halkan, óvatosan megindult a lány nyomában, de úgy, hogy a lány ne fogjon gyanút, ha vissza talál nézni. Ment, mendegélt a lány a rizsföldek mentén, és egyszer csak az erdő mellett érkezett arra a pontra, ahol az út háromfelé ágazik. Lo Aget és Lo Latdzsut izgatottan várta, merre fog fordulni.

És ebben a szempillantásban két kutya ugrott ki a sűrűből, tépték-marták egymást.

Hátrafordult a lány, nézte a marakodó kutyákat. A két jóbarát is megfélemezett mindenről, úgy bámulta a viadalt.

– A barna győz, annyi szent – mondta Lo Aget.

– Szó se róla, a fehér erősebb – erősködött Lo Latdzsut.

– De a barna ravaszabb – vágta rá Lo Aget.

– De a fehér ki fogja fárasztani, és a végén fölébe kerekedik.

Annyira belemelegedtek a vitatkozásba, hogy ügyet sem vetettek a szép lányra. Csak akkor vették észre, hogy eltűnt, amikor nagy sokára megint fölnéztek.

Keresték-kutatták, de hiába. Mit volt mit tenni, elindultak hazafelé.

Fáradt volt Lo Aget, rosszkedvű, csak este ért haza. De amikor kinyitotta az ajtót és belépett a szobába, felragyogott az arca.

Szimatolt, egyre csak szimatolt. „Micsoda remek illat” – gondolta magában, és azon törte a fejét, nem valami csoda történt-e a házában. És lám csak, az asztal meg volt terítve, és finomnál finomabb ételek pompáztak a tálban.

„Hogyan került ide ez a sok pompás falat? Akármilyen legyen, ha ebben nincs valami varázslat” – gondolta. Nem mert hozzányúlani az ételekhez, pedig már majd meghalt az éhségtől.

Összefutott a nyál a szájában, és a végén mégiscsak meggondolta magát:

„Ha nem eszem semmit, éhen halok. Ha így is, úgy is meg kell halnom, legalább hadd lakjak jól előtte. Úgy sincs nekem már

örömöm az életben. Elvesztettem azt a szép lányt!”

Felemelte a fedőt, és ámuldozva látta, mennyi remeknél remekebb étel van a tálban. Hálásan gondolt arra, akárki legyen is, aki ezzel a fejedelmi vacsorával megajándékozta.

Most is, mint mindig, félrerakta a legjobb falatokat a macskájának, aki egész idő alatt feszülten figyelte, és elégedetten dorombolt.

A macska nem sokat teketóriázott, nyomban nekiesett a vacsorájának. Lo Aget is sietett, hogy a példáját kövesse.

Másnap reggel Lo Aget és Lo Latdzsut megint együtt fürdöztek a folyóban, megint hallották, hogy nagy a lárma, zenebona a piactéren. Megint eljött az a szép lány, akit előző nap annyira megcsodáltak, és az emberek most már nyíltan is magasztalni merték. Mélyen meghajoltak előtte, mintha királyi ágyékból származott volna, a falu egyik véne pedig azt sem tudta hirtelenjében, milyen szavakkal dicsőítse.

– Soha életemben nem láttam még ilyen gyönyörű lányt – mondta. – Sem akkor, amikor még fekete volt a hajam, sem akkor, amikor olyanná vált, mint az összekevert só és bors, sem most, hogy végképp őszbe csavarodott.

Mikor Lo Aget és Lo Latdzsut a piacra értek, teljes volt a felfordulás. Az árusok ingyen is odaadták volna mindenüket a csodálatos lánynak. De a lány nem vesztette el a fejét, szép nyugodtan kiválasztotta mindenből a legszebbet, a legfrissebbet.

– Most már nem fogom elveszíteni szem elől – fogadkozott Lo Aget. – Egészen hazáig fogom kísélni. Annyira megtetszett nekem, hogy más lányra rá se tudnék nézni, csak őt szeretném elvenni, csak őt!

Figyelte is a két jóbarát a lány minden mozdulatát, és elhatározták, hogy ha törik, ha szakad, hazáig fogják kísélni.

De alighogy odaért a lány a hármaskörhöz, egy vad mén ugrott ki a sűrűből. Hátrafordult a lány, bámulta, hogyan ugrándozik, hogyan hánnya-veti magát a ló.

Lo Aget és Latdzsut is rajta felejtette a szemét a lovon, vitatkozni is kezdtek nyomban:

– Átugorja azt a bokrot, annyi szent.

– Szó se róla, nincs olyan ló, amelyik akkorát tudna ugrani.

– Ez pedig átugorja, nézd csak... ejnye, hát mégsem ugrik!

Annyira belemelegedtek a vitatkozásba, hogy ügyet sem vetettek a szép lányra. Csak akkor vették észre, hogy eltűnt, amikor már késő volt. Keresték-kutatták, de hiába.

Kétségbe volt esve Lo Aget, késő este ért csak haza. De amikor hazaért, megint csak megfélekezett a bánatáról, mert megint csak pompás szagok köszöntöttek, pompás ételekkel volt telerakva az asztal.

A lakoma most még dúsabbnak ígérkezett, mint előző este. Lo Aget nem sokat kérette magát, rögtön nekilátott, siettében majd elfelejtette, hogy a macskájának is jár belőle.

Végül mégiscsak megrakta a macska tányérját, figyelte, hogyan eszik az állat, és közben egyre erősödött benne a gyanú, hogy a macskának valami köze van a sok kellemes meglepetéshez. Nosza, nagy fennhangon ki is jelentette:

– Holnap nagyon korán fogok kelni. Sokáig, nagyon sokáig akarok fürdőzni, le akarom mosni magamról a mai nap porát.

Rosszul aludt aznap éjszaka, reggel meg úgy tett, mintha lemenne a folyóra. De csak egy kőhajításnyira ment el, aztán visszalopakodott a házhoz, és meghúzta magát a ház melletti fészerben.

Jó búvóhelyet készített magának, lyukat ütött a vékony bambuszfalba, éppen csak akkorát, hogy ő leselkedhessen, de őt magát ne lehessen látni.

Így aztán végignézhette, mi minden történik a szobájában. A macska biztonságban érezte magát, megint a macskák titokzatos és láthatatlan öregapjához és öreganyjához fohászkodott:

– Engedjétek, hogy megjutalmazzam Lo Agetot a jóságáért!

Aztán háromszor meghajolt, kibújt a bőréből és – gyönyörű lánnyá változott. Elakadt Lo Aget lélegzete, úgy bámulta a lányt, úgy követte minden mozdulatát. Nézte, hogyan ölti fel még a tegnapinál is pompásabb ruháját, hogyan kanyarítja kontyba szépséges haját, hogyan tűzi bele az édes illatú virágokat.

Mikor a lány mindennel elkészült, megint csak kiment a piacra, és megint csak mindenki őt csodálta.

Lo Aget majd esztét vesztette, annyira tetszett neki a lány. Nem is tudta, hogy mit mondjon a lány szépségéről, így hát csak énekelt

róla:

*Honnan jöttél, merre mész?
Hol születted, merre élsz?
Ki vagy, ékes világszálam?
Mondd meg, itt maradsz-e nálam?*

Órák hosszat így énekelt, mindig új és új szavakat keresett, hogy méltóképpen dicsérhesse a lányt. És mennél tovább énekelt, annál boldogabb lett, annál szebbeket gondolt:

„Nagyon szeretem, annyi szent. Biztos vagyok benne, hogy hozzám jönne feleségül. Úgy érzem, örök idők óta ismerem. Két napja folyton csak sóhajtozom utána, nem is tudtam, hogy itt van, ennyire közel. Mert ha láttam is egy pillanatra, rögtön megint elveszítettem szem elől.”

Mikor aztán Lo Aget látta messziről, hogy jön már a lány hazafelé, gyorsan elbújt, és eldugta a macskabőrt, amit a gyékény alatt talált.

A gyönyörűséges lány nekiállt, hogy elkészítse a vacsorát, térült-fordult, és alig egypár pillanat múlva Lo Aget vacsorája ott illatozott az asztalon. Úgy gondolta, hogy ideje visszaváltozni macskává, keresni kezdte a macskabőrét, kereste-kutatta, de hiába. Végül kétségbeesve felkiáltott:

– Jöjj elő, te emberi lény, aki meglestél!

Lo Aget elő is bújt a fészerből. Belépett a szobába, és nem győzött csodálkozni-álmélnodni. Mélyen meghajolt a lány előtt, tisztelettel szólt hozzá, ahogy a királykisasszonyokhoz szokás:

– Szépséges kisasszonyom, áruld el, ki vagy, áruld el, hogy kerültél szerény hajlékomba! Palotában kellene laknod, nem ilyen ócska kunyhóban.

A lány egyenesen a szemébe nézett, és ezt felelte:

– Kár ennyit kérdezősködni. Tudod te jól, ki vagyok. Most pedig add ide szépen a macskabőrömet. Megígérem, hogy gazdagon megjutalmazlak érte. Gyorsan mondd meg, hova tetted, nem járhatok tovább emberi alakban!

Lo Aget csak tettezte magát, hogy semmiről sem tud:

– Macskabőrt? Hát azt meg honnan szedjem? Életemben nem láttam még macskabőrt.

– Nagyon kérlek, ne játssz velem. Tudod te jól, milyen a te tarka macskád. Add vissza a macskabőrömet, az az én sorsom, hogy macska képében éljem le az életem.

– Csak nem azt akarod mondani, hogy te vagy az én macskám?.

– Én vagyok, én, csak segíts rajtam.

– Segítek én rajtad, hanem a bőröd nem adom vissza.

Ezzel Lo Aget előkapta a macskabőrt a háta mögül, és egyenesen belevágta a tűzbe.

Ugrott már a lány is, hogy belevesse magát a tűzbe, de Lo Aget elkapta. Meggyulladt a macskabőr, és a füst egy szempillantás alatt betöltötte a szobát. Semmit sem lehetett látni, még a lányt sem látta Lo Aget, csak szorította, ahogy tudta.

Lassan-lassan oszladozni kezdett a füst, és amikor tovatűnt, Lo Aget csodálkozva látta, hogy a kunyhója helyén hatalmas palota ékeskedik.

Elszégyellte magát, eleresztette a lányt. Tudta, hogy ez a gazdagság nem neki jár, hanem a lánynak.

De amikor jobban szemügyre vette magát, látta, hogy rajta is díszes ruha van, selyemöltözet, gazdagon hímzett papucs, összeszedte minden bátorságát, és így szólt a lányhoz:

– Hozzám jönnél-e feleségül? Mindennél és mindenkinél jobban szeretlek.

Boldogan mosolygott a lány, boldogan válaszolta:

– Ezekkel a szavakkal törted meg a varázst. Addig kellett macska képében élnem, amíg valaki szívből belém nem szeret, feleségül nem kér. Ha mást mondtál volna, megint betöltötte volna a füst a szobát, és a végén ott álltál volna egy szál magad a szegényes kunyhódban, én meg máshová kerülök, megint csak macskának.

Kézen fogta Lo Agetot, kísért vele a mesés kertbe, ki a dűsan kifaragott kapuhoz, ahol már ott állt egy fegyveres őr. Megcsodálták a hatalmas gongot az udvar közepén. Ezt egy díszes öltözetű szolga őrizte, és amikor látta kettőjüket közeledni, háromszor is megcsapta a gongot. Előszaladtak a szolgák, hordszéket is hoztak, az ifjú pár beült szépen, és megindultak a falu felé. A falusiak nagy örömrivalgással fogadták őket. A piactérre mentek, fogadták a falu véneinek hódolatát. Elmondták a falu vénei, hogy éppen meghalt a falufőnök, megkérték Lo Agetot, legyen ő az utóda.

Lo Aget szívesen rá is állt, és mindjárt meghívta barátait, a falu valamennyi lakosát, hogy jöjjenek el a palotába, a lakodalmukra. Zenekart fogadtak, marhát vágtak, ökröt sütöttek, hét nap, hét éjjel tartott a lakodalom, sőt még azután is kilenc napig.

Ott volt a lakodalmon Lo Latdzsut is, Lo Aget legjobb barátja, nem tágitott szerencsés társának oldala mellől. Eszébe sem jutott, hogy megharagudjon Lo Agetra. Irigyelte a jószerencséjét, az igaz, ő is szívesen lett volna ugyanolyan gazdag, és a végén csak kisütötte, hogy Lo Aget a tarka macskájának köszönheti mindezt a sok gazdagságot.

Fogta magát, nekivágott a nagyvilágnak, ő is ugyanolyan macskát keresett. Végre, nagy sokára, talált is kedvére valót. Hazavitte, járt is a kedvében, ahogy tudott. Szépen elbeszélgetett vele, mert azt hitte, ez is elvarázssolt macska, mint Lo Aget macskája volt. De ez a macska, úgy látszik, nem értette, amit mond, csak nyávogott, nem volt annak semmi esze. Egy szép napon aztán Lo Latdzsut megfogta a macskát, és rákiabált:

– Legfőbb ideje, hogy te is lánnyá válj. Már azt se bánom, ha nem leszel olyan szép, mint a falufőnök felesége, de azért legyél csinos, és legyen jó asszony belőled.

A macska először a füle botját sem mozgatta, de mikor Lo Latdzsut nagyon meg találta szorítani, rettenetesen nyávogni kezdett. „Most lesz lány belőle, most jön a varázslat”, – gondolta Lo Latdzsut, még jobban szorította a macskát, az meg dühében-fájdalmában karmolózni kezdett, mindenképp szabadulni szeretett volna, összevissza karistolta a macska Lo Latdzsut képét, csak úgy csurgott szegénynek a vére, végig az arcán meg a karján.

Lo Latdzsut behuntya a szemét, és hangosan kiabált:

– Jaj nekem, mennyit kell szenvednem ezért az átváltozásért, már alig bírom!

Ahhoz is ostoba volt, hogy rájöjjön végre, hogy a macskája közönséges macska, csak azért karmol, mert gyötrik.

Végül csak megszabadult szegény macska Lo Latdzsut vasmarkából, el is szaladt rögtön, vissza se nézett.

Most végre ki merte nyitni a szemét Lo Latdzsut. Biztos volt benne, hogy a szép új feleségére fog esni a tekintete.

De hiába! Hasztalan utánozta Lo Latdzsut mindenben Lo Agetot, nem volt más osztályrésze, csak bánat és szenvedés.

Lo Aget életét viszont mindig beragyogta a szerencse. Híre-neve messzire eljutott, és amikor a felesége fiút szült neki, bizony, Lo Aget volt a legboldogabb ember széles e világon.

AZ ŐRSZELLEM

Kis-Szunda, Sumba

Élt egyszer egy ember meg egy asszony. Három fiuk volt. Amikor a fiúk felcseperedtek, ezt mondta az apjuk:

– Ott van egy fa, abban lakik az én őrszellemem. Menjetek, álljatok lesbe, fogjátok meg, és varázshatalmat fog adni nektek.

Elsőnek a legnagyobbik fiút küldte el, hogy éjszaka őrt álljon a fánál; de a fiú nem látott, nem hallott semmit. Lefeküdt és aludt, míg csak meg nem virradt. Aztán, mikor világos volt már, hazament. Megkérdezte az apja:

– Ébren voltál-e éjfélkor?

De a legnagyobbik fiú csak ezt mondta:

– Elegem volt az őrködésből; semmit sem láttam, semmit sem hallottam, lefeküdtem hát, aludtam, míg csak meg nem virradt, akkor aztán hazajöttem.

Ráfelelte az apja:

– Nem tetted meg, amit mondtam. Eredj a ház alá.

Akkor aztán a második fiút küldte el. El is ment a fiú.

Már egészen sötét volt, mikor a fához ért, őrködött és virrasztott, és nagyon elálmosodott. El is aludt, és aludt, míg csak meg nem virradt. Hajnalban aztán hazament. Megkérdezte az apja:

– Mit láttál?

A fiú ezt felelte:

– Elegem volt a virrasztásból; éjfél is volt már, elálmosodtam, lefeküdtem aludni. Mikor világos lett, hazajöttem; nem láttam és nem hallottam semmit.

Kérdezte az apja:

– Hajnal előtt nem voltál ébren?

– Nem én.

– Akkor nem tetted meg, amit mondtam; eredj a ház alá, a bátyád mellé; majd elküldöm a legkisebbiket.

És elküldte a harmadik fiút, a legkisebbiket. El is ment a fiú este a fához. Mire odaért, egészen besötétedett. Virrasztott a fiú, őrködött, míg csak oszladozni nem kezdett a sötétség, derengeni nem kezdett

a világosság. Kora reggel, amikor teljes volt a nyugalom, lejött Meo Rumba. A legkisebbik fiú résen volt, és megfogta.

És Meo Rumba így szólt:

– Ki vagy te, hogy megfogtál?

Felelte neki a fiú:

– Én! Én vagyok, a te unokád, rólad neveztek el, amikor megszülettem.

És Meo Rumba mondta:

– Engedj, hadd menjek el.

De a fiú ezt válaszolta:

– Nem!

Most így beszélt Meo Rumba:

– Mit kívánsz?

– Adj nekem varázshatalmat.

– Hogyan adjam?

– Dörzsöld belém, míg a testem úgy nem fénylik, mint az arany.

Így is történt. Meo Rumba bedörzsölte a fiút, aztán, mikor már bedörzsölte, így szólt:

– Ha valaki megöl, életre keltelek.

Közben kivilágosodott, és a fiú szabadon engedte Meo Rumbát. Utána hazament. Az apja éppen a tornácon ült, és látta, hogy jön a fia, ragyog, mint tűzben a láng. Látta, odafutott hozzá, átölelte és bevitte a házba, leterített egy gyékényt, leültette, és megkérdezte tőle:

– Mit láttál, mondd?

És a fiú ezt felelte:

– Egy öregembert. Amikor lejött, ragyogott, mint tűzben a láng. Lejött egészen a földre, aztán eltűnt. Egy kis idő múlva megint megjelent, akkorára nőtt, mint egy nagy kosár, én megragadtam a kezét, ő pedig ezt mondta: „Ki vagy te, hogy megfogtál?” És én ezt válaszoltam: „Én vagyok, a te unokád.” Mikor ezt meghallotta, így szólt: „Engedj, hadd menjek el.” De én ezt mondtam: „Adj nekem varázshatalmat.” És ő ezt felelte: „Hogyan adjam?” Én meg ezt mondtam: „Dörzsöld belém, hogy csillogjon az egész testem.” És bedörzsölt, és mikor már egészen kivilágosodott, elengedtem és hazajöttem.

– Igazán derék legény vagy – dicsérte az apja. – Megtetted, amit mondtam; azok pedig, akik a ház alatt vannak, nem tették meg, amit mondtam, ezért ne adj nekik ételt, ne adj nekik italt, vesszenek éhen.

Egy idő múlva a két nagyobbik fiú megéhezett és a sűrű bozótba menekült. A legkisebbik fiú látta, mikor bevették magukat a bozótba, lement és követte őket. Amikor a legsűrűbb bozótba ért, így szólt:

– Várjatok meg, testvéreim, ne hagyjatok magamra, ne meneküljete el.

Megvárták, de amikor utolérte őket, egy kútba vetették.

Továbbmenekültek azok ketten, most egy másik völgybe mentek. De a fiú életre kelt, keresni kezdte és meg is látta őket messziről, és így szólt:

– Testvéreim, várjatok meg!

Megvárták, de amikor utolérte őket, megfogták, megkötözték kezét-lábát, füvet szaggattak, felhalmozták körülötte, és meggyújtották. Utána nyomban továbbmenekültek azok ketten, a legkisebbik fiú meg porrá égett a tűzben. De amikor már messze jártak, feléledt a fiú, megint keresni kezdte és meg is látta őket messziről, és így szólt:

– Testvéreim, várjatok meg!

Megint megvárták, de amikor utolérte őket, megragadták, és egy szakadékba vetették. Meghalt a fiú. Azok ketten megint egy másik völgybe menekültek. Közben azonban eljött a nagypapa, aki varázshatalmat adott a fiúnak, és ismét feltámasztotta.

Most ő is a fiúval ment. Mikor a fiú meglátta testvéreit messziről, odakiáltott nekik:

– Testvéreim, várjatok meg!

Megvárták. Az öreget nem láthatták, csak a legkisebbik fiút látták. Mikor utolérte őket, így szóltak:

– Fogjuk meg, közzük egy fához, hadd pusztuljon el.

És megfogták, és megkötözték. De alighogy a fához kötötték, megragadta az öreg a gonosz testvéreket, megkötözte őket. És amikor gúzsba kötözte mind a kettőt, bedobta őket egy gödörbe.

Azzal aztán visszament és szabadon bocsátotta a megkötözött fiút. Hogy ezt megtette, visszament vele arra a helyre, ahol bedörzsölte a fiút, és ezt mondta neki:

– Most pedig menj haza.

A fiú hazament. Hazaért, felmászott a tornácra, és megszólalt:

– Hé, atyám!

Senki sem válaszolt.

Bement a házba, és ezt mondta:

– Hé, apám!

Senki sem válaszolt.

Megint lemászott, elment és eltűnt mindörökre.

SZURI IKUEN ÉS A KÉT RABLÓMADÁR

Kis-Szunda-szigetek, Timor

Volt egyszer egy öregember meg egy öregasszony, volt nekik hét fiuk és hét lányuk. Volt egy kis földjük is, hét darabban, egyik a másik fölött, a domb oldalában, azon termett meg a yamgyökerük.

Hát egy éjszaka eljött egy disznó, és evett a yamgyökeréből. Másnap éjszaka a legnagyobb fiúnak oda kellett mennie örködni. Éjfélután megint eljött a disznó, és bekiáltott a sövényen:

– Yamgyöker, mondd csak meg, itt a gazdád?

Felelte a yamgyöker:

– Itt a gazdám!

Szétronította a disznó a sövényt, ezt rőfögte:

– Rőf-rőf, megeszem a gyökeret, rőf-rőf, felfalom a gazdát!

Futott a fiú, ahogy csak vitte a lába, a disznó meg nekiállt, minden yamgyökeret felfalt, egy sem maradt ebben a darab földben. Másnap a következő fiúnak kellett odamennie örködni. Éjfélután megint eljött a disznó. Mikor a sövényhez ért, bekiáltott:

– Yamgyöker, mondd csak meg, itt a gazdád?

Felelte a yamgyöker:

– Itt a gazdám!

Hát így ment ez szépen sorban. Hat fiú már örködött, most a hetedik következett, Szuri ikuen. Gödröt ásott magának, belefeküdt. Csak a puskájának a csöve látszott ki a gödörből. Gondolta, ha jön a disznó, meglövi. Éjfélután bizony majd leragadt a szeme, összekevert hát egy kis borsot sóval meg citrommal, elmetélte az ujját, hogy ha még álmosabb lesz, beleüthesse az ujját a keverékbe.

Éjfélután megint eljött a disznó, és bekiáltott a sövényen:

– Yamgyöker, mondd csak meg, itt a gazdád?

Felelte a yamgyöker:

– Itt a gazdám!

Szétronította a disznó a sövényt, ezt rőfögte:

– Rőf-rőf, megeszem a gyökeret, rőf-rőf, felfalom a gazdát!

Már bele is harapott volna az első gyökérbe, de Szuri ikuen meglőtte. Akkor aztán Szuri ikuen hazament, hívta a hat bátyját,

feldarabolták a disznót. Mindnek jutott belőle egy darab. Szuri ikuennek nem jutott más, csak a disznó feje, meg a farkából egy kevés. Mikor végeztek a munkával, megint hazamentek.

Hát, ahogy mennek, azt mondja a hat testvér Szuri ikuennek:

– Hát apánk köszörűköve nálad van-e?

Felelte Szuri ikuen:

– Nálam nincs! És nálatok?

Felelték azok hatan:

– Nálunk sincs! Szaladj csak vissza a levélkupachoz, ahol a disznót feldaraboltuk, biztosan megfeledkeztünk róla, biztosan ott van a levelek alatt.

Felelte Szuri ikuen:

– Jól van; de megvárjatok ám!

Mondták azok hatan:

– Jól van, csak szedd a lábad, megvárunk.

Szedte a lábát Szuri ikuen, oda is ért a kupachoz, fel is nyalábolta a leveleket, de csak nem találta a köszörűkövet. Elindult hát visszafelé, és egyre csak ezt kiabálta:

– Vártok-e, testvérek?

A szellemek feleltek neki:

– Itt vagyunk!

Mondta Szuri ikuen:

– Nem, ti nem az én testvéreim vagytok! Az én hat bátyámnak nincs ilyen nagy lapátfüle, nincs ilyen fehér ruhája, nincs ilyen fehér foga, nincs, nincs, nincs!

A szellemek kibontották a fülüket, ráterítették Szuri ikuenre, megragadták, és egy verembe vetették. A verem tetején egy vasrács volt, a veremben pedig egy nagy gyapotfa volt. Szuri ikuen felnézett a gyapotfára. Látta, hogy két fiatal rablómadár ül a fa csúcsán, és megkérte a nagyfülüket, hogy hozzák le neki a madarakat. Megtették a nagyfülüek, amire kérte őket, enni is adtak neki. De Szuri ikuen alig evett az ételből, inkább odaadta a rablómadaraknak. És ezt csinálta mindennap. A rablómadarak nőttek-nődögéltek, nagy madarak lettek.

Egy szép napon ezt mondta az egyik madár:

– Ül csak ebbe a kosárba. Megnézzük, hogy elbírunk-e téged vagy sem.

Szuri ikuen bele is ült a kosárba, a két rablómadár meg a magasba emelte. Egész jól ment. Akkor aztán megint letették.

Éppen másnap reggel le akarták vágni a nagyfülűek Szuri ikuent. Megjelentek hajnalban, hogy megöljék. Megcsiklandozták egy kicsit a késsel, és Szuri ikuen torkaszakadtából nevetett.

Mondták a szellemek:

– Jól van! Már éppen elég kövér!

Mondta Szuri ikuen:

– Ha már úgyis le akartok vágni, csak azt kérem, fenjétek meg a késeteket, de közben fordítsatok hátat nekem. Majd én addig beleülök a kosárba.

Ráálltak a szellemek. De amikor hátat fordítottak neki, megfogták a kosarat a rablómadarak, felvitték Szuri ikuent a gyapotfa tetejére. Harapni kezdték a nagyfülűek a fát, dőngették, belevágták a karmukat. De amikor ledőlt a fa, a rablómadarak átröpítették Szuri ikuent egy másik fa tetejére. Mentek a nagyfülűek is utána. Marcangolták a fát, dőngették, csapkodták. És amikor ez a fa is ledőlt, a madarak egy magas szikla csúcsára vitték Szuri ikuent. Mentek a nagyfülűek is utána. Harapdálták a sziklát, nekiestek, dőngették. De a szikla nem engedett.

Lerepült a két madár a völgybe, kivájta a nagyfülűek szemét. Még egy szép királykisasszonyt is megszabadítottak, őt is felvitték a sziklacsúcsra, letették Szuri ikuen mellé, nekiadták feleségül. Aztán megint elrepültek, mindenféle holmit összeszedtek, mindent odavittek a sziklára. Még embereket is fogtak, azokat is elvitték, Szuri ikuen szolgálivá tették.

Egy szép napon örömnepet ültek a sziklacsúcson. Látta ezt Szuri ikuen hat bátyja. Ezt mondták:

– Az ott fönn a mi testvérünk, Szuri ikuen. Éppen lakomáznak. Gyertek, nézzük meg közelebbről.

De mikor a hegy lábához értek, Szuri ikuen ráparancsolt a madarakra, hogy a hat bátyjának is vájják ki a szemét, a szüleit és a hét nénjét pedig vigyék fel hozzá a csúcsra.

Megtették a madarak, aztán meg ezt mondták Szuri ikuennek:

– Most már elmegyünk, nem is jövünk többé vissza.

Szuri ikuen megölelte az egyik madarat, a királykisasszony megölelte a másik madarat, sírtak mind a ketten, nem akarták

elengedni a madarakat.

Mondta a két madár Szuri ikuennek:

– Rakjatok egy gyékényt meg egy áldozati kosarat a nagykapuhoz, rakjatok egy másikat a kiskapuhoz.

Eleresztették a madarakat, elszálltak a madarak. A mezőre szálltak, két idegen madarat pillantottak meg. Meg akarták fogni őket. Éppen oda akart röppenni az egyik rablómadár, éppen meg akarta fogni a madarakat, meglőtte egy ember. Lezuhant, meghalt. Meg akarta fogni a másik a madarakat, meglőtte az ember. Így aztán mind a ketten meghaltak.

De a tolluk beleszállt az áldozati kosarakba. Beleszállt, megtöltötte színig. És az egyik tollból arany lett meg ezüst, a másiktól bivaly, a többiből baromfi, ember, puska, mindenféle-mindenfajta holmi.

Ezzel a mesének vége.

A KIRÁLYFI ÉS A KIRÁLYKISASSZONY

Kis-Szunda-szigetek, Timor

Elindult egy királyfi egy szép napon, hajókázni támadt kedve. Ment is a csónakja, le, a folyó torkolatához, onnan meg ki a tengerre. És a királyfi a horgászbótját is magával vitte, mert halat akart fogni a tengerből. Ki is vetette a horgát, amikor kijutott a nyílt tengerre. A folyó forrásánál egy királykisasszony lakott, az meg a folyó vizében szokta mosni a haját. Igen ám, de a haja olyan hosszú volt, hogy végig ért a folyón, belelógott a tengerbe. Így aztán a királylány haja beleakadt a királyfi horgába. Visszafordult a királyfi, elindult a folyón fölfelé, hogy a horgát kiszabadítsa a királylány hajából.

Ment is a csónak feljebb, egyre feljebb, végül elért a folyó forrásához. Itt aztán foglyul ejtették a királykisasszonyt meg az egyik szolgáját. A többi szolgáló elmenekült, a királyhoz szaladtak, és hírül adták, hogy a szép királykisasszonyt elrabolták.

Mikor a király meghallotta, hogy a lányát elrabolták, megverette a gongokat meg a dobokat, összegyűjtötte az alattvalóit, meg akarta találni a királykisasszonyt.

Az emberek a királykisasszony nyomába szegődtek, és éppen azt látták, hogy a hajó kifut a tengerre. Visszafordultak, visszamentek a királyhoz, és elmondták, hogy a hajó megint kifutott a tengerre.

– Így aztán, urunk, királyunk, a te hűséges szolgálid nem követhették tovább nyomon őket – mondták.

A királyfi pedig magával vitte a királykisasszonyt, és feleségül is vette. De a hajó nem tért vissza a szárazföldre, a tengeren maradt.

Egy szép napon, éppen naplemente előtt, azt mondta a királykisasszony a szolgájának, hogy nézzék meg még egyszer, milyen a tenger. És a szolgáló belelökte a királykisasszonyt a vízbe. A királylány nem fulladt a vízbe, még meg tudott kapaszkodni a hajó tövében. De egy nagy hal arra úszott és kiharapta a királylány szemét.

A szolgáló meg szépen bement a királykisasszony fürkéjébe, felvette a díszes ruhákat, belefeküdt a királykisasszony ágyába, és

elaludt.

Amikor aztán este lett, és elérkezett az estebéd ideje, a királyfi megparancsolta, hogy vigyenek vacsorát a királykisasszonynak. Be is vitték a vacsorát, lerakták az asztalra. A hamis királykisasszony megparancsolta a szolgáknak, hogy menjenek ki, mert enni akar. Nem akart mások szeme láttára enni, mert félt, hogy akkor meglátják az arcát, és az arca bizony, szurokfekete volt. Így ment ez minden áldott nap, míg csak meg nem érkeztek a királyfi szülőházájába.

Mihelyt horgonyt vetett a hajó, a vízre eresztettek egy kis csónakot, partra vitték a királykisasszonyt. Persze ez nem az igazi királykisasszony volt, csak a szolgája.

De az emberek azt hitték, hogy ő az igazi királykisasszony. Körülvették, a királyi palotába vezették, egy pompás terembe vitték. Ott tanyázott aztán a szolgáló éjjel-nappal, ott ette a válogatott finom falatokat.

De a szép királykisasszony, akit a vízbe vetettek, nem halt meg, csak megvakult. Megkapaszkodott a hajó tövében, és amikor a hajó súrolni kezdte a homokot, azt hitte, hogy a hajó megfeneklett. Tapogatózni kezdett a lábával, kereste a homokot. Egy nagy kőbe akadt a lába. Felkapaszkodott rá, aztán a másik oldalán leereszkedett, tovább kereste az utat a homokban. Végül kikeveredett a szárazra, tapogatózott tovább, egyre tovább, és eljutott a folyó mentén egy olyan helyre, ahol nagyon sűrűn nőtt a fű. Bevette magát a fűbe, és mivel nagyon éhes volt, tépett magának a fűből meg a levelekből, és evett.

Amikor a tengerbe taszították, már terhes volt. Így aztán nem sokkal a megmenekülése után egy fiúgyermeket szült ott a fűben. A fiúnak csillag volt a homlokán. Fel is nevelte, fűvel etette a fiát a királykisasszony. Fel is nőtt, szép nagy fiúvá cseperedett a gyerek.

A búvóhelyük nem volt messze a királyi palotától. A királykisasszony fia odajárt játszani minden áldott nap. Egyszer egy kis darab vasat talált, azt szépen hazavitte. Megkovácsolta, horgot csinált belőle. Amikor a horoggal elkészült, kötéldarabocskákat keresett, azt is hazavitte, otthon szépen összekötözgette, horgászsinórt csinált belőle.

Aztán fogta a zsinórt, rákötötte a horgot. Amikor megvolt vele, kiment horgászni, halat akart fogni. Fogott is bőven, haza is vitte az

anyjának. Egy részét megtartották, más részét eladták, hogy tűzszerszámot vásároljanak. Mert mostanáig még tüzet sem tudtak csiholni. És egy fazekat is vásárolt a fiú, hogy legyen miben megfőzni az ételüket. Mikor aztán mindent megvett, visszament az anyjához a bozótba.

Otthagya a holmikat a bozótban, megint elment, egy olyan sziklaüreget keresett, melyben mind a ketten ellakhatnak. Talált is a kóborlása közben egy nagy barlangot. Be is rendezte szépen, aztán visszament az anyjához, fogta a fazekat meg a halakat, elvitte a barlangba. Aztán megint visszament az anyjához, kézen fogta, elvezette a barlangba. Megfőzték a halakat, megebédeltek szépen.

Másnap reggel megint elment a fiú halat fogni, és megint sok-sok hallal tért haza a tengerről. Egy részét megtartották, más részét eladták a gazdagoknak. Az árából szép szövetet vásárolt, meg tűt és cérnát. El is vitte az anyjának a barlangba. De az anyja nem tudott varrni, mert nem volt szeme. Azt gondolta a fiú, hátha még a hal gyomrában van az anyja szeme. Így szólt az anyjához:

– Csinálok egy nagy-nagy horgot, veszek egy hosszú-hosszú zsinórt, és megpróbálom horogra kapni azt a nagy halat. Azt hiszem, hogy a szemed még a gyomrában van.

Ennyit mondott, aztán elindult, keresett egy jó nagy fatörzset. Kivájta, csónakot csinált belőle. Főzött egy nagy fazék ételt, halat meg rizst, hogy legyen mit ennie, amikor elindul, hogy az anyja szemét visszaszerezze. Mikor mindennel elkészült, elvontatta a csónakot a tengerhez, és kivezett oda, ahol a legmélyebb, a legsötétebb volt a víz. Hat napig várt, akkor végre meg tudta fogni a nagy halat. Ráharapott a horogra a nagy hal, vontatta a csónakot maga után, de aztán csak elfáradt. A fiú agyonütötte.

Gondolkozott, hogyan tudná a halat kivinni a partra, az anyjához. Ki is gondolta, hogyan vontathatja a halat maga után, és odakötötte a vendéghajóhoz. Aztán visszaevezett a szárazföldre. Amikor partra ért, fölvette a halat, elvitte az anyjához a barlangba. Felvágta a hal hasát, és csakugyan ott volt a gyomrában az anyja két szeme, nem volt még semmi baja.

A kezébe fogta az anyja két szemét, és így szólt:

– Anyácskám! Megvan a szemed!

Mondta az anyja:

– Tudom, gyermekem, hogy mennyi szeretettel gondoskodsz rólam, hiszen még a szemem világát is megpróbálsz visszaszerezni.

Felelte a fiú:

– Anyácskám, itt a szemed, vigyázz rá. Elmegyek orvosságért, meg fogom tisztítani.

Felelte az anyja:

– Jól van, fiacskám.

El is ment a fiú orvosságért. Találkozott egy emberrel, és megkérdezte tőle:

– Mondd, barátom, van-e olyan orvosságod, amivel a beteg szem fénye-világát vissza lehet adni?

Mondta az ember:

– Van bizony, nem is kevés. De nagyon drága orvosság, egy üvegnek egy fél tallér az ára.

Kérdezte a királyfi:

– De legalább jó nagy az az üveg?

Felelte az ember:

– Jó nagy az az üveg.

Felelte a királyfi:

– Akkor menjünk, megveszem azt az orvosságot.

El is mentek mindjárt. Megvette a királyfi a nagy üveg orvosságot, hazavitte az anyjának. Megmosta, megfényesítette vele az anyja szemét, visszatette a két szemet a helyére. Mondta az anyja:

– Mosd meg még egy kicsit, mert még homályos.

Megint kivette a fiú az anyja szemét, megmosta, megfényesítette, visszatette.

– Mondd, anyácskám, most már tiszta?

Felelte az anyja:

– Igen, most már tiszta.

És a két szeme megint bent volt a helyén, mintha soha el sem veszítette volna.

Most már megvarrhatta a kabátot meg a nadrágot a fiának.

Egy szép napon kakasviadalt rendeztek a közelükben. Sok ember összecsoődült, még a király is elment, hogy körülnézzon egy kicsit. Ott volt a királyfi is. És hogy az emberek ne lássák, hogy csillag van a homlokán, kendőt kötött a fejére. Vásárolt egy kis

kakast, összeeresztette egy nagy kakassal. Azt mondta a nagy kakas gazdájának:

– Ne legyen nagy a díj, mert sokat nem tudok adni.

Mondta a másik:

– Rendben van.

Összeeresztették a kakasokat. A királyfi kakasa győzött. A királyfi örömeiben táncra perdült. Tánc közben leoldódott a fejéről a kendő, meglátta a király, hogy csillag van a homlokán. Rá is kiáltott azon nyomban:

– Holnap gyere el a palotámba, nagy ünnepséget rendezek.

Felelte a királyfi:

– Igen, uram, királyom! Csakhogy fél ám a te szolgád, nem mer ő elmenni a palotába.

Felelte a király:

– Márpedig holnap el kell jönnöd abba a fekete palotába neked is, meg az anyádnak is.

Felelte a királyfi:

– Igen, uram, királyom! Holnap reggel meg fog jelenni a színed előtt a te szolgád!

Mondta a király:

– Rendben van.

Másnap reggel a királyfi így szólt az anyjához:

– Ha elmegyünk a király palotájába, csak hallgass, ne szólj egy szót sem, majd én beszélek a királlyal.

Azzal elindultak. Mikor a palotához értek, lement eléjük a király, bevezette őket, leültette, és parancsot adott egy szolgának, hogy hozzon enni.

– Velük akarok enni – mondta a király.

Hozott is a szolga mindenfélét. Megették a fele ételt, akkor aztán a királyfi régmúlt időkről kezdett mesélni. Megengedte a király, hogy meséljen. És a királyfi így folytatta:

– Volt egyszer egy királykisasszony egy távoli országban, aki mindig a folyóban mosta a haját. Egy királyfi szolgájával együtt elrabolta, a hajójára vitte, feleségül vette. Egy szép napon, éppen naplemente előtt, kiment a királykisasszony a szolgájával a fedélzetre, meg akarta nézni még egyszer, milyen a tenger. De a gonosz szolgáló belelökte a királykisasszonyt a vízbe. Aztán szépen

bement a királykisasszony fülkéjébe, felvette a díszes ruhákat, és belefeküdt az ágyba. De a királykisasszony nem fulladt a vízbe, még meg tudott kapaszkodni a hajó tövében, el akart jutni a királyfi országába. Csak kapaszkodott, és amikor szilárd talajt érzett a lába alatt, a partra vergődött. A parton aztán egy fiúgyereket hozott a világra, egy csillaghomlokú fiút.

Emlékezett ám a király mindenre, amit hallott.

– Akkor te az én asszonyom vagy, te meg az én fiam – mondta, odalépett hozzájuk, megölelte-megcsókolta őket. Sírtak mind a hárman.

Amikor már kisírták magukat, megparancsolta a király a szolgáltnak, hogy hívják össze az ország gazdagjait-szegényeit, ítélkezzenek a szolgáló fölött.

Össze is sereglettek a nagyurak, és a király megparancsolta nekik, hogy menjenek el a palotába, hozzák elő a szolgálót. Látta a szolgáló, hogy jönnek a nagyurak, és kiáltozni kezdett:

– El ne hurcoljatok innen, rossz a szemem, nem tűrheti azt a nagy fényt!

Mondták a nagyurak:

– Nem sokat törődünk azzal, bírja-e a szemed azt a nagy fényt vagy sem, mi bizony elviszünk.

Hiába ordítozott, kituszkolták az ajtón.

És amikor leszedték a fátylát, látták, hogy szurokfekete az arca és kopasz a feje.

Megparancsolta a király, hogy a gonosz szolgálót a bivalyistálló kapunyílásába kikötözzék. Mikor aztán a bivalyokat az istállóba terelték, nekirontottak a bikák, darabokra szaggatták.

MESE A NYUGATI KIRÁLYRÓL, AKI MEGVAKULT

Kis-Szunda-szigetek, Roti

Élt egyszer egy király nyugaton, Kai-ou volt a neve. Két fia volt, két ikerfia, Nalu-fai és Loa-ledo. Vén volt már a király, élemedett, és nem tudta, melyik fia legyen a király őutána. Napról-napra vénebb lett, megsüketült, megőszült a haja, kihullott a foga, se nem látott, se nem hallott, össze is gyűltek a nagyurak egy szép napon a palotában, tanácskoztak, mit is tegyenek, hogy a király megint lásson. Egyszerre csak felállt az ország egyik véne, és így szólt:

– Azt hallottam egyszer régen, hogy a vak király szeme világát csak egy csodálatos madár éneke adhatja vissza.

Hallotta ezt a király, és ezt mondta:

– Figyeljete a király szavára! Bárki legyen is, aki elhozza nekem azt a madarat, az lesz a király utánam, annak adom az országot és minden kincsemet, ha a madár éneke csakugyan visszaadja a szemem világát.

Összesúgott a király két fia, azt mondták:

– Bizony, ha nem megyünk el megkeresni a madarat, nem lesz király belőlünk, sőt, ha valaki megtalálja azt a madarat, és idehozza, az lesz a király, az uralkodik majd mirajtunk is. Mi vagyunk a királyfiak, keressük meg mi azt a madarat. Talán megkönyörül rajtunk az isten, és valamelyikünk megtalálja. Akkor a királyi pálca nem kerül idegen kézbe.

Kérték is a szüleiket, hogy készítsenek el mindent az útra. És amikor az indulás napja érkezett, fogták a pénzüket, a batyujukat, elemózsiájukat, és elindultak madarat keresni. Alighogy elindultak, egy útkeresztezéshez értek. Előszedték az elemózsiájukat, ettek-ittak, elköszöntek egymástól, megcsókolták egymást, elváltak az útjaik. Nalu-fai jobb kéz felé

ment, délnek, Loa-ledo pedig bal kéz felé, északnak. Nalu-fai meg sem állt, amíg egy faluba nem ért. A faluban szólt a dob, itták a pálinkát az emberek. Nalu-fai velük ivott, addig-addig ittak, míg a

végén mind eláztak. Másnap megint kezdték előlről, abba se hagyták, csak akkor, amikor Nalu-fainak már minden pénze elfogyott, és egy szál ruhája sem maradt.

Loa-ledo a másik úton ment, ő is elérkezett egy faluba. Ez a falu még az apja országához tartozott. A királyfi egyenesen egy özvegyasszony házába ment. Azt mondta a vénasszonynak:

– Öreganyám, szánj meg engem, adj valamit ennem, adj egy kis vizet innom, elepedek a szomjúságtól.

A vénasszony el is ment vízért, megtöltötte a korsót, odaadta a királyfinak. Persze nem tudta róla, hogy királyfi. Odanézett a királyfi a padra, látta, hogy egy ember fekszik ott. De ez az ember nem aludt, már rég halott volt, de annyi adósság maradt utána, hogy nem akadt senki, aki eltemesse. El is mondta mindezt az öregasszony a királyfinak, az meg maga elé hívatta az embereket, mindenkit, akinek a halott adósa maradt.

– Majd én kifizetem a halott tartozását.

Ment az özvegy, vitte az árváit, összehívta az embereket. Fizetett a királyfi, de a végén elfogyott a pénze. Akkor előszedte a pompázatos ruháit, azzal fizetett volna tovább. De az emberek látták a királyi jelvényt a ruhákon.

„Csak nem a mi királyunk fia ez?” – gondolták magukban.

Ráismertek, így szóltak hozzá:

– Nem fogadjuk el a te pénzedet, a halottat meg szépen eltemetjük.

Nekiláttak az emberek, sírt ástak, koporsót csináltak, eltemették szépen a halottat. Mikor ezzel megvoltak, felkerekedett a királyfi, ment tovább, idegen országba, megkeresni azt a madarat.

Egyszer aztán egy fügefához ért. Gondolta, megpihen a fa alatt, eszik a fa gyümölcséből. Pihent is egy sort, szakított a fa gyümölcséből, evett belőle. És valahányszor lenyelt egy fügét, nagyot lélegzett, nagyot sóhajtott. Kilenc fügét evett meg így. Sok madár repült arra, azok is mind enni akartak a fügéből. Egy fekete madár, amelyik fenn ült a fa tetején, látta, hogy a királyfinak nyomja valami a lelkét. Megkérdezte:

– Miért adod bűnnek a fejed, királyfi?

El is mesélte a királyfi töviről-hegyire, hogyan került ide, a fügefa alá. Felelte a madár:

– Ne búsulj, királyfi, megtalálod azt a madarat. Indulj csak neki ennek az erdőnek, menj el addig a tisztásig. Ott egy nagy kőfalat fogsz látni, amögött lakik a szárnyas asszony, az őrzi a te madaradat. De vigyázz, mert az úton két vörös kígyóval is találkozni fogsz, a kapuőrökkel. Ha látod, hogy nyitva van a szemük, nyugodtan menj tovább, de ha látod, hogy csukva van a szemük, állj meg, mert akkor a kígyók ébren vannak. Nagyon éberen őrzik az asszonyt meg a madarat. És ha megtaláltad az asszonyt meg a madarat, ha visszatértél az országodba, ha király lettél apád örökében, eszedbe jussak, és oszd meg velem minden kincsedet.

– Megteszem, úgy legyen – mondta a királyfi.

Nekiindult az erdőnek nagy vidáman, elment a tisztásig, látta a kőfalat, ment egyenesen a kapu felé. Amikor odaért, látta, hogy a kígyók szeme nyitva van. Mondta is magában:

„Jól van, alszanak a kígyók, most nem vigyáznak.”

És már bent is volt a kőfal mögött az udvarban. De amikor a palota ajtajához ért, megérezte a szárnyas asszony az idegenszagot. Gyorsan elhúzta a reteszt, kinézett, és meglátta Loa-ledót. De Loa-ledo is meglátta a szárnyas asszonyt, és olyan gyönyörűségese láta, hogy a csodálkozástól élettelenül rogyott a földre. Az asszony fölkapta, bevitte a házba, bűvös vizekkel hintette meg, nagy nehezen életre keltette. Aztán kérdezgetni kezdte:

– Honnan jöttél? Hogy kerülsz ide?

El is mesélte a királyfi töviről-hegyire, hogyan került ide, a palotába. Szívesen hallgatta a szárnyas asszony a királyfit, szépen levágta a körmét, megnyírta a haját. Aztán díszes ruhát adott rá. A csodálatos madár is ott volt, az is örült, amikor megértette, mit keres a királyfi náluk. Hol a szárnyas asszonyhoz röppent oda örömeiben, hol a királyfihoz. Így múlt el három esztendő. Szépen kivárták az alkalmas pillanatot a szökésre. Hát egy szép napon látja az asszony, hogy a kígyók szeme nyitva van. Gyorsan kitárta a kaput, kisurrant ő is, a királyfi is, a madár is, siettek, ahogy csak tudtak. Jókora utat megtettek, aztán megálltak, és a szárnyas asszony egy gyűrűt adott a királyfinak. Azzal továbbmentek, el is érkeztek ahhoz az útkereszteződéshez, ahol a királyfiak ettek-ittak és elváltak. Mondta is Loa-ledo:

– Itt vettünk búcsút egymástól, a testvérem meg én. Megígértük, hogy aki hamarabb ér ide, megvárja a másikat.

Rábólintott a szárnyas asszony, vártak együtt.

Nem is kellett sokat várni, egyszer csak jött Nalu-fai is, a falujából jött, de üres kézzel. Azon törte a fejét a gonosz, hogyan tehetné el láb alól a testvérét. Mihelyt megérkezett, mindjárt ezt mondta:

– Szomjas vagyok. Hagyjuk itt az asszonyt meg a madarat, mi meg menjünk el, keressünk ivóvizet.

Loa-ledo elhitte, hogy a testvére szomjas. El is mentek, hogy ivóvizet keressenek. Találtak is egy kutat, de az huszonöt öl mély volt. Nalu-fai liánokat kötözött össze, vödröt akasztott a végére, és megkérte a testvérét, hogy merítse meg a vödröt. Belehajolt Loa-ledo a kútba, Nalu-fai meg odaosont mögé és belelökte. El akarta veszejtetni. Aztán fogta a szárnyas asszonyt meg a csodálatos madarat, és elindult haza. És amikor belépett apjának, Kai-ou királynak a palotájába, így szólt:

– Meghoztam a madaradat

De a madár nem énekelt, nem nyerte vissza a szeme világát a király. Hallgatott a madár, megzavarodott az asszony. Csak ült a madárral együtt Loa-ledo szobájában, mindig zárva tartotta a szoba ajtaját.

Az a madár, aki a fügefafa tetején ült, emberré változott. Odament a kút széléhez, liánokat kötözött össze, leeresztette Loa-ledónak. De a királyfi azt mondta:

– Elszakadnak ezek a liánok, én meg visszaesem a kútba és meghalok.

Felelte az ember:

– Csak kapaszkodj erősen!

Kapaszkodott is a királyfi, az ember meg kihúzta a kútból. Aztán csak ennyit mondott a királyfinak:

– Menj csak szépen haza, de valahányszor eléd teszik a rizst, jusson eszedbe, hogy nekem köszönheted a királyságodat, és oszd meg velem minden kincsedet.

Mondta a királyfi:

– Megteszem, úgy legyen.

De nem ment rögtön haza, hanem bement a városba, a piacra, jó munkát keresett. Senki sem nézte volna királyfinak, úgy átázott a

vízben, förtelmes volt, a képe csupa ránc. A piacon meglátta apjának, a királynak a szakácsnőjét, és így szólt hozzá:

– Öreganyám, hadd menjek veled, megteszem, amit csak akarsz, még az edényeket is elmosom, beérem én akármivel, még ha csak odaégett rizst adnál is.

Felelte az öreg:

– Jól van, nem bánom, gyere velem.

Ment is a királyfi a szakácsnő nyomában. Ha valamit rosszul csinált, a vénasszony elnéspángolta. Így teltek-múltak a napok. De a szárnyas asszony, aki még egyre ott volt a királyfi szobájába zárkózva, valahogy észrevette, hogy hazajött Loa-ledo. Megkérte a szakácsnőt, hogy csináljon neki kását. Szólt is a szakácsnő Loa-ledónak, hogy mossza ki az egyik edényt, főzzön kását. Mikor a kása kész volt, azt mondta a szakácsnő a királyfinak, hogy rakja tányérra a kását, és kevergesse-forgassa, hogy hűljön egy kicsit. Közben Loa-ledo lehúzta a gyűrűjét, amit a szárnyas asszonytól kapott, és belecsempészte a kásába. A szakácsnő aztán felvitte a kását a szárnyas asszonynak. Belenyúlt az asszony a rizsbe, mindjárt megtalálta a gyűrűt.

– Akkor hát igazán hazajött Loa-ledo – mondta.

Éjszaka kinyitotta a palota kapuját, bevitte Loa-ledót, megfürösztötte, kiöltöztette szépen. Mikor a szakácsnő másnap meglátta Loa-ledót, nyomban felismerte, kérlelni kezdte:

– Ne haragudj rám, királyfi, ha csak sejtem, hogy te vagy az, dehogyis mosattam volna el veled az edényeket!

Felelte a királyfi:

– Ne félj, nem haragszom.

A csodálatos madár örömeiben mindjárt énekelni kezdett, nem is tudta abbahagyni. A királyfi pedig elment az apjához.

– Hazajöttem, meghoztam a madarat – mondta.

Mikor a király meghallotta a madár hangját, visszanyerte a szeme világát, megint látott, összesereglettek az ország nagyjai, Loa-ledót apja örökébe, a királyi trónra ültették, a gonosz Nalu-fait pedig, aki meg akarta ölni a testvérét, egy harminc öl mély kútba akarták vetni. Ha ártatlan, úgyis megmarad, ha bűnös, meghal. El is vitték a kúthoz, bele is vetették. Egy szép napon aztán eljött az az ember, aki Loa-ledót kimentette a kútból, kérte, hogy osztozzanak meg

minden kincsen, ahogy megegyeztek. Loa-ledo nem is emlékezett már rá, de amikor az ember töviről-hegyire elmesélt mindent, eszébe jutott az ígérete. El is osztottak mindent, ahogy megegyeztek. A végén nem maradt más hátra, csak a szárnyas asszony. Előkapta Loa-ledo a kardját, ketté akarta hasítani az asszonyt. De az ember rákiáltott:

– Megállj! Csak azért jöttem ide, hogy próbára tegyelek. Megálltad a próbát, még az asszonyt is kettőbe vágta volna, ha kérem. Éppen ezért én mindent neked ajándékozok.

Ennyit mondott az ember, azzal eltűnt.

Loa-ledo meg az asszony összeházasodtak, nemsokára terhes is lett az asszony, fiút szült. A fiúnak Tou-loa lett a neve. De amikor felcseperedett ez a fiú, sohasem hallgatott a szülei szavára, csak kóborolt-csavargott szerte az országban. Elment egyszer nagyon messzire, és mire visszatért, meghalt az apja-anyja. Más választottak királynak helyettük, így hát ő nem ülhetett bele apja örökébe. Ami kincs meg pénz maradt rá, azt egykettőre elverte. Amikor már semmije sem maradt, elszegődött egy vitorlás hajóra. Azt mondta a kapitánynak:

– De ha az időm lejár, azonnal el kell, hogy eresszetek, akár tengeren vagyunk, akár szárazon.

Amikor az ideje lejárt, a hajó még messze kint volt a tengeren. Mihelyt az óra elérkezett, mindenkit magához hívatott a királyfi, mindenkitől elbúcsúzott, ezt mondta:

– A vízbe vetem magam, mert úgy egyeztünk, hogy el kell hagynom a hajót, mihelyt az időm lejár.

Mind kérlelni kezdték, hogy maradjon, még a kapitány is ezt mondta:

– Kint vagyunk a tengeren, nem mehetsz el. Ne csinálj semmit, csak egyél-igyál kedvedre, a hónap végén megint megkapod a pénzedet.

De a királyfi nem hallgatott rá. Fogta a batyuját, beleugrott a vízbe, úszkált jobbra-balra. Még jobban megesett rajta a kapitány szíve, integetett neki, hogy jöjjön vissza. Amikor a királyfi végül mégis visszajött, egy nagy csónakot adott neki, hét ágyút is rakott a csónakra. A királyfi beleült a csónakba egyes-egyedül, elindult jobbra, a nagy hajó pedig elvitorlázott balra.

Tou-loa egy szigetre vetődött. Sehol sem látott embereket azon a szigeten. Behajózott egy folyó torkolatába, kidobta a horgonyt, otthagyta a csónakot az összes ágyúkkal. Kószált a szigeten, eljutott a túlsó partjára is, és a messzeségben egy lombokkal befedett házat pillantott meg. Oda is ment. Igen ám, de ebben a házban hét ördög lakott. Szerencsére nem voltak otthon, amikor Tou-loa odament, éppen lopni mentek, messzi földre. Így aztán a királyfi csak egy özvegyasszonyt talált a házban. Mondta neki a vénasszony:

– Szerencsétlenségedre jöttél ide, fiacskám. Ha az ördögök hazajönnek, felfalnak.

Megsajnálta az asszony a királyfit. Amikor az ördögök hazajöttek, gyorsan elbújtatta a királyfit egy ládába, be is csukta a ládát. Nyolc ilyen láda volt a házban. De az ördögök mindjárt megéreztek az idegen szagot, tudták, hogy van valaki a házban. Mondta az asszony, hogy nincs ott senki, meg hogy tévednek. De az emberszag egyre erősebb lett. Tou-loa izzadt a ládában, kegyetlenül, még a kutyák is megéreztek a szagát, nekiestek a ládáknak, harapdálni kezdték. Megint vallatóra fogták az ördögök az asszonyt, az meg végül csak kibökte:

– Igen, van itt valaki.

Kérlelte az ördögöket, hogy ne öljék meg a betolakodót.

– Én már öreg vagyok, nem sok időm van hátra. Ki fog főzni rátok, ha visszatértek a rablótakról?

Mondta a legvénebb ördög:

– Hol az az ember? Add elő, hadd egyem meg nyomban!

Felelte a legfiatalabb:

– Ne fald fel! Gondold meg, hogy az özvegyasszony nagyon öreg már.

A végén mind a heten ezt hajtogatták:

– Igaz, nagyon öreg már.

Most már kinyitotta a ládát az öregasszony, Tou-loa előbújt, evett-ivott az ördögökkel. Mikor aztán eltelt egy kis idő, megint elmentek az ördögök rabolni, nem is jöttek meg, csak hét nap múlva. Tou-loa meg az özvegyasszony otthon maradtak a házat őrizni. Meghagyták az ördögök, hogy a ház kamrácskáit nem szabad kinyitni. Egy ideig meg is tartották, amit az ördögök parancsoltak. De aztán látta Tou-loa, hogy az öregasszony egyre figyelmetlenebb, egyre elesettebb.

Élt az alkalommal, kinyitotta az első kamrácskát. Tele volt rézpénzzel. Kinyitotta a másodikat. Tele volt ezüstpénzzel. De az ördögök minden percben betoppanhattak, így hát Tou-loa megint becsukta a kamrácskákat. Jól tartotta az ördögöket, adott nekik enni-inni, és amikor legközelebb megint elmentek, minden kamrácskát megnézett. A harmadik tele volt aranypénzzel. Kinyitotta az utolsó kamrácskát is, és egy királykisasszonyt pillantott meg benne. Az ördögök elrabolták a keleti király lányát, ide zárták ebbe a kamrába, a haját odakötötték a szarufához, a lábára súlyos vasat raktak. Megnézte Tou-loa, hogyan kötötték ki a lányt, aztán eloldozta. De az ördögök már megint minden percben betoppanhattak, így hát Tou-loa megint visszarakta rá a kötelékeket. Amikor az ördögök legközelebb megint elmentek, megint eloldozta a lányt. És egy szép napon, amikor a lány már újra erőre kapott, kinyitották a harmadik kamrácskát, a sok aranypénzt a csónakba hordták. Vízre taszították a csónakot, útnak eredtek. Tou-loa felvonta az összes vitorlákat, óvatosságból még az ágyúkat is megtöltötte. Az ördögök éppen feleúton voltak a rablóportyájukon, amikor megéreztek, hogy Tou-loa valami gázságot forral a házukban, vissza is fordultak azon nyomban. Látták, hogy a kamrácskák tárva-nyitva, hogy Tou-loa meg a királylány sehol, csak az öregasszony fekszik ott az ágyban, de már az sem mozdul. Felnyergelték a szélparipájukat, a szökevények után eredtek. Ott nyargaltak a tenger fölött. De látta őket Tou-loa, rájuk lőtt, az első ágyúból, hát, a legvénebb ördög holtan fordult le a lováról. Sorban lelőtte mind a hét ördögöt.

A királyfi meg a királylány egy nagy országba vetődtek, tele is volt ott a rév hajókkal, ők is horgonyt vetettek, Tou-loa ki is szállt, elment, hogy megnézze a várost. Jó sok aranyat vitt magával, pedig semmit sem akart vásárolni, mert nem szívesen cipekedett volna. Azért tömte meg a zsebét arannyal, hogy a hajósokat szágópálinkával itathassa meg. Ittak is, amíg a hajósok teljesen el nem áztak. A többi pénzt szétosztotta az emberek közt, megajándékozott mindenkit. Egy szép napon megint kiment a partra, egyszer csak egy halottat lát. Ott feküdt a halott keresztben az úton, mindenkinek rá kellett tiporni, aki arra járt. És ha valaki nem tiport rá, volt ott kilenc őr, megfogták az engedetlent, tömlöcbe vetették. Tou-loa nem akart a halottra tiporni, és megkérdezte az öröktől:

– Miért kell erre a halottra rátiporni?

Felelték az örök:

– Megparancsolta a király! Nyolcezer arany adóssága maradt ennek az embernek, azért raktuk ki ide, az útra. Aki erre jár, rá kell hogy tiporjon. Ha nem teszi meg, akkor vagy kifizeti a nyolcezer aranyat, vagy megkötözzük kezét-lábát, visszük a tömlőébe.

Végighallgatta az öröket Tou-loa, aztán így szólt:

– Mondjátok meg a királyotoknak, hogy én kifizetem ennek az embernek az adósságát, hadd temessék el békességgel.

El is mondták az örök a királynak, mit üzent Tou-loa. Megparancsolta a király a szolgálainak, hogy menjenek el a hajóhoz. Tou-loa kilenc erszényt adott a szolgálaknak tele aranypénzzel.

Aztán külön adott pénzt arra is, hogy fogadjanak embereket, temessék el a halottat annak rendje-módja szerint.

Egy szép napon megérkezett a révbé egy hajó keletről. Azt a hírt hozta, hogy a keleti király százegy hajót küldött ki, hogy a lányát megtalálják. Azt is mondta a keleti király, hogy bárki találja meg a lányát, megkapja feleségül. Éppen az a királykisasszony volt a keleti király lánya, akit Tou-loa megszabadított. A királykisasszony szakított egy virágot, egy bambuszrúd végére tűzte, odaadta egy legény kezébe, levelet is adott mellé, és a legényt a keletről jött hajóra küldte. Az volt a levélben, hogy a legénynek adjanak ötszáz aranyat. Átadta a legény a levelet, megkapta az ötszáz aranyat, örült is neki. Mikor aztán az indulás napja elérkezett, a keletről jött hajó kapitánya küldött egy levelet Tou-loának meg a királykisasszonynak, megírta, hogy menjenek át az ő hajójára. Át is mentek, és a hajó elindult keletre. Látta ám a kapitány, milyen gyönyörű a királykisasszony, és azon töprenkedett, hogy miképp szabadulhatna meg Tou-loától. Meg is parancsolta a hajósoknak:

– Tartsátok szemmel ezt a fickót, ezt a Tou-loát, és ha látjátok, hogy a korlátra könyököl, fogjátok meg és dobjátok a tengerbe!

Meg is fogták a hajósok, mihelyt odament a korláthoz, bele is vetették a tengerbe. Így aztán a kapitány azt gondolta, hogy nekiadják a szép királylány kezét, amint hazaérnek.

De az eltemetett halott lelke nagy hallá változott, és követte a hajót, attól a perctől fogva, hogy útnak indult kelet felé. És amikor a hajósok a tengerbe vetették a királyfit, ez a nagy hal bekapta.

Gyorsan elúszott vele a keleti király országáig, kitette a partra egy folyó torkolatánál, etette-itatta, gondoskodott róla.

A hajó csak három nap múlva érkezett meg. Elsütötték az egyik ágyút, hadd tudja meg a király, hogy visszahozták a lányát. A király is elsütetett egy ágyút, hadd tudják meg a hajósok, hogy megértette az üzenetet. De a kapitány nem tudta elfeledtetni a királykisasszonnyal Tou-loát. És úgy esett, hogy azt is megtudta a király, hogy a lánya nem akar partra szállni. Csak akkor szállt partra a lány, amikor az apja elébe ment, és könnyörgött neki. Akkor aztán nagy örömnepet rendezett a király, hét nap, hét éjszaka állt a vigalom. Mikor az ünnepnek vége volt, elment a kapitány a királyhoz, kérte, hogy adja neki a lányát. Ki is hirdettette a király:

„Mindenki jöjjön ide a palotához! Örömnepet ülünk, mert a lányomat a kapitányhoz adom.”

Össze is sereglettek az emberek, nagy örömnepet ültek. A lakodalom napján Tou-loa is odament, meg akarta nézni a mutatványosokat. Mindjárt felismerte őt a királykisasszony, faképnél hagyta a kapitányt, odaszaladt a királyfihoz, az apja elé vezette.

– Édesapám, ez az ember szabadított meg engem. És amikor a tengeren jártunk, a kapitány az embereivel a tengerbe vettette.

Elmesélte az apjának, hogyan rabolták el az ördögök, hogyan jött el érte Tou-loa, hogyan szabadította meg. Mikor a király mindezt végighallgatta, összehívatta a tanácsot, ítéletet akart mondani. Azt az ítéletet hozták, hogy a kapitányt súlyosan megbüntetik gonoszságáért. Meg is parancsolta a király, hogy akasszák fel egy fára, fejjel lefelé. Tou-loa pedig feleségül vette a királykisasszonyt, magával akarta vinni nyugatra, de a keleti király hallani sem akart erről. Így aztán ott maradtak keleten mind a ketten. Neki adta a király minden kincsét, és Tou-loának meg a szép feleségének ettől fogva mindene megvolt, amit csak kívánhatott.

A RIZS EREDETE

Molukka-szigetek, Halmahera (galelari)

Abban az időben, amikor még nem volt rizs, élt egy férfi, Tumileng, aki felment az égbe. Mert az emberek hajdan fel tudtak menni az égbe. Tumileng is felment; és amikor felért, meglátta a keliat-rizst, ki volt terítve a napra, száradni. Gondolkozóba esett Tumileng. Az égi lakók megkérdezték tőle:

– Hova mész, Tumileng?

Ő meg ezt felelte:

– Eladni a csirkét.

És még ezt is mondta:

– Adjatok egy kis keliat-rizst.

De nem adtak neki semmit sem. Tumileng lopott egy szálat, de amikor megolvasták a rizsszálakat, ami ott száradt a napon, nem volt meg mind, egy szál hiányzott. Űzőbe is vették Tumilenget azok, akik a rizst szárogatták; és amikor utolérték, elvették tőle a rizsszálát, ő pedig csak azon törte a fejét, hogyan szerezhetne egy kis keliat-rizst. Volt a lábán egy bőrkeményedés, azt behasította, hogy oda dughassa a keliat-rizst. Aztán elbújt annak a helynek a közelében, ahol a keliat-rizs száradt a napon, eleresztette szépen a csirkéjét, hogy a csirke segítségével mégiscsak odaférközhessen a keliat-rizshez, ami ott száradt a napon.

Tumileng a csirke nyomába szegődött, és amikor odaért a keliat-rizshez, egy szálat a lábába gyömöszölt, hagyta, hadd futkározzon a csirke, ő pedig visszament és leült a földre, ahová az előbb.

Mikor aztán megolvasták a keliat-rizst, ami ott száradt a napon, megint hiányzott egy szál. Megint Űzőbe vették Tumilenget. Amikor utolérték, ezt mondták a rizs-szárítók:

– Megint elvitted a keliat-rizst.

Tumileng ezt felelte:

– Nem vittem én el semmit.

Kerestek-kutattak a rizs-szárítók, de nem találtak semmit, mert a rizs ott rejtőzködött Tumileng lábában.

A rizs-szárítók hát hazamentek.

Tumileng leszállt a földre, a házába, elcsent egy porongfát, és rizst ültetett bele. Ez felnőtt, termést hozott, Tumileng learatta, és a magvakat újból elültette. A harmadik aratásnál az égi lakók lenéztek a földre, és felkiáltottak:

– Keliat-rizs nő a földön!

És az égi lakók leszálltak a földre, hogy elvigyék a rizst. Amikor Tumileng meglátta az égi lakókat, rögtön tudta, hogy a rizsért jönnek; felpattant, fogta a dárdáját, ugrott egyet, gyorsan feléjük is szúrt, de rosszul hajította el a dárdát, és nem talált el mást, csak egyikőjük ágyékkötőjének a lebegő végét. Az égi lakók elfutottak, nem szedték le az első rizst.

Akkoriban a rizs még olyan nagy volt, mint az erdei rizs. Látták ezt az öregasszonyok, akik Tumileng rizsére vigyáztak, odafutottak mindnyájan, learatták a keliat-rizst, megszárították, és belerázták egy ivócsészébe: akkor aztán kést fogtak az öregasszonyok, finomra vágták a rizst, az egyiket nagyobbra vágták, a másikat apróbbra vágták, és elvetették mindet. A vetés megnőtt, de most már nem olyan volt, nem volt akkora, mint korábban, különböző fajták lettek belőle, nagyobb szeműek és kisebb szeműek. Azóta esznek az emberek rizst.

A KÉT NŐVÉR

Molukkák, Halmahera

Volt egyszer egy ember meg egy asszony, akiknek csak egyetlenegy lányuk volt. Damurának hívták a lánykát. Az asszony a tulajdon lelkét egy pár banánba rejtette, és ügyelt arra, hogy a kis zöld papagáj ne csipegessen a banánból.

Volt a szomszédban egy özvegyasszony, az tudta, hogy az asszony banánokba rejtette a lelkét. Csinált hát egy babát, és amikor Damura egyszer a háza közelében játszott, megmutatta neki. Damurának annyira tetszett a baba, hogy el akarta vinni, de az özvegyasszony nem akarta csak úgy odaadni.

– Ha a babát akarod, hozd el érte azt a két banánt az anyádtól.

Damura hazament, kérte az anyjától a banánokat. De az anyja nem akarta odaadni és ezt mondta:

– Ha odaadom a banánokat annak az asszonynak, akkor én meghalok, te pedig rossz sorba kerülsz.

Másnap Damura megint az özvegyasszony házánál játszott, és az asszony megint megmutatta neki a babát. Megint azt a két banánt akarta érte az anyjától, azt mondta, hogy csak akkor adja oda a babát Damurának. A kislány szomorúan ment haza, megint kérte az anyját, hogy adja oda a banánokat. Nagyon elszomorodott az anyja, nem is evett semmit, de a végén mégiscsak elküldött néhány embert, hogy hozzák el a banánokat. A gyümölcsöt odaadta Damurának, Damura pedig azon nyomban elvitte az özvegyasszonynak.

Damura megkapta a babát, de az anyja meghalt.

Egy szép napon Damura az özvegyasszony lányával játszott. Rászólt az özvegy asszony Damurára:

– Mondd meg az apádnak, hogy vegyen engem feleségül. Akkor mindig együtt lehetnénk, egy házban lakhatnánk.

Amikor Damura hazament, elmondta ezt az apjának. De az apja így válaszolt:

– Ha megteszem, amit kérsz, és feleségül veszem azt az asszonyt, keservesen meg fogod bántani.

De Damura ezt mondta:

– Nem félek én attól. Az özvegyasszony mindig kedves hozzám, és a lánya meg én mindig együtt játszunk.

Damura egyre csak azt mondta az apjának, hogy vegye feleségül az özvegyasszonyt. Rá is állt a végén az apja, feleségül vette. Az özvegyasszony eleinte valóban nagyon jó volt Damurához. De később rossz lett hozzá, gyakran meg is verte. És amikor Damura panaszkodott, ezt mondta neki az apja:

– Látod, látod, mondtam én neked, hogy meg fogod bánni. De most már késő.

Damura mostohaanyja mindig csak hajszolta a lányt; egyszer fát kellett hordania, máskor gyomot irtania, vagy főznie. Bezzeg azt eltúrte, hogy a saját lánya csak játsszon kedvére. És ha Damura reggel nem volt ébren, amikor szólította, csúful megverte a kislányt.

Történt egy napon, hogy a mostoha azt mondta Damurának, menjen le a folyóra ruhát mosni. Meg is tette Damura. De mosás közben a mostoha harisnyája kiesett a kezéből és a víz elsodorta.

Amikor Damura hazament, és elmondta, mi történt, a mostohaanyja megverte, és ráparancsolt, hogy azonnal menjen vissza a folyóhoz, és addig ne is merjen hazajönni, míg a harisnyát meg nem találja.

Szomorúan bandukolt a folyó partján Damura, egyre csak azt kereste, hol lehet a harisnya. Egyszer csak egy nagy örvényhez ért. Egy krokodil lakott benne. Odaszólt neki Damura:

– Jó napot, krokodil nagyanyó.

A krokodil pedig ezt válaszolta:

– Szerencséd, kis unokám, hogy ilyen barátságosan üdvözöltél, mert különben bekaptalak volna. Mondd csak el szépen, miért jöttél ide a házamhoz?

És Damura elmondta:

– Mostohaanyám harisnyáját mostam, de a víz elsodorta; megvert, és megparancsolta, hogy addig ne merjek hazamenni, míg meg nem találom.

– Ha csak ez a baj, ne búsulj. Vigyázz a kicsikémre, és én elhozom neked azt a harisnyát.

A krokodil elment, hogy megkeresse a harisnyát, Damura pedig felvette a kis krokodilt, és énekelt neki, álomba ringatta:

*Ding dikiding, krokodil-gyerekem,
Tiszta virágszagodat szeretem.*

Közben a krokodil érkezett oda, ahol a harisnya volt. Hallotta messziről, hogyan énekel Damura, hogyan ringatja álomba a kicsit. És amikor visszaért, ezt mondta Damurának, nagyon kedvesen:

– Altatódalt énekeltél a gyerekemnek. Milyen jutalmat adjak érte? Csukd be a szemed, nyisd ki a szád, ád valamit nagyanyád.

Bele is dobott valamit Damura szájába, és amikor a kislány menni akart, ezt mondta még:

– Ha útközben emberekkel találkozol, ne szólj egy szót sem. És ha bajba kerülsz, gyere hozzám.

Damura hazament. Szóltak ugyan hozzá az emberek, de ő nem válaszolt nekik. Csak akkor szólalt meg, amikor hazaért, és aranypénzek potyogtak a szájából.

Megkérdezte a mostohatestvére:

– Miért potyog aranypénz a szájadból?

És Damura elmondta, mi történt vele, mikor a harisnyát kereste.

A mostohatestvére is el akart menni a krokodilhoz, azt gondolta, ő is kap valami jutalmat.

Másnap reggel lement hát a folyóra mosni, és hagyta, hogy egy harisnyát elsodorjon a víz. Utána elindult a folyó partján, el is ért az örvényhez. Ott hasalt a krokodil, és a lány így köszönt neki:

– Jó napot, krokodil nagyanyó.

A krokodil pedig ezt válaszolta:

– Szerencséd, kis unokám, hogy ilyen barátságosan üdvözöltél, mert különben bekaptalak volna. Mondd csak el szépen, miért jöttél ide a házamhoz?

A lány ezt mondta:

– Beleejtettem a harisnyámat a vízbe, azt keresem.

– Ha csak ez a baj, ne búsulj. Vigyázz a kicsikémre, és én elhozom neked azt a harisnyát.

A mostohatestvér felvette a kis krokodilt, és énekelt neki:

*Ding dikiding, krokodil-gyerekem,
Bűzös a tested, nem szeretem.*

Amikor a krokodil megjött a harisnyával, és hallotta, mit énekel a lány, nagyon megharagudott, és rákiabált:

– Altatódalt énekeltél a gyermekemnek. Milyen jutalmat adjak érte? Csukd be a szemed, nyisd ki a szád, ád valamit nagyanyád.

És egy göröngyöt dobott a krokodil a lány szájába. Hazament a lány. Útközben emberekkel találkozott, szóltak is hozzá, ő meg folyton-folyvást válaszolt, és minden szavára kövek és rögök potyogtak a szájából. Nagyon el is szégyellte magát.

Egy este ünnepséget rendezett a király, meghívta minden alattvalóját, hogy együtt ünnepeljenek. Damura apja, mostohaanyja és mostohatestvére is elment. Damura nem mehetett velük. Amikor éjfél lett, Damura elment krokodil nagyanyóhoz, és elmondta, hogy ő is szívesen odamenne az ünnepségre, de nincs arra való ruhája. A krokodil ezt mondta, nagyon kedvesen:

– Várj csak rám, majd hozok én valamit.

Alig telt bele egy-két pillanat, máris jött vissza, és színezüst ruhát hozott magával. Damura fogta a ruhát, hazament, felöltözött, és azután elment az ünnepségre. Amikor belépett a terembe, mindenki szájtátva bámulta a csillogó ruháját, és a királyfi azon nyomban belé is szeretett. Addig mulattak, míg a kakasok kukorékolni nem kezdtek, akkor aztán Damura visszasietett a krokodilhoz, visszaadta a ruhát, hazafutott, amilyen gyorsan csak tudott, kisöpörte a házat meg az udvart, és vizet forralt.

Mire világos lett, hazaért az apja, a mostohaanyja és a mostohatestvére, és ezt mondták:

– Éjszaka eljött egy hercegnő, színezüstből volt a ruhája. Melyik királynak lehet ilyen csodaszép lánya? Akkor ment el, amikor a kakasok kukorékolni kezdtek.

Damura hallotta, mit mondtak, de nem szólt egy szót sem.

Mikor megint eljött az este, folytatódott a király ünnepsége. Az apa, a mostohaanyja és a mostohatestvér megint elmentek, Damurának megint otthon kellett maradnia. Éjfél előtt kiszaladt krokodil nagyanyóhoz, és megkérdezte, nem kaphatja-e meg még egyszer az előző éjszakai ruhát.

A krokodil erre azt válaszolta:

– Az előző éjszakai ruhát nem kapod meg, mert most aranyruhát hozok neked.

El is ment a krokodil, egy-két pillanat múlva már jött is visszafelé a színarany ruhával; még arany cipőcskét is hozott. És így szólt:

– Ha felveszed ezt a ruhát, nem telik bele sok idő, férjhez fogsz menni.

Damura felvette a ruhát és beszállt a kocsiba, mert kocsit is kapott a krokodiltól. Néhány perc múlva a kocsi megállt a palota előtt, ahol az ünnepséget tartották. Damura belépett, és mindenki szájtátva bámulta a csillogó színarany ruháját.

Mulattak megint egészen az első kukorintásig. Akkor Damura kiszaladt, beszállt a kocsiba, de amikor el akart hajtani, a királyfi is felugrott mellé. A nagy út végén Damura meglökte a királyfit, a királyfi kiesett a kocsiból, estében azonban megkaparintotta Damura aranycipőcskéjét, ott is maradt nála.

Damura visszaadta a kocsit és a ruhát a krokodilnak, de a cipőcskét nem tudta visszaadni, hiszen az a királyfinál maradt.

Krokodil nagyanyó így szólt hozzá:

– Nem baj, emiatt az aranycipő miatt még majd hercegnő lesz belőled.

Damura ezután gyorsan hazament, és nekilátott takarítani meg vizet forralni. Mire világos lett, hazaért az ünnepségről az apja, a mostohaanyja és a mostohatestvére, és elmondták, hogy mi történt az éjszaka, hogy megint eljött a hercegnő, de most már színarany ruhában, és a királyfi utánament és elvette a cipőcskéjét. Damura hallotta, mit mondtak, de nem szólt egy szót sem.

Parancsot adott másnap a király, hogy hozzanak elé minden lányt a faluból, ki akarja próbálni, melyikük lábára illik a cipőcske. Mert akinek a lábára ráillik az aranycipő, az lesz – bármilyen szegény legyen is – a királyfi felesége.

Alig telt el néhány perc, és a király palotáját ellepték a lányok. Ott volt közöttük Damura mostohanénje is, de a cipőcske természetesen nem illett rá a lábára. Mindenki megpróbálta felhúzni a cipőcskét, de senkinek sem sikerült. A végén megmondták a királynak, hogy van még egy lányka, aki nem mehetett el a palotába: ez Damura volt, akit a mostohaanyja nem engedett el. A király azonnal maga elé vezettette a lányt. El is ment Damura, és az aranycipőcske pontosan ráillett a lábára.

A király így szólt a fiához:

– Ez bizony nagyon szegény lány. Akarod-e feleségül?

A királyfi pedig ezt válaszolta:

– Akár szegény, akár gazdag, a szavamat adtam, feleségül veszem.

Parancsot adott hát a király, hogy készülődjenek a nagy ünnepségre, a királyfi és Damura lakodalmára.

Amikor már minden készen állt a lakodalomra, Damura így szólt a királyfihoz:

– Engedd meg, hogy egy kis időre elmenjek. Ígérem, hogy estére itt leszek megint.

A királyfi beleegyezett. Damura elment a krokodilhoz, elkérte az aranyruhát és aranycipőt. Akkor aztán megfürdött, felvette az aranyruhát és aranycipőt, majd felszállt a kocsijára, és a palotába ment.

A király, a királyné, meg a gyerekeik látták, hogy megérkezik a kocsi, látták, hogy Damura száll ki belőle, és most már nem sajnálták, hogy a királyfi éppen őt veszi feleségül. Nagy lakodalmat csaptak örömben.

Damurát a mostohaanyja és a mostohatestvére még jobban meggyűlölte most, hogy a királyfi elvette feleségül. Egy szép napon a mostohatestvére elhívta Damurát evezni a folyóra. És amikor a folyó kellős közepén voltak, belökte a vízbe. Nyomban fel is bukkant a vízből egy krokodil, és bekapta Damurát.

Mikor a királyfi megtudta, hogy Damurát bekapta egy krokodil, beleugrott a folyóba, hogy megkeresse krokodil nagyanyót. El is ért az örvényhez, meg is találta, és így szólt hozzá:

– Jó napot, krokodil nagyanyó.

A krokodil így válaszolt:

– Szerencséd, kis unokám, hogy ilyen barátságosan üdvözöltél, mert különben bekaptalak volna. Mondd csak el szépen, miért jöttél ide, a házamhoz?

Felelte a királyfi:

– Damurát, a feleségemet, megette egy krokodil, én meg azért jöttem ide, hogy megkeressem.

Krokodil nagyanyót elfutotta a méreg ennek hallatán, összehívta a folyó összes krokodilját, és megkérdezte tőlük:

– Melyik ette meg Damurát, az én unokámat?

Az egyik krokodil ezt mondta:

– Én voltam az.

És az öreg krokodil ráivallt:

– Köpd ki, de gyorsan, mert ha nem, megöllek.

A krokodil kiköpte Damurát, és az öreg addig-addig nyalta, amíg újra életre nem kelt. És az öreg krokodil megparancsolta minden krokodilnak, hogy ne merjék bántani Damurát, sem a férjét.

– De ha meglátjátok Damura mostohaanyját, mikor fürdik, vagy ruhát mos a folyóban, őt csak tépjétek szét nyugodtan.

Damura meg a férje visszatértek a palotába. Egy kis idő múlva Damura mostohatestvére lement fürödni a folyóra, nyomban fel is bukkant a vízből egy krokodil, és bekapta. Amikor az asszony megtudta, hogy a lányát bekapta egy krokodil, rohanni kezdett a folyó partján, hátha megtalálja; el is ért az örvényhez, látott is ott egy krokodilt, de még csak nem is üdvözölte; és a krokodil felbukkant a vízből, és halálra marcangolta.

Így esett, hogy a krokodil megette az anyát is, a gyereket is.

AKE-DABO VARÁZSLÓI

Molukka-szigetek, Halmahera (galelari)

Van egy város, Maba a neve. A város mellett van egy falu, Ake-dabo a neve. Akik ott laktak, mind varázslók voltak. Rablútakra jártak ezek a varázslók. Átkeltek a tengeren Morotai szigetére, Mira városába. És mikor visszajöttek, mindig meghalt valaki Mira városában. És amikor a varázslók rabolni mentek, egy hosszú bambuszrudat vittek magukkal. Odalopakodtak a házakhoz, megemelték a tetejét, és ha az emberek aludtak, megnyomták a mellüket a bambuszrúddal, hogy ne tudjanak lélegzeni, hogy meghaljanak. És ha már meghaltak, kivágták a májukat, és felfalták.

Jött egyszer egy csónak Tobelóból, a másik oldalról, Maba városába. Épp a varázslók kikötőjébe érkezett. Kiszálltak az emberek, kihúzták a csónakot a partra, a szárazra. Éjszaka aztán a varázslók elvitték a csónakot, elmentek rabolni. Látták ezt a tobelóiak, és másnap egy derék tobelói el is bújt a csónakban. Belecsavarta magát egy gyékénybe, és a társai bedugták a pad alá.

Ez az ember virrasztott. A társai a parton egy kunyhóban aludtak. Nem kellett sokáig virrasztani, jöttek a varázslók, vízre tolták a csónakot. Figyelte a derék ember, mit is csinálnak. Óvatosan, nehogy a homok megcsikorduljon, vízre tolták a csónakot. Aztán nekivágtak a tengernek, egyenesen Mira városába. És amikor megérkeztek, kihúzták a csónakot a partra, és elindultak. Ennivalót akartak keresni maguknak.

A derék ember halálos csendben lapult a csónakban. Sokáig kellett várnia, csak az első kakasszókor jöttek meg a varázslók, vízre tolták a csónakot, visszatértek a falujukba. Mikor úton voltak, kérdezik a varázslók egymástól:

– Na, találatok?

Ketten is ezt felelték:

– Mi nem jártunk szerencsével.

De két másik azt mondta, hogy ők szerencsével jártak; el is osztották a májat, és ettek.

Figyelt ám a mi emberünk! És amikor egy kis májat a padra tettek a varázslók, gyorsan odakapott és elvette. Kereste a varázsló, tapogatott mindenfelé, de persze hiába. Reggel megmutatta a derék ember társainak, és ezt mondta:

– Velük voltam az éjjel; Mira városában jártak.

Megharagudtak a derék emberek, bementek a varázslók falujába. Szidták őket, ezt mondták:

– Ti mind varázslók vagytok, tigrisemberek.

De a varázslók nem vallottak be semmit, ezt mondták:

– Nem, mi derék emberek vagyunk. Megrágalmaztatok minket, megyünk is a bíróhoz, majd az igazságot tesz.

De már későre járt a nap, másnap mentek a bíróság elé. Megmutatták a májat, láthatta mindenki, hogy igaz, amit mondanak.

A derék emberek egy cölöpépítményt ácsoltak össze a parton, de a tartóoszlopokat mind befűrészelték. Mikor aztán összegyűltek az emberek, hogy a bíró igazságot tegyen, a varázslók, a tigrisemberek a cölöpépítmény tetejére másztak, a derék emberek meg csak megálltak a közelükben. Ment is minden annak rendje-módja szerint, de mikor a derék emberek megmutatták a májat, arra már a varázslók sem tudtak mit válaszolni. De hát akkor mit tegyenek? Dühükben úgy megrázták a cölöpöket, hogy az egész építmény összeomlott, és a varázslók nyomorultul elpusztultak. Csak az egyik varázslónak, mégpedig éppen a vezetőjüknek, sikerült abban a szempillantásban, amikor az építmény összedűlt, megrebbenteni a karját, mintha el akarna repülni. És el is repült. Egy magas-magas fára szállt, és jól elrejtőzött. Elpusztultak az összes tigrisemberek, egy híján, de ez az egy is elég volt ahhoz, hogy a tigrisemberek el ne tűnjenek a föld színéről. Mert ez az egy volt az ősapja annak a sok szörnyetegnek, akik még most is itt pusztítanak-rontanak körülöttünk.

GYÍKKIRÁLY

Molukkák, Halmahera (galelari)

Valamikor réges-régen élt egyszer egy ember meg egy asszony, egy házaspár. Született is egy fiacskájuk, de nem emberi formája volt ennek a gyereknek, hanem gyík alakja. Az ember meg az asszony mégis felnevelték gyíkfiaficskájukat. Mikor a gyíkgyerek felcseperedett, az a szokása támadt, hogy fölmászott egy tjampakafára a víz fölé. Egyszer aztán, mikor éppen fölmászott a tjampakafa tetejére, ijedten látta, hogy négy fiatal lány fürödni készül a közelében. És a legfiatalabbik lány éppen a tjampakafa alatt fürdött. A gyíkgyerek leszakította a tjampakafa virágait és bimbóit, lehajította neki, egészen elvesztette az eszét a lány látásától. A lány meg felpillantott és rámosolygott. A nénjei bezzeg megharagudtak a gyíkra, kövekkel kezdték hajigálni.

Kérlelni kezdte a gyíkgyerek az anyját, ezt mondta:

– Menj el, anyám, vigyél jegy ajándékot, kösd hozzám azt a lányt.

Az anyja meg ezt felelte:

– Ne tegyünk ilyet, gyerekem, nem akarnak azok tudni rólunk, még a végén kinevetnek bennünket az emberek.

De a gyík addig-addig erősködött, míg a végén ráállt az anyja, elment lánykérőbe. És amikor odaért a fiatal lányok házához, meglátta őt a három irigy nővér, és a hamut a fejére öntötték.

Hazament a gyík anyja, és ezt mondta:

– Nem akarnak tudni ezek rólunk, gyerekem! Mikor meglátnak, hamut öntenek ránk.

Minden úgy történt, ahogy az asszony elmesélte, de a gyík mégiscsak tovább kérlelte a szüleit, és ezt mondta:

– Apám és anyám! Talán az lenne a legjobb, ha én magam mennék el hozzájuk látogatóba!

De az ember meg az asszony nem akarták ezt, így szóltak hozzá:

– Nem, kedves gyerekem, nem akarnak azok tudni rólunk!

De a gyík addig-addig erősködött, míg a végén elengedték.

No, a gyík még aznap nekiállt a készülődésnek, meg is fürdött, és amikor este lett, útnak indult, elment a lányhoz.

Igen ám, de a gyík nem az idősebb lányokhoz ment, hanem mindjárt a legkisebbikhez. Beszélgetni kezdett a lánnyal, és amikor senki sem látta, kibújt a bőréből. Mert igazi ember volt ez a gyík, csak éppen gyíkbőrbe volt bújva, azért hitték róla az irigy nővérek, hogy csak gyík, azért vetették meg. No, ott is maradt a gyík éjszakára a lány szüleinél, és mielőtt lefeküdt, szépen párnája alá tette a gyíkbőrt, amiből kibújt; azzal aztán lefeküdt aludni. És amikor elaludt, felkelt a legkisebb lány, addig-addig kereste a bőrt, míg meg nem találta, és egy fáklyával meggyújtotta a gyíkbőrt, el is égett az, olyan büdös volt a szaga, hogy a férfi felriadt rá. És amikor felébredt, így szólt a lányhoz:

– Jaj, mit tettél! Most már nem lehet segíteni rajta, és sok gond és baj vár rád ezután.

No, a gyíklegény másnap reggel elment a szüleihez, és bételt rágott náluk. Nemsokára meglátta őt a lány három nénje is: gyönyörű fonatokba volt csavarva a hajuk, csupa arany, ezüst és drágakő volt a ruhájuk; bizony még a körmük is.

Most már a három irigy nővér is megkívánta magának a legkisebb lány jegyesét.

De a lány apja a gyerekéért egy aranyhajót kért a legénytől jegyajándéknak. Útra kellett kelnie a legénynek, hogy megszerezze ezt a jegyajándékot.

Mielőtt útra kelt, felmászott egy fára, szedett róla egy arekadiót, egy különlegesen illatos arekadiót, adott a jegyesének egy tyúktojást is, és ezt mondta:

– Kedvesem! Nemsokára útra kelek, elmegyek hozományt szerezni, de odaadom neked ezt a tojást és ezt az arekadiót. Nehogy eldobjad vagy elveszítsed, inkább dugjad el őket, és bárhová mennél is, mindig vidd magaddal, kösd a szárongod egyik sarkába.

No, el is indult az útjára a legény, de most már az irigy nővérek mindenáron maguknak akarták őt megszerezni.

Egy szép napon megegyezett a három nővér, rábeszéltek a legkisebbet, hogy menjenek el az erdőbe és vágjanak bambuszt vizesedénynek. El is indultak, meg is érkeztek, és a legkisebb így szólt a nénjeihez.

– Itt a jó bambusz. Ne vágjunk belőle?

De a nénei csak ezt válaszolták:

– Menjünk csak messzebbre, majd ott vágjunk magunknak.

No, velük tartott a legkisebb lány is, el is értek arra a helyre, amit a három idősebb kigondolt.

Ott aztán – mert így beszélte meg ezt a három nővér – megfogták a legkisebbet, beletaszították egy gödörbe, bizony bele is esett. Azzal a három nővér hazament.

Megkérdezte az apjuk meg az anyjuk:

– Hát a legkisebbik húgotok hol van?

Azok pedig így válaszoltak:

– Honnan tudnánk? Már korábban hazajött.

No, elindult az apjuk meg az anyjuk, hogy megkeresse az elveszett lányt, követték is a lány nyomait, a végén elérkeztek a gödörhöz, és elkezdtek a legkisebbik lány nevét kiáltozni. És a legkisebbik lány felelt is nekik a mélyből. Erre ők egy liánt hoztak, felhúzták a gyereket, magukkal vitték, hazamentek.

A három nővér nemsokára megint csábítgatni kezdte a legkisebbet:

– Nem jössz velünk? A hegyre megyünk levelet szedni.

Megint csak hajlott a legkisebbik lány a nénei szavára, megint csak elindultak mind a négyen. Mikor a hegyre értek, így szólt a legkisebbik a néneihez:

– Itt vannak a szép levelek! Ne szedjünk belőlük?

De a nénei csak ezt válaszolták:

– Menjünk csak messzebbre, majd a hegytetőn szedjünk leveleket.

No, velük tartott a legkisebb lány is, fel is másztak a hegy legtetetejére.

De mikor a hegytetőre értek, nem álltak ám neki levelet szedni. Azt mondta a három nővér, hogy hintázzanak egyet, szívesen ráállt erre a legkisebbik is. Először az idősebbek hintáznak, a végén a legkisebbik.

No, így is történt. Először az idősebbek hintáztak, már csak a legkisebbik volt hátra. És amikor ő is hintázni kezdett, mi történt? Bizony a három idősebb bevágta a hinta kötelét, csak aztán ültette fel a legkisebbet a hintára. Aztán nagyot löktek a húgukon, nagyot lódítottak a hintán: lendült a hinta... Még nem történt meg, még

visszalendült; megint lendült a hinta... Még most sem történt meg, még most is visszalendült; megint lendült a hinta... Most már elszakadt a hinta kötele, és a legkisebbik lány belezuhant a tengerbe.

Süllyedt is lefelé a vízben, és vele süllyedt az arekadió és a tyúktojás is, amit a jegyesétől kapott.

Az arekadió és a tyúktojás elsüllyedt, de nem vészett el. Az areka kihajtott, felnyúlt a tenger fölé, a tyúktojás kinyílt, kibújt belőle egy kakas, roppant nagyra nőtt, az arekapálma tetejére hágott, és ott is maradt.

Egyszerre csak látta a kakas, hogy jön egy hajó, ott megy el mindjárt mellette. Megkérdezte:

– Kukuluku, gyíkkirály! Hol vagy?

És a hajósok ezt felelték:

– Ott jön valahol mögöttünk.

Amikor ez a hajó elment, jött egy másik és a kakas megint kukorékolt, megint megkérdezte:

– Kukuluku, gyíkkirály! Hol vagy?

És a hajósok megint ezt felelték:

– Ott jön valahol mögöttünk, ott jön, ott jön!

És ez így ment tovább, míg csak el nem vonultak a hajók, már csak az utolsó volt hátra.

Megint kukorékolt a kakas, megint megkérdezte:

– Gyíkkirály, hol vagy?

És ekkor így felelt az, aki a kakas ura volt:

– Itt van a gyíkkirály!

Odarepült a kakas a gyíkkirályhoz, letelepedett az ölébe.

Gyíkkirálynak a jegyese, aki elsüllyedt, nem halt meg mert megbújt a kakas szárnya alatt. Így hát amikor a kakas gyíkkirály ölébe szállt, a szárnya alatt vitte gyíkkirály mátkáját is.

És ekkor gyíkkirály ezt mondta a mátkájának:

– Látod-e, mikor elégetted a gyíkruhát, mikor útra kellett kelnem, megmondtam, hogy nem lett volna szabad megtenned, amit megtettél. De megtetted, és ez volt az oka minden bajnak.

No, előhozatott gyíkkirály egy ládát színaranyból, és belefektette a mátkáját.

Azzal aztán partra szállt, és egyenesen a lány apjához ment. Így szólította meg:

– Öregember! Hol van a lányod?

De a lány apja semmit sem válaszolt, csak elfordult ő is, meg a felesége is.

Előjött a három irigy nővér is, hogy most már közülük vegyen el valakit gyíkkirály. Gyíkkirály pedig így szólt a lány apjához-anyjához:

– No, az ajándék, amit a lányotokért hoztam, ott van a parton, azon a hajón. Meg is parancsolom az embereimnek, hogy hozzák el.

Két láda volt az ajándék, az egyik teli késsel, a másik teli tűvel; de ezek olyan tűk voltak, hogy ha valaki varrt velük, és csak egy kicsit is megszúrta az ujját, menten meghalt, és ezek olyan kések voltak, hogy ha valaki csak egy kicsit is megvágta a kezét, menten meghalt. No, a lány apja aranyhajót kért a gyerekéért, hozománynak. Most már gyíkkirály a három nagyobbik lánynak adta a legkisebbiknek hozott ajándékot. És a nővérek kinyitották a ládákat, hogy megnézzék az ajándékot: a késeket és a tűket. És a kések megvágták őket, és a tűk megszúrták őket: meghalt a három nővér.

Most már gyíkkirály elhozatta a feleségét is a hajóról. Aztán az aranyhajót kivontatták a partra, görgő helyett a három nagyobbik lány testén vontatták végig, úgyhogy minden csontjuk ízzé-porrá tört.

TABA CSÓNAKOT ÁRUL

Molukka-szigetek, Halmahera

Csinált egyszer Taba ébenfából egy csónakot. Mikor a csónak kész volt, jöttek a kalmárok, meg akarták vásárolni. Alkudoztak, egyezkedtek, a végén csak megegyeztek. Taba megkapta a pénzt, a kalmárok megkapták a csónakot, ki is akarták próbálni. Erre ezt mondta nekik Taba:

– Üljetek csak bele szépen, majd én vízre taszítom a csónakot!

Mert a csónakot egy ferde sziklán építette, mindjárt a víz partján. Bele is ültek a kalmárok szépen a csónakba, megfogták az evezőket. Taba kiütötte a tönköt a csónak alól, egyetlen csapással elvágta a tartókötelet, és a csónak máris belecsúszott a vízbe. El is süllyedt azonnal, hiszen az ébenfa sokkal nehezebb a víznél, a kalmárok kétségbeesetten kapálóztak a tengerben, Taba pedig eliszkolt.

Mégiscsak partra vergődtek a kalmárok, elindultak, hogy megkeressék az imposztort. Meg is találták. Éppen szágót készített.

– Na, végre megvagy, Taba! – mondták.

– De hisz nem én vagyok Taba! – felelte az imposztor. – Taba arra van, hátul, éppen szágót készít.

Továbbmentek a rászédettek, találtak is egy embert, aki éppen szágót készített. Azt hitték, hogy ő az igazi Taba, rögtön neki is akartak esni.

– De hisz nem én vagyok Taba! – mondta az ember. – Épp az imént jöttetek el Taba mellett, biztos láttátok is.

Megfordultak a kalmárok, keresték azt az embert, aki tévútra vezette őket. De Taba gyorsan lelökte a ruháját, egy disznó véres belét kötötte a hasára, egy lándzsát dugott a bélbe, és halottnak tetette magát. Aki látta, azt hihette, hogy leszúrták azzal a lándzsával, és hogy kifolyt a bele. Az üldözők is azt hitték, hogy halott, békén hagyták. De mikor elmentek, Taba nyomban talpra ugrott.

Néhány nap múlva mégis elfogták. Elvitték evezősnek egy nagy hajóra, ott kellett volna dolgoznia, amíg a pénzt vissza nem adja.

Nagy hajó volt, mind a két oldalán hosszú pad az evezősöknek. Láttá Taba, hogy ezekről a padokról be lehet ugrani a vízbe. Jobb kedvre akarta deríteni az embereket, azt mondta, hogy énekeljenek valami evezősdalt. Az első sort az egyik oldalon ülők énekelték, a másik sort a másik oldalon ülők. Meg is mondta Taba, mit énekeljenek:

– Az egyik soron ülők kezdik:

Húzzátok a lapátot!

A másik soron ülők folytatják:

Megszökött a Tabátok!

Elénekeltek ezt a verset egynéhányszor, húzták a lapátot, ahogy csak tudták. Közben Taba szépen belesiklott a vízbe és kiúszott a partra.

A parton Taba egy emberrel találkozott, aki éppen csónakot csinált. Megkérdezte az ember Tabától, hogyan is hívják.

– Az én nevem Feküdjlevele – felelte Taba.

Közben meg ügyesen elcsente az ember fúróját. Kereste az ember a fúrót, Taba meg kérdezgette:

– Mit keresel?

– A fúrót!

– Biztos otthon hagytad! Ne búsulj, majd én elhozom – mondta Taba.

El is ment Taba a házhoz. Kérdi tőle az asszony, hogy mit akar.

– Azt mondta az urad, hogy add ide a fúróját.

– Nem adhatom, elvitte magával.

– Azt is mondta az urad, hogy gyorsan feküdj le velem.

– Elment az eszed, te gazember? Hogyan mondhatna ilyet az én uram?

Közben az ember megunt a várakozást és hívni kezdte Tabát:

– Feküdj levele! Feküdj levele!

– Most már csak elhiszed? – mondta Taba, bevitte a házba az asszonyt, betöltötte rajta a kedvét. Aztán gyorsan odábbállt. Nemsokára otthon volt már az ember is, kérdezte, hová lett a barátja meg a fúrója. Nekitámadt az asszony, szidta-gyalázta, hogy csak így odaküld egy fickót, odaveti neki az asszonyát. Hajbakaptak,

civakodtak, de a végén csak be kellett látniuk, hogy Taba szépen rászedte őket. De addigra Taba már messze járt, bottal üthették a nyomát.

A végén mégis póruul járt Taba. Nyakon csípték, bíróság elé állították, és a sok gaztette miatt meg is büntették: rabszolga lett belőle a király palotájában. Volt a királynak egy fia meg egy lánya, azok körül kellett forgolódnia. Történt egyszer, hogy a királyfinak meg a királykisasszonynak horgászni támadt kedve, lementek a tengerpartra, velük ment Taba is. Végigfutottak a fövényen, libegtették a horgot a hullámokon, halat akartak fogni. Taba, amikor ráhúzta a csalit a királykisasszony horgára, ravaszul kiegyenesítette a horgot. A királyfi egyik halat fogta a másik után, a királykisasszony persze egyet sem fogott azzal az egyenes horoggal. Panaszkodott is Tabának, Taba meg azt felelte, hogy ő tudja, miképpen lehetne a bajon segíteni. Kérdezte a királykisasszony, miképpen, mondta neki Taba, hogy feküdjön le vele. Hitt neki az az együgyű királykisasszony, félrehúzódtak egy kicsit a bozótba. Utána megint begörbítette a horgot Taba, visszahúzta rá a csalit, és most már a királykisasszony is egyik halat a másik után fogta. És ez mindig így esett, valahányszor a királykisasszonynak horgászni támadt kedve.

De aztán megtörtént az is, ami ilyenkor mindig meg szokott történni, és a királykisasszony meg Taba rettegve várták, mi lesz velük, ha a dolog kitudódik. Megesküdtek volna, de hogyan szerezzék meg hozzá a király beleegyezését? Taba aztán kiagyalt valamit. Tudta, hogy az országút, a rettenetesen kanyargós országút egy nagy banánfa mellett megy el.

Csinált hát egy ösvényt ehhez a banánfához, nyílegyeneset. Aztán szépen hazament, betegnek tette magát. Belehempergett a hamuba, nyögött, sóhajtozott, megesett mindenkinek a szíve rajta. Kérdezték is az emberek, hogy mit tehetnek érte.

– Ha segíteni akartok rajtam – mondta Taba –, menjete el a nagy banánfához, nincs is messze, ott az országút mentén. Abban lakik egy szellem, annak szoktam áldozatot bemutatni. Ha megkérdezitek, biztosan megmondja, mitől gyógyulok meg.

Megszánták az emberek, elmentek a banánfához. De Taba gyorsabb volt náluk, az egyenes úton végigszaladt, elrejtőzött a fa

levelei között, és mikor az emberek megkérdezték, mivel lehetne meggyógyítani szegény Tabát, ezt felelte:

– Adjátok hozzá a királykisasszonyt feleségül.

Mire az emberek a kanyargós úton visszatértek Taba házához, Taba már megint ott hempergett a hamuban, és jajveszékelt. Elmesélték neki, mit mondott a fában lakó szellem, megígérték, hogy segítenek rajta. Meg is kapta Taba a királykisasszonyt feleségül, rögtön meg is gyógyult.

Azt akarta a király, hogy a vejének hasznát is lássa, mindenféle parancsokat adott neki. De Taba nem sokat törődött a parancsokkal. Egyszer például azt mondta neki a király, hogy menjen, hozzon szágópálmaleveleket, varrjon belőle gyékényt a háztetőre. El is ment Taba, de csak nem akart visszajönni. Végül aztán elment a király Taba után, hogy megnézze, mi történt vele. Látott is egy nagy halom összekötözött pálmalevelet, de Tabát sehol se látta. Hazavitte a király a leveleket, nyögött is, mert nagyon nehéz volt a köteg. Nehéz volt, mert Taba is benne volt, épp csak néhány levelet csavart maga köré. Haragudott a király, hogy Taba így hazacipeltette magát, de nem árulta el a haragját semmivel.

Másnap megint elküldte a király Tabát pálmalevelekért. Taba megint csak nem akart hazaérni, újra elment a király Taba után. De most már a lándzsáját is magával vitte. Megint csak ott hevert egy nagy halom összekötözött pálmalevél.

„Hát megint ide bújtal?” – gondolta a király.

Beledöfte a lándzsáját a levelekbe, vörös lett a lándzsa vasa, mintha vérbe mártották volna. De mi is történt Tabával? Gondolta ő, hogy a király bosszút akar állni, éppen azért most dzsambu-gyümölcsöket rejtett a levelek közé, ő maga pedig közben a rövid úton szépen hazasurrant. A király meg a vállára vette a csomagot, hazacipelte, lecsapta a földre, és így szólt a lányához:

– Meghalt az urad! Megöltem, leszúrtam!

– Az én uramat? – kérdezte a királylány. – Hiszen az bent van a házban, az igazak álmát alussza.

Megnézte a király, mi van a levelek közt, megtalálta a dzsambu-gyümölcsöket. Még jobban megharagudott a király, hogy így rászedték, törte a fejét, hogyan tegye el Tabát láb alól. Nagy sokára eszébe is jutott valami. Az volt a szokása ennek a királynak, hogy

nagy varsákat rakott a tengerbe, azzal fogta a halakat. Mindig a fia segített neki. Megbeszélte hát a király a fiával, hogy legközelebb Tabát is elviszik magukkal, hadd segítsen egy kicsit. Taba cipelte a hatalmas, ember nagyságú varsákat. Mikor aztán a partra értek, a király meg a fia leteperték Tabát, megkötözték, az egyik varsába vetették. Ki akarták rakni a varsákat, vízbe akarták ölni Tabát. De mielőtt csónakba szálltak kirakni a varsákat, hazamentek, hogy egyenek egy falást. Taba ott maradt a parton, a varsában. Egyszerre csak arra ment egy ember, egy púpos. Látja Tabát, és megkérdezi, mit keres abban a varsában. Felelte Taba:

– Én is éppolyan púpos voltam, mint te. Azért dugtak ide, hogy egyenes legyen a hátam. Ha kiszedsz innen, megnézheted, milyen egyenes lett a hátam.

Kiszedte a púpos Tabát a varsából, látta, hogy olyan egyenes, mint a parancsolat.

– Hát, ha ettől a varsától így ki lehet egyenesedni – mondta a púpos –, akkor segíts rajtam; kötözz meg, vess a varsába.

Úgy is történt, ahogy kérte. És mihelyt benne ült a púpos a varsában, Taba eliszkolt, kerülő úton hazasompolygott. Jóllakott közben a király meg a fia, visszamentek a partra. Már sötét volt, nem látták jól, ki van a varsában. Nem is nagyon törődtek vele: felemelték a varsát, belerakták a csónakba, gyorsan kiveztek a tengerre, és a vízbe vetették a varsát. Aztán hazamentek, és így szóltak Taba feleségéhez:

– Soha többet nem látod az uradat! Már lenn rothad a tenger fenekén, a halak zabálnak belőle!

– Az én uramból? – kérdezte a királylány. – Hiszen az bent van a házban, az igazak álmát alussza. Akkor jött haza, amikor elmentetek.

Meg is bizonyosodott róla a király meg a fia, hogy Taba csakugyan bent van a házban, és az igazak álmát alussza.

Láthatták, hogy most is, mint mindig, túljárt az eszükön.

MIÉRT NEM LÁTJUK A SZELLEMEKET?

Buru (masarete)

Régen a sok *szanane*, a sok erdei meg hegyi szellem emberi alakot öltött, ha eljött az emberek közé.

Egy szép napon egy *szanane* eljött az emberek közé, le is ült egy ház felső küszöbére, a lépcső tetejére, és lelógatta a lábát.

Az emberek erszényes patkányt ettek, a csontokat odadobálták a szellem lába alá. Jöttek a kutyák, marakodni kezdtek a csontokon, bele-belekaptak a *szanane* lábába is.

Megijedt a *szanane*, fölállt, vett egy darab faszenet, megjelölte, hogy hol ült. Aztán ezt mondta:

– Ezentúl a testem nem jön el közétek. Megszégyenítettetek, a kutyák a lábamba haraptak.

Aztán még ezt mondta:

– Többször nem fogtok megszégyeníteni. Ezentúl csak a hangom jön el közétek. A testemet soha többé nem látjátok.

Hazament, elmesélt mindent a többi szellemnek. Ezt mondta:

– Ezentúl csak a hangotok menjen el az emberek közé. Mert engem mindenki szeme láttára megszégyenítettetek.

Azóta nem látják az emberek a szellemeket, csak a hangjukat hallják.

MESE EGY HASZONTALAN PERNAHAJDERRŐL

Buru

Volt egyszer egy fejedelem, akinek nagyon sok disznaja volt. Egyszer parancsot adott negyven rabszolgájának, hogy hívják el Ka Lampót, mert ezután neki kell a disznókra vigyáznia. Elment a negyven rabszolga, hogy elhívja Ka Lampót.

Ka Lampo, mikor meglátta őket, megkérdezte:

– Mit akartok tőlem?

A negyven rabszolga ezt felelte:

– A fejedelem hív.

Ka Lampo engedelmeskedett. Elment a királyhoz, és hallotta, hogy ezután neki kell a király disznait őriznie.

Ka Lampo el is ment az erdőbe, mindent megcsinált, amire a disznóknak szüksége volt. Egy ideig szépen tartotta a disznókat.

De aztán egyszer korán felkelt, és megölt minden disznót; levágta a farkukat, és mindet beledöfközte a sárba. Utána elment a királyhoz, és azt mondta neki, hogy a disznók mind belefulladtak a mocsárba. A király felásatta a mocsarat, de nem volt benne más, csak a disznók farka.

Hazament a fejedelem, és megparancsolta a negyven rabszolgájának, hogy menjenek, vágjanak bambuszt és csináljanak belőle malacólat. Mikor a malacól készen lett, beledugták Ka Lampót, és elhatározták, hogy a tengerbe vetik.

Kivitték a partra és lerakták, mert el kellett menniük ennivalóért. Így hát Ka Lampo ott maradt a ketrecében egyedül.

Éppen akkor egy öregember járt arra, volt nála egy kosár, mert halászni akart a sekély vízben. Ka Lampo rögtön odakiáltott neki:

– Hallod-e, te öregember, gyere csak ide hozzám. Én őrzöm a király malacólját. Nem tudnál vigyázni egy kicsit, amíg elszaladok valamiért? Jövök én rögtön.

Hajlott a szóra az öregember, és bemászott az ólba, Ka Lampo pedig elinalt.

Másnap jött a negyven rabszolga, megfogta az öreget, hogy a vízbe veszejtse. Az meg csak jajgatott és kiáltozott:

– Jaj, jaj, nem vagyok én Ka Lampo. Hallgassatok meg! Ka Lampo már rég elszökött.

Felelte a negyven rabszolga:

– De cifrákat mondasz! Tudjuk ám, hogy te vagy Ka Lampo, csak be akarsz csapni minket.

Ezzel a tengerbe vetették a malacólat, nyomorúságosan megfulladt az öregember.

Mikor ez megtörtént, Ka Lampo fürdött egyet a tengerben. Aztán kijött a vízből, elment a fejedelemhez, és így szólt hozzá:

– Uram, királyom, a negyven rabszolga éppen a te anyád és a te apád tengeri háza fölött hajított be a vízbe. És apád-anyád ezt üzeni: „Jöjjön el már hozzánk a mi gyerekekünk.”

Megparancsolta a fejedelem a negyven rabszolgának, hogy csináljanak még egy malacólat, de tüstént. És mikor azól készen volt, belemászott a fejedelem, és kivitette magát a tengerre. A rabszolgák olyan messzire eveztek, hogy már nem is látták a partot, akkor aztán így szóltak:

– Itt hajítsuk a vízbe.

Így ölték vízbe a fejedelmet.

Ka Lampo pedig visszatért, feleségül vette a király feleségeit, igen, maga Ka Lampo lett a király.

MIÉRT NEM TUD A KAZUÁR REPÜLNI?

Új-Guinea

A nagy kazuár meg a kis manggarpiszmadár kirepült gyümölcsöt keresni. A manggarpisz egy vékony ágra ült, a kazuár egy vastag ágra ült, de még ez a vastag ág is letört a súlya alatt. Még vastagabb ágat keresett a kazuár, le is ült egy gyümölcsfa legvastagabb ágára, odarepült mellé a manggarpisz is. Nekiláttak falatozni, de a kazuár mindent felfalt a manggarpisz előtt.

Átrepültek egy másik fára. Közben a manggarpiszmadár ezt mondta magában:

„Megállj, te kazuár, mindent elettél előlem! Majd gondoskodom én arról, hogy nekem is maradjon valami, majd megtáncoltatlak én!”

Le is ült a manggarpisz egy vékony kis ágra, megszart szépen, aztán kitörölte a fenekét egy fadarabbal. Kérdezte a kazuár:

– Milyen fával törlöd ki a feneked?

Mondta a manggarpisz:

– Nem fával törlöm én. A szárnyamat letöröm, azzal törlöm.

Leült a kazuár egy vastag ágra, megszart szépen ő is. Odarepült a manggarpisz, letörte a kazuár szárnyát, azzal törölte ki a kazuár a fenekét.

Mondta aztán a manggarpisz:

– Gyere, repüljünk tovább.

Tovább is röppent, vele akart repülni a kazuár is, de nem tudott. Visszakiabált a manggarpisz a kazuárnak:

– Amikor még repülni tudtál, minden gyümölcsöt elettél előlem! Bosszúból jól becsaptalak, hiszen nem a szárnyammal törlöm én a fenekem, hanem egy fadarabbal.

Mondta a kazuár:

– Becsaptál, de megfizetsz érte! Akárki emberfia lásson is ezentúl, rád hajtja a követ, rád röppenti a nyilat!

Mondta a manggarpisz:

– Téged pedig akárki lásson is az erdőben ezentúl, akár ember, akár kutya, mind meg akar majd ölni!

HOGYAN TEREMTETTÉK AZ EMBERT?

Jáva

Amikor Ridzsalu-I-Ghahib megteremtette az eget, napot, holdat meg a földet, elhatározta, és szép lassan minden előkészületet meg is tett hozzá, hogy a föld színére eleven lényeket fog alkotni. Meg akarta teremteni az embert.

Fogott egy kevés agyagot, és emberi alakot gyúrt belőle. Aztán, hogy életet adjon ennek az alaknak, odaparancsolta egyik teremtményét, egy szellemet, és belerakta az agyagtest fejébe. De az agyagtest nagyon nehéz volt, a szellem nem bírta cipelni. El is zuhant a test, ezer darabra hullott szét a földön; de már élt, már benne lakott a szellem, így hát minden kis cserepe eleven maradt. Jutott ezekből a föld minden sarkába, belőlük lettek azok a förtelmes gonosz lelkek, amelyeket az emberek később ördögöknek neveztek el.

Még egyszer végiggondolta a teremtő a dolgokat, és eszébe jutott, hogy nem adott életerőt ennek a teremtménynek, pedig anélkül sohasem lesz belőle igazi ember. Nosza, megint emberi alakot gyúrt az agyagból, most már jobbat, mint az előbb. Férfi alakja volt, és megvolt benne a Három-egy erő: a *lelembutan* és az *adzsi*, vagyis az élet és az indulat; a *juni* és a *pervatek*, vagyis az akarat és a jellem; a *szukma* és a *jiva*, vagyis a szellem és a lélek. Amikor a teremtő mindezeket a tulajdonságokat megadta neki, megelevenedett, megszületett az ember.

Megint elgondolkozott a teremtő, és ezt mondta magában: „Megalkottam a férfit, de a férfi egyedül nem tudja benépesíteni a földet. Élettársat, asszonyt adok mellé, hadd örüljön a férfi mindannak, amit kapott.”

De mikor a teremtő el akarta készíteni az asszony testét, látta, hogy nincs több agyag, mind belegyúrta abba az első, balul sikerült teremtménybe. Törte a fejét, és nagy sokára rá is jött, hogyan

segítheti ki magát a bajból, hogyan adhat a férfi mellé igazi szép asszonyt.

Összegyúrta a hold kerekességét, a kígyó kecsességét, az inda ölelését, a fű remegését, a suháng karcsúságát, a virág illatát, a levelek könnyed táncát, az őz pillantását, a napsugár nyájas ragyogását, a szél áramlását, a felhő könnyeit, a pihék finomságát, a madár riadozását, a méz édességét, a páva hiúságát, a fecske formását, a gyémánt pompázását meg a galamb turbékolását, összekeverte, összegyúrta mindezt, asszonyi alakot formált belőle, és megadta neki ezt a sok tulajdonságot, valamennyit. Megelevenedett az asszony, szebb volt, csábítóbb, kívánnivalóbb, mint bármi más a világon. És a teremő odaadta az asszonyt az embernek, hogy népesítsék be a földet.

Néhány nap múlva elment az ember Ridzsalu-I-Ghahib-hoz, és ezt mondta:

– Uram, az asszony, akit nekem adtál, megrontja az egész életem, jár a szája szakadatlan, megenné minden időmet, panaszkodik, ha van oka, ha nincs, és ráadásul örökösen beteg.

El is vette a teremő az embertől az asszonyt, mert meg akarta büntetni. Egy hét sem telt bele, megint jött az ember, és ezt mondta:

– Uram, amióta elvetted tőlem az asszonyt, nagyon egyedül vagyok. Mert ő énekelt nekem és táncolt nekem. Mindig csak az jár az eszemben, milyen szépen nézett rám, hogyan kedveskedett, milyen édesen játszott velem, hogyan bújt hozzám oltalomért.

Vissza is adta a teremő az embernek az asszonyt.

Alig múlt el három nap, megint eljött az ember a teremőhöz panaszkodni.

– Uram – mondta –, nem értem én ezt az egészet. Ha jobban végiggondolom, mégiscsak úgy érzem, hogy több bosszúságot jelent az asszony, mint örömet. Szabadíts meg tőle, esedezem.

De a teremő csak ennyit szólt:

– Tégy meg mindent, amit csak tehetsz. Az asszony pedig engedelmességgel tartozik neked, hogy el tudd viselni őt, hogy együtt tudjatok élni, egyetértésben.

Reményevesztve válaszolt az ember:

– Nem tudok én vele élni.

– És nélküle tudsz-e élni? – kérdezte a teremő.

Lehajtotta a fejét az ember, le egész a mellére, úgy felelte:
– Jaj nekem! Vele élni nem tudok, nélküle élni sem tudok!

HONNAN KAPTA A NEVÉT BANJUWANGI VÁROSA?

Jáva

Valamikor réges-régen Szindu Redzso király uralkodott ebben az országban. Volt ennek a királynak egy minisztere, Szida Paksza, aki egy gyönyörű, de alacsony kasztból származó hindu lányt vett feleségül, pedig az anyja, ez a legmagasabb kasztból származó asszony, mindenképp meg akarta akadályozni a házasságukat.

A miniszter anyja nemcsak gőgös volt, hanem gonosz is, és rábeszélte a királyt, hogy küldje el a fiát valahova messzire, ahonnan csak nagy sokára térhet vissza.

Nem is sejtette a király, milyen természet lakozik ebben az asszonyban, parancsot adott hát a miniszterének, hogy menjen el az Idzsen-fennsíkra, és szerezze meg azt a virágot, amely örökké ifjúvá és hervadhatatlanul széppé teszi azt a nőt, aki magára tűzi. A király a királynénak szánta a csodálatos virágot, tudta azt is, mennyi fáradsággal, veszedelemmel jár a felkutatása, így hát jó előre megmondta a miniszterének, hogy évekig is eltarthat az útja.

Elszomorodott szegény Szida Paksza, szomorú szívvel mondott búcsút a feleségének, és megkérte az anyját, hogy védje-támogassa az asszonyt, amíg ő távol jár. Nem tudta, hogy éppen az anyja küldette ilyen messze útra.

Nem sokkal azután, hogy Szida Paksza útra kelt, fiút szült a felesége. A miniszter anyja annyira megharagudott, amiért az égi hatalmak gyermekkel áldották meg ezt a házasságot, hogy egy szép napon belopózott az alvó csecsemőhöz, megfogta és a folyóba vetette az ártatlan kis jószágot.

A gyerek anyja, Szida Paksza felesége, belebetegedett a fájdalomba, csak sírt, csak kiáltozott a fia után, de hiába.

Két év múlt el a gyerek megölése óta, és ez alatt a két év alatt Szida Paksza felkutatta és megszerezte a kincset érő virágot. Örömmel vágott neki a hazafelé vezető útnak, alig várta, hogy meglássa az övéit.

De mikor a küszöbre tette a lábát, az a gonosz anyja elébe sietett, szidni-gyalázni kezdte a fia feleségét, azzal vádolta, hogy megölte a gyerekét és belevetette a házuk mellett kanyargó folyóba. Csak úgy ontotta a hamis könnyeket, és ezt kiabálta:

– Ott, annak a dögletes, iszapos folyónak a mélyén hevei egyetlen gyermeked, megölték, a vízbe vetették, szörnyű halált halt. És az, aki megölte, az a báránybőrbe bújt farkas, most nagybetegnek tettei magát, szeretné, ha nem kellene elszenvednie a méltó büntetést! De én tudom, fiam, hogy erősebb benned az apai szív szava, mint a hitvesé!

Megtörte a hosszú út a minisztert, megdöbbentette, amit az anyjától hallott. Berontott az asszony szobájába, de nem ölelte meg, hanem nekiszegezte a törét, és vad haraggal rivalt rá:

– Megöllek, de meg akarom tudni előbb, miért gyilkoltad meg a gyerekünket!

– Őlj meg nyugodtan, nekem már úgy sincs sok időm hátra – mondta szegény beteg asszony. – Vigyél ki a folyó partjára, hadd mutassam meg, hogy ártatlan vagyok, hadd mutassam meg, ki az, aki...

– Nehogy eszedbe jusson odaengedni a folyóhoz! – kiáltozta a gonosz anya. – Micsoda szégyen lenne, ha megtudnák az emberek, mit is tett.

De a miniszter annyira megsajnálta halálra vált, halálra szánt feleségét, hogy nem törődött az anyjával, a karjába vette a beteget. Mikor a folyóhoz értek, összeszedte minden bátorságát, és így szólt hozzá:

– Mutasd meg, ha ártatlan vagy.

Letette az asszonyt, az meg a partra lépett, belevetette magát az iszapos folyóba, eltűnt a víz mélyén.

Sírni kezdett a miniszter, siratta a feleségét:

– Jaj nekem, szerencsétlennek! Nincs már nekem se feleségem, se gyerekem, nem fogom sohase megtudni, mi az igazság.

Ebben a szempillantásban két karcsú fehér virág bukkant ki a dögletes, iszapos folyóból, liliom-kelyhük csodálatos illatot árasztott.

Mondta a nagyobbik virág, a magasabbik, a karcsúbbik:

– Hallgass rám, Szida Paksza – és mélyen meghajolt, lehajolt a másik virághoz –, ez itt a mi gyerekünk, rátaláltam a víz mélyén, a

folyó fenekén. Megmondja ő neked, ki volt a gyilkosa.

– Alig voltam néhány napos – mondta a másik virág, a kisebbik –, a te anyád, az én nagyanyám megölt engem, megölt, belevetett a vízbe. De most az anyám is utánam jött, most már megnyugodhat a szívem, most már boldog lehetek, mert nem választhat el már minket soha senki.

Mélyen meghajolt a kisebbik virág a nagyobbik előtt, az meg lehajolt hozzá, gyengéden átfonta, úgy süllyedtek vissza a víz mélyére, a folyó fenekére.

Azóta sem látta senki a virágokat, de a csodás illatuk ott lebeg a víz fölött, ott is fog lebegni mindörökre. Boldog is mindenki, aki idejár fürödni a folyó vizére. El is nevezték azt a várost, amelyik ott van mindjárt a folyó mellett, Édesillatú Víznek, Banjuwanginak.

A TÖRPESZARVAS ÉS A TIGRIS

Jáva

Egy szép napon nyugodtan heverészett az erdőben a törpeszarvas. Egyszerre csak meghallotta a királytigris bömbölését. Hatalmas, tompa hangja volt a tigrisnek, és néha akkorát ordított, hogy megremegett belé a föld. Nagyon megijedt a törpeszarvas, reszketett, minden szőre szála égnek állt.

Gyorsan felkapott egy levelet a földről, ide-oda mozgatta egy vadbivaly ürüléke fölött, mint valami legyezőt. Csak ült, meg se mozdult, de a legyezőt szakadatlanul mozgatta, ide-oda, ide-oda.

Nemsokára odaért a tigris, és ráfordult:

– Hé, te törpeszarvas, mondd meg gyorsan, mi az a valami előtted, amit legyezgetsz szakadatlan! Úgy látszik, neked még az is nehéz, hogy a fejedet így jobbra-balra forgasd, mert akármilyen kicsi vagy is, reszket a lábad. A nagyokat, az erőseket akarod utánozni, de mondhatom, nem nagyon sikerül. Kicsi vagy te, és gyöngy, az a te dolgod, hogy gyorsan kapkodd azokat a vékony kis lábaidat. Hát halljuk, mi az a valami, amit legyezgetsz szakadatlan!

Felelte a törpeszarvas:

– Hű, de ostoba vagy, te tigris! Tőled legföljebb csak a malacok félnek, én ugyan ügyet se vetek a szavadra. Azt hiszed, hogy mindent tudsz és mindent értesz. Hát én a helyedben csak hallgatnék, te éhenkórász! Mert az a valami, amit én itt őrzök és legyezgetek szakadatlan, az valami csodálatos csemege, és én magának Salamon királynak és prófétának a parancsára őrzöm. Bizony, a bölcs Salamon bízta rám, képzeld csak el. És hiába vagy olyan nagy, olyan csíkos a füledtől a farkadig, mégsem érsz annyit, mint egy kis törpeszarvas, mert a király a törpeszarvasban bízik meg, vele osztja meg a titkait, rá ruházza a hatalmát.

Felelte a tigris:

– És milyen íze van annak a valaminek, amit őrzöl és legyezgetsz szakadatlan? Engedd meg, hogy legalább belekóstoljak!

Haragosan felelte a törpeszarvas:

– Mit tegyek, ha már voltál olyan kedves és megkívántad? Nem is vagy te olyan ostoba, te tetőtől talpig csíkos. Megkívántad, parancsolni nem tudsz magadnak, szeretnéd mindjárt ellopni az egészet! A csodálatos csemegét! Még nekem se szabad hozzányúlnom, pedig örökösen itt van előttem, még én sem kóstolhattam meg! És te, aki most látsz ilyet először, mindjárt nekiesnél! Én bizony félek uramtól, királyomtól, a bölcs Salamontól, élők és holtak parancsolójától. Te, királytigris, úgy látszik, nem félsz, pedig hidd el, huszonkilenc rizstörő rúddal fogják döngölni a koponyádat, bezúzzák, szétlapítják! No hiszen, próbáld csak elrabolni ezt a kását, teletömöm szarral a pofádat!

Vadul vicsorított a tigris, kimutatta a foga fehérjét, úgy bömbölte:

– Mindjárt leharapom a fejedet, te törpeszarvas! Hát azt hiszed, hogy megijedek tőled? Hogy mersz ilyen hangon beszélni velem, hiszen én kedvesen, barátságosan szóltam hozzád? Csak nem akarsz megvívni velem? Mert ha igen, csak mondd meg, én készen állok, mérjük össze az erőnket. Gyerünk gyorsan, ne habozz!

Halkan felelte a törpeszarvas:

– Ne vedd a szívedre, amit mondtam, te tigris. Ha mindenáron meg akarod kóstolni ezt a csodálatos csemegét, annak is meg lehet találni az útját-módját. Hajlok a szavadra, elmegyek innen. Ha elmentem, ha már messze járok, ellophatod a csodálatos csemegét. De megedd aztán az egészet, ne maradjon belőle semmi. Csak annyit ígérj meg, hogy nem nézel utánam. Ha a király megharagszik, magamra vállalom az egészet. De azt nem szabad végignéznem, hogyan eszed meg a csodálatos csemegét, mert még megharagudna rám Alláh.

Ezzel el is szaladt a törpeszarvas.

Most már csak azt kell elmesélni, ami ezek után esett.

A királytigris nekiállt, egykettőre bekapta a csodálatos csemegét, nem sokat gondolkozott, le is nyelte, hiszen csakugyan olyan volt, mint a kása. De még le sem ért a csodálatos csemege a gyomrába, máris érezte, hogy milyen förtelmes, milyen keserű az íze! Okádni kezdett, úgy érezte, hogy kiköpi az epéjét, hogy kiszakadnak a belei.

Rettenetes haraggal nyöszörögte:

– Csak kapjalak el, te nyomorult törpeszarvas! Az orromnál fogva vezettél, bolonddá tettél! Azt mondtad a vadbivaly ürülékére, hogy

csodálatos csemege, hogy a királyok kását!
Elrohant a tigris, azóta is keresi a törpeszarvast.

A TÖRPESZARVAS ÉS A VADKAN

Jáva

Egy szép napon Pelanduk, a törpeszarvas, éppen az erdőben sétálgatott, amikor meglátta Lambót, a vadkant. A vadkan túrta-fúrta, dagasztotta a sarat, ennivalót keresett: gyökeret, férget, bogarat. Nem is törődött azzal, mennyire csatakos lesz, nem érdekelte más, csak az evés.

– Szép jó reggelt, Pelanduk! – köszöntötte a vadkan a törpeszarvast, mert nagyon szerette.

De a törpeszarvas nem sokat törődött a vadkan kedvességével, csak ennyit vetett oda kurtán-furcsán:

– Hű, de rettenetesen csatakos vagy!

Ez bizony nem volt szép a törpeszarvastól. Hát hogyan kutassa fel az ennivalóját a vadkan, csak túrni-fúrni tud, nem igaz? Elszégyellte magát Lambo, hogy így rápirítottak, nem válaszolt. Aztán mégis erőt vett magán, és ezt mondta:

– Hova mész, Pelanduk?

– Én bizony éppen a király palotájába – füllentette a törpeszarvas.

Lambo tisztelettel mérte végig Pelandukot. Még sohasem volt ilyen tekintélyes barátja.

– Nem akarsz velem jönni? Köszöntsük együtt a királyt, az én nagy barátomat! – folytatta Pelanduk.

Kapva kapott az alkalmon Lambo.

– Jól van akkor – mondta a törpeszarvas. – De előbb fürödj meg a tóban.

Igaza van Pelanduknak, gondolta Lambo, hiszen ha királyhoz megy az ember, igazán úgy illik, hogy tiszta legyen és rendes.

Vissza is jött Lambo, de Pelanduk még most sem volt meglegedve vele.

– Ejnye, de rendetlen vagy! No, majd kötök koszorút a fejedre.

„Milyen kedves ez a Pelanduk!” – gondolta magában a jámbor Lambo, Pelanduk meg alig tudta visszafojtani a nevetését.

A virágok sehogy sem akartak a helyükön maradni Lambo sörtéi közt. Mit tett erre a haszontalan Pelanduk? Csupa tüskés-töviskes virágot szakított, mindet a tüskéjénél fogva tűzte bele a vadkan nyakába, fejébe. Potyogott is a könnye szegény Lambónak, de kiáltani nem kiáltott. Ha valaki szép akar lenni, szenvedhet egy kicsit, gondolta. De legszívesebben üvöltött volna kínjában.

Végre Pelanduk megelégette a dolgot, elindulhattak a királyhoz. Ott kocogott Lambo, felvirágozva, Pelanduk nyomában. Időről-időre megkérdezte a törpeszarvast:

– Soká érünk ahhoz a királyhoz? Nem tévesztettük el az utat?

– Dehogy tévesztettük, jó úton vagyunk – felelte a haszontalan törpeszarvas, de a végén csak nem bírta tovább, kirobbant belőle a nevetés. – Hanem hogy te mekkora számár vagy! Hát elhitted, hogy csak úgy elmehetünk a királyhoz, meg hogy én egyáltalán ismerhetem a királyt?

– De hiszen azt mondtad, hogy ismered!

– Mert örülök annak, ha becsaphatlak, hiszen te vagy a legnagyobb bolond a világon!

– Úgy, szóval a bolondját járatad velem? És mennyi fájdalmat tűrtem el, teljesen hiába! Hát ez nagyon csúnya dolog volt, Pelanduk!

Ott is hagyta a vadkan a törpeszarvast, berohant a bozótba, így akart megszabadulni a tüskéktől. Sikerült is, de nagyon megszenvedett vele. A törpeszarvas mégsem sajnálta meg, csúfolta, kinevette.

Nem is járt együtt aztán a vadkan és a törpeszarvas. Lambo nagyon mérges volt, a sebei még egyre sajogtak És ami még ennél is jobban fájt: rettenetesen szégyellte Lambo a tulajdon ostobaságát. Gondolhatta volna, hogy a törpeszarvas őt is rá akarja szedni, becsap az mindenkit! Az a baj, hogy neki olyan lassan jár az esze. Szerencsére ekkor egy szemrevaló pocsolyát talált, gyorsan belefeküdt, hempereghetett kedvére. Hempergés közben gyökerekre is bukkant, nagyon jóízű gyökerekre. Még a haragjáról is megfeledkezett, úgy örült neki.

Pelanduk közben csak sétált, sétálgatott. Szeretett kóborolni, mindenhova benézni, mert nagyon kíváncsi teremtség volt. Keresett,

kapart, szimatolt mindenfelé. Egyszer csak meglátott két fényes követ egy nagy halom száraz levél alatt.

„Na, ezt megszerzem magamnak” – gondolta Pelanduk.

Vesztére nem kavics volt az a két fényes pont, hanem egy kígyó szeme. Mert a kígyó, tudja ezt mindenki, nyitott szemmel alszik. Ez is aludt ott az avarba bújva, a sok levéltől Pelanduk nem is vette észre.

De mihelyt kotorni kezdett a szeme körül, felébredt a kígyó, megragadta a törpeszarvast, halálra akarta szorítani. Kiáltozott Pelanduk, kapálózott, de hiába.

Ott volt ám a közelben Lambo is, meghallotta a jajveszékelést. „Pelanduk bajban van!” – gondolta, és rögtön a segítségére rohant. És ez igazán szép dolog volt tőle, mert a törpeszarvas bizony csúnyán bánt el vele, nem is olyan régen.

Látta Lambo, hogy ott vergődik a barátja a kígyó szorításában, hogy nincs ereje szabadulni, nekirohant hát a kígyónak, elkapta a fejét, és olyan vadul csattantotta össze a fogait, hogy hallani lehetett, hogyan ropognak a kígyó csontjai. Nem is eresztette el a szörnyeteget, amíg meg nem ölte.

Pelanduk ájultan hevert a fűvön. Mikor nagy sokára magához tért, Lambóra esett a tekintete.

– Szerencse, hogy nem történt semmi bajod – mondta a vadkan kedveskedve.

Szégyellte a törpeszarvas a múltkori gonoszságát, alig mert Lambo szemébe nézni. Csak ennyit mondott pironkodva:

– Te igazán jószágos vagy, Lambo. Megpróbálom én is a te példádat követni, hátha sikerül.

A MUNTYÁKSZARVAS ÉS A TZSEPLUKAN-MADARAK

Jáva

Jóbarátságban volt a muntyákszarvas két tzseplukan-madárral.

Eljött hozzá egy szép napon a hím tzseplukan, és ezt mondta:

– Könyörgök, segíts rajtam, bár attól félek, hogy nem fogom én már a te segítségedet megköszönni, a te jószágodat meghálálni. De hadd mondjam el, mi a baj. Egy alang-alang mezőn van a fészkünk, ott ül a párom a fészken nagy szomorúságban. Még csak hét naposak a gyerekeink, és ha elkergetnek minket a mezőről, nem tudnak velünk jönni. Az emberek már ma neki akarnak állni levágni az alang-alangot. Mire a nap leszáll, eltapossák a gyerekeinket, mind megölik őket.

Felelte a muntyákszarvas:

– Csak etesd, etesd őket, hogy gyorsan nőjön a tolluk. Majd segítek én rajtatok, ne aggódj, bízd csak rám a dolgot

El is ment a muntyákszarvas a madarak fészkéhez. De hogy éjszaka mi történt, azt el sem mondom, csak azt mondom el, ami reggel történt.

Jöttek az emberek, hogy levágják az alang-alangot. Lerakták a holmijukat, megfogták a vágókést.

Azt mondják, hogy kibújt akkor az alang-alang fűből a muntyákszarvas, sántikálva szaladt az emberek felé, egészen a közelükbe. A fejét lehajtotta, riadtan tekingetett körül, úgy látszott, hogy egykettőre el lehet fogni, hiszen sántikál.

Látták ezt az emberek, hangosan kiáltozni kezdtek, rohantak jobbra, futottak balra, hogy megfogják a muntyákszarvast. De ha bakói szaladtak oda hozzá, jobbra ugrott a szarvas, és ha jobbról szaladtak oda hozzá, balra ugrott a szarvas. Meg akarták fogni mindenáron, de a muntyákszarvas olyan fürgén szökdécselt, mint a villám.

Megunták az emberek a kergetőzést, de a muntyákszarvas megint csak odasántikált hozzájuk, ugrabugrált, mintha csakugyan

fájna a lába. Megint csak kergetni kezdték az emberek, el akarták állni az útját, de a szarvas megugrott előlük, elbújt a bozótban, hiába is keresték.

Megunták az emberek a kergetőzést, meg is haragudtak. Fogták hát a vágókést, neki akartak állni a munkának. Mihelyt nekiálltak, megint csak előkerült a szarvas.

Így kergetőztek egészen a délutáni ima órájáig. Egyetlen szál fűvet sem tudtak levágni az emberek, mit volt mit tenni, szépen hazamentek.

Másnap reggel megint eljöttek, ott volt a vágókés az övükben, a szállítópózna a kezükben.

Oda is értek az erdő szélére, ahol tegnap vágni akarták a fűvet, máris nekiláttak volna a munkának.

Megint csak előbújt a muntyákszarvas az alang-alang fűből, megint csak ott sántikált, ugrabugrált az emberek orra előtt. Egy szál fű nem sok, annyit sem vágtak az emberek, dolgukvégezetlen takarodtak haza, mikor besötétedett.

Így kergetőztek jó néhány napig. Közben a kismadaraknak szépen kinőtt a tolla, most már elhagyhatták a fészkeket.

El is mentek a madarak, a két öreg is, a kicsik is a muntyákszarvashoz. Ezt mondta a hím tzseplukan:

– Jóságos muntyákszarvas, neked köszönhetjük az életünket, én is, a feleségem is, a gyerekeink is. Mindig számíthatsz ránk, de alig hiszem, hogy valaha is meghálálhassuk a jószágodat.

Felelte a muntyákszarvas:

– Nem énnekem köszönhetitek a jósorsotokat, tzseplukan-madarak, hanem tennenmagatoknak. Mindig tisztességben éltetek, nem is imádkoztatok hiába. Ami másnak nehéz feladat, nem nehéz nektek. Ti magatok igazítottátok így a sorsotokat, én csak közbenjáró voltam az ügyetekben. Ha Alláh azt rendelte, hogy éljete, senki meg nem ölhet benneteket. Ha Alláh azt rendelte, hogy jól menjen sorotok, senki nem árthat nektek. Mert csak a rossz visz a pusztulásba, csak a rosszért kapunk rosszat cserébe, a jóért cserébe is jót kapunk. Bizony, mindenki a maga sorsának kovácsa.

Felelte a tzseplukan-madár:

– Igazad van, muntyákszarvas, minden szavad maga az igazság. Hogyan is hálálhatnánk meg a jószágodat?

Felelte a muntyákszarvas:

– Hallgass rám, tzseplukan-madár! Minden teremtetett lénynek az a dolga, hogy segítsen a másikon, amennyire erejéből telik. És aki segíteni akar, meg is találja a módját. A kicsi éppúgy segíthet a nagynak, mint a nagy a kicsinek, az a fontos, hogy akarjon segíteni.

De hogy aztán mit beszélt a muntyákszarvas meg a tzseplukan-madár, azt el sem mondom, csak azt mondom el, hogy volt a muntyákszarvasnak egy másik barátja is, egy majom, akivel együtt járt, együtt kóborolt a vadon erdőben.

Eljött egyszer a majom a muntyákszarvashoz, lekiabált neki egy fa tetejéről:

– Hallod-e, te muntyákszarvas, gyere velem, de gyorsan. Katzsangot ültetett egy ember, karót is tűzött minden bokor mellé. Csudazöld a levele, érik már a termése.

Szót fogadott a muntyákszarvas, útnak eredtek, meg sem álltak a kertig. A majom mindjárt beugrott a kertbe, nekilátott a katzsangnak. Kirángatta a bokrokat a földből, jól megtömte a bendőjét, dagadt is a hasa a sok katzsangdiótól.

A muntyákszarvas csak nézte nagy sóváran, mert ő bizony nem jutott be a kertbe, útját állta a sűrű sövény, a sok szúrós tövis. Csak futott a sövény mentén, egy kis rést keresett, ahol bebújhatna, de nem talált. Bánatosan megindult hazafelé ő is, meg a felesége is. Utánuk ment a majom, és ezt mondta:

– Gyertek csak vissza, muntyákszarvasok, majd én utat török nektek a sövényben, egyetek csak ti is. Én már belaktam, és sajnálom, hogy ti hoppon maradtatok.

Szót fogadtak a muntyákszarvasok, a majom utat tört nekik a sövényben, így hát végre bejutottak a kertbe, jóízűen lakmározni kezdtek. Nem is nagyon nézték, érett-e az a katzsang, vagy sem, csak rágták, rágták a fiatal hajtásokat. Nem tetszett ez a majomnak, morgott is:

– Halljátok-e, muntyákszarvasok, elég legyen ebből az ostobaságból, olyan förtelmesen falánkok vagytok, hogy még a fiatal hajtásokat is lelegetitek. Hát nem tudtok gondolkozni? Az öreg leveleket kell megenni, a fiatal hajtásokat meg kell hagyni, különben egykettőre elpusztul itt minden, nem lesz mit enni.

Így morgott a majom, szidta a szarvasokat, de közben szakadatlanul falta a sok katzsangdiót.

Megharagudtak a muntyákszarvasok, és ezt mondták:

– Ne beszélj már annyit! Mi ezeket a fiatal hajtásokat szeretjük a legjobban, ezt is fogjuk enni. Nem a te kerted, ne parancsolgass nekünk!

A majom még sokáig morgott, de a két muntyákszarvas még csak nem is válaszolt neki, csak lakmározta a jó levelekből. Mikor jóllaktak, szépen hazamentek.

Nagyon megharagudott rájuk a majom, azon törte a fejét, hogyan tehetné el őket láb alól.

Ami éjszaka történt, azt el sem mondom.

Másnap reggel eljött a paraszt a kertjébe. Mikor meglátta a katzsangbokrokat, nagyon megijedt – egy szál levél nem sok, annyi sem maradt a bokrokon. Megnézte a sövényt meg a nyomokat, és látta, hogy muntyákszarvasok jártak a kertjében. Haragjában ki is rakott egy hurkot, hátha visszajönnek a szarvasok.

Mikor az ember hazament, megérkezett a majom. Látta a hurkot, és nagyon megörült. Mindjárt el is ment a két muntyákszarvashoz. Ezt mondta nekik:

– Halljátok-e, muntyákszarvasok, gyerünk gyorsan katzsangot lopni. Ostobaság volna, ha nem mennénk vissza a kertbe!

Felelték a szarvasok:

– Menj egyedül, nekünk ugyan nincs kedvünk veled menni. Csak azért hívsz, hogy legyen kivel veszekedned, mi pedig már torkig vagyunk a gorombaságaiddal. Ha a magunk erejéből nem tudunk utat törni a sövényben, inkább be sem megyünk, lakmározz csak egyedül.

Hízelkedve mondta a majom:

– Ne féljetek semmitől, majd én utat török nektek, ti pedig azt csinálhattok, amit akartok. Eszem ágában sincs veszekedni veletek, hogy melyik részét szeretitek a katzsangnak. Tegnap is csak azért veszekedtem, hogy próbára tegyelek benneteket. Jóbarátok vagyunk, ezért igazán nem haragudhattok. A jóbarátok sokszor próbára teszik egymást, már csak a tréfa kedvéért is. És ha titeket bosszant a dolog, nem veszekszem többé, legyünk továbbra is jóbarátok.

Szót fogadtak a muntyákszarvasok, útnak eredtek, meg sem álltak a kertig. A majom ment legelő. Mikor a sövényhez értek, a majom egyenesen odament, ahol a hurkot látta. A muntyákszarvasok persze nem vették észre a hurkot. Utat tört a majom a sövényben, be is ment a kertbe, egyenesen odacsalogatta a szarvasokat a hurokhoz, biztatta őket, hogy egyenek csak nyugodtan.

Lakmározni kezdtek a szarvasok, szagolgatták a leveleket az orrukkal, nem törődtek semmi mással.

Egyszerre csak megfogta a hurok a nőstény szarvas lábát! Cibálta a hurkot a szarvas, de hiába, mennél jobban rángatta, annál jobban szorította a hurok a lábát. A párja meg csak állt, csak bámult szomorúan, segíteni nem tudott. Nem tudtak mit tenni, imádkozni kezdtek:

– Ó, Alláh, Világ Teremtője, hozzád fordulunk, aki meglátsz minden nyomorúságot itt ezen a földön. Ó, Alláh, Világ Ura, segíts rajtunk! Nagy szerencsétlenség ért bennünket, nagy bajba kerültünk. Szabadíts meg a huroktól!

Örült ám a majom, mikor látta, hogy megfogta a hurok a muntyákszarvast, valósággal tombolt örömében, hempergett, a szarvasokra fintonította az arcát. Csak rágta a katzsangdiókat, és csúfolódott:

– Hogy ízlik a katzsanglevél, muntyákszarvas barátom? Szép levél, jó levél, edd csak szépen, ne kapálózz! Kár lenne itthagyni, ez a kedvenced, csupa fiatal hajtás! De azt is elárulhatom, hogy mi lesz a büntetésed. Be fogják zúzni a fejedet, le fogják húzni a bőrodet, szét fogják szabdálni minden ízedet, szét fogják tördelni minden csontodat!

Így örvendezett a majom.

Amikor már eleget csúfolódott, elbújt a bokrok közt. Mindenáron látni szeretne volna, hogyan ölik meg a muntyákszarvast, de azt nem akarta, hogy őt is meglássák. Jól elbújt hát, és izgatottan figyelt.

A két muntyákszarvas egyre bánatosabb, egyre szomorúbb lett. Sírt a hím szarvas, hogy csapdába esett a felesége, és hogy nem tud segíteni rajta. Jajgatott a nőstény szarvas, majd megszakadt a férjének a szíve, ahogy hallgatta.

Egyszerre csak eszébe jutott, hogy van neki két barátja, két tzseplukan-madár. Össze is súgtak a szarvasok, és a hím szarvas máris elszaladt, hogy megkeresse a barátait.

Meg is találta őket, éppen a tollukat tisztogatták a csőrükkel. Ezt mondta a muntyákszarvas:

– Jóságos tzseplukan-madarak, nagy bajba keveredtem. A gonosz majom rászédett bennünket, és a feleségem lábát megfogta a hurok a kertben, a katzsangbokrokznál. Én nem tudok segíteni rajta, de hátha ti tudtok.

Felelték a tzseplukan-madarak:

– Ne szomorkodj, majd csak kitalálunk valamit. Először is menjünk el a kertbe.

Útnak eredtek a tzseplukan-madarak meg a muntyákszarvas, magukkal vitték a kis madarakat is.

Ezt súgták a madarak a csapdába esett muntyákszarvas fülébe:

– Ha eljön a kertész, tartsd vissza a lélegzetedet. Tartsd vissza a lélegzetedet, és fújd fel a hasadat, hadd higgye, hogy már rég meghaltál. Mi pedig le fogjuk tojni az egész testedet, csak a szemed fog kilátszani a mocskból. A kertész ki fogja oldani a hurkot, te pedig, mihelyt kioldotta, fuss, ha kedves az életed. Figyelj csak jól ránk, majd mi megadjuk a jelt.

Le is rondították az összes tzseplukan-madarak a muntyákszarvast, nem is egyszer, kétszer is. Mikor ezzel megvoltak, jött már a kertész, egy nagy kés volt a kezében.

Mikor belépett a kertbe, nagyon megörült, mert látta, hogy a muntyákszarvas csapdába esett. Gyorsan odaszaladt, de uramfia, a muntyákszarvas már halott volt! Bosszankodott a kertész, ezt morogta:

– Ez a muntyákszarvas már régóta itt hever holtan. Még majd megfertőzi a bűzével az egész kertet!

Jó messzire el akarta vonszolni a döögöt, gyorsan elvágta hát a hurkot, a muntyákszarvas még gyorsabban felpattant és elrohant, éppen arrafelé, amerre a majom rejtőzködött.

Kergette a kertész a muntyákszarvast, utána is dobta a kést, de hiába. A kés a bokorban bujkáló majom nyakát találta, le is vágta a majom fejét, meghalt a majom.

Nagyot nézett a kertész, amikor a majmot megpillantotta, de aztán csak megértette, hogy a majom tört be az ő kertjébe, a muntyákszarvasok csak később jöttek be a sövényben tört úton. Dühében feldarabolta, megtaposta a gonosz majom testét.

Ebből a meséből mindenki láthatja, hogyan jár az, aki gonosz. Aki nem szereti a barátait, sőt az életükre tör, nem éri el a célját, és a végén csúfos halált hal.

A TÖRPESZARVAS ÉS A TIGRIS

Jáva

Volt egyszer egy nagyon vérszomjas tigris, egy nagy erdőben élt, és minden állat rettegett tőle. Egyszer aztán borzalmasan megéhezett a tigris, előjött az erdőből, hogy ennivalót keressen. Egész nap kóborolt, de semmi sem került az útjába, csak néhány madár, azok meg magasan ültek, fenn a fán. Rosszkedvűen tért haza a tigris este a lakóhelyére, és másnap reggel korán útnak indult újra, hogy keressen valamit, amivel elverheti az éhét.

Hosszú ideig keresgélt, mikor végre meglátta, hogy egy törpeszarvas kuporog egy öreg fatörzsön. Vad üvöltéssel rontott rá. Mihelyt a törpeszarvas észrevette, hogy a kiéhezett tigris feléje rohan, leugrott a fatörzsről és elszaladt, olyan gyorsan, ahogyan csak bírta a lába, az ember azt hitte volna, hogy nem is éri a lába a földet. Addig száguldozott, amíg egy mély, keskeny szakadékba nem jutott. Akárhogyan próbálkozott is, nem bírt felmászni a meredek sziklafalra, fogva maradt a szakadékban.

Néhány nap múlva látta, hogy egy vad kutya áll a szakadék peremén, és át akarja ugrani a szakadékot. A kutya is meglátta a törpeszarvast, és megkérdezte:

– Hallod-e, te törpeszarvas, mit csinálsz ott a mélységben?

Amikor a törpeszarvas hallotta, mit kérdez a vad kutya, gyorsan egy cselt eszelt ki. Ezt válaszolta:

– Azért vagyok itt, mert ez az igazi biztos bújóhely. Nem hallottad, hogy le fog szakadni az ég? Azért menekültem ide, mert itt biztonságban vagyok.

Amikor a kutya ezt hallotta, így szólt:

– Már ha így van a dolog, lemegyek magam is. Legalább nem kell félnem.

– Ne gyere – mondta a törpeszarvas. – Akkor nekem nem lesz elég helyem.

A kutya egy ideig csak ült ott a szakadék szélén. Végül odaszólt a törpeszarvas:

– Igaz, egyedül vagyok itt, jutna még egy kis hely neked is. Gyere csak le.

A kutya nem várta, hogy még egyszer hívják, leugrott. Leült a törpeszarvas mellé, és várt.

Így ültek napestig, lent a szakadékban.

Akkor a kutya megszólalt:

– Mond csak törpeszarvas, sokáig tart még, amíg leszakad az ég?

– Igen – felelte a törpeszarvas. – De azt mondják, mégiscsak megtörténik. Állj fel, én meg felmászom a hátadra, és megnézem, megtörtént-e már.

Szót fogadott a kutya, a törpeszarvas felmászott a hátára, és kiugrott a szakadékból. Amikor végre fenn volt a szakadék szélén, gyorsan futni kezdett, nem törődött vele, hogy mi lesz a kutyával.

Egyenesen egy djatierdőbe ment, ott aztán jól belakott a fiatal hajtásokkal, tiszta vörös lett a szája a létől. Utána meg végignyalta az egész testét, éppen olyan volt, mintha csurom véres lenne.

A tigris még most is a törpeszarvast kereste, és a végén meg is találta a djatierdőben. De meglátta a törpeszarvas is a tigrist, és rákiáltott:

– Gyere csak, tigris, falj fel, ha van hozzá merszed; mert különben én kaplak be téged. Nézd csak, hány állatot öltem meg azóta! Látod ezt a sok vért a testemen?

A tigrisnek inába szállt a bátorsága, amikor hallotta, hogyan dicsekszik a véres-foltos törpeszarvas, és többé még a közelébe se mert menni.

A GUNUNG RAUNG ZÖLD TAVA

Jáva

Valamikor réges-régen, még a Madzsapahit birodalom korában hatalmas vihar tombolt a tengeren egy éjszaka. Tenglong lakói délután, amikor Bali fölött elsötétült az ég, kihúzták a csónakokat a partra, senki se merészkedett ki a tengerre. Reggel elült a vihar, kék volt az ég, felhőtlen, és a tenger alig-alig hullámozott. A halászok lementek a partra, rendbe szedték a csónakokat, és deszkákat, árbocmaradványokat, ládákat találtak a homokban.

– Megint elsüllyedt egy hajó – mondta az öreg Kligog, és nekilátott, hogy a zsákmányból annyit szerezzen meg magának, meg a három fiának, amennyit csak lehet.

Furcsa dolgokat találtak. Az árboctöredékek fája kemény volt és sima, a deszkák erezése szokatlan, a ládákon különös mintájú rézveretek. Az egyik láda nagyon könnyű volt, és amikor Borit, a legkisebbik fiú, felkapta a hátára, hogy kivigye a pálmafák alá, ahol a húga vigyázott a zsákmányra, gyengécske, panaszos hangot hallott. Izgatottan szólt oda az apjának:

– Öreg Kligog, beszél a láda!

Letették a földre a ládát, és Kligog, aki ismerte a szellemek szokásait, hiszen halászat előtt ő mutatta be az áldozatot a szentélyben, rövid golokjával fölfeszítette a láda fedelét. Borit nagyot ugrott, amikor meglátta, hogy a láda vörös selyemmel van bélelve, és valami fekszik benne. Rémülten felkiáltott:

– Öreg Kligog, ez egy kis tengeri szellem!

A ládában egy kétéves forma kislány feküdt, a bőre fehér volt, mint a mész, amit bételrágáskor esznek, a haja szőke, mint a rádza kriszein a markolat aranya, a szeme pedig zöld, mint a tenger vihar után. A kiáltozásra az egész falu összeszaladt. Először csendben nézték a gyereket, aztán veszekedni kezdtek, hogy mit csináljanak vele. A hangos asszonyok, akik közül Blerit, a falufőnök felesége volt a leghangosabb, azt mondták, hogy a kislány a gonosz szellemek gyereke, mert a jó szellemeknek fényes és barna a bőre, mint a rádzsának meg a királyfiaknak. Mondta is Blerit:

– A tenger hozta, a tenger vigye el.

Azt akarta, hogy vigyék vissza a ládát oda, ahol találták, hadd sodorja vissza a tenger a mélybe. Hallgatott Borit, hiszen a gyerekek nem szólhattak bele a vitába, hallgatott öreg Kligog is, de a végén mégis neki kellett határoznia, mert ő ismerte a szellemek szokásait.

– Nem adhatjuk vissza a tengernek – mondta a végén. – A tenger kivetette magából. Azt akarták a szellemek, hogy megtaláljuk, nem tudni, miért, hiszen az ő akaratuk kifürkészhetetlen. A szellemek küldték ide ezt a gyereket, én meg elviszem a herceghez, mert az a szokás, hogy minden különös holmit be kell mutatni neki, amit a tenger kivet magából.

A herceg tapasztalt ember volt, Bantamban élt ifjúkorában, sok idegen hajót, sok idegen embert látott. Annyira megörült a ládának meg a kislánynak, hogy lemondott a zsákmány többi részéről. Mondta is:

– Nem szellem ez a lány, öreg Kligog, legföljebb annyira, mint minden fehér ember. Láttam ilyen embereket Bantamban, a hajójuk akkora, mint a falutok házai együttvéve, a férfiak nagyok, hosszú a hajuk, világos, mint ezé a gyereké is, és az asszonyok bőre mészfehér. Okosan tetted, hogy nem adtad vissza a gyereket a tengernek.

Együtt nőtt fel a kislány a herceg lányaival. A Laut Peri nevet adták neki, ami azt jelenti, hogy a tenger szelleme. Nem árulták el, hogyan került ide, és a herceg első felesége csak nevetett, amikor a kislány csodálkozva kérdezgette, hogy miért más színű az ő bőre, szeme, haja, mint a többi gyereké.

Teltek-múltak az évek, nagylány lett Periből. Megtanult mindent, akárcsak a testvérei, amit egy lánynak tudni kell. Írni nem tanította meg a guru – minek is írni egy lánynak –, de batikolni gyönyörűen tudott, és csodálatosan táncolt a vendégek örömére az udvari ünnepeken.

Boritból is legény lett. Az öreg Kligog alig-alig merészkedett ki már a tengerre, de Borit megtanult tőle mindent, és gazdag zsákmánnyal szokott hazatérni a szirtek közeléből, ahol sok a hal, de a nagy hullámverés miatt nemigen mernek a halászok arra járni.

Egyszer aztán elhatározta a herceg, hogy egész udvarával elmegy a halászok falujába, rizsaratás ünnepére. Az első rizst

frissen fogott tengeri hallal fogják enni. Örült is mindenki az udvarban, de legjobban a lányok örültek, mert kimozdulhattak hazulról, megmártózhattak a tengerben, szárítkozhattak a friss szélben. Ilyenkor az udvari szolgák a kunyhókba terelték a férfiakat. Nem szabad meglesni, hogyan ficáncolnak a kisasszonyok a vízben.

Szép volt az idő, Borit most is, mint mindig, hajnalban kiment a szirtek közelébe, és most már a part felé siklott, gazdag zsákmányt hozott a csónakján. Észrevette a fürdőzőket, de ügyet se vetett rájuk, mert egy ének jutott az eszébe odakint a szirtek közelében, azt mondogatta, se nem látott, se nem hallott.

*Hullámok a sziklát verik.
Házasodnék, hallgatok apámra.
Kedvesem szép, mint a gerit,
Karcsú és sudár, akár a pálma.*

Borit csak akkor kapott észbe, amikor a csónak felszaladt a partra, és a lányok sikongatni kezdtek. Szaladtak a part felé, ahol a szárongjukat hagyták, de Borit csak egyet látott közülük, a sok barna lány közt azt az egy fehéret.

Régen látta utoljára, de mindig örömmel hallgatta, amikor az öregek, ki tudja hányadszor elmesélték, hogyan találta meg Borit Laut Perit, a tenger szellemét, és hogyan vitte el a kislányt az öreg Kligog a herceghez.

Lerohantak a szolgák a partra, kirángatták Boritot a csónakjából, a herceg elé hurcolták. A herceg körül már összesereglettek az asszonyok, haragosan követelték, hogy a bűnöst szigorúan büntessék meg.

– Tudhatod, te fiú – kezdte a herceg –, hogy ezért a tettedért rabszolgasorba taszíthatnalak. De ma ünnepelünk, megkegyelmezek neked. Azt hallottam, hogy énekeket szoktál mondani, nem is csúnyákat. Mondj valami éneket nekünk. Ha szép, szabad vagy.

Zavartan állt Borit a herceg és a megriasztott lányok előtt, nem jutott eszébe semmi. De aztán körülnézett, megpillantotta a herceg mellett álló Laut Perit, és máris mondta:

*Zúg a szél, és zúg a tenger,
Hullám szökken égre, rút az éjjel.*

*Kék az ég már újra reggel,
Lent a parton roncsok, szerteszéjjel.*

*Sír a láda. Felfeszítik.
Benne selymes párna, csöppnyi lányka.
Szellem tán! Még elveszítik!
Visszalöknék a vad tengerárba.*

*Jó Kligog nem hagyja, óvja,
Elviszi a herceg úr elébe.
Palotában él azóta,
Most tért vissza régi tengerébe.*

*Őt vigyázom, őt imádom,
Arany haját, tengerszín szemét,
őit kívánom, lenne párom –
Add nekem a tenger szellemét!*

Tetszett az ének a hercegnek, de nem tetszett az, amit Borit kért.
Mondta is:

– Peri hercegek lánya, nem lesz belőle halászlegény felesége.
Válassz mást, vagy az egyik szolgálómat, vagy a bilincset.

Felelte Borit:

– Ha Perit nem kaphatom, a bilincset választom, herceg úr!

Megharagudott a herceg, intett, a szolgák megragadták Boritot, megkötözték, a palotába vitték. De hiába vitték, a szép Peri most már megtudta, hogyan került a herceg udvarába, és tetszett neki a bátor halászlegény, aki inkább a rabszolgaságot választotta, de nem mondott le róla.

Boritnak nem volt rossz dolga a herceg udvarában. A fővadászmester szolgája lett. Kitanulta a vadászat minden fortélyát, felismerte a tigris, a vadkan, a vadbivaly csapását a sűrűben, és a nagy vadászatokon őt küldték a halálosan megsebzett vad után, hogy megadja neki a kegyelemdöfést. Borit élvezte ezt az életet, pedig tudta, hogy azért küldik őt a sebzett vad nyomába, hogy elpusztuljon. De így legalább itt lehetett Peri közelében, egyszer egyszer még láthatta is, amikor átsietett a palota udvarán a nővéreivel és a szolgálóival. A szolgák minden este megkérték

Borítot, hogy énekeljen valamit, és a sok ének közt mindig volt olyan is, ami Perihez szólt:

*Nagy a tenger, nagy a víz,
Nem látni a mélyét szemmel.
Csónakom nagy útra visz,
Balira, a kedvesemmel.*

Megjött a monszun, elment a monszun, kitisztult az ég, és egy szép napon híre szaladt, hogy a herceg férjhez akarja adni Perit, a király háremébe küldené. Sírtak a lányok a palotában, keseregtek a szolgák az udvarban. Szerették Perit, mert a lány jó volt hozzájuk, és sajnálták, mert a királyról mindenki tudta, hogy gonosz és kegyetlen, még a háremhölgyeit sem kíméli. Boritnak majd megszakadt a szíve. Eddig is csak a csodában reménykedhetett, de most már tudta, hogy minden hiába.

Az udvarban készülődtek a lakodalomra. Kidíszítették a palotát, halat hoztak a tengerpartról, rengeteg jószágot hajtottak be a falvakból, hogy legyen mit enni a lakomán. Borit a lovak körül tett-vett, amikor odalépett hozzá az öregasszony, megismerte: Geleng volt, Peri *babuja*, abból a faluból került az udvarba, ahonnan Borit. Egy szép batikolt kendőt adott a fiú kezébe.

– Peri küldi. Neked szánta, azt szerette volna, ha te jössz érte, te viszed magaddal feleségül.

Nagyot dobbant Borit szíve.

– Geleng *babu*, megszöktetem én Perit, ha velem akar jönni, elviszem a tengeren is túlra, nem akad ránk senki. Csak abban segíts, hogy az asszonyházból kijusson.

Megijedt a *babu*.

– Hiába, Borit, nem lehet. Minden este kieresztik a ketrecből a tigriseket, ott vannak az asszonyház előtt a kertben, széttépnek mindenkit, aki odamerészkedik.

– Ne félj, *babu*. Vadász vagyok, megküzdöttem már én sebzett tigrisekkel is. Mondd meg Perinek, hogy ma este énekelni fogok valamit, és ha velem akar jönni, válaszoljon.

Elsietett a *babu*. Este megint összejöttek a szolgák, kérték Boritot, hogy énekeljen. Ezt énekelte Borit:

*Szökj ki hozzám palotádból,
Még a tigristől se félj!
Karom erős, szívem bátor,
Gyorsan szállok, mint a szél.*

Mikor Borit elhallgatott, megszólalt Peri hangja az asszonyházból:

*Várva várom én a párom,
Hozza hozzám el az éj!
Hogyha végre megtalálom,
Veled szállok, mint a szél.*

Amikor a palota elcsendesedett, a szolgák nyugovóra tértek, Borit csendesen készülődni kezdett, övébe tűzte a krisztét, fogott két hosszú, hegyes lándzsát, és megindult az asszonyház felé. Felkapaszkodott a fal tetejére, onnan figyelte, hol vannak a tigrisek. Világított zöld szemük az éjszakában, és Borit érezte, hogy ugrásra készen lapulnak, meg akarják ölni a betolakodót. Gyorsan leugrott, a falhoz lapult, a két dárdát a földbe szúrta, a hegyüket a zöld szemek felé fordította. Rávetették magukat a tigrisek, de Borit félreugrott, és a lándzsák felnyársalták a tigriseket. Mikor a két tigris halálra sebezve felüvöltött, Borit már az asszonyház ajtajában volt, kinyitotta az ajtót, kézen fogta Perit, máris futottak a kapuhoz. Félretolták a hatalmas reteszt, és néhány pillanat múlva már messze jártak, szaladtak a tenger felé.

A két tigris üvöltésére mindenki felriadt. A herceg hamarosan megtudta, mi történt, és megparancsolta, hogy minden férfi fogjon fegyvert, induljon a szökevények nyomába. Gondolták, hogy a tenger felé igyekeznek, és el akarnak vitorlázni valahova messzire, ahol a herceg nem érheti utol őket.

Kanyargós, meredek út vezetett a tenger felé. Eleinte gyorsan haladtak, de aztán Peri ereje elfogyott, az út is egyre rosszabb lett, alig vonszolták magukat. Már hallották az üldözők kiáltását, amikor végre elérkeztek az út legmagasabb pontjára, a kialudt tűzhányó, a Gunung Raung kráteréhez. Leereszkedtek a kráterbe, mert arra vezetett az egyetlen út, a túlsó oldalon pedig megint felkapaszkodtak. Perit most már minden ereje elhagyta, nem bírt továbbmenni. Mikor a nap felkelt, látták, hogy a kráter másik oldalán ott állnak az üldözők, kiabálnak, rázzák a fegyvereiket. Tudták, hogy

elvesztek, pedig kelet felől már közélről csillogott feléjük a tenger. Boritot megölik, Perit a királyhoz kényszerítik.

Nem akarták megérteni ezt a pillanatot. Borit kirántotta a lángoló pengéjű, szép markolatú kriszt, le akarta döfni Perit is, önnönmagát is. Fölemelte a kriszt, már-már lesújtott vele, de egyszerre csak belenézett Peri zöld szemébe. Láta, hogy Peri sír, elhagyta minden ereje, kiejtette kezéből a fegyvert. Peri szeméből patakokban folytak a könnyek, annyira sajnálta, hogy Borit, aki mindennél jobban szereti, miatta fog meghalni. És a könnyek egyre szaporábban hulltak, egyenesen a kráterba ömlöttek. Tó lett a könnyekből, és az üldözők, akik éppen le akartak ereszkedni a kráterba, kénytelenek voltak visszafordulni. Gyönyörű, mélyzöld színű tó lett Peri könnyeiből, szikrát vetett rajta a nap. A herceg tehetetlenül állt a tó túlsó partján a fegyvereseivel – a tavat nem tudták megkerülni, és a csoda láttán földbe gyökerezett a lábuk. Megértették, hogy az istenek a szerelmesek oldalára álltak, hogy a szerelmeseket segíti a Gunung Raung szelleme.

Most már felszáradtak Peri könnyei. Nevetett ő is, Borit is, elindultak a tenger felé, hogy messze földre hajózzanak. És ahogy mentek lefelé, Borit megint énekelni kezdett:

*Vár a tenger, véd a hegy,
Messze földre készülünk.
Köszönjük, nagy istenek,
Szerelmünk és életünk.*

A zöld tó ma is ott van a kráter mélyében. Nyugodt, csendes a vize. Csak akkor háborog, csak akkor verdesik a hullámai a kráter falát, ha egy lány lemegy a partjára, és elsírja, hogy az apja máshoz akarja adni, nem ahhoz, akit szeret. De minden faluban tudják, hogy a tó a szerelmesek pártját fogja, és ha az apa máshoz akarja kényszeríteni a lányát, nem ahhoz, akit szeret, megnyílik a kráter fala, és a lezúduló víz elpusztítja az egész falut.

OSZD MEG ÉS URALKODJ!

Jáva

Volt egyszer egy szegény ember, úgy hívták, hogy Mektir. A falun kívül lakott. Volt egy kis földje, azon meg egy kis háza. Kicsi volt a földje, de nagyon termékeny, ő meg olyan jól művelte, hogy remekül megélt belőle a feleségével meg a két gyerekével együtt. Körülültette a földjét banánfákkal, magán a földön meg csak úgy díszlett a sok zöldség, de még gyümölcs is. Az asszony aztán bevitte a városba, ami termett, és eladta. És a pénzen mindent megvásárolhattak, amire csak szükségük volt.

Látja Mektir egy szép napon, hogy négy ember áll meg a sövénye mellett: egy *szantri*, azaz papnövendék, egy *dukun*, azaz orvos, egy kiszolgált *pradzsurit*, azaz katona, és egy *orang tani*, azaz paraszt. Faluról falura jártak ezek az emberek, pénzt gyűjtöttek, hogy elzarándokolhassanak Mekkába, a szent sírhoz. Mindegyik a neki járó ruhában volt, tudni lehetett rögtön, melyik miféle. Mert régen a ruháról meg lehetett mondani, ki mivel foglalkozik. Nem sokat teketóriáztak ezek négyen, nekiestek a *piszang radzsának*, a nagy banánnak, ami éppen akkor kezdett érni, mintha isten adta joguk volna hozzá.

– Mit csináltok? – kérdezte Mektir.

– Magad is láthatod – felelte az orang tani vigyorogva. – Eszegetjük a finom banánjaidat.

Négyen voltak a rablók, Mektir meg csak egymaga, nem tudta hirtelenjében, hogyan kergesse el őket. A rendőrökhöz nem szaladhatott, olyan messze lakott, az asszony meg a gyerekek pedig már rég elmentek a piacra. Tudta azt is, hogy rendőrök nem háborgatják a zarándokokat, és a kisujjúkat sem mozdítanák meg egy olyan szegény ördögért, mint ő.

Nem mondott hát semmit az orang taninak, hanem a három másikhoz fordult. Mélyen meghajolt előttük, és így szólt:

– Nagy jó uraim! Nagy tisztesség az énnekem, hogy eljöttetek ide hozzám. Gyertek hát, segítsetek nekem, dobjuk ki ezt a csirkefogót, ezt az orang tanit. Nem illik az ilyen alak a ti társaságotokba!

Elégedetten hallgatták azok hárman Mektir szavait. Meg is fogadták, kihajították az orang tanit, csak úgy csattogtak a pofonok, az ütlegek. Vitte is az irháját az orang tani, futott a falu felé.

Mektir még annyi időt sem hagyott, hogy azok hárman kifújhassák magukat, nyomban így folytatta:

– El sem tudjátok gondolni, nagy jó uraim, mennyire örülök, hogy itt tisztelhetlek benneteket. Most legalább letelepedhetünk, beszélgethetünk egy kicsit. Egy dukun és egy szantri, igen, itt az emberi és az isteni tudás adott találkoztát egymásnak. Ami pedig ezt a kiszolgált pradzsuritot illeti... nézzétek csak, hát ez felzabálja a legszebb, a legnagyobb, a legízesebb banánokat! Mit adjak akkor az én nagy tudományú vendégeimnek?

Ugyanígy gondolkozott a két tudós is, azt mondták, hogy a kiszolgált pradzsuritnak feneketlen bendője van, és mindig megeszi előlük a legjobb falatokat. Mektirnek nem is került sok fáradságába, hogy a két tudóst összeugrassa a kiszolgált pradzsurittal. A csatának az volt a vége, hogy a király hajdani érdemes szolgáját, nem valami gyengéden, áthajították a sövény túlsó oldalára. Szaladt is a pradzsurit, a fenekét verte a sarka.

Amikor eltűnt az útkanyarban, Mektir egy pillanatig azon töprengett, hogyan is szabaduljon meg a másik kettőtől.

Hirtelen úgy tett, mintha valamilyen régi ismerőst ismerné fel a dukunban.

– Hiszen te az a dukun vagy, aki a kotyvalékokkal majdnem meggyilkoltál a múltkor! – kiabálta.

– Még hogy én? – csodálkozott a dukun. – Hiszen most látlak először életemben.

– Nem! Hazudsz! Éppen olyan volt, mint te! Különb is egyformák az orvosok, nem érnek semmit, nem tudnak meggyógyítani senkit. Hozzád fordulok, szent férfiú! Hát nem igaz, hogy az üdvünk-gyógyulásunk csakis a mennyei hatalmaktól függ?

A dukun tiltakozott:

– Lehet, hogy azoktól függ, de azért gyógyszer nélkül senki meg nem gyógyul.

Most már a szantri is beleszólt a beszélgetésbe, és természetesen Mektirnek adott igazat. Mektir értette a módját, hogyan kell a szantri szent haragját a dukun ellen fordítani, úgyhogy

a végén a dukunt is kihajították a sövényen túlra. Megsebzett testtel-lélekkel hordta el magát a dukun. Amikor eltűnt, Mektir megint gondolkozni kezdett:

„Mit is találhatnék ki, hogy ettől a vérszopó piócától is megszabaduljak?”

Hát ebben a pillanatban megjelent egy ismerőse, főzeléket szeretett volna vásárolni. Nekibátorodott Mektir, éles hangon kérdezte meg a szantritól:

- Mondd, nem tiltja az írás, hogy elvegyük a másét?
- De tiltja, kedves fiam – felelte a szantri.
- Hát akkor hogy mered megenni ezt a banánt, amihez semmi közöd?

Nem tudott mit válaszolni a szantri, és amikor azt is látta, hogy Mektir meg az ismerőse nem valami barátságosan néznek rá, gyorsan felpattant és elhordta az irháját.

Így bánt el a ravasz Mektir a négy tolvajjal. Azóta mondják: Oszd meg és uralkodj!

PANDZSI LARASZ KAKASA

Jáva

Dzsozso Kuszomo királynak, Jáva urának, szép felesége és sok szép ágyasa volt. És az egyik ágyast tiszta szívéből szerette a király.

Egy szép napon a gyönyörűséges Retno Dumilah megbetegedett. Fájt a király szíve, nagy bánatában összehívatta a tudósokat meg a remeteket az egész országból, hogy gyógyítsák meg a legkedvesebb ágyasát. De hasztalan iparkodtak a tudósok, hiába fáradoztak a remeték, nem tudtak enyhíteni a nagybeteg keserves kínjain. Az életükkel fizettek érte, mert a király mindenkit megöletett, aki nem tudta meggyógyítani isteni tudományával a szépséges asszonyt. Senkinek sem sikerült segíteni a betegen, sőt, mennél tovább orvosolták, annál betegebb lett.

Nem is termett gyógyító fű az ő betegségére, mert Retno Dumilahnak csak egy baja volt: a féltékenység. Féltékeny volt, mert meg kellett osztani a király kegyeit a király feleségével.

Mikor már majdnem a halálán volt, még egyszer megkérdezte tőle a király, mi az oka ennek a szörnyű betegségnek

– Azt parancsoltad, uram, hogy beszéljek – mondta a beteg elhaló hangon. – Tudd meg hát az igazságot. Megesküdött a királyné, hogy elveszejt, ő babonázott meg. Nem is gyógyulhatok meg, amíg ő él.

Rettenetes haragra gerjedt a király, berontott a királyné szobájába, a hajánál fogva rángatta elő a feleségét, nem kérdezett semmit, nem mondott semmit, kegyetlenül ellátta a baját a szerencsétlen asszonynak.

Jajgatott a királyné fájdalmában, kiáltozott keservében, kérdezgette, hogy miféle bűnt követett el. A király egyetlen szóval sem válaszolt neki, de azért arra nem vitte rá a lélek, hogy a szerencsétlen megtépázott asszonyt, aki ráadásul éppen gyereket is várt, megölje. Inkább előhívatta a vezírét. Mikor a vezír előkerült, meghagyta neki a király, hogy vigye ki a királynét az erdőbe, és ölje meg.

Engedelmesen meghajolt, *szembát* mutatott a vezír, indult máris, hogy teljesítse a király parancsát. Maga mellé vett két apródot, Szetuntót és Potro Kentdzsonót, kézen fogta a szegény királynét, és kivitte az őserdőbe.

Siránkoztak az apródok végestelen-végig az egész hosszú úton, siratták szeretett úrnőjük szörnyű sorsát, siratták saját magukat is, hiszen a balvégzet úgy hozta magával, hogy végig kell nézniük ezt a gyalázatos mézsárlást.

Mikor aztán az erdő mélyére értek, előkapta a vezír a *kriszt*, le akarta szúrni a királynét. Jajveszékelt a királyné, kérdezgette, hogy miféle bűnt követett el.

Elszorult a vezír szíve, a *krisz* kiesett a kezéből. Kérte a királynét, bocsásson meg neki. Hogy mégis teljesítsen valamit a király parancsából, gyorsan kivágta a királyné szemét, és a két apród gondjaira bízta a vak asszonyt.

– Viseljétek gondját, építsetek házat neki. Nem tudom rászánni magam arra, hogy megöljem a királynét. Majd azt mondom a királynak, hogy teljesítettem a parancsát.

Elköszönt a vezír az apródoktól, visszatért a palotába.

Örültek az apródok, hogy életben maradt a királyné, nekiálltak, egykettőre építettek is egy házat.

Mikor a szép kis ház elkészült, megszülte a fiát a királyné. Úgy hívták ezt a fiút, hogy Pandzsi Larasz.

Kedves fiú volt Pandzsi Larasz, szép gyerek, sok szeretettel, fáradsággal nevelgette az anyja meg a két apród. Amikor már az értelme is nyiladozott, az apródok elmesélték neki, hogyan került ide az a szegény szerencsétlen anyja, hogyan vakították meg, miért kell itt élnie, elhagyatva, az erdő mélyén, nagy messzire a király palotájától.

Nagyon elszomorodott a derék fiú, amikor mindezt végighallgatta. Meg is fogadta mindjárt, hogy be fogja bizonyítani, hogy az édesanyja ártatlan. Az volt a szíve vágya, hogy visszaszerezze anyjának az őt megillető hírt, nevet, megbecsülést.

Egy szép napon Pandzsi Larasz, aki mostanra már felnőtt, kint üldögélt az anyjával a ház előtt, a *panggunon*. Arra szállt egy vöröskánya, egy kiscsirke volt a szájában. A *panggung* fölött kiszabadult a kiscsirke a kánya csőréből, éppen a királyfi ölébe esett.

Megsajnálta a királyfi a kiscsirkét, etette-itatta, gondosan fölnevelte, azt mondta, hogy ez a kiscsirke az istenek ajándéka, és valamikor még nagy szerencsét fog hozni mindannyiuknak.

Szépen nőtt-nődögelt a kiscsirke, nemsokára takaros, bátor kakas lett belőle. Tüstént látni lehetett rajta, hogy pompás harci kakas. Csak az volt benne a furcsa, hogy így kukorékolt:

– *Blak, blak, kukuk, kluruk!*

De úgy látszott, hogy Pandzsi Larasz megérti ezt a furcsa kukorékolást, mert valahányszor a kakas kukorékolt egyet, a királyfi jó hangosan ezt felelte neki:

*Pandzsi Larasz a te gazdád,
Erdőben keresd az anyját,
Városban keresd az apját.*

Amikor a kakas már elég nagy volt, elég ügyes, Pandzsi Larasz megkérte az anyját, hogy hadd mehessen el a kakasával faluról falura, hadd eressze össze a kakasát más kakasokkal egy kis viadalra.

Nem nagyon tetszett ez a gondolat a királynénak, féltette a gyerekét, megpróbált a lelkére beszélni:

– Jaj, még felfal a végén valamilyen vadállat! Senkim sincs a világon, csak te! Úgy sincs pénzed, gyerekem, nem tehetsz föl semmit a kakasodra. Tét nélkül pedig nincs kakasviadal.

De Pandzsi Larasznak hiába beszélt. A fiú azt mondta, hogy neki mennie kell, és el is megy, miatta ugyan ne aggódjon senki. Sírva eresztette útjára a fiát a királyné, megkérte a két apródot, hogy kísérik el Pandzsi Laraszt; ügyeljenek minden lépésére.

Pandzsi Larasz meg a két apród átvágott az őserdőn, és hosszú, fáradságos vándorlás után megérkezett az első faluba, az őserdő szélére.

A királyfi első útja a falufőnökhöz vezetett. Szóba elegyedtek, beszélgettek, és a végén a falufőnök megkérdezte, hogy mi járatban van Pandzsi Larasz.

– Nem akarok én egyebet – felelte a királyfi –, csak a kakasomat próbára tenni, viadalra kiállítani.

– No, annak nincs semmi akadály – mondta a falufőnök. – Hát aztán tét lesz-e?

– Lesz bizony! És mert pénzem nincs, az életem lesz a tét! Ha a te kakasod győz, levágathatod a fejemet. És ha erre nem visz rá a lélek, akkor a szolgálid leszünk, én is, meg a két kísérőm is.

– Ne kísértsük az isteneket! Fiatal vagy még, megbánod, hogy így beszélsz.

De Pandzsi Larasz addig-addig erősködött, hogy a végén mégiscsak fogadtak, össze is gyűlt a falufőnök háza előtt a falu apraja-nagyja, mindenki látni akarta a viadalt. Fogadtak is, hogy melyik kakas fog győzni, de az igazat megvallva, nem sokan bíztak Pandzsi Larasz kakasában.

Jött a falufőnök, letette a kakasát a szorítóba. Szép állat volt, büszke állat, meg is éljeneztek az emberek, mihelyt meglátták.

Pandezsi Larasz is letette a kakasát a szorítóba. Megálltak a kakasok egymással szemben, hangosan kukorékolni kezdtek. És a királyfi most is válaszolt a kakasának:

*Pandezsi Larasz a te gazdád,
Erdőben keresd az anyját,
Városban keresd az apját.*

Álmélkodtak a kíváncsiskodók, hogy ezt meghallották, de még jobban elcsodálóztak, amikor összecsaptak a kakasok. A falufőnök kakasa támadott először, és az idegen kakasa még csak nem is védekezett, meg se mozdult. Éljeneztek az emberek, ünnepelték a falufőnök kakasát. Csakhogy elszámították magukat. Egyszerre csak összeszedte magát Pandzsi Larasz kakasa, most már ő támadott. Egyre hevesebb volt a küzdelem, egyre hangosabban kiáltoztak az emberek.

Egyszerre csak felpattant a királyfi kakasa, és úgy vágta bele a sarkantyúját a másik kakas fejébe, hogy az rögtön kettéhasadt. Elpusztult a büszke állat.

Csodálkozva bámultak az emberek, de még inkább az asszonyok meg a lányok, Pandzsi Laraszra, le se tudták venni róla a szemüket.

– Ez aztán a szép fiú! – hajtogatták valamennyien.

És valahányszor elkukorékolta magát a királyfi győztes kakasa, a gazdája mindig válaszolt neki, jó hangosan. Kérdezgették is egymástól az emberek, hogy mit jelenthet ez a vers, de a királyfitól mégsem merték megkérdezni, annyira tisztelték.

Napról napra híresebb lett Pandzsi Larasz kakasa, egyre többen ismertek meg a nevét, a végén már városi urak is elhozták ide a kakasukat, de hiába.

Hallott a kakasról Dzsozso Kuszumo király is, látni akarta a csodálatos állatot.

Hívatta is mindjárt a vezírét.

– Vezír – mondta –, hallottam, hogy van valahol az országomban egy fiú, aki a hegyekből jött a harci kakasával együtt. Úgy hírlík, hogy az ő kakasának széles e világon nincsen párja. Látni szeretném ezt a híres állatot. Azt akarom, hogy megvívjon az én valamelyik kakasommal. Kerítsd elő ezt az ifjút!

Meg is jelent Pandzsi Larasz a király színe előtt. Elsápadt a király, amikor meglátta. Mindjárt szemébe ötlött, hogy mennyire hasonlít rá ez a fiú. Meg is súgta ezt a vezírének, és megkérdezte tőle:

– Mondd, vezír, kinek a gyereke ez a fiú?

– Bizony ezt nem tudom megmondani felségednek, uram, királyom.

Most már magához a fiúhoz fordult a király.

– Honnan jöttél, te fiú, kinek az iafia vagy, és mit akarsz a kakasoddal?

– Uram, királyom, az én nevem Pandzsi Larasz. A hegyekből jöttem, ott él az anyám, egy szegény kis özvegyasszony, az erdő mélyén, majdhogynem a világ végén.

– Azért hívattalak ide, mert látni akartam a híres kakasodat. Azt mondják, hogy a te kakasodnak széles e világon nincsen párja. Mered-e mondani, hogy ez a kakas még az én kakasaimnál is különb?

Pandezsi Larasz egy szót sem szólt, szép nyugodtan, tisztelettel megmutatta a kakasát a királynak. A kakas épp elkukorékolta magát, és a királyfi nyomban válaszolt is neki:

*Pandezsi Larasz a te gazdád,
Erdőben keresd az anyját,
Városban keresd az apját.*

Csodálkozott a király:

– Hát te érted, hogy mit kukorékol a kakas?

– Értem bizony, uram, királyom. Azt kérdezte tőlem, hogy hogyan hívják a gazdáját, és hogy kinek a fia a gazdája. És én nyomban válaszoltam is neki.

Még jobban elámult a király, és azt mondta magában:

„Ahogy így elnézem, ez bizony királyfi lehet. Ráadásul a megszólalásig hasonlít rám.”

Egy kis idő múlva aztán megszólalt a király, kevélyen, hangosan:

– És mi lesz a tét, Pandzsi Larasz? Mert én fölteszem a fele országomat.

– Nekem nincs pénzem, birtokom. De ha a te kakasod győz, levágathatod a fejem, felséges uram.

Megparancsolta a király, hogy hozzák elő az egyik leghíresebb harci kakasát. A királyfi is letette a maga kakasát a szorítóba. Kukorékoztak a kakasok, a kíváncsiskodók pedig úgy ordítoztak, mintha csatába indulnának. Aztán a két kakas egymásnak esett, összeakaszkodott. A végén a királyfi kakasa egyetlen csapással kettéhasította a másik kakas koponyáját.

Most a király második kakasa próbált szerencsét, aztán a harmadik, aztán a negyedik, de hiába, a királyfi kakasa mindegyiket legyőzte.

A két apród azt se tudta, hova legyen örömében. Hangosan kurjongattak, még táncra is perdültek.

A király eddig ügyet sem vetett a két apróra, de most, hogy így táncolni látta őket, mindjárt megismerte mind a kettőt. De hát hogy lehet ez? És egyszerre csak eszébe jutott a szerencsétlen királyné szomorú története. Maga elé szólította a vezírt.

– Ott a szorító mellett két ember táncol. Csak nem Szetunto és Potro Kentdzsono?

A vezír hirtelenjében meg sem tudott mukkanni. Hiszen most kiderül, hogy ő nem teljesítette a király parancsát!

Hallgatott egy kis ideig, aztán bevallotta, hogy a királynak igaza van. Most már a két apródot is odavezették a király elé. Mondta a király:

– Ki az az ifjú, akit kísérgettek?

– Bizony, urunk, királyunk, az a felséged tulajdon gyermeke! Az erdőben hozta világra a királyné, akit felséged halálra ítélt, de akit a vezír megszánt és életben hagyott.

A király egyetlen szót sem tudott szólni, annyira meghatódott. Némán leszállt elefántcsont trónusáról, megölelte, megszagolgatta Pandzsi Laraszt, és így szólt:

– Ez nem a véletlen műve, gyermekem. Ez a mindenható akarata. Hogy van az anyád, kedves fiam?

Pandzsi Larasz leborult a király előtt.

– Köszönöm, felséges uram, ahhoz képest, hogy vak, elég jól van.

– És hol lakik?

– Az őserdő mélyén, csöndesen, egymagában.

Bevezették Pandzsi Laraszt a királyi palotába, ahol anyja, a királyné élt. És mit látott, amikor belépett? A kapu fölött két emberi szemet!

– Kinek a szeme ez? – kérdezte nyomban a kísérőitől.

Szetunto megmondta neki, hogy az anyja két kivágott szeme. Fogta a két szemet Pandzsi Larasz, engedőimet kért a királytól, meg sem állt az őserdő mélyéig, az anyja házáig. Gyorsan visszatette a két szemet az üregébe, és csodák csodája, megint látott a királyné.

EI is küldött a király a feleségeért, ünnepélyesen visszavezette a palotába, újra megadta a királynénak az őt megillető hírt, nevet, megbecsülést. A szép Retno Dumilah pedig megkapta méltó büntetését. És sokáig élt még a király, meg a felesége, meg a fia, békében és boldogságban.

A SZEGÉNY ASSZONY ÉS A SZÁRAZRA VETETT HAL

Jáva (szundanéz)

Volt egyszer egy szegény öregasszony, de az olyan szegény volt, hogy alig akadt annyi ruhája, hogy a meztelenségét betakarja, és az a ruha is rongyos volt, szakadozott. Enni csak egyszer ehetett, inni csak egyszer ihatott napjában, de még az is megesett, hogy ennyije sem volt, napokig nem evett, csak egy kis vizet ivott.

Rizst aratni nem hívták, nem is nagyon bírta volna a munkát, és hát nem is látták szívesen, mert bizony nagyon öreg volt, nagyon lassú.

Abból élt, amit a földeken meg a kertekben összeszedett. Ha valami jót talált, elcserélte a szomszédjaival, nyers meg szárított rizst kapott érte.

Háza nem is volt, csak valami kis fészervele, a szomszéd ház falához támasztva, tetején-oldalán becsurgott az eső. Senki sem segített neki, hogy kijavítsa a kalyibáját, mert nem volt se családja, se gyereke, se unokája. Így éldegélt egymagában, elhagyatva.

Öreg volt már ez az asszony, fehér volt a haja, mégsem tudott semmit sem Alláhról, sem a parancsolatairól, nem is imádkozott, és azt hitte, hogy az ég meg a föld csak úgy magától jött létre.

Két nap óta nem evett már, nem is talált semmit, amiért egy marék rizst cserélhetett volna. Csak ült bánatosan a kalyibájában, és így sóhajtozott:

– De szomorú az én sorsom! Ha így megy tovább, éhen fogok halni!

Elhatározta, hogy még egyszer kimegy a mezőre, füvet, leveleket gyűjt, azzal veri el az éhét. Ki is ment egy éppen akkor leégetett glagahföldre. A glagahföld egyik oldalán a tenger volt, a másik oldalán meg egy nagy hegy, meredek és szakadékos.

Amikor odaért, látta, hogy sok-sok hal iparkodik a patakban a szakadék, a vízesés felől a tenger felé. De a patakot egy helyen a nagy hőség kiszáritotta, ott vergődtek a halak a sárban, nem tudtak

továbbjutni. Tudta is az öregasszony, hogy ezek a szárazra vetett halak egytől egyig el fognak pusztulni. Megörült a zsákmánynak, és ezt mondta:

– Most aztán szerencsével jártam! Annyi halat eszem, amennyit csak tudok, a többiért meg rizst kapok cserébe!

Csodálkozva látta az öregasszony, hogy az egyik hal, éppen az, amelyik legelől van, sokkal nagyobb a többinél. Az volt a halak királya. Még beszélni is tudott, mert egyszerre csak ezt mondta:

– Alláh, könyörgünk, adj esőt, könyörgünk, adj esőt!

És közben a halak királya az égre emelte a szemét.

Ámuldozott az öregasszony, hogy a halat beszélni hallotta, és kíváncsi volt, hogy mi történik majd. Egy félórát sem kellett várnia, jött is a zápor, megdagasztotta a patakot, tovaúszhattak a halak, siettek is, ahogy csak tudtak. Az öregasszony meg majd megfagyott a hideg esőben, és üres kézzel térhetett haza.

Otthon még egyszer végiggondolta, amit hallott, és ezt mondta magában:

„Talán teljesülhetne az én kívánságom is, ha én is ehhez az Alláhhoz könyörögnék. Csakhogy nekem másképp kell könyörögnöm, mert én pénzt kérek.”

Úgy is tett, ahogy kigondolta. Leült, az égre emelte a tekintetét, esedezett, ahogy a hal is tette:

– Alláh, könyörgök, adj pénzt, könyörgök, adj pénzt!

Egész nap csak ezt mondogatta, nem is törődött semmi mással. Azt gondolta, hogy mennél többször elmondja a fohászát, annál inkább teljesül a kívánsága.

De a szomszédja, akinek a háza mellett volt az öregasszony kalyibája, nagyon megharagudott e miatt a mondóka miatt. Unta is, hogy az öregasszony szakadatlanul ugyanazt hajtogatja, haragosan ráförmedt hát:

– Fogd be a szád, mert megharagszom! Inkább csinálnál valamit! Nem fog az az Alláh idejönni, hogy pénzt adjon neked. De ha tűzifát vagy leveleket hoznál az erdőből, azzal mégiscsak hozzájuthatnál valamihez. És ha nem hallgatsz a szavamra, szedd a kalyibádat, támaszd más ház oldalához, kotródj innen!

De az öregasszony nem hallgatott a szomszéd szavára, továbbra is csak Alláhhoz fohászzkodott, pénzért könyörgött.

Ötödnapra végképp megleélte a szomszéd az öregasszony nyakaskodását, mérges is volt, hogy nem vándorolt odább az asszony, elhatározta, hogy bosszúból megtréfálja egy kicsit.

Összeszedett egy csomó törött edényt meg cserepet, jól széttaposta, belerakta egy nagy zsákba. Az öregasszony nyakába akarta hajítani, jó magasról, hogy azt higgye, Alláh küldi neki ezt a sok pénzt. És ha jól eltalálja, nem lesz kedve szegény vénasszonynak tovább imádkozgatni.

Fel is vitte a szomszéd a zsákot a hombár tetejére, és amikor az öregasszony aludt, a nyakába hajította. Szegény anyóka ijedtében-fájdalmában elájult.

Amikor végre magához tért és meglátta a zsákot, nagyon megörült, azt gondolta, hogy Alláh ajándéka, és hogy pénzzel van tele. A szomszéd meg csak nevette, mert megleste, hogyan ugrabugrál az anyóka örömeiben. A tenyerét dörzsölte, arra gondolva, mekkorát fog nézni az öregasszony, ha észreveszi, hogy a zsákban csak cserép van.

Az öregasszony hajlongott az istenadta zsák előtt, és így hálálkodott:

– Köszönöm, uram, köszönöm! Mennyi pénzt adtál nekem! Azt se tudom, hogy neked magadnak maradt-e még pénzed.

Végre kinyitotta a zsákot az öregasszony, és lám, a legmagasztosabb Alláh akaratából a sok cserép mind-mind pénzzé változott. Csupa arany, csupa ezüst volt a zsákban, Alláh kegyelméből, spanyol ezüstpénzek, arany guineák.

Másnap aztán odacsődült az egész környék, mindenki csodálkozott, hogy ilyen gyorsan meg talált gazdagodni az öregasszony, és hogy éppen a szomszéd tréfája segítette ehhez a sok pénzhez. Még a helytartó is eljött hozzá, beszélt vele, és aztán a fővárosban elmesélte az egész történetet elejétől a végéig.

A városiak azt mondták, hogy az öregasszony ne maradjon a faluban, hiszen ott még el találják lopni a pénzét. Vettek hát neki egy házat, föl is szerelték minden bele való holmival.

A csodásan meggazdagodott anyókat mindenki nagyon szerette, a nagyurak is, mert szerény volt, kedves és barátságos mindenkihez. Sok barátja volt, tisztelték is, mert segített a

szegényeken és a bajbajutottakon. Nem feledkezett meg arról, hogy valamikor ő is szegény és szerencsétlen volt.

Nagyon megkívánta a pénzt a szomszéd is, aki a zsákot az öregasszony nyakába hajította. Tudta, hogy az ő cserepeinek jóvoltából gazdagodott meg ennyire az anyóka. Elhatározta, hogy ő is eljátssza ugyanezt a játékot. Elment hajdani szomszédasszonyához, megkérte szépen, hogy ő is hajítson a nyakába egy cserepekkel telitömött zsákot. Ezt mondta:

– Öreganyám, minden gazdagságodat az én cserepeimnek köszönheted, én akartalak rászedni azzal a zsákkal, mert haragudtam rád, hogy egész nap csak pénzért rimámkodsz Alláhhoz. De a cserepekből, csodák csodájára, pénz lett. Arra kérlek hát, hogy most te hajíts az én nyakamba egy zsák cserepet. Abból is csak pénz lesz, ha az előző zsák cserépből pénz lett. De arra kérlek, hogy két nagy zsákot hajíts a nyakamba, mert én még nálad is gazdagabb akarok lenni.

– Jól van, eredj csak haza és imádkozz, én se tettem egyebet – felelte az öregasszony.

Hazament az ember, imádkozni kezdett, utánozta a szegény anyókát, egyre csak azt mondogatta:

– Alláh, könyörgök, adj pénzt, könyörgök, adj sok pénzt!

De közben csak arra gondolt, hogy ő a két zsák pénzzel milyen nagy úr lesz, milyen magas méltóságokat tölthet be, ha Alláh őt is szépen megajándékozza.

Ötödnap eljött az öregasszony, látta, hogy a szomszéd egyre csak imádkozik. Fogta a két nagy zsák cserepet, felvonszolta a hombár tetejére, onnan aztán lehajította az ember nyakába.

Nyomban elájult a szomszéd is, annál is inkább, mert még a bordája is megroppant. Mikor magához tért, hívta a feleségét, előhozta a tömjénfüstölőt, szépen megfüstölte a zsákot, és így hálálkodott:

– Köszönöm, uram, köszönöm! Mennyi pénzt adtál nekem! Azt se tudom, hogy neked magadnak maradt-e még pénzed.

Aztán kinyitotta a zsákot, de a zsákban nem volt más, csak a sok cserép, sehogy sem akart pénzzé változni.

Az ember majd az eszét vesztette keservében és haragjában, bizony, még sírt is, akkora volt a csalódása. A végén aztán

szitkozódni kezdett, káromolta Alláhot:

– Hát, uram, te csak a kedvenceidnek tudsz pénzt varázsolni? És én miért nem vagyok a te kedvenced? Vagy talán te nem az a mindenható Alláh vagy? Mert az az Alláh pénzzé tudta változtatni a cserepeket, te pedig nem tudod.

Beteg lett az ember, szüntelenül fájlalta a derekát. Sok-sok orvos gyógyíttatta, Alláh kegyelméből meg is gyógyult, de nyomorék lett belőle. Görbe volt a háta, nem tudott úgy dolgozni, mint azelőtt, el is szegényedett. Olyan szegény lett, mint a szegény öregasszony, lehet, hogy ő vette át az anyóka minden hajdani nyomorúságát.

KUSZUMO ÖNFELÁLDOZÁSA

Jáva (tenggeréz)

Valamikor réges-régen, fent a hegyek közt, ahol a kókuszpálma nem él meg, ahol a nap nem süt olyan forrón, mint a kiégett síkságon, ahol a szél szomorúan zizegteti a tzsemorofa túleveleit, Ngadivono falu helyén volt egy kis szalmakunyhó, ott lakott Kuszumo és a felesége, Umah. Ők voltak ezeknek a hegyeknek az első lakói.

Umah olyan kedves és szép volt, mint a völgyben a virágok, Kuszumo pedig olyan fiatal, karcsú és erős volt, mint a pálmafa törzse.

Szerették egymást, és mégsem voltak boldogok. Nem támadt vér a vérükből, nem sarjadt élet az életükből – nem volt gyerekük.

Szomorkodott Umah, megtört a szeme fénye, bánatos volt Kuszumo, búskomor. Megkeseredett a szó a szájában, ha mondott valamit Umahnak.

Lebontották a kunyhójukat, még a porát is lerázták a lábukról, és feljebb költöztek, a Tengger hegység kellős közepébe, a Penanzsaanra, a legmagasabb csúcsra, a tűzhányó krátere mellé.

Ott aztán új kunyhót építettek maguknak. Kuszumo égnek emelte a kezét, a tűzhányó: a Bromo felé fordult, úgy könyörgött:

– Legyen áldott a tested, Umah! Termékeny ez a hely, ahol lakunk, gyógyító ereje van a levegőnek, még a szél is erőt ad itt.

De az istenek füléhez nem jutott el Kuszumo hangja, az istenek szívét nem indította meg Umah szenvedése. Magára maradt ez az emberpár, szomorú szemmel nézték a tájat, nem szóltak egy szót sem. Egyedül voltak, úgy érezték, hogy megvénültek.

Fölkapaszkodott Kuszumo a hegy csúcsára, végigment a kráter peremén, örökösen a maga meg a felesége szenvedésein járt az esze. Végiglátott egész Jáván, északról délig, kilenc tűzhányót olvashatott meg, a füstölgő Szmerutól a bömbölő Bromóig, a halál hegyéig. Keserű volt a szíve, elment a kedve az élettől – miért született, minek is éljen, ha nincsenek gyerekei? Umahra már nem is gondolt. Mit ér az ilyen élet, mondogatta magában, és arra kérte a

Bromót, hogy nyelje el, eméssze el a tűzével, mint annyi más áldozatát.

Fáradtan leroskadt a földre, és az álom ráterítette sötét szárnyát.

Álmában megjelent a Bromo szelleme, és így szólt:

– Kuszumo kjai, láttam a szenvedéseidet, szíven ütöttek az asszonyod panaszai. Ha megfogadod, hogy megteszed, amit mondok, étellel telik meg a házad. Megáldom Umah njai méhét huszonötszörösen.

– Mit fogadjak meg?

– Hogy nekem áldozod a gyerekeidet, mihelyt mind megnőnék.

– Hogyan áldozzam neked?

– Vesd bele őket a torkomba, hogy elevenen nyelhessem el valamennyiüket.

És megesküdünt rá Kuszumo kjai.

Nemsokára meg is szülte az első fiát Umah njai. Tengger volt a fiú neve.

Huszonöt gyereket szült Umah njai, fel is nőtt mind a huszonöt gyerek, a lányok, mint a virágok, a fiúk, mint a pálmafák.

Amikor már mind megnőttek, eszébe jutott Kuszumónak, hogy mit fogadott. Maga köré gyűjtötte a gyerekeit, és elmondta nekik, mi volt a születésük ára.

Umah njai megszaggatta szürke haját, ököllel verte a mellét, keservesen sírt, mert szerette a gyerekeit, valamennyit egyformán.

Hallgattak a gyerekek, nem zúgolódtak, némán túrték a sorsukat. Halálos csönd volt, csak a távolban bömbölt a Bromo, az áldozatait követelte.

A legkisebbik fiú – Kuszumónak hívták őt is, mint az apját – egyszerre csak ezt mondta:

– Hallgass rám, apánk! Ezt az esküt nem szabad így megtartani. Hajlott már a hátad, erőtlén a karod, ki fog kapálni helyetted, ki fog vetni, ki fog aratni neked, ha meghalunk mi, valamennyien? Hadd legyek én, a legfiatalabb, az áldozat, ölj meg engem, a huszonötödiket, ne mind a huszonötünket. Megelégszik a Bromo egyetlenegy áldozattal is. És ezentúl minden évben emlékezzetek meg a halálomról. A testvéreim, akiknek az életét mentettem meg,

minden évben az én halálom napján kezdjenek kapálni, vetni, ültetni, de előbb mutassanak be égő áldozatot a tűzhányónak.

És a bömbölő Bromo torkából nagy fekete füstfelhő tört elő, ez is jelezte, hogy elfogadja Kuszumo áldozatát.

Így áldozta fel magát Kuszumo a testvéreiért. És a legidősebb fiú, Tengger, a tenggerézek őse lett, a miénké, akik ma is itt lakunk a hegyek közt.

És Kuszumo kjai és Umah njai leszármazottai minden évben Keszongo hónap első napján összegyűltek a Szegoro Vediben, a Bromo lábánál, és áldozatot mutattak be. És évről évre nőtt a tenggerézek száma.

Azóta is minden évben ezerszám zarándokolnak az emberek a Bromóhoz. Ilyenkor váltják be azokat a fogadalmakat, amiket egész évben tettek. A papok imája, a tömjén füstje felszáll az égbe, az ima végeztével pedig mindenki fölkapaszkodik a kráter szélére, és belehajítja áldozati ajándékát a tűzhányó sötét, füstölgő, fortyogó mélyébe.

Ez a Bromo áldozati ünnepének eredete.

MIÉRT HARAGSZIK A KROKODIL AZ EMBEREKRE?

Jáva (tenggeréz)

Van a Tengger hegyek tövében egy tó, a Grati tó, a krokodilok tava. Azért hívják így, mert sok-sok száz évvel ezelőtt egyszer csak tele lett krokodilokkal, aztán meg egyik napról a másikra mind eltűntek belőle a krokodilok, nem is lakik benne más, csak az iszaphal, az *ikan leleh*. Hát ezek miatt az iszaphalak miatt haragszanak a krokodilok az emberekre.

Valamikor réges-régen, amikor a falusiaknak kevesebb volt az eszük, de több a tisztességük, az emberek békességben-barátságban éltek Krokodil apóval és Krokodil anyóval, minden krokodil őseivel.

Amikor Krokodil apó és Krokodil anyó megöregedtek, az istenek kegyesen megengedték nekik, hogy éjszakára emberi alakot öltsenek, és csak napkeltekor változzanak vissza krokodillá.

Voltak ennek a krokodilpárnak hangszerei, jól elrejtve a tó fenekén. Ha valami ünnepség volt a faluban, lakodalom, aratási ünnep, körülmetélés, szívesen kölcsönadták az embereknek.

Az a család, amelyik el akarta kérni a zeneszerszámokat, megrakott szépen egy kis tutajocskát jószagú füstölőkkel és jó falatokkal, tyúkkal vagy kacsával, és odaúszatta a tó közepére, ahol Krokodil apó és Krokodil anyó tanyáztak. Ha felbukkantak a vízből, az emberek odakiabáltak nekik:

– Krokodil apó, Krokodil anyó! Férjhez megy a lányom!

Vagy:

– Ma üljük meg az aratási ünnepet. Adjátok már kölcsön a zeneszerszámaitokat, és gyertek el ti is az ünnepségre!

Ilyenkor aztán a két krokodil lemerült a víz alá, és nemsokára partra úszott a kis tutajocska, rajta meg a kért zeneszerszám.

Amikor aztán felcsendült a *gamelan*-zenekar hangja, Krokodil apó és Krokodil anyó emberi képet öltött, a falusiakkal együtt mulatott

egész éjszaka, és csak hajnalban tértek vissza a tóhoz, hogy újra krokodil legyen belőlük.

Hát így éltek békében-barátságban a krokodilok és a falusi emberek.

Egy szép napon aztán vége szakadt ennek a jó viszonyoknak, mert a faluba költözött egy asszony, Leleh. Gonosz egy teremtes volt ez a Leleh, a szülőfalujából is azért kergették el, mert boszorkányságra adta a fejét. Csalt, lopott, bajt kevert, ahol csak tudott. De a legrosszabb az egészben az volt, hogy szüntelenül gyötörte a krokodilokat.

Egyszer arra vetemedett, hogy meghívta a krokodilokat ebédre. Vízre is bocsátotta a kis tutajocskát, rajta meg egy szép kövér kacsát.

Mikor a krokodilok feljöttek a víz színére, Leleh megrántotta a zsineget, amit a kacska lábára kötött, visszahúzta a kacsát a partra. Kinevette a két öreget, odakiabált nekik:

– Azt hiszitek, hogy bolond vagyok? Még hogy nektek adjam ezt a szép kövér kacsát! Inkább megeszem én magam.

Mindjárt tüzet is rakott a gonosz pára, megsütötte a kacsát, jóízűen meg is ette.

De ez sem volt elég neki. Bosszantotta, kínoztta a krokodilokat szünet nélkül, haragudott is rá minden krokodil. De Krokodil apó és Krokodil anyó még ekkor sem szólt egy szót sem a falusiaknak Leleh gonoszságáról. Csak azt tiltották meg, hogy a krokodilok szóba álljanak Lelehhel.

Leleh aztán egy szép napon elhatározta, hogy szerez egy kis meglepetést Krokodil apónak és Krokodil anyónak, most az egyszer valóban megajándékozza őket egy szép kövér kacsával.

– Gyertek elő, kedves öreg Krokodil apó és Krokodil anyó, itt vár titeket a jó ebéd a tutajon! – kiáltotta Leleh.

– Jaj, Leleh, leányom, nagyon beteg a feleségem, nem tudunk odamenni hozzád. Lökjed már ide felénk a tutajodat! – felelte Krokodil apó.

Meg is tette Leleh, amire kérték, de aztán csak elfogta a kötözködő kedv, máris megrántotta a zsineget, amit a kacska lábára kötött. Éppen erre vártak a krokodilok. Gyorsan ott termettek,

megragadták az asszonyt, lerántották a tó fenekére, és Krokodil apó mindjárt hallá is változtatta.

A gonosz asszonynak ettől fogva az volt a dolga, hogy a kis krokodilokra vigyázzon. Egyszer aztán nem tette meg, amit kellett volna, nosza, nekiestek a krokodilok, összevissza harapdálták, még az uszonya is megbénult belé. El is bújt Leleh egy sötét üreg mélyére, nem is látták soha többé. De az ivadécai benépesítették a tavat, alig értek tőlük a krokodilok.

Most már kénytelen volt a falusiak segítségét kérni Krokodil apó. Éjjel-nappal halásztak a falusiak, megszámlálhatatlanul sok iszaphalat fogtak, de hiába, ha egyet kifogtak, kettő jött helyette.

Krokodil apó és Krokodil anyó azt hitték, hogy a falusiak összejátszanak az átkozott iszaphalakkal, és gúnyt űznek belőlük. Biztosan visszahajigálják a halakat a vízbe! Igen, csak így szaporodhattak el ilyen förtelmesen!

Haragjukban el is határozták, hogy búcsút mondanak a Grati tónak, és hogy ettől a perctől fogva úgy érezték, minden ember, akárhol kerüljön is a szemük elé, ellenségük.

POLENG APÓ

Bali

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény együgyű paraszt, úgy hívták, hogy Poleng apó. Egy szép napon kint dolgozott a földjén, a felesége meg ebédet vitt neki. Sokat kellett még dolgozni, sokára ülhetett csak le az ebédjéhez Poleng apó. Már éppen neki akart látni, amikor megpillantotta, hogy hangyák mászkálnak a rizsében. Rettenetes haragra gerjedt az öreg, gyalázta-fenyegette a hangyákat.

Hát, ahogy javában gyalázkodott, egyszerre csak gyöngéden rászól valaki, egy hang a szellemvilágból:

– Poleng apó, ne feledd, hogy a szegényeken segíteni kell. A hangyák csak rovarok, dolgozni nem tudnak. Légy hát könyörülettel irántuk!

Elzengett a szózat, Poleng apó még egyszer végiggondolta, mit hallott, és be kellett ismernie őszintén, hogy a hangnak igaza volt. Igen, az éhezőknek ételt adni... fogta hát magát, kiöntötte a rizst, odaadta a hangyáknak. Azzal nekilátott, könnyű szívvel dolgozott tovább.

Eltelt néhány hónap, aratni ment Poleng apó. Eszébe jutott közben, mit is hallott, összegyűjtött hát mindenkit, aki segített neki, gazdagon megjutalmazta valamennyiüket. Alig maradt neki meg a családjának egy kevés a termésből, de Poleng apónak olyan könnyű volt a szíve, mint még soha életében.

Aznap éjszaka, amikor Poleng apó javában aludt a kunyhójában, leszállt hozzá Indra isten. Csupa selyem, csupa drágakő volt a ruhája.

Felébresztette az isten Poleng apót. Nagyon megijedt az apó, azt hitte, lángokban áll a kunyhója. Mondta neki Indra isten:

– Ne félj, Poleng apó, én vagyok az, Indra isten. Én kértelek, hogy könyörülj a hangyákon, amikor gyaláztad-fenyegetted őket. Láttam azóta, milyen könyörületes lélek vagy, és elhatároztam, hogy magam mellé veszek az égbe, ott fogsz szolgálni az oldalamnál.

Szíves örömet követte Poleng apó az istent, csak éppen azt kérte, hogy egy levelet írhasson az övéinek, mielőtt búcsút mond ennek a földi világnak. Meg is írta a levelét, aztán felment Indra isten nyomában az égbe.

Másnap reggel eljött Poleng apó kunyhójába az apó fia, a fiatal Poleng. Nem találta az apját, azt hitte, hogy kinn kell keresnie a földjén. Ki is ment a rizsföldre, de ott sem látta Poleng apót. Szólt hát a rokonoknak, hogy eltűnt Poleng apó, keressék együtt. Nem találták Poleng apót semerre, de amikor visszatértek a kunyhóhoz, az ajtó előtt ott hevert egy levél. Ezt olvasták benne:

„Poleng fiam, apád búcsút mond neked, itthagya ezt a földi világot, nem is jön többet vissza, mert Indra isten maga mellé vette az égbe.”

Csodálkozott Poleng, de azért örült is, hogy az apja Indra isten választotta lett, és vele örültek a rokonai is.

Egy szép napon aztán meghalt Poleng nagyapja, el kellett égetni a tetemét. El is ment Poleng a pedandához, a paphoz, hogy megtudakolja, melyik nap lenne a legalkalmasabb erre a szertartásra. Megmondta a pap, Poleng erre kijelentette, hogy ő bizony hétszintes hamvasztótoronyban akarja elégettetni a nagyapját, szent vizet akar hozzá, és olyan finom szemfedőt, amilyen nem is jár egy szudrának, a legalacsonyabb kasztbeli embernek.

Nem tetszett ez a papnak, nem akart beleegyezni, megmagyarázta, hogy Poleng alacsony kaszthoz tartozik, nincs erre joga. De Poleng csak ragaszkodott mindenhez, azt mondta, hogy ha bűnhődni kell ezért, majd ő bűnhődik:

– Ha a másvilágon a rovásomra írák, amit tettem, megfizetek érte. Megígérem, pedanda, nem fognak téged büntetni az én cselekedeteim miatt.

Addig-addig erősködött Poleng, hogy a végén csak engedett a pap. Kiment este Poleng virrasztani és áldozatot bemutatni nagyapja holttestének. Mikor az áldozatot bemutatta, meghúzta magát az áldozati állat mögött, amelyet majd a nagyapjával együtt elhamvasztanak. Itt virrasztott egy óráig vagy kettőig, és egyszer csak látja, hogy egy ember ül a nagyapjának a koporsóján, és

furkósbottal veri a tetemet. Minden csapásra szidta Poleng nagyapját, szidta Polengot magát is.

Elfutotta a méreg Polengot, dühösen elkapta az öreg szakállát, leparancsolta a koporsóról.

Nekitámadt az öreg Polengnak, rákiabált:

– Ki vagy te? Hogy mered meggyalázni a szakállamat?

– Poleng vagyok, a halott unokája. Mit vétett neked, hogy így vered-csépeled? – felelte Poleng.

Tovább kiabált a kis öregember:

– Tán biz nem tudod, hogy én vagyok Dzsogor Manik úr, a lelkek őre, hogy én határozom el, hova kerülnek, a mennybe-é vagy a pokolba? A te gyalázatosságod miatt vertem-csépeltem a nagyapádat. Ki engedte meg neked, hogy ilyen díszes temetést csapj? A pedanda? Mert ha ő, akkor ő is meg fog fizetni érte!

– Nem. Én voltam olyan merész, hogy ezeket a jogokat bitoroljam. Addig-addig kérleltem a pedandát, amíg megengedte.

Kimondta hát az ítéletet Dzsogor Manik úr, a lelkek őre:

– Akkor a te bűnödért a nagyapád fog fizetni. A tisztítótűz lángjai közt fog senyvedni, oda küldöm!

– Ne siess annyira az ítéleteddel – tiltakozott Poleng –, ítéljen inkább maga Indra isten. Menjünk fel hozzá az égbe.

– Nem bánom – mondta Dzsogor Manik úr fel is mentek Indra istenhez az égbe, magukkal vitték a nagyapa lelkét is.

Az égben Poleng apó fogadta őket, és Poleng mindjárt elmondta neki, hogyan kaptak össze Dzsogor Manik úrral. Indra isten elé járult Poleng apó, kérte, hogy kegyelmezzon az apja lelkének. Maga elé parancsolta Indra isten Dzsogor Manikot, Polengot és Poleng nagyapjának a lelkét. Lekuporodtak mind az isten lábához, Indra isten pedig így szólt:

– Dzsogor Manik, rosszul tetted, hogy a tisztítótűzre akartad vetni Poleng nagyapjának a lelkét. Nem feledkeztem meg Poleng apó érdemeiről és Poleng érdemeiről, ideveszem a nagyapa lelkét mennyei palotámba, itt fog szolgálni az oldalamnál fiával, Poleng apóval együtt. Te pedig, Poleng, visszatérhetsz a földre. Áldásom kísérje lépteidet. Remélem, hogy a lelked örökre ment marad a gonosz gondolatoktól-indulatoktól, és idekerülsz majd apád és nagyapád mellé.

Elkészült hát Dzsogor Manik úr és Poleng Indra istentől. Poleng hazament, és minden rokonának elmesélte, mi minden történt vele az égből. Tisztelte is Polengot mindenki, szerették szerte a falujában, tudták róla, hogy ő is Indra isten választottja.

UTÓSZÓ

Úgy véljük, nem túlzó az a közismert megállapítás, hogy Indonézia a népek és kultúrák olvasztókohója: valóban, kevés olyan térsége van földünknek, mely etnikailag és történetileg ennyire változatos képet mutatna. Még neve sem régi; az ázsiai kontinenstől délkeletre, az Egyenlítő két oldalán elterülő szigetvilág mai, általánosan elfogadott nevét a XIX. század egyik vezető német etnológusának, Adolf Bastiannak köszönheti, aki az *Indonézia* szót először egyik könyvének címeként használta a korábban Maláj-szigetvilágnak, Holland-Kelet-Indiának, Kelet-Indiának, Sziget-Indiának stb. nevezett területre. A kifejezés azonban korántsem egyértelmű, és különféle összefüggésekben mást és mást jelöl. Így tágabb értelemben jelöli mindazokat a népeket, amelyek az ausztronéz nyelvcsaládhoz tartozó indonéz nyelveket beszélnek, s kultúrájuk közös, indonéziai jellegzetességet mutat (ehhez az Indonéziához számítjuk Malájföldet, Hátsó-India néhány törzsét, Madagaszkár indonéz nyelvű csoportjait, továbbá a Fülöp-szigeteket), míg szűkebb vonatkozásában ez a megnevezése az Indonéz Köztársaság felségjoga alatt álló területeknek, tehát felöleli a Nagy Szunda-szigeteket (Szumátra, Jáva, Borneo-Kalimantan, Celebesz-Sulawesi), a Balitól keletre Timorig húzódó Kis Szunda-szigeteket (Nusatenggara), a Celebesz–Timor vonal és Új-Guinea között elterülő Molukkákat (Maluku) és a kulturálisan már Melanéziához tartozó Nyugat-Új-Guineát (Irian Barat).

Ez az utóbbi, szűkebb értelemben vett Indonézia azonban nemcsak politikai, államigazgatási egység, amely a holland gyarmatosításnak köszönheti mai határait. E hatalmas területen, amely mintegy 15 000 szigetet foglal magába, s amelynek nyugati határa, Sabang, a keleti Meraukétól mintegy 5 000 kilométerre húzódik, a történelem menete nagyjából egyező volt; ha különböző intenzitással is, de azonos kulturális hatások érték az egyes népcsoportokat, amelyek között valamiféle kapcsolat már korai időktől kezdve fennállott. Így Indonézia olyan kulturális térségnek

tekinthető, amely etnikumainak alapvetően egyező kulturális vonásaival mind Hátsó-India, mind Melanézia felé jól elkülöníthető.

A különállás azonban nem jelent ugyanakkor elzártságot, elszigeteltséget, kívülrekedést a nagy kulturális áramlatokon: Indonézia egész története folyamán állandó kapcsolatban állott az említett két nagy területtel. Hátsó-India észak–déli irányú tagoltságával a délkelet felé irányuló népmozgásokat könnyítette meg s a Maláj-félsziget egyfajta tölcserként szerepelt, amelyen keresztül a vándorlási hullámok átzúdultak a szigetekre; ezeknek kelet-nyugati irányban húzódó, szinte megszakítatlan láncolata pedig olyan természetes híd, amelyen keresztül Ausztrália és Melanézia, különösen pedig Új-Guinea benépesülése ment végbe.

Indonézia története a legkorábbi időktől követhető nyomon, amikor a jégkorszak idején a lényegesen alacsonyabb tengerszint miatt földhíd kötötte össze Szumátrát, Jávát és Borneót az ázsiai kontinenssel. E paleolitikus korszak indonéziai ősemberformái az ázsiai típusokkal egyező vonásokat mutatnak, s a régészeti leletekből jól kitűnik a gyűjtögető életmódról a nagyállat-vadászatra való fokozatos áttérés. Az ázsiai kapcsolat a jégkorszak után is megmaradt, amikor a tengerszint megemelkedett, és a szigetvilág mai földrajzi arculata kialakult. A mezolitikum kő eszközei indonéz és malájföldi érintkezésről tanúskodnak, és jelzik, hogy a lakosság létfenntartása komplexebbé vált, mind gyűjtögetésre, mind vadászatra alapozódott. Mind ebben, mind az előző korszakban a szigetekeken vándorlási hullámok vonultak végig Ausztrália irányába, különösen Kelet-Indonézia lakosságának antropológiai képében hagyva maguk után nyomokat.

Ennek az általában i. e. 2000-ig tartó korszaknak gyűjtögető-vadász kultúráját a közelmúltban még néhány, a szigetek belsejébe, a nehezen hozzáférhető, őserdőkkel bontott, hegyes vidékekre visszaszorult kis népcsoport képviselte. Ilyenként említhetjük a Borneóban, a dajakok között elszórtan élő punanokat, a délszumátrai kubukat, a Délnyugat-Celebeszen élő toalákat, valamint a szigetek partvidékén többfelé tengeri gyűjtögetést folytató orang lautokat (tengeri emberek). E rendkívül alacsony kulturális szinten álló csoportok laza hordaszervezetben élnek, állandó településeik nincsenek, s létfenntartásuk a gyűjtögetésen-vadászaton alapszik.

Napjainkra jórészt felszívódtak vagy kulturálisan magasabb szintű népekhez hasonultak.

A neolitikus forradalom az i. e. 2000 utáni időkben a csiszolt kőeszközök használatán kívül a növénytermesztésre való áttérést hozta magával. A korszak kezdetén ment végbe a gumósnövények (yam, táró) domesztikálása, ekkor vonultak végig a szigeteken a Melanéziát benépesítő, neolitikus kultúrájukat helyenként napjainkig megőrző népcsoportok. Vonulásuk irányát s egyúttal az indonéziai neolitikum elterjedését két jellegzetes csiszolt kőeszköz, a hengeres és a négyélű balta előfordulásai jelzik. Később az észak-kínai neolitikum hatására Dél-Kínában és Hátsó-Indiában megkezdődött az addig vadon növe ríz száraz eljárással való termesztése, majd mongoloid népelemek eljuttatták a szigetvilágba a rizsművelést. Ebben a korban alakult ki Indonézia mai antropológiai és nyelvi arculata; az ausztronéz nyelvcsalád indonéz csoportjához tartozó nyelveket beszélő mongoloid növénytermesztők a szigetvilág legtávolibb pontjait is benépesítették. E korszaknak nincsenek élő képviselői Indonéziában, számos, ekkor kialakult vonás (fazekasság, faháncsanyagok feldolgozása, kultikus kannibalizmus, fejvadászat, különféle agrárkultuszok) azonban a későbbi kultúrák részeként él tovább.

A neolitikum vége felé a délkelet-ázsiai és indonéziai kultúrákban egy olyan folyamat indult meg, amely monumentális kőemlékek készítésével járt, és a neolitikus kultúrát magas szintre emelte. E megalitikumot a nagy kőemlékek állításán kívül nagyszabású halotti ünnepségek (ezek egyúttal rangszerző ünnepségek is voltak) tartása jellemezte.

Az i. e. első évezred második felében a megalitikus kultúrák továbbfejlődésében fontos szerepet játszott a fémművesség megjelenése. A fémkultúra a dél-kínai–hátsó-indiai térségből érkezett Indonéziába, és ottani legfontosabb lelőhelyéről, az annami Dong Sonról nevezték el dongszon kultúrának. A fémművességgel együtt (mivel a bronz és a vas keverten fordul elő a leletekben, bronz-vaskorról szokás szólni) jutott el Indonéziába az azóta is legfontosabb háziállatnak számító bivaly, amely a kultúrának ezen a szintjén vágó-, különösképpen pedig áldozati állatként játszik fontos szerepet. Ekkor – általában az időszámításunk körüli időkben,

helyenként azonban később – alakult ki az a kultúra, amely az indonéz szigetvilág nagy területeinek lakosságát, az ún. ónépeket, napjainkig jellemzi.

Az ónépek létfenntartása a korai szinten álló csoportoknál (ide tartoznak a Szumátra déli partjai előtt fekvő Mentawai és Enggano, valamint egyes Kis Szunda-szigetek és a Molukkák lakói) gumós növények (yam, táró) termesztésén, fejlettebb szinten a rizs száraz termesztésén és a vízibivaly húsállatként való felhasználásán alapszik. Élvezeti szerként a bétel, helyenként a pálmabor ismeretes. Az építkezést cölöpökön nyugvó nagy lakóházak és hombárok jellemzik; viseletként a háncsanyagok mellett gyapotszöttek terjedtek el, amelyeket bonyolult, elkötéses eljárással színezett (*ikat*-technika), rendszerint figurális ornamentika díszít. Fegyverként a pajzs, kard, dárda mellett, főleg vadászatra, fúvócsövet használnak. A társadalomszervezet rétegezett, a népesség „nemésekre”, „szabadokra” és „rabszolgákra” oszlik. Az alapvető politikai egység a falu, amelynek élén falufőnök áll. A megalitikumból sokfelé megmaradt a nagy kőemlékek állításának szokása (Szumátra: batakok, niasiak; Celebesz: toradzsa; Kis Szunda-szigetek: Flores; egyes borneói dajak csoportok), és ehhez kapcsolódóan a nagyszámú állat, főleg bivaly levágásával járó rangszerző ünnepek. A vallásban a halotti szellemekbe vetett hit és östisztelet, a fejlettebb csoportoknál istenhit, bonyolult kozmogónia és mitológia tűnik fel, és fontos szerepet játszanak az olykor rangszerző ünnepség funkcióját is betöltő nagyszabású halotti ünnepek. Részint vallási képzetekkel, részint a társadalmi presztízstre vonatkozó nézetekkel magyarázható az ónépek többségénél századunkba nyúlóan fennmaradt fejvadászat és koponyakultusz. Az ónépek a mai Indonézia mintegy 100 milliós népességének kb. 10%-át teszik ki, Jáva és Bali szigetén kívül mindenütt találkozunk velük.

Míg az ónépek Indonézia legnagyobb részén, ha a partvidékekről sokfelé viaszorítva is, egészen a holland gyarmatosítás intenzívvé válásáig, tehát századunkig, lényegében megtartották megalitikus – bronz-vaskori kultúrájukat, addig Jáván és Dél-Szumátrán az időszámításunk utáni első fél évezredben indiai

hatásra olyan fejlődés kezdődött, amely az indo-jávai magaskultúra kialakulásához vezetett.

Az új hatások befogadását az tette lehetővé, hogy elsősorban Jáván az indiai kapcsolatok előtti időkben már ismerték az öntözéses rizstermesztést, és a földet bivaly által vont ekével művelték meg, aminek következményeként nagyobb politikai egységek jöttek létre, differenciáltabb társadalmi rétegződéssel, komplexebb, fejlettebb kultúrával. Fölöttébb valószínű, hogy indiaiak tömeges bevándorlására nem került sor, és az indiai kultúra elsősorban a kereskedelem révén terjedt el. Időszámításunk első századaiban a hajózás megfelelő mértékű fejlődésével a kereskedelem már átfogta az Afrikától Kínáig terjedő hatalmas térséget. A Dél-Indiából jávai és dél-szumátrai kikötőkbe érkező indiai kereskedők kapcsolatba léptek a helyi főnökökkel, egy részük megtelepedett, beházasodott és terjeszteni kezdte saját indiai kultúráját.

Mintegy fél évezredes érintkezés és lassú fejlődés után (ennek főleg művészeti emlékei maradtak fenn) a VII. századból forrásaink már több kelet- és dél-szumátrai, valamint nyugat-jávai hinduizált királyságot említenek: I-tszing kínai zarándok szerint például a dél-szumátrai Szrividzsaja királyság a Mahájána buddhizmus fontos központja volt. E korai időkben Indonéziában mind a buddhizmus, mind a hinduizmus elterjedt; az előbbinek a Közép-Jáván, a Szailendra dinasztia által a VIII. században emelt Borobudur, az utóbbinak a Mataram dinasztia által a IX. században, ugyancsak Közép-Jáván épített és Sivának szentelt Prambanan templomkomplexus lett kiemelkedő alkotása.

Ezekben a századokban a jávai és dél-szumátrai indo-jávai kultúrában még az indiai elem a domináns. Amikor azonban a X. században a hatalom, és ezzel együtt a kulturális fejlődés súlypontja Közép-Jávából Kelet-Jávába tevődött át, az indonéziai elem egyre erőteljesebben uralja a jávai kultúrát. A szanszkrit feliratokat ójávai nyelvű szövegek váltják fel, az ezredforduló körüli időkben pedig megszületik a legrégibb ismert ójávai nyelvű írott emlék, a Mahábhárata egyes részeinek fordítása. A *parva* néven ismert prózai munkák mellett megjelentek a *kakavinnak* nevezett költői alkotások, amelyek szigorú mértékükkel még indiai formákhoz

kapcsolódnak, de velük egyidőben feltűnnek már a helyi versformát mutató *kidungok* is.

Az utolsó nagy jávai királyság, a Madzsapahit birodalom idején (1294–1520) már egyre inkább jávai arculatot ölt magára a kultúra, s ha például a művészet motívumaiban továbbra is őrzi az indiai hagyományokat, a formai alakítás már jávai formai sajátosságokat mutat (wayang-stílusú reliefek). Ebben a korban jönnek létre az indonéziai és ezen belül a jávai kultúrának olyan egyedülállóan jellemző vonásai, mint a *gamelan*-zenekar, a textíliák batikolt díszítése, a *wayang*-színjáték különféle formái, és a lángolt pengéjű tőr, a *krisz*.

A XVI. századdal új korszak köszöntött be Indonézia történetében: a szigetvilágban megjelent és elindult hódító útjára az iszlám. Elterjedése – az indiai kultúráéhoz hasonlóan – az indiai és maláj földi mohamedán kereskedők műve, akik Észak-Szumátrán és Jáván kezdték meg az új hit terjesztését. A XV. század első felében a jávai kikötőkben már kisebb-nagyobb mohamedán vallású csoportok éltek, a század vége felé pedig a partvidéken önálló iszlám államocskák vetették meg a lábukat. Ezek hamarosan összeütközésbe kerültek a már meggyengült Madzsapahit birodalommal, amely a kis mohamedán államok koalíciójának csak a XVI. század húszas éveit tudott ellenállni. Ezzel a buddhizmus és a hinduizmus szinte eltűnt Indonéziából; Jáván csak a Tengger-hegység környékén maradtak fenn hindu vallású csoportok, továbbá Bali őrizte meg sajátos, hindu-jávai-bali elemekből ötvöződő kultúráját az iszlám környezetben, egészen napjainkig.

A mohamedán vallás és a vele együtt megjelenő új kultúra alig száz év leforgása alatt jelentős változásokat eredményezett Indonéziában. A szigetvilág számos pontján megforduló maláj kereskedők közvetítésével sokfelé tért hódított az új vallás, és egyre-másra alakultak meg Jáván kívül is, főleg a nagy szigetek parti térségeiben a kisebb-nagyobb szultánságok. A közös vallás, a közvetítő nyelvként szereplő maláj elterjedése, a korábban elszigetelt népek közötti gyakoribb érintkezés stb. következményeként újabb népek emelkedtek a magaskultúra szintjére (pl. Szumátrában a minangkabauk, Celebeszen a bugik, makasszárok és minahaszák). A kialakuló új kulturális kép azonban

korántsem mutat mindenütt azonos színeket. A hindu-indonéz kultúra területén – elsősorban Jáván – a már meglevő indo-jávai kultúra alapjain indult meg a fejlődés, míg a többi területen az ónépek kulturális szintje volt a kezdőpont. A nyelvi, etnikai határok továbbra is megmaradtak, és az új kultúra mellett és alatt megőrződtek a régi hagyományok. Ugyanakkor az iszlám nem terjedt el az egész indonéziai térségben. A sokszor erőszakos eszközökkel történő térítés jóformán csak a nagy szigetek parti népeire volt hatással, a belső területeken élő ónépek szívósan ragaszkodtak régi vallásukhoz és kultúrájukhoz. Még hosszú időnek kellett eltelnie, míg a nagy szigetek belső területeire szorított, vagy a félreeső szigeteken élő ónépek bekerültek az új-indonéz magaskultúra áramába.

Ennek feltételeit az európaiak teremtették meg a XVI. századtól századunkig terjedő időszakban. Kezdetben az európaiak érdeklődését csak a kereskedelem, s ezen belül is főleg a fűszerkereskedelem kötötte le. Az ebben érdekelt – portugál, angol, holland – hatalmak közötti küzdelemből a hollandok kerültek ki győztesen, és a Keletindiai Egyesült Társaság a XVII–XVIII. században már szilárdan kézben tartotta az indonéziai–európai kereskedelmet. A kereskedelmi érdekek biztosítása szükségszerűen politikai aspirációkhoz vezetett, s a hollandok előbb Jávára, majd a többi sziget part menti szultánságaira terjesztették ki hatalmukat. A kis Hollandia számára azonban a hatalmas területeknek, a rengeteg szétszórt kis szigetnek, a nagy szigetek úttalan belső vidékeinek tényleges meghódítása olyan nagy feladatot jelentett, hogy a hódítás végleges befejezésére csak századunk első évtizedében került sor.

Ezzel a teljes indonéziai térség – most már az eddig elszigetelt ónépek is – többé-kevésbé bekerült a világgazdaság áramába. A hollandok által kiépített közlekedési hálózat, a központilag irányított közigazgatás gazdasági és politikai egységbe fogta össze a szigetek sok nyelvet beszélő lakosságát (mintegy 150 törzscsoport és nép, ennél is több nyelvvél és dialektussal). Mindez kulturális változásokat hozott magával, a kézműves-termékeket európai áruk szorították ki, főleg az ónépek között keresztény misszionáriusok tevékenykedtek, Jáván és a nagyobb központokban pedig iskoláztatásra is lehetőség nyílt.

Ez a fejlődés idővel nacionalista tendenciák jelentkezését hozta magával, főleg az európai műveltségű indonéziai elit körében. Az első nacionalista szövetség megalakítására 1908-ban került sor, és az egyik ilyen szervezet 1916-os nemzeti kongresszusának határozatai között már megtaláljuk az önkormányzat követelését. Hosszú és nehéz politikai küzdelem után végül is a japán összeomlás hozta meg a függetlenséget Indonéziának 1945 nyarán. Az egységesülés tétovázva megindult, vontatott folyamata ezzel új erőre kapott. A malájon alapuló indonéz nyelv kialakítása egységes köznyelvet adott az indonéz állam lakosságának, és ez, az egyre szélesedő oktatási hálózaton keresztül, jelentős tényezője az egységes indonéz kultúra, és vele az indonéz nemzet létrejöttének.

Indonézia kultúráinak tudományos kutatása az átlagosnál hosszabb időre tekinthet vissza. Más, például afrikai vagy óceániai gyarmatokkal ellentétben, ahol az európai térhódítás jóformán csak a múlt század utolsó évtizedeiben kezdődött meg, Indonéziában a holland tisztviselők és misszionáriusok már a XVIII. század óta intenzív kapcsolatban állottak a helyi lakossággal, és szinte egész életüket vagy életük jó részét a szétszórt szigetek állomáshelyein töltötték. Mindennapi munkájuk szükségessé tette a helyi nyelv megismerését, de legalábbis a közvetítő nyelvként szolgáló maláj megtanulását, a nyelvtudáson túlmenően pedig a szokásjog, az *adat* beható ismeretét. Így már korán, sokfelé a múlt század első felében, megkezdődött a helyi szokásjog-gyűjtemények publikálása, majd ezt követően – főleg a század második felében – az egyes nyelvek grammatikájának, szótárának összeállítása, ehhez kapcsolódóan pedig folklórszövegek feljegyzése és közreadása. Az utóbbi száz év folyamán így folyóiratokban, útleírásokban, monográfiákban nagy mennyiségű folklóranyag halmozódott fel, kitűnő alapot nyújtva akár vallástörténeti, akár kultúrtörténeti és folklorisztikai kutatások, elemzések számára. Amilyen nagy segítség azonban a kutató számára a rendelkezésre álló anyagmennyiség, ugyanannyi problémát is jelent az összefoglaló feldolgozás esetében. A gyűjtés körülményei és a gyűjtők személye miatt az egyes népekre vonatkozó folklóranyag töredékes, teljesnek nevezhető

gyűjteményekről csak néhány esetben, s csak az utóbbi évtizedekből beszélhetünk. Az összefoglaló kép felvázolása helyett a kutatás ezért inkább tematikus elemzésekre törekedett, így jöttek létre az olyan munkák, mint W. Münsterberger *Etimologische Studien an Indonesischen Schöpfungsmythen*-je, vagy G. J. Hooijer *Dwergheit veihalen (kantjil fabelen) uit den Oost-Indischen Archipel* című könyve.

Pedig a folklór esetében is megvan annak a lehetősége, hogy a kultúra más területeihez hasonlóan megállapítsuk azokat az autochton rétegeket, amelyeket azután a történeti fejlődés során átvett elemek, motívumok vagy témák gazdagítottak. Így egy sajátos áram rajzolódik ki előttünk, amelybe újabb és újabb mellékáramok eltérő színű vizei ömlenek, hol kisebb, hol nagyobb arányban vegyülve a forrásból eredő cseppekkel, módosítva, de alapvetően meg nem változtatva az eredeti összetételt.

Ez az áram az ónépek megalitikus – bronz-vaskori kulturális rétegéből ered, abból a rétegből, amelyre a mítosz és a mitikus történetek a jellemzőek, ahol a folklór feladata elsődlegesen a világ magyarázata, ahol démonok és szellemek meghitt kapcsolatban állnak az emberekkel, ahol még szorosan kapcsolódik a vallási képzethez a mese. Bár a tulajdonképpeni mítoszokat bonyolultságuk és a bővebb magyarázatot igénylő vallási háttér miatt mellőztük kötetünkben, ehhez a szinthez sorolhatjuk eredettörténeteink jó részét (*A föld teremtménye; A szivárvány születése; Mióta van újhold?; Hogyan vesztette el az orangután a farkát?; A pióca születése; Szimpang Impang; Az egér meg a papi ének; A rizs eredete; Miért nem tud a kazuár repülni?*), valamint a szellemekkel, varázslókkal kapcsolatos történetek többségét (*A két apa; A tigrisember; Az őrszellem; Szuri Ikuen és a két rablómadár; Ake-Dabo varázslói; Gyíkkirály; Miért nem látjuk a szellemeket?*). Bonyolultabb a helyzet az állatmesékkel (*A cibetmacska és a kócsag; A majom, a tigris, a macska és a kecske; A szúnyog története*) és a törpeszarvas kalandjairól szóló mesékkel (*A teknősbéka és a törpeszarvas; A törpeszarvas és a majomkirály; A törpeszarvas, a többi állat meg a gargaszi-démon; Miért rövid a beruk-majom farka?; A törpeszarvas és a tigris; A törpeszarvas és a vadkan; A muntyászarvas és a tzseplukan-madarak*). Bár különösen a csínytevő mesehősként

szereplő, gyenge, de furfangos állat alakja az ónépekéhez hasonló kulturális szinten álló törzseknél sokfelé megtalálható (Afrikában például a nyúl és a pók), és sokszor a rászedés módszerei is kísérteties hasonlóságot mutatnak, az a körülmény, hogy ilyen történeteket Melanéziában nem ismernek, másrészt Indonéziában ezek túlnyomórészt a magaskultúrák területén elterjedtek, valószínűvé teszi, hogy indiai közvetítéssel idekerült és meghonosodott mesékkel állunk szemben.

E magaskulturális szint meséiből nem könnyű kiválasztani a hindu vagy mohamedán eredetű történeteket, hiszen mindkét esetben szerepet játszott az indiai közvetítés, hacsak nem olyan történetekről van szó, ahol a vallási kapcsolódás szembetűnő. Ilyeneként említhetjük a hinduista vallási alapokra épülő *Poleng apót, Kuszumó önfeláldozásá-t* vagy *A szegény asszony és a szárazra vetett hal* című mohamedán tanmesét. A témák, motívumok, szerkezetek ezen a szinten az európai olvasó számára legnagyobbbrészt már ismerősek vagy ismerősnek tetszenek; sajátos színüket azonban az adja meg, hogy részleteikben az indiai-mohamedán-európai kapcsolatok előtti időszak képzetei és fordulatai is megjelennek. Az eredettörténetek, helyi mondák hangvételükben, az erkölcsi mondanivaló kiemelésében, a bűnhődés, ill. természetfölötti büntetés stb. motívumának megjelenésében mindenesetre világosan a magasabb szint alkotásainak mutatja őket (*Hogyan teremtték az embert?; Honnan kapta a nevét Banjuwangi városai; A Gunung Raung zöld tava; Oszd meg és uralkodj!; Miért haragszik a krokodil az emberekre?; Mese Enggangról, a szarvascsőrű madárról; A hollandusok eredete*). Ugyanide sorolhatók a bizonyosan mohamedán közvetítéssel elterjedt Eulenspiegel-típusú kópétörténetek (*Dzsonaha adóssága; Tóba csónakot árul; Mese egy haszontalan pernahajderről*), melyeknek egyes motívumai Indonéziától Közép- és Dél-Ázsián keresztül Nyugat-Afrikáig követhetők nyomon. Ugyancsak Jávából és az új-indonéz kultúra főleg mohamedán hatás alatt álló területeiről ismertek a csodás elemeket tartalmazó vagy az állatok csodálatos segítségét mutató mesék (*Szerungal; Egy lány, akiből előbb férfi, aztán király lesz; Indzsilai szultán története; Lo Aget és Lo Latdzsut; Mese a nyugati királyról, aki megvakult*), továbbá „az igazság

győzedelmeskedik” (*A királyfi és a királykisasszony; A két nővér; Pandzsi Larasz kakasa*), és a találós kérdésekhez vagy félreértésekhez kapcsolódó mesék (*A süketek veszekedése; A testrészek vetélkedése; Egy halott kettőt, kettő negyvenet öl meg; Doktor Mindentudó*).

JEGYZETEK

Kötetünk anyagát a következő gyűjteményekből válogattuk: T. J. *Bezemer*: Volksdichtung aus Indonesien. Sagen, Tierfabeln und Märchen. Haag (Martinus Nijhoff), 1904; Paul *Hambruch*: Malaiische Märchen. Aus Madagaskar und Insulinde. (Die Märchen der Weltliteratur sorozat) Jena (Eugen Diederichs), 1922; Dra. Mrs. *Thio*: Indonesian Folk Tales. Djakarta (Tunas Publishers), 1962; Jan *de Vries*: Volksverhalen uit Oost-Indie. Zutphen (W. J. Thieme and Cie), 1925; A. C. *Haddon*: The Tortoise and the Mouse Deer. Sarawak Museum Journal 1962/X; W. H. *Tring*: Javaansche fabelen. Nederlandsch-Indie Oud én Nieuw 1931/XVI.

A föld teremtése (Bezemer, 192–195). A batakok (kb. 1,5 millió) az észak-szumátrai Toba-tó körüli területeken élnek. Hagyományos kultúrájuk alapján az indonéziai ónépek közé tartoznak. Nyelvi és kulturális tekintetben két nagy – északi és déli – csoportot alkotnak. Kultúrájukat az első évezred fordulójától erőteljes indiai hatás érte, amely az öntözéses rizstermesztés, az eke, írásrendszer és számos vallási képzet átvételében nyilvánult meg. A protestáns missziós tevékenység 1861-ben kezdődött meg közöttük, ma a lakosság többsége keresztény. – A batak kozmogónia a világot három részre osztja: a felső világban élnek az istenek családjukkal, az alvilág a halottak szellemeinek és a démonoknak a lakhelye, míg a középső világ az emberé.

A szivárvány születése (Bezemer, 185). A batak hiedelem szerint a szellemekkel a sámán (*szi baszo*) tartja fenn révülétében a kapcsolatot, míg a pap vagy varázsló (*datu*) vallási és mágikus tevékenységet folytat.

Mióta van újhald? (Bezemer, 179–180).

A két apa (Bezemer, 177–178). *Rádzsa* (szanszkrit-maláj) – eredeti jelentésében herceg, király, uralkodó; a közelmúlt s helyenként a ma Indonéziájában általában a főnök címe. A

batakoknál a nemzetség (*marga*) mellett a falu volt a politikai szervezeti egység, élén a falufőnökkel, a rádzsával.

Dzsonaha adóssága (Hambruch, 248–254). *Fekete fogfesték* – Délkelet-Ázsiában és Indonéziában sokfelé elterjedt szokás, hogy a bételrágástól amúgy is sötét színű fogakat fekete, lakkszerű festékanyaggal vonják be. – A batakoknál rendkívül elterjedtek a jóslás különféle formái, amelyek szövegeit és eljárásait mágikus jelekkel és négyszögekkel illusztrált ún. varázs- vagy jóskönyvekben (*pusztaha*) rögzítik. A jóslás színhelye többnyire a falutér, ahol a földre mágikus négyszöget rajzolnak. Egyes jós vagy varázseljárásoknál fontos kellék a varázspálca (*tunggal panaluan*), amelyet a varázsló (*datu*) használ, s amelynek természetfölötti ereje van.

A süketek veszekedése (Bezemer, 186–189). A legelterjedtebb erjesztett, alkohol tartalmú ital Indonézia ónépeinél a kissé kesernyés ízű pálmabor. A folyadék tárolására, szállítására vastag, hosszú bambuszcsöveket használnak, kisebb, vékony bambuszcsövek pedig ivásra szolgálnak.

Mese Enggangról, a szarvascsőrű madárról (Thio, 73–90). A minangkabauk (kb. 2 millió) főleg Közép-Szumátra déli részén élnek, és a malájokhoz, ehhez a Maláj-félszigeten, Kelet-Szumátrában, valamint az indonéziai partvidék számos részén megtelepült néphez tartoznak. A többi maláj csoporthoz hasonlóan a XV–XVI. századtól kezdve mohamedánok, viszonylagos elzártáguk miatt azonban régebbi kultúrájuk számos fontos elemét, köztük a leszármazás anyaági számontartását és több matrilineáris szokást megőriztek. A mohamedán kor előtt erős központi hatalom, királyság egyesítette őket, azóta kisebb hercegségekre hullottak szét.

Hogyan vesztette el az orangután a farkát? (Thio, 109–113). A három emberszabású majomfajta egyike, az orangután (maláj: erdei ember) Szumátra és Borneó őserdeiben él. – A történet az eredetmondában szerepelteti az indonéziai állatmesék kedvelt alakját, a furfangos törpeszarvast.

A cibetmacska és a kócsag (de Vries, 84–87). *Simalur* (Simeulue) sziget Szumátra nyugati partjai előtt, Sinabang székhellyel. Az őslakosság századunk kezdetére már felszívódott, a lakosság (kb. 10 000) ma atjehiekből, minangkabaukból, jávaiakból és malájokból

tevődik össze. – A történet első részének (a kócsag szárnyai összeragadnak) indonéziai variánsáról nem tudunk, a csónakút motívumát (a cibetmacska helyett majommal) a szigetvilág sok pontján ismerik. – *Nangka* – hatalmas fa (*Artocarpus integrifolia* L.) nagy gyümölcsökkel, amelyek húsát nyersen eszik, magvait pedig roston pirítva vagy főzve fogyasztják.

A *testrészek vetélkedése* (Hambruch, 124–125). A Szumátra nyugati partjai előtt elterülő Nias és a Batu szigetek népessége (kb. 200 000) az indonéziai ónépek közé tartozik. A kultúra jellemző vonása a megalitikum, amelynek nagyszabású emlékeivel (menhirek, kövekkel kirakott lépcsők és faluterek, kőülések, villás fejdíszű szobrok stb.) és a rangszerző ünnepségekkel a szigetek mindenütt találkozunk. A fejlett teogónia melletti őskultusszal kapcsolatban faragott szobrok ún. monumentális stílusukkal az indonéziai törzsi művészet kiemelkedő alkotásai között foglalnak helyet. A niasiak korábban fejvadászok voltak, vallási képzeteikben egyébként erős indiai hatás állapítható meg. A népesség a kereszténységet századunk első évtizedeiben vette fel. Régi kultúrájuk különösen az assami (Hátsó-India) nagákéval mutat feltűnő párhuzamokat.

A *pióca születése* (Bezemer, 223–225). Dajakoknak nevezik összefoglalóan Borneó belső területeinek lakóit, akiknek kultúrája az indonéziai ónépek szintjéhez tartozik. A mintegy 1,5–2, milliányi dajak néhány tucatnyi nyelvileg és kulturálisan különböző törzscsoportra oszlik, s ezek több mint 300 önálló törzsre tagolódnak. Kultúrájukra a hosszúházas település (egy-egy 200 méter hosszúságot is elérő cölöpépítményben egész falu lakik) és az emberáldozathoz kapcsolódó, rituális és társadalmi presztízscélokat szolgáló fejvadászat volt a jellemző. – *Sarawak* – korábban a Brunei szultánsághoz tartozó, később önálló, jelenleg Malaysiához tartozó terület Nyugat-Borneóban. – *Buau* – harcban megölt férfi fej nélküli szelleme.

Szim pang Impang (Hambruch, 107–110). Iban dajak (tengeri dajak) történet Sarawakból. – *Tiang Laju* – a legmagasabb hegy a Batang Lupar körzetben. – *Gong-fizetség* – a dajakolinál nagy becsben tartották és fontos alkalmakkor (házasság, vérdíj) fizetőeszközként – egyebek között – kisebb-nagyobb, kínai eredetű

és rendszerint domborított sárkánymotívummal díszített gongokat használtak.

A teknűsbéka és a törpeszarvas (Haddon, 535–536).

A törpeszarvas és a majomkirály (Bezemer, 162–165). E nyugat-borneói maláj mese variánsai, főleg a tigrissel, mint szenvedő féllal, Indonézia egész területén elterjedtek.

Szerungal (Hambruch, 198–201). Észak-Borneói maláj mese.

A törpeszarvas, a többi állat meg a gargaszi-démon (Borneó, maláj). *Pelanduk* – a törpeszarvashoz hasonló, annal azonban valamivel nagyobb állat; a malájban a két állat nevét gyakran felcserélik. – *Toba-gyökér* – a gyökérből kisajtott fehér, erős szagú nedvet a vízbe öntik, hogy a halakat elkábítsák; a felszínre bukkanó halakat szigonnyal vagy hálóval fogják ki.

Miért rövid a beruk-majom farka? (Bezemer, 142–143).

A tigrisember (Bezemer, 363–365). Összefoglalóan toradzsáknak nevezik általában Celebesznek az ónépekhez sorolható népeit, szűkebben a sziget középső részén élő toradzsákra szokás vonatkoztatni a megnevezést. A száraz rizst termesztő, mintegy 700 000 főnyi toradzsa lakosság törzsi vallásában a bivalyáldozat és a fejvadászat játszott korábban jelentős szerepet. – A tigrissé átváltozó emberben való hiedelem egész Indonéziában elterjedt, ha a hozzáfűződő képzetekben van is eltérés. Így, míg Jáván az ősoktól öröklött természetfeletti tudományban jártas ember testi mivoltában változik át tigrissé (és csakis tigrissé), addig a toradzsáknál a testet elhagyó lélek ölt fel különféle alakot, s akár tárgyá is képes átváltozni. – „... *elbújt egy ház alatt*” – a toradzsáknál, mint a legtöbb indonéziai ónépnél, a cölöpös építkezés terjedt el.

Az egér meg a papi ének (Bezemer, 342–345). A történet ahhoz a toradzsa képzetéhez kapcsolódik, amely szerint a betegséget az okozza, hogy a beteg lelkét az Egek Ura, Pue di Szongi, magához vette. Gyógyításkor a pap (*tadu*) felküldi lelkét az égbe, hogy megkeresse a beteg lelkét, s közben hosszú énekben (*movmrake* – papi ének) írja le vándorlását odafent. – *Pakanangi* – erős szagú fakéreg, amely szagával elriasztja a kísérteteket és a gonosz szellemeket.

Egy halott kettőt, kettő negyvenet öl meg (Bezemer, 267–271). A bolaäng-mongondouk Celebesz északi félszigetén élnek, az ónépek

közé tartoznak, s kulturálisan, valamint nyelvileg a Fülöp-szigetek népeihez állnak közel. A több mint 100 000 főnyi népesség keresztény.

Egy lány, akiből előbb férfi, aztán király lesz (Hambruch, 138–141). Celebesz északkeleti félszigetének lakói, a több törzsre oszló mihaszák korában az ónépek, viszonylag korai katolizálásuk óta az új-indonéz kultúrához tartoznak. Nyelvileg és kulturálisan a Fülöp-szigetek lakosságához állnak közel.

Alu királykisasszony története (Bezemer, 333–340). „... megvegye magának...” – utalás a menyasszonyváltság fizetésének szokására; a menyasszony szüleinek, lányuk elvesztéséért kárpótlásul, a vőlegény, társadalmi állásának megfelelő ajándékot ad.

A három királyfi (Bezemer, 257–260). A Sangihe-szigetek Celebesztől északra fekszenek, lakóik, a szangireiek kulturálisan az indonéziai ónépek közé tartoznak, és törzsi vallásukat napjainkig megtartották.

A majom, a tigris, a macska és a kecske (de Vries, 19–22). A történetnek Indonézia különböző vidékeiről számos változatát ismerjük.

Indzsilai szultán története (Hambruch, 261–285). A hugik (a makasszárokkal együtt) Celebesz délnyugati félszigetén élnek, lélekszámuk mintegy 2 millió. A makasszárokkal együtt a szigetvilág új-indonéziai kultúrájához tartoznak, létfenntartásuk földművelésen és hajózáson (halászat, kereskedelem) alapszik. A XVII. század kezdete óta mohamedánok. Az indo-jávai hatás idején több kisebb hercegséget alakítottak ki, nemességgel és hűbéresekkkel. Indiai eredetű írásrendszerük és fejlett irodalmuk van.

A hollandusok eredete (Bezemer, 372.).

Doktor Mindentudó (de Vries, 125–127). *Makassar* – város Délnyugat-Celebeszen, tartományi székhely. – *Goa* – város Makassar közelében. – *Sztanggi és dupa* – gyantafélék, amelyeket tömjén készítéséhez használnak.

A szúnyog története (Bezemer, 396).

Lo Aget és Lo Latdzsut (Thio, 7–22). Lombok, a Kis Szunda-szigetek egyike, Balitól keletre. A nyugati részén élő népességnek bali kultúrája van.

Az őrszellem (de Vries, 294–298). A Kis Szunda-szigetek láncához tartozó Sumba Florestól délre van. Népessége az indonéziai ónépek közé sorolható, ezek jellegzetes vonásaival (megalitikum, fejevadászat). A szigeten készítik az elkötéses eljárással (*ikat*-technika) festett legszebb indonéziai textíliákat. – „*eredj a ház alá...*” – Sumbán a házak cölöpökön emelkednek.

Szuri ikuen és a két rablómadár (Hambruch, 101–104). Timor a legnagyobb Kis Szunda-sziget. Két nagy törzscsoportja a belu és az atoni (kb. 700 000), mindkettő az ónépek közé tartozik.

A királyfi és a királykisasszony (Hambruch, 183–189). „... *odakötötte a vendéghajóhoz...*” – A part menti halászatra és a kisebb tengeri utakhoz Indonéziában az ún. vendéghajós csónakokat használják; ezeknél az egyensúly megtartására a fatörzsből vájt csónaktesttel párhuzamosan fekvő, és vele rudakkal összekapcsolt vékony, hengeres fatörzs szolgál.

Mese a nyugati királyról, aki megvakult (Hambruch, 144–155). A Timortól délre fekvő, s ugyancsak a Kis Szunda-szigetekhez tartozó Roti lakosságának kultúrája az indonéziai ónépek szintjéhez sorolható. – Szágó – Indonézia egyes területeinek lakói, elsősorban az ónépek, a mocsaras talajon növény szágópálma (*Metroxylon*) törzsének puha belsejéből lisztszerű anyagot nyernek, amiből lepényt sütnek.

A rizs eredete (de Vries, 144–145). A legészakibb Molukka szigeten, Halmaherán mintegy 30 hegyi törzs él (kb. 50 000). Kulturálisan az indonéziai ónépek közé tartoznak. Az északi törzsek nyelvileg különleges helyet foglalnak el Indonéziában, amennyiben nyelvük nem az indonéziai nyelvek csoportjába sorolható, hanem vagy teljesen önálló, vagy az újguineai ún. pápua nyelvekkel mutat rokonságot.

A két nővér (de Vries, 110–118). A történetben két mesetípus ötvöződik; a mostohalányt segítő természetfölötti lény vagy állat motívuma Indonéziában sokfelé elterjedt, s párhuzamait Melanéziából is ismerjük. A Hamupipőke-motívum Indonéziában ismeretlen, de Vries szerint minden bizonnyal holland átvétel.

Ake-dabo varázslói (Hambruch, 81–83). A „tigrisember”-hiedelemre lásd „A tigrisember” című mese jegyzetében

mondottakat. – *Morotai* – sziget Halmaherától északra. – *Tobelo* – helység Észak-Halmaherán.

Gyíkkirály (de Vries, 197–203). A mese központi motívumai – az állatbőr alatt rejtőző szép ifjú vagy lány, a bőr elégetése – egész Indonéziában, sőt Melanéziában is elterjedtek; az e köré felépülő történet egyik változatát lásd e kötetben: *Lo Aget és Lo Latdzsut*. – *Tjampaka* – fa, illatos, sárga virágokkal, amelyeket a nők hajukba szoktak tűzni. – *Areka-dió* – az areca- vagy bételpálma termése. – *Szárong* – bokáig érő női szoknyaféle.

Taba csónakot árul (Hambruch, 232–237). A mese egyes motívumai a mohamedán kultúra területén sokfelé ismertek, így pl. a varsába vagy zsákba dugott púpos vízbefulladás. – *Gyékény háztető* – Indonézia legnagyobb részén a házakat egymáshoz varrt és a tető szarufáira felkötött nagy levelekkel fedik be. – *Dzsjambu-gyümölcs* – az indonéziai szigeteken mindenütt előforduló, ízletes termést hozó gyümölcsfa.

Miért nem látjuk a szellemeket? (Bezemer, 399). *Buru* – Ceramtól nyugatra fekvő sziget, a ceramihoz közel álló, a sziget belsejében a közelmúltban még az ónépek közé tartozó csoportokkal, így a masaretékkal. – *Szanane* – jó szellemek, amelyek a természetet népesítik be a burui hiedelemvilág szerint. Jóindulatukat áldozattal lehet biztosítani, ők szállják meg a révületben levő sámánokat is.

Mese egy haszontalan pernahajderről (de Vries, 15–16). Indonéziában sokfelé elterjedt mese, mely mohamedán közvetítéssel kerülhetett ide a Közel-Keletről.

Miért nem tud a kazuár repülni? (Bezemer, 406–407). Új-Guinea nyugati részén (Irian Barat – Nyugat-Irian) a pápua lakosság évszázadok óta erőteljes indonéziai hatás alatt állott, és rendszeresen érintkezett a halmaherai szultánságokkal (Ternate, Tidore). Az indonéziai kapcsolat a folklórban is megmutatkozik. – *Kazuár* – Kelet-Indonéziában (Ceram, Aru-szigetek) és Új-Guineában honos nagy futómadár.

Hogyan teremtték az embert? (Hambruch, 68–71). Jáva lakossága három nagy csoportra oszlik: 1. a tulajdonképpeni jávaiak, akik a népesség 70%-át, 2. a szundanézek Délnyugat-Jávában, akik mintegy 20%-át, és 3. a maduraiak az Északkelet-Jávánál fekvő hasonló nevű szigeten, akik alig 10%-át teszik ki. E mohamedán

vallású csoportok mellett elenyésző a száma a Nyugat-Jáván élő baduiknak (kb. 2 000) és a kelet-jávai tenggerézeknek (kb. 10 000), akik megtartották hindu vallásukat.

Honnan kapta a nevét Banjuwangi városa? (Thio, 115–119). *Banjuwangi* – város a kelet-jávai tengerparton, szemközt Bali szigetével.

A törpeszarvas és a tigris (Bezemer, 87–89).

A törpeszarvas és a vadkan (Thio, 91–96).

A muntyákszarvas és a tzseplukan-madarak (Bezemer, 38–45). – *Muntyákszarvas* – törpeszarvas. – *Alang-alang* – magas növésű sásféle jávai elnevezése (maláj: *alang*). *Katzsang* – *katjang* – a gyümölcsöt termő fák maláj és jávai nyelvű elnevezése.

A törpeszarvas és a tigris (de Vries, 69–71). *Djati* – indiai tölgy, tikfa.

A Gunung Raung zöld tava (Tring, 27–35). *Gunung Raung* (gunung – malájul hegy) – 3 300 méter magas hegy Kelet-Jáván. – *Golok* – rövid, kardszerű vágókés. – *Bantam* – a XII. században keletkezett királyság Nyugat-Jávában, amely önállóságát (mint mohamedán szultánság) a XIX. század első felében veszítette el. – *Guru* – tanító. – *Batikolni* – textilfestési eljárás, amelynél a festésre nem kerülő felületet viasszal fedik be. – *Gerít* – liánfajta. – *Bábu* – dajka, szolgáló.

Oszd meg és uralkodj! (Hambruch, 131–133).

Pandzsi Larasz kakasa (Bezemer, 9–16). *Szemba* – tiszteletet kifejező üdvözlés: az ujjhegyekkel összeérintett kezeket úgy emelik fel, hogy a hüvelykujjak az orrot, a mutatóujjak pedig a homlokot érintik. – *Panggung* – a ház előtti faállvány, amelyen napközben tartózkodni szoktak.

A szegény asszony és a szárazra vetett hal (Bezemer, 91–96). *Szárított rizs* – a főtt rizst a napon kiszárítják, így sokáig eláll. Ilyen szárított rizst visznek magukkal útjaikra a zarándokok.

Kuszumo önfeláldozása (Bezemer, 17–19). – *Kjai, kiai* – tiszteletreméltó, előkelő, törvénytudó. – *Tjemoro, tjemara* – az európai fenyőre emlékeztető, az egész szigetvilágban elterjedt faféleség (*Casuarina*). – *Bromo* – a kelet-jávai Tengger hegységben 2 100 méter magasban emelkedik a világ egyik legnagyobb kráterű

tűzhányója, a Bromo, a tenggerézek szent hegye. A Bromónak bemutatott ételáldozat szokása napjainkig él.

Miért haragszik a krokodil az emberekre? (Thio, 121–125).
Gamelan – főleg ütőhangszerekből (xilofon, gong, dob) álló zenekar Jáván és Balin.

Poleng apó (Thio, 41–47). – *Hamvasztótorony* – hindu szokás szerint Balin elégetik a halottakat, akiket rangjuk szerint készített díszítésű és magasságú, hordozható, könnyen égő anyagból való, tornyos emelvénybe helyeznek.

GYAKRABBAN ELŐFORDULÓ SZAVAK ÉS KIFEJEZÉSEK MAGYARÁZATA

bételrágás – Dél-Ázsiában, Indonéziában és Óceániában elterjedt szokás a bételborscserje (Piper Betle) levelébe göngyölt bételdió (a bételpálma – Areca catechu) magjának rágása, koráll-, kagyló- vagy csigamészből égetett mész, Indonéziában dohány is, egyidejű fogyasztásával.

fúvócső – több indonéz ónép (pl. borneói dajakok) fontos vadászfegyvere: kifúrt hengeres keményfa, kis, mérgezett hegyű nyilakkal.

Garuda-madár – az indiai mitológia sasszerű madara, a madarak királya és a kígyók ellensége. Mint Visnu vagy Krisna hátasmadarát, isteni tiszteletben részesítik.

krisz – Jáván és a jávai hatás alatt álló területeken ismert törszerű, legtöbbször hullámos pengéjű, a szertartási és vallási életben fontos szerepet játszó fegyver, korábban emberalakos, a mohamedán térhódítás után Garuda-madaras, növényi omamentikás elefántcsontból, fából faragott markolatú fegyver.

rotang – rotangpálma (Calamus rotang), magasra kúszó növény, fonásra alkalmas nádat (spanyolnád) szolgáltat.

szarvascsőrű madár – orrszarvú madár (Buceros rhinoceros). A csaknem 120 cm hosszú madár (csőrhegytől a faroktoll végéig) hatalmas csőrével tűnik ki, amelyen felül szarvszerű nyúlvány van. Tollazata fekete, fehér; a Maláj-félsziget, Szumátra, Jáva és Borneó őserdeinek lakója.

szirih – a bétel maláj neve.

törpeszarvas – a kantjuk, pelanduk, napu, kidang néven ismert törpeszarvas (Cervulus Muntjak) az üreginyúlnál nem sokkal nagyobb állat. Agancsa nincsen.

yam – trópusi gumós növény (Dioscorea).

TARTALOM

A föld teremtése
A szivárvány születése
Mióta van újhold?
A két apa
Dzsonaha adóssága
A süketek veszekedése
Mese Enggagról, a szarvascsőrű madárról
Hogyan vesztette el az orangután a farkát?
A cibetmacska és a kócsag
A testrészek vetélkedése
A pióca születése
Szimpang Impang
A teknősbéka és a törpeszarvas
A törpeszarvas és a majomkirály
Szerungal
A törpeszarvas, a többi állat meg a gargaszi-démon
Miért rövid a beruk-majom farka?
A tigrisember
Az egér meg a papi ének
Egy halott kettő, kettő negyvenet öl meg
Egy lány, akiből előbb férfi, aztán király lesz
Alu királykisasszony története
A három királyfi
A majom, a tigris, a macska és a kecske
Indzsilai szultán története
A hollandusok eredete
Doktor Mindentudó
A szúnyog története
Lo Aget és Lo Latdzsut
Az őrszellem
Szuri ikuen és a két rablómadár
A királyfi és a királykisasszony
Mese a nyugati királyról, aki megvakult
A rizs eredete

A két nővér
Ake-dabo varázslói
Gyíkkirály
Taba csónakot árul
Miért nem látjuk a szellemeket?
Mese egy haszontalan pernahajderről
Miért nem tud a kazuár repülni?
Hogyan teremtték az embert?
Honnan kapta a nevét Banjuwangi városa?
A törpeszarvas és a tigris
A törpeszarvas és a vadkan
A muntyákszarvas és a tzseplukan-madarak
A törpeszarvas és a tigris
A Gunung Raung zöld tava
Oszd meg és uralkodj!
Pandzsi Larasz kakasa
A szegény asszony és a szárazra vetett hal
Kuszumo önfeláldozása
Miért haragszik a krokodil az emberekre?
Poleng apó
Utószó
Jegyzetek
Gyakrabban előforduló szavak és kifejezések magyarázata